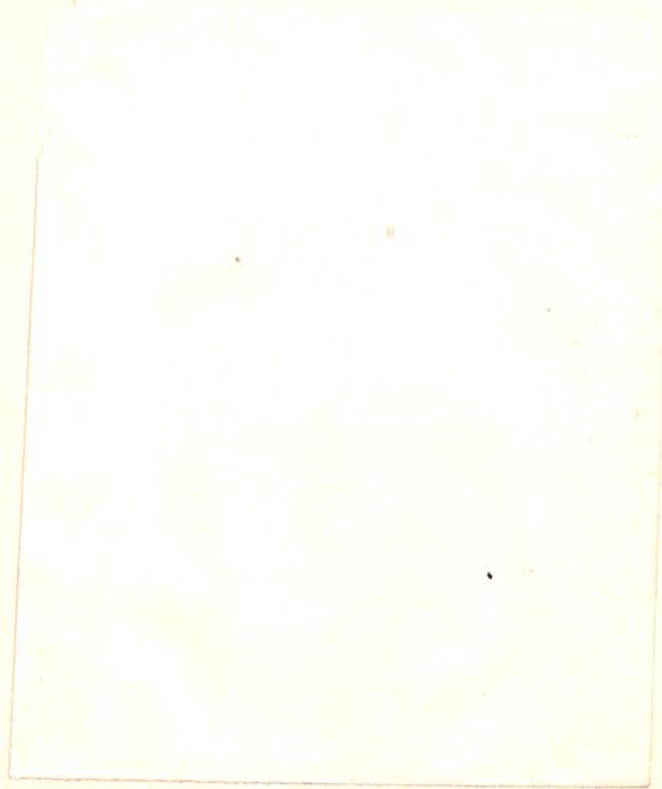

ՀԱՄԱՅՆՔԱՆՍ

Վ. Գրիգորյան

ԵՐԵՎ
ՉԵՐԿԳ

2852

0000000000
1234567890

8

891.5
Q-47

29 JUN 2006
19 NOV 2010

ԱՐԱՄ ՉԱՐԸԳ - 5

գրքի Հանրային Գրադարան

Երևան

հունիս 15 թվական
1936

**ՕՍԱՐ ԽԱՅԵԱՄԻ
ՔԱՌԵԱԿՆԵՐԸ**

140

8855

ՓԱՐԻՉ

ՏՄԱՐԱՆ ԵԱՎԱՐՐ

1934

2790

— Եթէ կեանքը լոկ վայելի է,
Հագար դարեր չ'են բաւական,
Իսկ քէ՛ տանջանք, տառապանք է,
Շատ է նոյնիսկ կէս շունչն անգամ:

ՆԵՐԿԱՅ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Օմար Խայեամը, թէեւ շատ ուշ, բայց վերջապէս հետաքրքրեր է նաեւ հայ միաբը: Արեւմտահայ գրադէտներէն առաջինն է եղեր սլ. Արշակ Զօպանեանը, որ երեսուն տարիներ առաջ, գինովցած անոր անդիմադրելի դեղեցկութեամբն ու խորութեամբ, որպէս իր «Անահիտ»ի մատենաշար առանձին գրքով մը հրատարակած է սլ. «Փառնակ»ի թարգմանութիւնը, ըստ երեւոյթին Մանչեստրի Պօտլէեան ձեռագրէն հայացուած՝ պարունակելով 158 քառեակ:

Երկրորդ Խայեամի հրատարակութիւն մը կա: 1922ին Կ. Պօլիս, Մ. Տէր-Սահակեանի տպարանը տպուած՝ անյայտ բնագրէ ու անանուն թարգմանչէ մը, որը Յրանց Թուսէնի Փրանսերէն թարգմանութեան պարզ հայացումն է 158 քառեակներով:

Երրորդ եւ աւելի ճոխ ու խնամեալ թարգմանութիւն մըն է սլ. Լ. Մեսրոպի Խայեամը, որ կը պարունակէ 242 քառեակ:

Կայ նաեւ չորրորդ մը, սլ. Յովսէփ Զ. Միրզայեանցի կողմէ թարգմանուած, որ կը պարունակէ 193 քառեակ: Ողբացեալ Յովհաննէս Խան Մասեհեանն ալ գրադած է Խայեամով ու շարք մը խղճամիտօրէն թարգմանած անոր քառեակներէն եւ սակայն առանձին գրքով չէ հրատարակած: Ու այս բոլորէն յետոյ, ահաւաստիկ հինգերորդ մը եւս 808 քառեակներով: Իրաւամբ կարելի է հարցնել, մեր ներկայ աղետահար, թափառական ու չքաւոր կացութեան մէջ թէ՛ արդեօք աւելորդ պերճանք չէ՞ր Խայեամի նոր հրատարակութիւն մը:

Երկու լուրջ ինքնարդարացումներ ունինք այս՝ ըստ ձեւի արդար՝ առարկութեան մասին.

Առաջին. — Եօթը տարի անընդհատ տքնելով, պարսկերէն լեզուին ծանօթանալով եւ տասնեակէ մը աւելի ձեռագիրներ ու դանդաղ լե-

գուներով կատարուած անթիւ թարգմանութիւններէն լաւագոյնները սող առ սող համեմատելով՝ նպատակս է եղեր ըստ կարելւոյն հարազատ, սահուն, լիակատար, ամբողջական ու վերջնական Սոյեակամբ տալ Հայ գրականութեան՝ բոլոր ժամանակներու համար:

Երկրորդ. — Քառեակները տաղաչափուած են այնպէս, որ երգուին իրենց յատուկ եղանակով: Թէ ի՞նչ վերացնող դիւթանք մ'ունի երգուած Սոյեակամբ, այդ լաւ գիտեն Պուրբէշի եւ Փարիզի հայութիւնները, մանուկէն մինչեւ ծերունին, սովորական իմացականութիւնէն մինչեւ ամենախոր իմացականութիւնները: Եւ Սոյեակամբ տիրական գեղեցկութեան մաղնխական ուժն է պատճառը որ՝ ամէն մէկ մտերմական հաւաքոյթի, հանդէսի կամ հարսանիքի, Սոյեակամբ լսել անդիմադրելի պահանջ մ'է դարձեր: Ու ինչպէս որ իմ տաղանդաւոր ընկերս, նկարիչ պ. Սարգիս Սաչատուրեանը ինձ կը վստահեցնէր, դերվիշի մը կողմէ նոյն այդ եղանակով երգուիլը, ինքը անձամբ լսած է Նիշապուրի մէջ, Սոյեակամբի դերեղմանին քով:

Եւ որպէսզի ամէն ընթերցող, ինքն ալ, հնարաւորութիւն ունենայ իր առինքնումի, տրտմութեան կամ ուրախութեան վայրկեաններուն մէջ՝ անմահ Սոյեակամբ երգել, եղանակը, վերջնականապէս սրբաբերուած ու նօթագրուած՝ բարեկամիս՝ պ. Գ. Մ. Ալեմշահի կողմէ՝ կցուած է գրքին:

Ներկայ թարգմանութեան համար նկատի առնուած են երեք պարսկական տարբեր բնագրեր, Թեհրան ու Թաւրիզ տպուած եւ չորրորդ ձեռագիր մը Փարիզի Աղաջին Մատենադարանէն:

Համեմատութեան համար նշանաւոր թարգմանութիւններէն ձեռքի տակ ունեցած եմ՝

Էտ. Ֆից շէրլտի Ա. եւ Գ. հրատարակութիւնները՝ Լոնտոն 1859 եւ 1879 — ընդամենը 158 քառեակ:

Է. Ը. Ուէյֆիլտ, 1883, Լոնտոն. 500 քառեակ:

Գրաֆ Ֆր. ֆօն Շաֆ, 1878, Շտուտկարթ, 336 քառեակ:

Ֆր. Պօտէնշտէտ, 1881, Պրէսլաու. 467 քառեակ:

Շարլ կրօլլօ, 1917, Փարիզ. 158 քառեակ:

Ֆրանց Թուէկն, 1922, Փարիզ. 158 քառեակ:

Գլօտ Անէ եւ Միքա Մուհամմատ, 1920, Փարիզ. 144 քառեակ:

Բանաստեղծ տօքթ. Ապտուլլահ շէվտէք, Բ. տպ. 1926, Կ. Պոլիս. 576 քառեակ:

Հիւսէյին Դանէշ խան, Բ. տպ. 1927, Կ. Պոլիս. 396 քառեակ:

Նշանաւոր արեւելագէտներու կողմէ կատարուած այս թարգմանութիւններուն մէջ, անտարակոյս, ամենէն գեղեցիկն է էտ. Ֆից շէրլտի թարգմանութիւնը: «Գեղեցիկ անհաւատարիմը» մականունն ունի սոյն թարգմանութիւնը, որովհետեւ Ֆից շէրլտ, ինքն ալ մեծ ու խորունկ բանաստեղծ, չափազանց ազատ է վերաբերուել բնագրին հետ: Ֆից շէրլտ, Կարլութայի «Սանսքրիտ գոլէֆ»ի նախագահ, հմուտ գիտնական, էտուարտ Պէյլ Բուլլէի դրողմով հետաքրքրուել է Սոյեակամբ եւ խորապէս ազդուած՝ տուել է անոր գեղեցկագոյն վերարտադրումը եւ դարձեր առյաւէտ Սոյեակամբ քառեակներուն համար այն, ինչ որ Մեծ Կունօն եղաւ Գէօթէի Ֆաուստին համար:

Ֆից շէրլտի թարգմանութեամբ Սոյեակամբ անկորնչելի փառքը ողողեց ամբողջ Եւրոպան ու Ամերիկան, ուր Սոյեակամբ հրատարակութիւնը քանի մը հարիւրներով կը հաշուէին: Եւ սակայն ամենահարազատ Սոյեակամբ միմիայն կարելի է դանել թուրք երկու թարգմանութիւններուն մէջ, նամանաւանդ Հիւսէյին Դանէշ խանին: Ինքը նոյնպէս պարսիկ եւ նշանաւոր բանաստեղծ միանդամայն, կասկածէ դուրս է թէ՛ լաւագոյնս հասկցեր, թափանցեր է Սոյեակամբ ու դայն տուել թուրք արձակով, որը ո՛չ մէկ բռնադատումի չէր կրնար ենթարկել թարգմանիչը:

Ամենավերջին համեմատութիւնս կատարուած է, քառեակ առ քառեակ, այս երկու թուրք թարգմանութիւններու վրայ:

Ու այսօր, երկար տարիներու աշխատանքս, շնորհիւ ողբացեալ պ. Արշակ Պարոնեանի ազնուասիրտ եւ հաւատարիմ եղբայրներուն ու քրոջը, լոյս կը տեսնայ եւ Օմար Խայեամը կը բազմի Հայ մտքի բազմաստուածեան տաճարին մէջ:

Եւ այս անթիւ աւագ պարտականութիւն մը եւս ունիմ՝ հրապարակաւ իմ երախտագիտութիւնս յայտնելու, իմ Լալիցիկի համալսարանական ընկերուհուս՝ տիկին Աննա Տիգրան Բուղաղեանին, որ իր քրոջական բուռն ու յարատեւ ջանքերով՝ հնարաւոր դարձուց ներկայ հրատարակութիւնը:

դիրը Ապտելըզաքը, բանաստեղծ Նիդամի Արուզին եւ ուրիշ մեծամեծներ :

Սայեամ իր ժամանակի ամենամեծ գիտուններէն մէկն էր . ամէն խրթին բան անոր կը հարցուեր, անոր կարծիքը կ'առնուեր : Իննը նշանաւոր գիտական գրքեր է գրած, որոնցմէ Եօթին վերնագիրները միայն եւ երկու ձեռագիրները մնացած են, այս վերջիններէն մին՝ — «Գրահաշուի խնդիրներու ցուցադրումները» — 1851ին Փարիզի մէջ թարգմանւած է արարականէ Փրանսերէնի սլ . Վէօիքէի կողմէ, զոր հրատարակած է Էրնըստ Լըրուն եւ որ տակաւին կը գործածուի լիսէներուն մէջ :

Սայեամի արարական թարգմանութիւնները 1190էն սկսեալ կ'երեւան՝ Շէմսէտտին իպն Մուհամմէտ էլ Շէհրգատի կողմէն եւ այս թուականէն սկսեալ՝ շարունակաբար արար գրութիւններու մէջ յիշատակութիւններ կան իր մասին, որպէս գիտուն, աստղագէտ ու բանաստեղծ, թէեւ ոմանք կ'ընեն ակնարկութիւններ ալ ունին անոր հասցէին, որպէս անկրօն եւ ապստամբ :

Նոյնն են պարսիկ գրութիւնները, որպէս գիտուն եւ իմաստասէր հիպոթոզներով հուշակէլէ յետոյ, սուր կշտամբանքներն ալ պակաս չեն թողուր : Ասոնցմէն ամենէն բնորոշն է — «Ճիհան Բէշա Փի էլ Թարիխ»-ի մէջ գրուածը .

— « Հասան ի Սապրահ եւ Օմար Սայեամ միեւնոյն ասլստամբներն են՝ մէկը դաշոյնով, միւսը դրչով երկնառաք պատգամները ցելսը նետեցին » :

Ու Սայեամ կ'ասլրի իր անսասան փառքին մէջ ու կը հասնի խորին ծերութեան, թէեւ շարունակ մոլեռանդութեան թունաւոր ակնարկներուն ու վարկարեկումներուն ենթակայ : Կը պատմուի թէ՛ Սայեամ Հեճաղ ուխտի դացած ըլլայ, որ ամէն մէկ հաւատացեալի պարտականութիւնն էր : Եթէ ճիշտ է, ասլա այդ եղած է՝ պարզապէս չար լեզուները կարճեցնել տալու համար :

Նիդամի Արուզի Սամարղանտին, իր «Ձէօհէր Մէքալա» գրութեան մէջ կը պատմէ . — 1113ին Օմար Սայեամն ու Մուղաֆֆար Իսֆիղարին Պալիս կանգ առած եւ իջեւանած էին գերեզմաններու փողոցը : Ես ալ իրենց միացայ : Ճաշի միջոցին, երբ միասին կ'ուտէինք, Օմար Սայեամի հետեւեալ խօսքերը, որպէս անսուտ ճշմարտութիւն, լսեցի .

— « Իմ գերեզմանս այնպիսի տեղ մը պիտի ըլլայ, որ տարին երկու անգամ ծառերը իրենց ծաղիկները վրաս թափեն » : Այս խօսքերը ինձ անհաւատալի թուեցան, թէեւ քաջ գիտէի թէ՛ իրեն նման մեծագոյն մարդ մը, պարասլ խօսքեր չէր ընէր : Երբ 1136ին Նիշապուր եկայ, Սայեամ արդէն մեռած էր : Առաջնորդով մը Հիրա գերեզմանատան մէջ գտայ իր գերեզմանը եւ դարմացայ իր մարդարէութեան վրայ : Տանձենի մը եւ դեղձենի մը իրենց ճիւղերն էին տարածած այն մարդու գերեզմանին վրայ, որ չորս գօտիներուն մէջ իր նմանը չունեցաւ : —

Սայեամի գերեզմանը, դարերու ընթացքին, գրեթէ անյայտացեր էր, Լոնտոնի մէջ կազմուած «Սայեամական Ակումբ»-ին շնորհիւ, որու անդամներէն էր Հայերու քաջածանօթ Լորա Բըրդընը, հնար եղաւ անյայտացումէ փրկել : Այս ակումբը յատուկ պատգամաւորութիւն մը Նիշապուր ղրկելով, մեծ դժուարութեամբ գերեզմանի տեղը ճշտուեցաւ, ու այն հողէն, որ Սայեամը կը ծածկէ բուռ մը հող եւ երկու վարդենու ճիւղեր բերին պսակելու համար Ֆից ձէրըլտը ծածկող հողակոյտը :

ՔԱՌԵԱԿՆԵՐԸ

Քառեակի ձեւը արարական ըլլալով՝ կը կարծուի թէ՛ առաջին անգամ գործածած է «բժիշկներու իշխան» մականուանեալ, եւ իր հմտութեամբ ու ծաւալովը անբաղդատելին՝ Ապու Ալի իպն Սինան, — Արեւմուտքի մէջ Ալէսիննա անունով ճանչցուած : Նմոյշ մը իր քառեակներէն՝

— Սիրտըս չափեց աշխարհն անցաւ, բայց մազի չափ բան չիմացաւ, ինքը սակայն մազը քառուսն մասի բաժնել միշտ տրքնեցաւ, իմ սրբախ մէջ հազարաւոր արեգակներ բլրնկեցան, Բայց եւ այնպէս վերջաբանին՝ հիւլէի չափ բան չիմացաւ :

Միեւնոյն Սոսիւսի հոգին է որ կ'ապրի իսկ Սինայի մէջ: Իսկ պարսիկ զբաղանութեան մէջ քառակի դործածութիւնը կը վերադրուի դմայլելին Ապու Սայիտին, որ նոյնպէս քիչ մը առաջ է, քան Սոսիւսի մը, բայց իր ներշնչումով ամբողջական ու մաքրական Սուֆի մը:

Քառակը կազմուած է չորս տողերէ, Ա, Բ եւ Գ տողերը նմանայնք են, իսկ Գը ազատ, եւ սա արտակարգ ուժ ու ներդաշնակութիւն կուտայ դրուածքին: Եւ այս ձեւը ո՛չ ո՛ք Սոսիւսի նման ճարտարօրէն դործածած է իր խորին մտքերը արտայայտելու համար:

Սոսիւսի քառակները կը նմանին խաւարամած երկնքին վրայ՝ յանկարծ բոցալառուող լուսահրէշներու, որոնք կը լուսաւորեն բոլոր հորիզոնները, տեսանելի եւ անտեսանելի, ու կը մարին՝ նայուածքը ու սիրտը լեցնելով երանութեամբ, դմայլանքի սարսուռով ու վերացման գինովութեամբ:

Լուսավառ աղաղակներ են անոնք, ապերասան ժայթքումներ փոթորկող մտքի ու ահազանդեր ունայնութեան ճամբաներուն վրայ՝ դէպի Անէութիւն քարոզ կարաւաններուն: Ու թէեւ ամէն մէկը ինքնին վերջացած, ամփոփ ու անթերի, եւ սակայն իրար հետ հաղուադէպօրէն կապ ունին՝ վայրկենական տրամադրութեան ու խոկումի արտացոլանքներ ըլլալով, ճիշտ այնպէս, ինչպէս մեր կեանքի ժամերն են, մեր ապրած պահերը, ոմանք քաղցր ու անըջաղեղ ու ոմանք մռայլ ու դառնութեամբ առլի:

Օմար Սոսիւսի, ինքը, իր քառակներէն ձեռագիր մը ձգած է՝ նման անսովոր մեծութիւն մը եղող Սոկրատին: Իր Քառակները հաւաքուի սկսած են՝ մահէն մէկ երկու հարիւր տարի վերջը: Սոսիւսի մտերմական հաւաքոյթներու մէջ կամ կ'արտասանէ եղեր առանց զրած ըլլալու, եւ կամ զրածը կարգալէ յետոյ՝ դայն կ'այրէ եղեր, ինչպէս որ տակաւին ներկայիս ալ, բարձր մտաւորական պարսիկներու հաւաքոյթներուն մէջ սովորութիւն է: Երբեմն ալ, որպէս յիշատակ կը նուիրէ եղեր իր քառակը մտերմագոյն բարեկամի մը: Բայց անոնց արտակարգ ուժը, շքեղ կառուցուածքն ու ներդաշնակ լեզուն՝ բերնէ բերան կը շրջեցնէր դանոնք եւ կը դարձնէր հասարակութեան սեփականութիւնը: Ամէն լսող կ'արտադրէր իրեն համար, ոմանք, որպէս մտքի ու մտածումի թանկազին դոհարներ, ուրիշներ՝ դանոնք իր դէմ

հալածանքի որպէս առիթներ դործածելու: Եւ այս վերջիններու եռանդը Սոսիւսի քառակները հաւաքելու դործին մեծ դարկ տուաւ եւ դանոնք կորուստէ փրկեց:

Այսպէս, Իրանի այս հոգի փառքին քառակներու ձեռագիր հաւաքածոնները, իրար ետեւէ սկսան մէջտեղ դալ: Ու երբ Արեւմուտքը, մասնաւորաբար Անգլիացի արեւելագէտները, հմայուած Սոսիւսի, լրջօրէն սկսան ուսումնասիրել պարսիկ զբաղանութիւնը, հարց մը ծագեցաւ ինքնարեբարբար թէ՛ արդեօ՞ք այս ամէն քառակները, որոնց թիւը մինչեւ 1200ի կը հասնէր, ամէնքն ալ Սոսիւսի նման էին թէ՛ կը պատկանէին ուրիշ բանաստեղծներու կամ բանաստեղծ արտադրողներու: Այս հարցը ծագեցաւ, որովհետեւ սուֆիական-աստուածապաշտական բաւական թիւով քառակներ գտնուեցան Սոսիւսի վերագրուած: Մինչեւ յայտնի էր թէ՛ Սոսիւսի, ինքը, ո՛չ միայն Սուֆի մը չէր, այլ ահարկու հակառակորդ մը, մեծ ժխտող մը առհասարակ, ո՛րեւէ ձեւի կրօնքի, դաւանանքի ու պաշտամունքի: Արդ, հակասութիւն մը կար իր քառակներու բովանդակութեան միջեւ եւ պէտք էր լուսարանել: Սակայն խնդիրը շատ դժուարին էր, եթէ ոչ անկարելի:

1867ին, Ռէշտի Փրանսական հիւպատոս Ժ. Պ. Նիքօլա 464 քառակներ կը հրատարակէր Սոսիւսի, պարսկական դեսպան Հասան Ալի Սանի օգնութեամբ: Եւ Ռուս դրագէտ-քննադատ Վալանթին Ժուքովսկին, այս 464 քառակները մի առ մի քննելով ու բաղդատելով՝ կ'եղբակացնէր թէ՛ ասոնցմէ 82ը կը պատկանէին սուֆի դրագէտներու եւ նոյնիսկ կուտար անոնց անունները՝ այսպէս՝ — Նէճմէտտին Բադի, Հաֆիզ, Նասրէտտին Թուսի, Ապտուլլահ Էնսարի, Ապու Սայիտ, Էնվերի, Ճէլալէտտին Պալլի եւ այլն:

Անտարակոյս է թէ՛ օտար քառակներ ստղծած կան, նամանականգ Նիքօլայի թարգմանութեան մէջ, քանի որ պ. Նիքօլան, անխմանալի անհեթեթութեամբ մը Սոսիւսի մը կ'ընդունէ եւ անոր երգած ու փառաբանած գինին, աստուածութեան խորհրդանիշը, հոգեւոր գինովութիւնը: Եւ սակայն դանդաղանքը հնար չէ՛ միշտ, չը կայ որոշ տուեալ մը, բացի ա՛յն, որ բոլոր աստուածապաշտական քառակները կասկածելի են, քանի որ Սոսիւսի չէ՛ ճանչնար այդ Աս-

տուածը, ու եթէ անոր անունը իր հարադատ քառեակներուն մէջ կը յիշէ, այդ ալ, դայն ծաղրելու եւ քննադատելու համար է միայն:

Իայց այս ալ բացարձակ չէ՛, քանի որ քառեակները մարդկային մտածման եւ խոհերու արգասիքներն ըլլալով, իսկ տարուբերումն ու կասկածը, նոյնիսկ հակասութիւնը, նոյնքան մարդկային ըլլալով՝ կարելի էր կասկածելիներն ալ խայեամինը ընդունել: Խայեամ ուխտի է դացած Հեճագ, արդ, երբէ՛ք տարօրինակ բան մը չը կայ, եթէ այդ ձեւական ուխտագնացութիւնը կատարող անհատը, ըսած կամ գրած ըլլայ նոյնքան ձեւական քառեակներ, մեղմելու մտադրութեամբ իր դէմ եղած բուն ու թունաւոր հալածանքը, որ Նիդամ իւլ Միւլքի, իր պաշտպան ընկերոջ՝ սպաննութիւնէն յետոյ, ալ աւելի անպատկառ ու սպառնական դարձաւ:

Նոյնիսկ թոյլ կառուցուածքով ու խմաստով, կամ կրկնութեան նմանող քառեակները հիմ չունին խայեամին չը վերադրելու, երբ գիտենք թէ՛ անխտիր բոլոր մեծ հանճարներու գործերուն մէջ ալ անպակաս են տափակ ու միջակ արտայայտութիւնները, ինչպէս Գէօթէ, Հէյնէ եւ այլն:

Որպէս եզրակացութիւն, լաւագոյն է մեր կարծիքով, այս հարցը շատ չը խառնչուի եւ բուն խայեամը վայելել ա՛յն քառեակներուն մէջ, որոնք գեղեցիկ են, հզօր, անկեղծ եւ ասպտամբ ընդդէմ բոլոր անարդարութիւններուն ու երկնային սրբազան սուտերուն ու նախապաշարումներուն:

Մեծափառ խայեամէն յետոյ, հռչակաւոր սիրերգու Հաֆթը Երբազին է որ գրած է քառեակներ, որոնք թոյլ արձագանդներն են մըրկաչունչ խայեամին, թէեւ ինքն ալ իր կարգին մեծ ու հոյակապ բանաստեղծ մը:

Ասիկ յետոյ Նասր Խուսրէվը եւ ուրիշներ, բայց խայեամին գեղեցիկութեան եւ ուժին ամենէն մօտեցողը անտարակոյս բանաստեղծ Միրզա Աբաս Խան Ատէպն է: Իսկ համաշխարհային գրականութեան մէջ ամենէն շատ խայեամին նմանողն է՝ Սամոսցի Ասքլէփիատը՝ իր հռչակաւոր էպիկրամներով:

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ ՊԱՐՍԻԿ ՇԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Կրակապաշտ Պարսկաստանի գրականութեան մասին, պատմութիւնը բացարձակապէս լուռ է:

Ահա թէ ինչո՞ւ

Այն դարաշրջանին, երբ Մոհամմէտ իր վարդապետութիւնը կը քարոզէր, Արաբ վաճառական մը, Իրանը այցելելէ վերջ իր երկիրը վերադառնալով, իր հայրենակիցներուն քանի մը պարսկական գեղօններ թարգմանեց, որ մեծ սքանչացում առաջ բերաւ: Մոհամմէդ, կասկածելով թէ՛ այս աւանդալէպերը աղբեցութիւն կրնան ունենալ Արաբներու մտքին վրայ, անոնց արգիւյց ընթերցումը:

Իսկ երբ Արաբները Պարսկաստանը նուաճեցին, Ապու Վաքքասի որդին Սաադ, այն ատենուան Խալիֆան եղող Օմարէն, գրով մը արտօնութիւն կը խնդրէր՝ Արաբիա փոխադրել այն բոլոր գրքերը, զոր ինքը գտած էր Պարսկաստանի մէջ:

Օմար, անոր այսպէս պատասխանեց. — «Ամէնն ալ ջուրը նետեցէք, որովհետեւ, եթէ այդ գիրքերը ճշմարտութեան կ'առաջնորդեն, Աստուած մեզի արդէն շնորհած է ատոնցմէ շատ աւելի գերազանցը (Ղուրանը): Իսկ, եթէ հակառակը, ինչ որ անոնք կը պարունակեն՝ սուտ են, Աստուած մեզի պահէ գանոնք կարգալէ»: Եւ այս բոլոր գիրքերը փճացուեցան ջուրով ու հուրով: Այսպէս կորսուեցան պատմական ու գրական ամբողջական երկերը եւ մաս մըն ալ կրօնականները: Այս վերջիններու գործածութիւնը շատ աւելի ծաւայուն ըլլալուն՝ դանդան անկիւններու մէջ կրցան պահուիլ եւ հասնիլ մինչեւ մեր օրերը: Այսպէսով կրօնական ապուշ մոլեռանդութեանը զոհ գնաց արեւական գրականութիւնը այն վսեմ ու լայնախոհ ժողովուրդին, որու քաղաքացիական դաստիարակութիւնը կը կայանար հետեւեալ երեք բանին մէջ. ձի նստել, նետ արձակել եւ ճշմարտութիւնը խօսիլ:

Գրական վերածնունդը երկրի վերանկախութեան հետ կը վերսկսի աստիճանաբար ու կը շնչուի 10րդ դարուն՝ Սամախներու դարաշրջանին:

Արաբական վայրագ արշաւանքով՝ նախապաշարեալ ու ծիսական Իսլամութեան պարտադրումը, արեւական պայծառ ու արու կրակապաշտութեան, Պարսիկներուն սիրտը բարբարոսօրէն արինած էր: Ու

11222-4 3588

այս ազգային սրբազան ցասումը, մեծ ու խմայական ժողովուրդի մը
չարաչար վիրաւորուած հպարտութիւնը, իր արտայայտիչը կը գտնայ
հանճարեղ Ֆերդուսի—Թուսիի հետեւեալ քառեակին մէջ՝

Գործը այնտեղ հասաւ, որ ուղտի կաք խմող,
Եւ օձի միս ուտող սա վայրենի Արաբները,
Վեհալիառ Իրանի գահը կը պահանջեն,
Թ'ֆնե'մ երեսիդ, Երկինք, ք'ֆնե'մ երեսիդ:

Անշուշտ, այս խարանուած թերեւս արդար ըլլայ իսլամական
արիւնոտուտ աշխարհակալութեան համար, եւ սակայն յարգանքի եւ
հիացման արժանի է հին Արաբ դրականութիւնը, որ տիեզերական հան-
ճարներ է տուած՝ դրականութեան ու ազատ մտքի, ինչպիսին է
Էսուլ-Ուլա-Իլ-Մուարի կոյր Մեծագոյն բանաստեղծը, Իսն Մէգֆի
խմաստասէրը, որու ձեռքերը, ոտքերը, ականջներն ու քիթը կտրելով՝
մնացորդ մարմնի ներկայութեանը՝ փուռի մէջ խորովեցին: Էլ Հաճը
ողջ ողջ այրեցին, որովհետեւ ազազակած էր — «ճճարտութիւնը է'ս
եմ»:

Այսպէս պարսիկ վերածնունդը իրար հտեւէ տուաւ շարք մը Մե-
ծեր.— Ռուտաղի, Պէլամի, Գիսա, Ումարա, Ֆերդուսի, Ֆէլէքի,
Խաքանի, Ասու Սախա, Խայեամ, Նիզամի, Էնվէրի, Ճէլալէտտին,
Ռումի, Ֆերիտ-Ուտտիւն-Աթթար, Սաստի, Հաֆլըղ եւ Ճամի, որ հան-
ճարներուն մեծագոյնը եղաւ, նշանաւոր է իր «Նուսուֆ եւ Չուլէյքա»
եւ «Մէճնուն եւ Լէյլա» երկերը:

Ճամիի թաղմանը, պարսիկ բանաստեղծի մը դամբանականին այս
խօսքերը յատկանշական են.—

«Սեւ ոստրէի մը նման, գերեզմանը բացուեցաւ՝
Ընդունելու համար ամենագեղեցիկ մարգարիտը»:

Առհասարակ Պարսիկները հոյակապ նրբամտութիւններ ունին,
օրինակ մը Հաֆլըղէն՝

«Լէպիմ պլիէ պիլայէք մէհր էսատ
Նէ միռանէմ,
Մէկէր էսխաֆիւէն մէշրապէ սագէք
Խուզգաֆ»:

Թարգ.— Իմ շըրքներըս քու յակինք շըրքներուն, Ե՞րբ պիտի դըպչին,
Ես այդ չը գիտեմ,
Գուցէ այն ատեն միայն, երբ իմին հողէն ըմպանակ
Շինէ քեզ համար ձեռքը բըրուտին:

Ումարա՝

Կ'ուզեմ պահուելի իմ երգերուս մէջ
Որ շուրքդ համբուրեմ, երբ դու գայն կ'երգես:

Ռուտաղի՝

Սուգին գոյնն է սեւն ընդունուած,
Եւ ինձ համար պարզ է հիմա,
Թէ ինչո՞ւ ծեր մարդիկ համակ,
Իրենց մագեր սեւ են ներկած:

Նոր գրողներէն՝ Դանէշ Խորասանէն՝

Որքը ջըրէ, ա'յ գարուն,
Երբ կաթիլներն անձրեւիդ՝
Գինու կըրնան վերածուիլ,
Ինչո՞ւ ըլլան մարգարիտ:

«Երեւա՛ ինձ, Տէր» — չ'ըսած հեռայիր
Երբոր կը հասնիս դուն Սինա լեռան,
Զ'արժէ՛ այդ խընդրանքն ա'յն պատասխանին՝
Թէ՛ «Զ'ե'ս կըրնար զիս տեսնել յաւիտեան»:

Ամփոփելով մեր այս շատ թուուցիկ ակնարկը ըսենք որ՝ Ֆերդու-
սին կը հանդիսանայ որպէս շքեղ դիւցազներգակ մը, իր աննման Շահ-
Նամէով:

Ճէլալէտտին Ռումին, ամենամեծ ու ամենախոր միստիքն է,
նշանաւոր է իր Գիւլիստանով ու Պօստանով: Հաֆլըղ՝ աննման սիրեր-
դուն է եւ տեսակ մը անհասելի Խայեամին աշակերտը իր գինեղոնե-
րով, որը հռչակուեցաւ մինչեւ Եգիպտոս ու Սուրիա, մինչեւ Յունաս-
տան: Ճամին, որ տիեզերական հանճարն եղաւ, իր «Գարնան Բու-
րաստան» գրքին մէջ բանաստեղծութեան երեք աննսեմանալի մարդա-
րէներ կը դաւանի՝— Ֆերդուսին՝ աւանդավէպերու, Էնվէրիին՝ Քա-
սիաներու եւ Շէյխ Սաստին՝ Գաղէյներու համար:

Կը մնայ քանի մը խօսք ընել Սուֆի վարդապետութեան մասին,

որովհետեւ բոլոր մեր վերոյիշեալները քիչ թէ շատ Սուֆրիներ են եղած, բացի անդուգական Սայեամէն, որուն ոմանք շատ դուր տեղը կը փորձեն անոնց դասը դասել:

Իսլամութեան չափ հին է այս վարդապետութիւնը եւ կը նկատուի անոր ճշմարիտ իմաստասիրութիւնը, որ միատիքներէն ոմանց մօտ կը յանդի տեսակ մը համաստուածութեան, ինչպէս Ապու Սաիտը:

Ըստ այս վարդապետութեան. — Աստուած միայն գոյութիւն ունի: Ան ամէնքի մէջն է, ինչպէս ամէնքը՝ Իր մէջ:

— Աստուած, Ինքն է հեղինակը մարդկային գործողութիւններուն, Ինքն է, որ կ'որոշէ մարդկային ցանկութիւնները, որով մարդը ազատ չ'է իր ըրածներուն մէջ:

— Հոգին մարմնէն առաջ գոյութիւն ունի, ուր, ան բանտարկուած է, ինչպէս վանդակի մը մէջ:

Ըստ Ֆարիդ-Ուտտին-Աթթարի, որ գերութեան մէջ մօնղօլէ մը սպաննուեցաւ, Աստուած պէտք է ճանչնալ Ինքնիրմով եւ ոչ թէ մարդկային դատողութեամբ: Գիտութիւնն ու ազխտութիւնը Անոր առջեւ համարժէք են, որովհետեւ Աստուած ոչ կարելի է նկարագրել եւ ոչ ալ բացատրել:

Սուֆի մը սլարտաւոր է անցնել դանդան աստիճաններէ, աշխատելով շարունակ մեռցնել իր «անձնականութիւնը», մինչեւ որ կը հասնի «Հազիզաթ» — Ճշմարտութեան, աստիճանին, ուրկէ կ'անցնի դերազոյնին՝ «Վասլ» — Միութեան:

Հրաշալի է Ճէլալէտտին-Ռումիի հետեւեալ գլուխը իր «Փէնտ-Նամէ» — «Նրատներու Գիրք»էն, որ բովանդակ էութիւնն է Սուֆիական վարդապետութեան.

— Օրին մէկը, մարդ մը, եկաւ զարկաւ իր Սիրուհուն (Աստուան) դուռը: Եւ ներսէն ձայն մը հարցուց. — «Ո՞վ է»: Մարդը պատասխանեց՝ — «Ես եմ»: Չայնը ըսաւ այն ատեն: — «Այս տունը չի կրնար երկու հոգի միասին բնակեցնել»: Ու դուռը գոց մնաց: Այն ատեն սիրեկանը մեկուքեան գիրկը գնաց, ծովապահեց եւ աղօթեց: Տարի մը վերջ վերադարձաւ ու դուռը նորէն զարկաւ, ու ձայնը հարցուց նորէն՝ — «Ո՞վ է»: Եւ սիրեկանը պատասխանեց՝ — «Դո՛ւն ես», եւ դուռը բացուեցաւ:

Օ Մ Ա Ր Խ Ա Յ Ե Ա Մ

ՄՈՌԱՅՄԱՆ ԳԻՆԻԻՆ, ՎԱՂԱՆՑԻԿ ԿԵԱՆՔԻ ՎԱՅՆԼՔԻՆ
ՈՒ ԱՌԵՂԾՈՒԱԾՆԵՐՈՒՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՐՏ ԵՐԳԻԶԸ

Օմար Սայեամը ամբողջականօրէն ներկայացնել շատ դժուար է: Ան վեր է սովորական կշիռներէն ու չափերէն: Սայեամը միայն զգալ կարելի է:

Անոր համայնապարփակ ու խորաթափանց գննողութիւնը աներբ է ու շեշտակի, դատողութիւնը աննախապաշար ու հատու եւ եզրակացութիւնը վերջնական ու անլիճելի:

Իր ամէն մէկ խօսքը, մեծագոյն իմացականութեան մը նժարովն է կշռուած՝ հետեւաբար դերձ կասկածէ ու տարակուսանքէ: Միտքը անաղօրոյն արթնութիւն մը ունի, ո՛չ մէկ թմբեցուցիչ, ըլլայ կրօնական թէ իմաստասիրական՝ օգուտ մը ունին:

Անդուլ ու մոլեռանդ դեզերող մըն է Առեղծուածներու խաւար ճամբաներուն վրայ, մասնաւորաբար կեանք ու մահի խորհուրդներուն շուրջ, ու մշտական ձեռնունայն վերադարձող մը՝ իր տրամաթախիծ ու ամուլ մենութեանը, պակասաւոր արարչութեան առօրեային:

Զուարթ ու խորունկ իրատես մըն է, եւ երբէ՛ք յոռետես մը, ինչպէս շատեր կ'ուզեն զինքը ներկայացնել: Եթէ դուարթ Սայեամի եզրակացութիւնները տխուր են ու մերթ յուսահատական, այդտեղ ինքը չէ՛ մեղաւորը, այլ իրողութիւնը ինքը:

Իմաստասիրական մարգանքներէ աւելի, իր տիրական մտմտուքն է՝ Կեանքի ու Մահուան խորհուրդը:

Նայեցէ՛ք պահ մը Սայեամի նայուածքով մարդկային անհամար խաժամութիւն վրայ, նկատի առէ՛ք անոնց իւրաքանչիւրի դանդին մէջ թեւածող երազներն ու տենչանքները, փառքն ու հպարտութիւնը, ու ընդնշմարեցէ՛ք ապաղայ բրուտները, կեցած իրենց գործի սեղաններուն առջեւ, այս խիղճանդերէն շաղախուած կաւերէն՝ ամաններ կերտելը: Գանդեր, մարդկային գոռոզ դանդեր, որոնց ամէն մէկը տիեզերք մըն էր եւ որ իրեն համար յաւերժութիւն ու անմահութիւն կը յուսար:

Ու կը սկսի գիշեր ցորեկ մտորել, գիտնալ ու ճանչնալ կ'ուզէ Նախապատճառը տիեզերքին ու Գոյացութեանց: Կը չափէ աստղուները, կը համրէ արեւներու անթիւ կարաւանները, կը փորէ իր ուղեղը, կ'արիւնէ սիրտը, եւ սակայն Առեղծուածը անլուծելի է, խաւար մը խաւարներով շրջապատուած:

Դարերու իմաստութիւնը ոչ միայն անբաւարար կուզան թայեամի հարցասէր իմացականութեան, այլ բռնադրօսիկ, տղայամիտ ու սնոտի: Ու դարձեալ կը փոթորիկի, կը թաթառանայ ու ճեղքելով գինքը շրջապատող խաւարները, որպէս դժբաղդ մարդկութեան անողոք Դատախազը, ահաւոր ցասումը կրծքին տակ ու հարցապնդումը դողացող շրթներուն՝ կը սաւառնի տիեզերքի խորութեանց մէջ, նախապատճառ Արարիչը փնտռելու: Ձայն կուտայ ամեհի կսկիծովը, կը կանչէ խորունկ կարօտովը, բայց երկինքները լուռ են, լուռ են տիեզերքները: Արարիչը չը կայ:

Ու թափուր անհունութեան մէջ, հսկայօրէն ոտքի, անպատասխան մնալէն յուսահատ ու վերաւոր, նորէն առօրեան կը վերադառնայ, ուր իր մանկութեանը սորվեր էր ճանչնալ մարդակերպ Աստուած մը, որպէս նախապատճառ Արարիչ: Ու ասոր դէմ է որ ճակատ ճակտի կուրբայ: Կը մեղադրէ զայն իր պակասաւորութեան ու ոճրապարտ վճիռներուն համար, կը ձաղկէ, կը հեղնէ անոր հակասութիւնները ու զայն կ'ամբաստանէ, որպէս մեղսակից, կեանքի մէջ դործուած բոլոր մեղքերուն, եւ անդուժ ծաղր կը յայտարարէ անոր շնորհած կեանքը: Այստեղ արդէն թայեամ կը հանդիսանայ Մեծազոյն եւ Կատարելատիպ մարդը, որ երբ եւ իցէ ծնած ըլլայ մօր մը արգանդէն:

Պատկերացուցէք անգամ մը իր շրջանի խաւամական վայրագ մոլեռանդութիւնը, անոր անհանդուրժող ձեւանդաշտութիւնը, երբ ամէն մէկ իսլամ, ուրիշի մը կրօնարարոյական վերահսկիչն ու ոստիկանն է, անոր խօսքին, կեցուածքին ու քայլին, երբ ամենապղտիկ թերացում մը մահով կը պատժուի, ու չափեցէք, եթէ կրնաք, թայեամի բարձրութիւնը այն միլիոնաւոր ոչխարներուն հետ, որոնք զեանաքարչ ստրկամտութեամբ մը նոյն այդ ճակատադրական Աստուծոյ առջեւ են փոռած: Բայց Մեծ թայեամը հանդարտած չէ՛: Խորունկ ուղկեանի մը նման յարաշարժ է ու ալեկոծ, որովհետեւ լաւ գիտէ թէ՛ այն նախապատճառ Արարիչը, զոր ինքը կ'ամբաստանէ, գոյութիւն չ'ունի: Ու մտածելէն ու խօսելէն կը դարհուրի զգալով այն անյայտ ու անծանօթ ուժին ներկայութիւնը, որ ընդունակ է ստեղծել Գեղեցկութիւններ ու Մեծութիւններ եւ զանոնք վերստին ոչնչացնել: Ու դարձեալ միեւնոյն հարցերը գինքը կը շարժի: Ի՞նչ է իմացական կեանքին նպատակը, ի՞նչ է մահը, ի՞նչ է մարդը, ուրիշ՞ եւ ինչո՞ւ համար կուզայ եւ ո՞ւր եւ ինչո՞ւ համար կը մեկնի: Եւ միշտ ալ անլուսարան ու անպատասխան

մնացած՝ չարչրկուած ու պարտուած, թեւտ արծուի մը նման ոլորտներու անչահ ճախրանքէն դարձեալ հողին գիրկը կ'իյնայ: Կը կանչէ Սաղին, մոռացման գինին ու սագը կ'ուզէ, ու իր ահաւոր խորհուրդներէն ու հոգեկան պայքարներէն կը յորինէ փոքրիկ քառակններ, ճիշտ այնպէս, ինչպէս Մեծ եւ եղբարաղը Հ. Հէայնէն, որ մութին մէջ մինակ մնացած մանուկներուն պէս, վախէն կ'երգէ, մեծ կսկիծներէն փոքրիկ երգեր հիւսելով: Հէայնէն, դաժան դառնութեան մէջ այս քաղցրութիւնը, որ եղբայրակից մըն է Մեծ թայեամին, նոյն ցաւով բռնուած, նոյն հարցումներով անպատասխանի մնացած՝ որպէս հուսկ իմաստութեան եզրակացութիւն կ'աղաղակէ.

Մովափին վըրայ, ծովափին խոպան ու գիշերական,
Երիտասարդ մ'է կեցած միայնակ,
Կըրծփն տակ կըսկիծ, գըլխուն մէջ կասկած,
Դաուկ շըրքներով կը հարցաքննէ ամէն մէկ կռակ.
«Օ՛հ, լուծեցէք ինձ, մուր առեղծուածը անցաւ կեանքին,
Առեղծուածն այրող ու անյիշատակ ժամանակով հին,
Եւ որու մասին անքիւ գըլախներ խոսիք եւ, սըքներ,
Գըլախներ հագած բեւեազըրեր,
Գըլախներ՝ փաքքոց ու վեղարակիր,
Գըլախներ՝ կեղծամ ու այլ հագարներ,
Խեղճ ու բըրանաքո՛ր գըլախներ մարդկանց:
Ըսէ՛ք, քէ մարդն ի՞նչ կը նըշանակէ,
Ո՞ւրիշ է եկեր, դէպի ո՞ւր կ'երթայ,
Ո՞վ կ'ապրի վերը, ոսկեշամաքաղ աստղերուն վըրայ...»
Այիք կը շահեն շահուն անվախեան,
Քամին կը սուլէ, ամպեր կը սուրան,
Աստղունք կը նայեն լուռ ու անտարբեր,
Խեղքը կ'ըսպասէ հարցին պատասխան:

Իսկ թայեամ, Հէայնէնն ու թը հարիւր տարիներ առաջ, արդէն եզրակացուցած էր՝ բոլոր զալիք մարդկութիւններու եւ ժամանակներու համար՝ հետեւեալ քառակներով՝

№ 1.— Եսարբ եգել բամբէ, նէ բու տանի վէ նէ մէն,
Վէ եէն հարփ մուամմա՛, նէ բու խանի վէ նէ մէն,
Հէտ եգիէս փերդէ կիւփկուփ մէն ու բու,
Չուն փերդէ պերուփտէք, նէ բու մանի վէ նէ մէն:

№ 76.— Խօմրէք չէ տու սէք պուվէք, չէ սիսէք, չէ հեգար,
Չէին քէտին սերայ պերուն պերեդէք նաչար,
Կեր փատիշակի ու կեր կէտէի պագար,
Էյն հէր տու պա եէք, նէր խա պուվէք ախըրփեար:

Այսպէս, անյայտ ու անծանօթ Ուժը մեզ արթնցուցած է նիւթէն ու կաղմաւորած: Տուած է կեանքին անյաղութ յապաղին ու յաւերժութիւն երազելու կարողութիւնը: Ճանաչման հարցասիրութիւնը դեմտեղած է մեր իմացականութեան մէջ, որպէս կրծող որդ մը եւ միեւնոյն ատեն մահ ու ոչնչացում սահմանած: Ուրիշ խօսքով ըսել ուղած է:

— Արթնցէ՛ք ու տեսէ՛ք սքանչելիքներս, որոնք ո՛չ թիւ ունին, ո՛չ սահման: Հիացէ՛ք ու ըղձացէ՛ք, առանց հասկնալու եւ հասնիլ կարենալու ու յետոյ անհետացէ՛ք, անէացէ՛ք, վերադառնալով ձեր նախկին տարերքին, որոնցմով օր մը կաղմաւորուեցաք: — Ի՞նչպէս չըմբոստանալ: Սա արեւշող կեանքէն, ո՞վ էր որ պիտի ուղէր կամովին հրաժարիլ... եւ այն ալ ընդմիջտ: Չգեւ, երթալ առտուններու քաղցրութիւնն ու իրիկուններու խաղաղութիւնը: Անըջաչաղ լուսնիկներն ու աստղախորանները լուսածորան: Ինչպէ՞ս չունենալ այլեւս բարեկամութեան վսեմ անուշութիւնն ու սիրոյ գմայլելի գինովութիւնը ու այն անթիւ վայելքները, որոնց մէջ իմաստ մը կայ, խորհուրդ մը կայ, սիրտանք մը կայ: Եւ դահաւիթեւ խաւար անդունդին ցուրտ ամալութեան գիրիւ, տարաբաղադրուիլ, փտտիլ ու որդերը կերակրելով՝ սղառիլ ու անէանալ... Ու թայեամի անսահման ներաշխարհէն են որ դէպի անէութիւն կը դիմեն, մարդկութեան կարաւանները: Եւ ատոր համար է որ դիմին ձեռքը, մահուան մասին կը խորհի, ու իր ուրախութիւնը դադանի արցունք ունի:

Գինին, որ տիրականօրէն ներկայ է իր քառեակներուն մէջ, սկսած իր դուարթ ու անհող պահերէն, մինչեւ ճախատադրի, ունայնութեան եւ Աստուծոյ հետ բանալէճին մէջ, ո՛չ խորհրդանիշ մըն է հաւատքի, ինչպէս բնադրօսիկ կերպով, ոմանք ներկայացնել փորձած են, եւ ո՛չ ալ հասարակ գինեմոլի մը բռնած բաժակն է: Խայեամը դինին կ'երգէ ու կը խմէ, միմիայն իր մշտաչարջար իմացականութիւնը ընացնել կարենալու համար, մոռնալու համար պահ մը մարդկային անգորութիւնը Առեղծուածներու հանդէպ, չը յիշելու համար գոյացութեան նախատինքը, քանի որ ան դաժան ու անողորմ խաղ մըն է ու կը վերջանայ անէացումով: Ինքը կենասէր մըն է, բառի լայն ու խոր իմաստով: Իր սպրելու եւ վայելելու ծարաւը անսահման է ու անեղր: Իսկ եթէ մերթ կը նախանձի չը ծնածին, ատիկայ խորունկ քէնի մը յուսահատ պոռթկումն է, որովհետեւ կեանքը շա՛տ կարճ է ու վախճանաւոր, տիեզերական այնքան կարելիութիւններու քով: Ու մտածելէն յոգնասպառ ու ձանձրացած՝ լի բաժակը ձեռքին, կը պատգամէ շարունակ Սաղիին, ու անոր միջոցաւ համայն մարդկութեան՝ դարհուրելի իրողութիւնը գերադոյն ու անվերադարձ մեկնումին, հրաւիրելով հովի պէս անցնող կեանքը օգտադործել վայելքներով:

Կրօնական ու դաւանարանական ամէն տեսակ կասկանքներէ դերծ

ու աղատ, եղբայրն է ըսող մոլորակի մարդերուն: Ու որպէս բարոյական անձնաւորութիւն Մեծ դաստիարակ մըն է: Վաղանցիկ կեանքը դուարթ անցնել հրաւիրելով՝ նա կը պատգամէ՝

— Սեփական ցաւի վրայ նայել, ինչպէս պիտի նայելի մէկ օտարի մը ցաւին վրայ ու մշտական անկեղծ ըլլալ:

— Իւրաքանչիւր թշուառի մը մէջ, ջու անձնական սպաստխանատութեան բաժինը զղալ ու բարիք դործել:

— Անարդարութեան ճամբուն վրայ՝ արդարութեան օրինակը հանդիսանալ:

— Ոչ բեռ ըլլալ ուրիշին եւ ոչ ծառայ եւ ոչ ալ շնորհ ընդունիլ:

— Առանց սիրոյ անցուցած օրը, կորսուած օր նկատել:

— Մեղանչանք է, եթէ աւելորդ բանի մը համար կեանքը ծախես:

— Չը վշտացնել մէկը, որպէս զի ինքը վշտահար չ'ըլլաս:

— Յանցապարտին ներել դիտնալ ու հացիկ կէսը անկարին տալ:

— Ժպտիլ բողբոլն դէմ երբ քեզ կը դարնէ, ու ո՛չ ոքին չը դարնել:

— Ուրախ ըլլալ ցաւին մէջ եւ ժպտելու համար դուռը փակել:

— Բարկութիւնը սանձել դիտնալ ու ամէն օր վայելել այնպէս, իրեւ թէ վերջին օրը ըլլար:

— Դժոխքն ու դրախտը դառանցանքներ են, աճապարէ հողին վրայ ջու դրախտը կաղմելու: Եւ երբ հերթը քեզ կուգայ հրաժեշտի հուսի բաժակը պարպելու՝ խմել առանց վարանումի ու մեկնելի:

Ու խայեամի տիեզերականօրէն ճշմարիտ, անկեղծ եւ վսեմօրէն մարդկային ըլլալու պարագան է, որ համաշխարհի Մեծամեծներ, որոնցմէ ամէն մէկը, իր հայրենիքի ու ցեղի մէջ Մեծ մըն է, իրենց դափնեպսակ ճակատները կը խոնարհեցնեն Անոր յաւերժական ու անսովոր Մեծութեանը առաջ:

Ասիէ մօտ իննը հարիւր տարի առաջ, խայեամը իր արեւական իմացականութեան արտակարգ թափանցումովը, ութսուն տարիներ անընդհատ երկինքը զննեց, ճակատադրին ու բողբոլին խաղերը դիտեց ու տքնեցաւ հազարաւոր Առեղծուածներէ դէթ Մահին Առեղծուածը լուծել ու չը կրնալով՝ մեծ վիշտը կըրծքին տակ, մեկնեցաւ կեանքէն:

Իր վեհափառ մեկնումէն իննը հարիւր տարի ասդին ալ, դեռ ո՛չ ոք լուծած է Մահին Առեղծուածը: Եւ, ըստ երեւոյթին, անլուծելի ալ պիտի մնայ առյաւէտ: Դեռ այսօր ալ խայեամը չարչրող մտածումները, մտածումներն են առաջաւոր մարդկութեան լաւագոյն ներկայացուցիչներուն:

Իրմէն ուսած ու թելադրուած, իր նուիրական Ստուերը միշտ մեզի սեղանակից ընդունելով, խմենք դինին, մեր անգորութիւնն ու մեզի սպասող վախճանը մոռնալու համար: Խայեամ չը հերքեց Առեղծուածներուն կամ Երեւոյթներուն ետեւ թաղնուած կարելիութիւններուն:

բը: Մեկնել չը կրցաւ միայն: Օրինակ առնենք զինքը: Առանց սահարկելու կատարենք մեր մարդկային ու ընկերային պարտականութիւնները, սիրենք կեանքը, առաւելագոյն չափով ճաշակելով անոր վայելքները: Համբուրենք Գեղեցկութիւնը ու հոտոտենք վարդերը: Հողին ծոցէն ենք ելած եւ նոյն հողին ծոցը կը վերադառնանք: Դաւանինք անվերապահօրէն Հողին Մայրութիւնը: Զը մոռնանք թէ՛ ի՞նչ որ մենք ունինք, ինքը Հողն ունի: Մոլորակը ինքնին անհատականութիւն մըն է, էակ մը: Մենք բացարձակապէս չ'ենք կրնար ունենալ յատկութիւններ, որ օտար ըլլան մեր ընդհանրական մօրը՝ Հողին: Մարդկային ամենասուտա եւ բլբլեղացած զգացումը որ մայրական զգացումն է, Իրմէն է որ ժառանգուած է: Նա մեզ կը կերակրէ, կաթ կուտայ իր դաշտերու եւ այգիներու բարիքներով: Մեր խորշակահար ճակատներուն կը շնչէ իր պարտէզներու բուրմունքներով ու մեր յոգնած գլուխը կ'օրօրէ իր ծովերուն երգերով ու կը քնայնէ՝ անտաններուն զրոյցներով: Անտարակոյս մեզ նման Ա՛ն ալ ունի յաւերժութեան ծարանն ու երազանքը, եւ բնականօրէն, նաեւ ճիգը: Ինչո՞ւ սարսափիլ մեր վախճանէն: Ո՛ւր որ մեր Մայրը, մենք ալ հո՛ն: Մի՛շտ Իրմով եւ Իրեն հետ: Մի՞թէ գաւազ մը, տարակուսանքով ու սարսափով կը քնանայ իր հարազատ մօր դրկին մէջ:

Վայլենք ներկայ կեանքը, յազենա՛նք կեանքէն, մտիկ ընենք մեր խղճին, որ Հողին ձայնն է, բարիք գործենք ու արգար եւ ակեղծ ըլլանք: Ու անվերապահ հաւատքով յանձնուինք մեր Մօրը դրկին, երբ քնանալու ժամն է հասած:

Ու հրաժեշտ առնելով անմահ Խայեամէն, ողջունենք զինքը, ազադակելով՝

Թէ դարերը ոգեկոչենք, Մեծութեանդ հաւսար չը կայ,
Քառակներուդ խորութեան չափ, խորունկ անդունդ ու ծով չը կայ,
Մարդկութիւնը կեանքի շաղէն առաջնորդող հսկաներէն՝
Քեզ չափ անկեղծ, նշմարտախօս ու անկաշռա մէկը չը կայ:

ԱՐԱՄ ԶԱՐԸԳ

ԶՕՆ ԱՌ ՕՄԱՐ ԽԱՅԵԱՄ

Հըրաշքի այս պարտէզն ինկար, որպէս անմահ մ'ախարական,
Վարդը տեսար ու սիրեցիր, հագիւ քաղած՝ բոռմեց սակայն,
Անդունդ, բարձունք իջար, ելար՝ կախարդանքէն հրրապարուած,
Խոյանքիդ մէջ Ունայնութիւն ու Պատրանքներ գրտար միայն:

Տեսար կեանքը մահուան գերի, իսկ մահն ի՞նչ էր՝ չը հասկըցար,
Կարաւաններ եկան անցան, մէկին դարձը բայց չ'իմացար,
Եւ յուսահատ անցար կուժին, նախանձելով չը ծընածին,
Ու այդ օրէն կեանքին դեղը՝ անխտոն գինին միայն գրտար:

Ու գեղ սաղին մատուրակեց բաժակիդ մէջ գինին սուտակ,
Մինչ գեղուհիդ սագ կը գարնէր՝ մուշկ գանգուրը մատներուդ տակ,
Փոքր հաւոյքը բայց չը կըրցաւ մեծ քախիծըդ իսպառ վանել,
Որովհետեւ շատ խորն էիր կեանքին համար այնքան տափակ:

Մարդը գրտար ոսկու ցամբին մի մուրացիկ եւ կամ գերի,
Ազատ միտքը կապանքներով կաշկանդած սին դաւանանքի,
Ու հեգնելով օրէնք ու ծէս, բաժակն ընտրած քեզ մըտերիմ,
Մեկուսացար դառնութեանդ հետ, ինչպէս Մեծերն այս աշխարհի:

Եւ ապստամբ դարձած ընդդէմ աշխարհին կեղծ ու բողոքին չար,
Հողեղէնի պատեանիդ մէջ քեզ ըզգացիր ամօքահար,
Եւ որպէս զի գոյացութեան նախատինքն դուն մտնայիր,
Ամբողջ կեանքըդ կամ բընանալ կամ խոր հարբիլ դուն ցանկացար:

Գիշերները դիտարանէդ աստղանց վագրը դուն չափեցիր,
Լըռութեան մէջ նախապատուա Արարիչը գուր կանչեցիր,
Իսկ ինչ մարդն էր, որպէս Աստուած ընդունեք ըստ իր պատկերին,
Զայն ալ վէճիդ մէջ իմաստուն՝ հակասութեան մէջ բըռնեցիր:

Հող շըբօնէրէն ծաղկունք ծաղկած տեսար ծոցը դալար մարգին,
Տան, պալատի աղիւսները՝ անցած գացած մարդիկ էին,
Ապշանքիդ մէջ ըզգուշացար կան իսկ կոխել՝ որովհետեւ,
Տարբերութիւն բընաւ չըկար միջեւն էին ու Անէին:

Խայեմ, սըգուռը այս աշխարհին համար դարձար ժըպտուն սաղի,
Քառեակներուդ անմահ ոգին, նեկտարն եղաւ դառն կեանքի,
Թէկուզ մայրեր Մեծեր ծընին՝ իջեւանին մէջն այս աւեր,
Վըստահարար մի այլ Խայեամ աշխարհ չի գար, ով մեծ սաղի:

Արարած մը դուն ըլլալով՝ Արարչէն շատ վեր խորհեցար,
Մըտածումըդ անվերապահ յայտնաբերել չը քաշուեցար,
Եղար մարդը վըսեմագոյն, բայց եւ մահը քեզ ալ տարաւ,
Այս խեղն վերջով տըրուած կեանքին սին արժէքը լոկ դուն ցանցար:

Որպէս վարար լուսանեղեղ՝ մեր խաւարէն եկար անցար,
Բաշըդ մինչեւ Առեղծուածը աշտարակած՝ եկար անցար,
Իմաստիդ մէջ անհերքելի, անպարտելի դատողութեամբ,
Որպէս հեքեաք իմացական՝ այս աշխարհէն եկար անցար:

Առեղծուածին դըրանն առջեւ կ'աշտարակուիս արդ առանձին,
Ուր ատեոօք գահերն էին Աստուածներուն Ելլատային,
Անոնք ամէնքն ալ չըքացան՝ մըշուշական դէմքեր որպէս,
Իսկ դուն կեցար, պիտի կենաս մինչեւ մեռնի մարդը վերջին:

Մարդկութիւնը շարան շարան պիտի երբայ ու նորը գայ,
Ամէն մէկ դար չըւած պահին քեզ յարգանքի պիտի կենայ,
Հուսկուրեմըն, երբ աշխարհն է պատանձուեր ու արեւն հանգեր,
Պիտի մընաք՝ Գուն ու Աստուած, եքէ իրօք Աստուած մը կայ:

ԱՐԱՄ ԶԱՐԸԳ

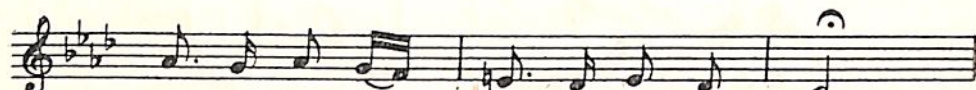
بِأَعْيَانِ عَمْرٍوسَلَام

Անըս կըզ բին գաղտնիքն բը՝ ոչ դուն գի

տես եւ ոչ ալ ես, Առեղծուա ծին բառը կար

դալ՝ ոչ դուն կըր նաս եւ ոչ ալ ես,

վարա գոյ ըի ե տեսն է որ կը բարբառն

զենք մենք երկու քով, վարագոյ

բը երբոր վեր նայ՝ ալ ոչ դուն կաս եւ ոչ ալ ես:

1

Անըսկիզբին գաղտնիքները, ոչ դուն գիտես եւ ոչ ալ ես,
Առեղծուածին բառը կարդալ, ոչ դուն կըրնաս եւ ոչ ալ ես,
վարագոյրի ետեսն է որ կը բարբառնէ մենք երկուքով,
վարագոյրը երբոր վերնայ, ալ ոչ դուն կաս եւ ոչ ալ ես:

2

Նայնիսկ անոնք, որ Գիտութեամբ ու խոյանալով Մեծեր եղան,
Որոնք կեանքի կարաւանին ջահակիրներն հանդիսացան,
Այս խաւարչուտ գիշերէն դուրս չը կըրցան մէկ քամբայ բանալ.
Ու քանի մը հէքեաք պատմած՝ դարձեալ նախկին քունը մըտան:

3

Ֆախսեւառաջ առանց կամքիս հողէն կերտեց ինձ մէկ մարմին,
Եւ օր օրի կեանքն ըստանալով պատրաստեց իմ խորհող մըտքին.
Ամէնէն վերջ, դեռ չը գիտցած թէ՛ այս աշխարհն ինչո՞ւ եկանք,
Պահ մը կեցանք, ինչո՞ւ կ'երթանք՝ վըտարուած ենք արդէն կըրկին:

Եղան մարդիկ, որ սին խօսում ու պատրանում գոռոզացան,
Իսկ ուրիշներ աչք տրնկեցին դրախտային երանութեան.
Բայց երբ վերնան վարագոյրներ՝ բոլոր ասոնք պիտի տեսնեն՝
Թէ որքա՛ն շատ, բայց որքա՛ն շատ՝ շիտակ վայրէն են հեռացած:

Մաս մը մարդիկ կըրօնք, հաւատք իրենց բան ու գործ են ըրած,
Ուրիշ մաս մը կասկածի եւ ըստուգութեան կառչած կեցած,
Բայց կը տեսնես դարանամուտ մէկը յանկարծ կ'աղաղակէ,
— Անտեղեակներ, նամբան ո՛չ այս եւ ո՛չ այն է ձերին կարծած:

Թէ՛ բարգաւան, քէ՛ ամայի վայրեր անցանք հարցուփորձով,
Անցանք ամէն հորիզոնէ այդ միեւնոյն նըպատակով,
Այս նամբայէն եւ ո՛չ ոքի ետ դառնալը չը լըսեցինք,
Ճամբորդ մը դեռ գացած նամբէն ետ չէ՛ր դարձած քողածին քով:

Անգամ մը որ մասունքն իրար հետ եփուած են կազմած բաժակ,
Հընա՞ր էր որ գինով մ'անգամ քոյլ տար փըշըրել գայն ոտքին տակ,
Այնքա՛ն սիրուն գըլուխ ու ձեռք ու մարմնական մասեր փարթամ,
Ո՞ր մեծ սէրն է ձեւի կոչող, ո՞ր խոր քէնն է ջընջող համակ:

Արարիչը ձեւ, կերպարանք տալէ յետոյ, ինչո՞ւ համար,
Կործանման ու անհետացման դատապարտեց համահաւասար,
Յօրինուածքը քէ յաչող էր՝ կործանելու պատնա՞ռն ինչ էր.
Իսկ քէ՛ տըգեղ, անյաչող էր՝ մեղապարտը ո՞րը կ'ըլլար:

Որքան ալ որ գեղանի եմ, կակաչի պէս այտերս են շառ,
Եւ հասակըս սըրտագըրա՛ կարծես ըլլայ մէկ նոնի ծառ,
Բայց զիս գըծող նըկարիչը՝ խընդութեան այս շէն վայրին մէջ,
Ինչո՞ւ արդեօք մահ սահմանեց, այս կէտը մութ մընաց իսպառ:

Եթէ սիրտը կեանքի Գաղտնին նըշմարտապէս գիտցած ըլլար,
Անտարակոյս նաեւ մահին գաղտնիքներէն պիտի կարդար,
Բայց այսօր որ՝ տէրն ես անձիդ ու բընաւին բան չը գիտես,
Վաղն ի՞նչ կըրնաս գիտնալ, երբոր Գոյութիւնդ է առեր դադար:

Աշխարհ գալու եւ աշխարհէն հեռանալու օգուտն ո՞ւր է,
Այս աշխարհի յաւերժական կեանքի յոյսին պըտուղն ո՞ւր է,
Բազդ-Անիւին ժանիքին տակ այրուած ու մոխիր դարձած՝
Մեծ ու ազնիւ այնքա՛ն մարդկանց շունչն ու մարմինն, ծուխերն ո՞ւր է:

Սա այնպիսի բաժակ մըն է, որ ըզմայլանք կ'առքէ խելիքն,
Սիրահարուած անոր վըրայ հագար համբոյր կուտաս նակտին,
Բայց ի՞նչ կ'ըսես դուն սա Բըբուտ-Երկընիքին որ՝ կերտելէ վերջ,
Կը ջախջախէ ու կը փըշըրէ գայն գարնելով գետնէ գետին:

Սա ոսկեկուռ մեծ-բաժակին շարժումը ե՞րբ է ըսկըսեր,
Կամ քէ՛ անհուն շըքեղ շէնքին հիմը ե՞րբ կը դառնայ առեր,
Այս բաները խելիքի չափով անհընար է մեզի չափել,
Կամ որոշել եւ կամ կըշռել բազդատութեան նըծարով մեր:

Կարաւաններն անքիւ աստղանց շըփոքումի կուտան պատնառ,
Տարակոյսի ու վարանման շարժառիք են մըտքին համար,
Ըզգոյշ, չ'ըլլայ որ ձեռքէդ բաց քողնես ծայրը խելիքի քելիդ,
Աշխարհ վարող կարծողներն ալ՝ խելացընոր են, ապշահար:

Սիրտ իմ, մըքին Առեղծուածին քափանցելու չ'ես բընաւին,
Ո՛չ ալ գիտուն ու մըտացի վարպետներու խօսքին նըրքին,
Սուտակ գինով դուն ըստեղծէ գըւարթ եղեմ այս կեանքին մէջ,
Որովհետեւ կամ կը հասնիս եւ կամ քէ ոչ Հանդերձեալին:

Իմ այս աշխարհ բերուելովըս՝ դարը օգուտ մը չ'ունեցաւ,
Մահուան գիրկը դիմելովս ալ՝ փառքն ու պատիւն իր չ'աւելցաւ,
Իմ բերուելուս ու տարուելուս մութ պատճառի մասին երբէ՛ք,
Եւ ոչ մէկ մարդ սա իմ երկու ականջներուն բառ մը չ'ըսաւ:

«Ճիշտ» եւ «ըստոյզ» ըսուածներ երբ՝ ձեռքի մէջ չեմք ունենալու,
Լոկ «կասկած»ին ապաւինած՝ տեղի չը կայ ըսպասելու,
Եկ, ուրեմըն, գինին երբէ՛ք մեր ձեռքերէն վար չը դրնենք,
Հարբած ըլլալ քէ ո՛չ, նոյնն է, քանի որ բան չեմք գիտնալու:

Ըմբռնէ որ՝ օր մը պիտի քու հոգիէդ դուն բաժնուիս,
Գաղտնիքներու անէութեան վարագոյրին ետեւն անցնիս,
Խըմէ՛ գինին, քանի որ դուն ուրկէ գալըդ կ'անգիտանաս,
Այրէ՛ ուրախ, քանի որ դուն գացած տեղըդ ըմբռնած չ'ես՝:

Գըրախտը կամ դըժողքն արդեօք տեսած ունի՞ մէկը, սիրտ իմ,
Այդ կողմերէն վերադարձած արդեօք մէկը կա՞յ, ով սիրտ իմ,
Մենք մեր յոյսն ու վախն ենք կապած մի այնտեսակ բաներու հետ
Որ ո՛չ մէկին նըշանը կամ անունը կայ մէջտեղ, սիրտ իմ:

Ատեղծուածի վարագոյրին ետն անցնելու մամբայ չը կայ,
Բընութեանը գաղտնիքներուն խելք հասցընող մէկը չը կայ,
Հողի ծոցէն գատ մեզ համար չը կայ բընաւ մէկ այլ կայան,
Խըմէ՛ գինին, որովհետեւ այս հեքեաքին վերջը չը կայ:

Անոնք, որոնց ըզրադումն է գիտութիւններ վերացական,
Կը նըմանին եզ կըքելով՝ կաք ըսպատող անխելք մարդկան,
Յիմարանոց մըտնին եքէ՛ ալ պատշան է, որովհետեւ
Շուկային մէջ այսօր՝ խելքին կապ մը կուտեմ տըւող չը կան:

Այն ամբողջ հոյաքանդակ, որ երկընթիւն էր կըռքընած՝
Որու սեմին արքաները իրենց երեսն էին քըսած,
Տեսանք աւեր աշտարակին քառած տատրակ մը ողբերգու՝
Որ կը նըչէր — «Ո՛ւր այն օրեր, փառքի՛ օրեր, ո՛ւր են կորած» —:

Այս հինաւորց իջեւանը, որուն աշխարհ անուն կուտան
Եւ որ գիշեր-ցորեկ անուն աշխետ ձիւնն է կացարան,
Աւելցուք մէ՛ խըննոյքներուն հարիւր Ձեմշիդ ու Պահրամի,
Մեծ դամբան մը, որ եղեր է ժամանակով մէկ ապարանք:

Այն պալատը, ուր Պահրամ կուր* իր բաժակն էր յանախ պարպած՝
Վիքն հոն այսօր ձագ կը բերէ, աղուէն իր որջն է հոն փորած,
Այն Պահրամը, որ պարանով վայրի էշեր կ'որսար մարտար,
Տե՛ս քէ՛ ինչպէս գերեզմանն է հիմա գինիք ամուր բըռնած:

Երբ մեր մահուր հոգին քողնէ մարմինները իմ ու քուկին,
Աղիւսներու կըտորումնով կը պատեն փոսն իմ ու քուկին,
Ժամանակ մը անցնելէ վերջ, ուրիշներու գերեզմանին՝
Գործածելու համար կ'ընեն աղիւս՝ հողէն իմ ու քուկին:

Հողէ մահնին մէջ կը տեսնեմ շարք մը մարդիկ խոր քուն մըսած՝
Անքիւ մարդիկ ես կը տեսնեմ, որ հողին տակն են պահուըտած,
Ու նայուածքիս բոլոր ուժով ես կը տեսնեմ անվերադարձ՝
Ուրիշ բիւրեր անէութեան անապատին մէջ խընըւած:

Թուսի աւեր մէկ պալատի աշտարակին վըրայ քառած
Թըռչուն մը՝ ես տեսայ որ իր մագիլներուն մէջն էր առած
Քայ Քավուսի գանգն ու վըրան նայուածքն յառած՝ կ'ըսէր այս բան
— Ո՛ւր են հիմա քու դուռներուդ շեփոթին ու քըմբկին շառաչ —:

* Պարսկերէն «կուր», կը նշանակէ թէ՛ դերեղման եւ թէ՛ վայրի էշ: Բառա-
խաղ մըն է, որ թարգմանել անհնար է: Ուայեմ դործածած է մէկ բառը երկու
խմաստով:

— Պահրամ քի կուր մէկերէֆքի պա քամանդ
Տիտի քէ չէֆունէ կուր Պահրամ կերէֆք:

Երէկ իրկուն գացած էի բըրուտի մը գործատեղին,
Երկու հագար կուծեր տեսայ, որ իրար մէջ կը խօսէին,
Ամէն մէկը կը թուիր թէ կ'աղաղակէր — «ցուցուր տեսնեմք,
Կուծ շինողը, կուծ առնողը, կուծ ծախողը՝ ժամանակին— »:

Խանութն եղայ բըրուտի մը, տեսայ որ կը կաղապարէր,
Ուրի կեցած սեղանին ճով՝ այս մարդուկը շատ յանդուգն էր,
Արքաներու գանգերէն ու մուրացկանի ձեռք ու ոտքէն՝
Կուծերուն ու սափորներուն պարանոց ու ոնկ կը շինէր:

Խելի եկուր, արարիդ մէջ, բըրուտ, եթէ ազնիւ մարդ ես,
Մինչ ե՞րբ պիտի սըրբապըզես մեկնած մարդու դուր ցելսն այսպէս,
Ի՞նչ կը կարծես, ահա մատը Ֆերիտունի կը թըրմես դուն,
Քայ խուսրէվի ձեռքը դըրած կաղապարիդ մէջ կը նըզմես:

Երէկ շուկան հանդիպեցայ բըրուտի մը՝ որ ոտնահար
Կ'ընէր կըտոր մը ցելսն առած ոտքերուն տակ անգըթարար.
Կը թըլիթ, թէ՛ ցելսն ալ կ'ըսէր — «ժամանակով ես ալ ճեզ պէս
Մարդ մըն էի, մի՛ չարչարեր դուն զիս այդքան հետեւարար» —:

Բըրուտները, որ շարունակ իրենց ձեռքը կը ցելսոտեն,
Որ խելին ու միտք շաղխելուն տըւած՝ կարը կը հարուածեն,
Արդեօք երկա՞ր պիտի տեսնն ոտքի հարուածն ու բըրուտցիին.
Շաղուած կարը՝ ցելսն է մարմնին, արդեօք իրենք ի՞նչ կը կարծեն:

Ատեմօք սա կաւէ կուծը ինձ նըման հէզ սիրահար մ'էր,
Ազուորի մը շըղթայակերպ գանգուրներէն բըրուտած էր,
Իսկ այս կուծի պարանոցին տեսած ոնկըդ՝ ժամանակով
Գեղուհու մը պարանոցին նետուած բագուկ մըն է եղեր:

Ինձմէն, ճեզմէն դեռ շատ առաջ գիշեր, ցորեկ միշտ եղած է,
Աստղանց բոյլին շարժման համար նըպատակ մը միշտ եղած է:
Ոտքդ թեթեւ կոխէ հողին, որովհետեւ կըրնայ ըլլալ,
Որ այդ հողը գեղուհու մը աղուոր աչքին բիբն եղած է:

Այն հողերը, որ կակաչը կը հասցընեն կարմըրական,
Կը խորհիթ թէ՛ հոն արիւնն է թափած եղեր օր մը արքան,
Գետնէն գըլուխ ցուցնող ամէն մանիշակի տերեւն անշուշտ
Պիսակ մըն է, որ պըններ էր այտը սիրուն մէկ աղըրկան:

Գետեզերքին վըրայ բուսած ամէն տեսակ ծաղիկ, դալար*,
Ընձիւղած են գուցէ չըքնաղ գեղուհու մը շըրթներէն լար,
Ըզգոյշ, չ'ըլլայ թէ ոտքերով նըզմես նըրքին այս դալարիք,
Անոնք բուսած են անիւնէն գեղուհու մը՝ այտերով վարդ:

Ժամանակը Հողի ծոցէն ոչ մէկ ծաղիկ չի՛ ծըլեցներ,
Որ վերջապէս չը խամբեցներ, հողի գըրկին մէջ չը թաղէր,
Թէ՛ ամպերը՝ շոգիին տեղ՝ երկինքն ի վեր հող քաշէին,
Մինչ դատաստան նահատակի, սուրբի արիւն պիտի մաղուեր:

Առաւօտ մը վարդը ինքնին բացուեցաւ ու թառամեցաւ,
Վագոյ հովին ինչ որ բաներ հասկըցնելով՝ տարտըղեցաւ,
Ժամանակի նենգութիւնը տե՛ս, որ վարդը տասն օրուան մէջ,
Թէ բողբոջեց, կոկոն հանեց, թէ բացուեցաւ, թէ թափուեցաւ:

Նորէն եկաւ ամպն ու լացաւ դալարապատ հողին վըրան,
Այս միջոցին ապրիլ չ'ըլլար առանց գինուն կարմըրական,
Դալարիքն այս, մեր այսօրուան ըզբօսավայրն են հանելի,
Մեր հողերէն բուսածն արդեօք, որո՞նց համար պիտի ըլլան:

* Հեղկաստանի Եօկի-Ները ոչ մէկ կանաչեղէն չ'են ուտեր, որովհետեւ կը
դաւանին թէ՛ կանաչեղէնները հողի ունին:

Երէկ գիշեր յախնապակեայ գինու կուժըս քարին զարկի,
Այս անառակ վարմունքն ըրի, որովհետեւ հարբած էի,
Նոյն միջոցին քըւեցաւ քէ՛ կուժն ինձ կ'ըսէր — «Ժամանակով
Քեզ պէս էի, անշուշտ դո՛ւն ալ ինձի նըման ըլլաս պիտի»:

Սըրտակից ու հաւատարիմ բարեկամներ մէկ մէկ կորան,
Մահուան ոտքին տակը ինկած՝ մէկիկ մէկիկ ջախջախուեցան,
Կեանքի տօնին մէջ մեռնի սակայն նոյն գինին էր որ խըմեցինք,
Երկու բաժակ մեզմէ աւել խըմելնոսն էր որ շուտ ինկան:

Պատանեկան կեանքիս գիրքը կարդացուած է, գըտած լըրում,
Ծաղկած գարունս ուրախութեան արդէն մըտած է ուշ աշուն,
«Պարմանութիւն» անուն կըրող այն քըւնցնիկը ուրախութեան,
Չը գիտեմ քէ՛ ի՞նչպէս եկաւ եւ ո՞ւր քըւաւ նոյնիսկ պահուն:

Խայեամը, որ իմաստութեան վըրանները ձեւեց, կարեց,
Ինկաւ վըշտի քուրային մէջ ու տարածամ այնտեղ այրուեց:
Մահուան մըկըտան ալ նոյն պահին քէլը կըտրեց անոր կեանքին,
Անապարող մունետիկն ալ ոչինչ գընով մ'իսկոյն ծախեց:

Պուպրիկներ ենք մենք բազմագան ու երկինքն է լարախաղաց,
Ու սա ո՛չ քէ առակ մըն է, այլ իսկութիւն բացէիբաց,
Որ գոյութեան բեմին վըրայ ժամանակ մը խաղալէ վերջ,
Անէութեան տուփը կ'իյնանք մէկիկ, մէկիկ՝ դերն աւարտած:

Այն աստղունքը, որոնք երկրի զարդարանքն են վայելչական,
Կուգան, կ'երթան, դարձեալ պիտի գան ու նորէն պիտի երթան,
Տիեզերքի քըւանցքին մէջ ու գըրպանը երկրագունդի
Սերմունք կան որ պիտի ծըլին, քանի կեանքը ինքն է կենդան:

Գերեզմանի պառկած մարդիկ, հող ու փոշու են վերածուած,
Մարմինն հիւսող հիւլէները մէկըզմէկէ են անջատուած,
Ա՛հ, ի՞նչ տեսակ գինի էր, որ ամբողջովին դեռ չը խըմած՝
Անըզգայ են դարձեր ամիշտ՝ ամէն բանէ հըրածարած:

Գարունն անա, ամպը լըւաց վառ երեսը շառ կակաչին,
Ե՛լ, ու իսկոյն դուն մօտեցուր քու գաւաթըդ գինու փարչին,
Ըզբօսավայրդ այսօր եղող՝ դալարիքը այս արօտին,
Վաղը արմատ պիտի նետեն քու հողացած մարմնի միջին:

Առաջի օրն այցելեցի բըրուտի մը գործատեղին,
Ու տեսայ քէ ամէն վայրկեան հարտար ձեւ մը կուտար կալին,
Եքէ տըգէտ մէկը բընաւ չը նըշմարեց, բայց ես տեսայ,
Թէ ամէն մէկ բըրուտի ձեռք մաս մը կար իմ հօրըս հողէն:

Առաւօտեան հովը ելաւ ու քըւանցքը պատուեց վարդին,
Պըլպուլն ալ իր երգն ըսկըսաւ՝ սիրահարուած անոր տեսին,
Նըստէ՛ շուքին տակ վարդենուն ու խորիէ քէ՛ որքան անգամ
Հողի ծոցէն վարդն՝ է ելած ու ընկըզմած մէջ նոյն ծոցին:

Ափսո՛ս, որ իմ հիմնադրամս ձեռքէս ելաւ ամբողջովին,
Որքան սըրտի արիւն քափեց չարաբաստիկ մահն իր համբին,
Երբեւիցէ մէկն ալ չ'եկաւ այն աշխարհէն անդիական,
Որուն հարց տալ կարեմայիր՝ մեկնողներու բազդի մասին:

Կար ժամանակ մանուկ էինք եւ աշակերտ մէկ դըպրատան,
Ժամանակ մ'ալ ինքնագըրույս կեանք անցուցինք մենք այլագան,
Խօսքիս վերջն առ ու տե՛ս քէ ի՞նչ պատահեցաւ մեզ վերջիվերջ,
Այն որ՝ եկանք ջըրերու պէս ու մեկնեցանք քամու նըման:

52

Աշխարհի մէջ հինցած մարդիկ, ինչպէս նաեւ նոր եկողներ,
Գալէն քիչ մը յետոյ՝ մէկ մէկ ելան գացին անյայտ կողմեր,
Հին աշխարհը ե՛ւ ո՛չ ոքին եղաւ կայան յաւերժական,
Մեկնեցան ու միշտ կը մեկնին, նոյնը բոլոր նոր եկողներ:

53

Է՛յ տըգէտներ, ինչ որ էք դուք, ամէնն, ամէնն ալ ոչինչ է,
Ու ձեր գըլխուն փառանաճանչ իններկինքն ալ մեծ ոչինչ է.
Ատոր համար փուն աշխարհը դարձուցէք վայր զըւարճութեան,
Դուք կախուած էք շունչէ մը լոկ, այդ խեղն շունչն ալ մէկ ոչինչ է:

54

Ահա տեսնիք այս աշխարհը, ինչ որ տեսնիք մէկ ոչինչ է,
Ինչ խօսեցանք, ինչ լըսեցինք, այս բոլորն ալ մէկ ոչինչ է,
Թէ բովանդակ աշխարհն անցնիս դուն ծայրէ ծայր, միշտ ոչինչ է,
Կամ բանտարկուած տանըդ ապրիս՝ նըմանապէս սա ոչինչ է:

55

Ըսեմք քե՛՛ դուն ուզածիդ պէս միշտ ապրեցար, վերջըդ ի՞նչ է,
Ըսեմք՝ կեանքիդ գիրքը ցըվերջ դուն կարդացիր, վերջըդ ի՞նչ է,
Եւ կամ դար մը դուն ապրեցար բաղձանքներուդ յագուրք տալով,
Եւ ըսեմք քե՛՛ դար մ՛ալ նորէն պիտի ապրիս, վերջըդ ի՞նչ է:

56

Տե՛ս, աշխարհէն ինձ ի՞նչ մընաց որպէս օգուտ, մի մեծ ոչինչ,
Կամ այսօր ալ իբրեւ արդիւնք ձեռքս ի՞նչ ունիմ, դարձեալ ոչինչ.
Ես բոցավառ ժըպիտ մըն եմ, բայց որ մարիմ, ի՞նչ եմ, ոչինչ,
Ես Զեմշիդի* ջամն եմ հըրաշք, բայց որ կոտրիմ, ի՞նչ եմ, ոչինչ:

57

Մինչեւ անգամ եքէ սիրած կինդ ունենաս կեանքդ բոլոր,
Ու երկրային ամէն հանոյք վայլած ըլլաս ամբողջ ու խոր,
Վերջաբանին այս աշխարհէն մեկնիս պիտի եւ այն ատեն
Միայն պիտի դուն ըմբռնես քե՛ երազ մ՛էր կեանքդ բոլոր:

* Զամ — բաժակ: Այս բաժակէն խմողը ապաղան կը կարգար:

58

*Պարկեշտ մարդ մը տեսայ հեծած «աշխարհ» անուն այս ձին աշխետ,
Նա կապ չ՛ունէր անհաւատին, միւսիւմանին, աշխարհին հետ,
Ի՞նչ կըրօսօքի, արդարութեան կամ օրէնքի նա կը հաւտար,
Աշխարհներուն մէջ երկու, կա՞յ այս խիզախին նըմանող գէք:

59

Եկեղեցի եւ կամ մըզկիթ մըտնալու* ես անարժան եմ,
Աստուած միայն գիտէ քե՛ ի՞նչ տիղմէ շաղուած է մարմինն իմ,
Նըման եմ խեղն անհաւատի եւ կամ տըգեղ մէկ պոռնիկի,
Հաւատք չ՛ունիմ, աշխարհիկ չ՛եմ, դըրախտին ալ յոյսը չ՛ունիմ:

60

Մեզ իր մէջը արագ արագ դարձընող սա երկինքն համայն,
Կը նըմանի մէկ մոգական լապտերի մը, յար եւ նըման,
Արեգակն է իր կանթեղը եւ աշխարհը իր ապակին՝
Մենք՝ լապտերի մէջէն անցնող պէս պէս ձեւերն ու կերպարան:

61

Երանի քե՛ վայր մը ըլլար անդորրական հանգըստութեան,
Կամ այս երկար նամբան տեղ մը հանէր որպէս հուսկ հանգըրուան,
Ա՛խ, ի՞նչ կ'ըլլար, հարիւր հազար տարիէ վերջ հողի տակէն
Դալարին պէս անսուտ ըլլար նաեւ մարդուն յոյսն յարութեան:

62

Նա որ երկինքն ու տիեզերք եւ երկիրը օր մ՛ըստեղծեց,
Մեր վիրահար սիրտը նաեւ անհունօրէն նա խարանեց,
Գանի՛, քանի՛ յակինք շըրքներ, ու մըշկահոտ սեւ գանգուրներ,
Կաղապարին մէջ հողեղէն ամրափակեց պինդ ու փըշրեց:

63

Երկինք, քո ոյսն ու քըշնամանք կը ծաւալեն միայն ասեր,
Իսկ անողորմ անգըքութիւնն է բընոյթըդ հընուց ի վեր,
Եւ, է՛յ, դուն հող, քե՛ լիարդըդ նեղքեն պիտի տեսնեն անոր
Խորը քաղուած ու ծածկըւած քանի՛, քանի՛ քանկ գոհարներ:

* Այս բառակը Սէնճէր շահի համար է կ'ըսեն: Գութպէտտին Հայտարի
զբութեան մէջ յիշատակուած կայ:

* Որպէսզ Կը հարուածէ ժամանակակից կեղծ բարեպաշտ հողեւորականը:

Քանի որ այս երկու դրոնով իջեւանին մէջ մեզ համար,
Սահմանուած է նախ չարչարուիլ վերջն հոգիդ տալ, մեկնիլ վրտար,
Բաղդաւոր է այն մարդը որ՝ միմիայն մէկ շունչ է քաշած,
Իսկ գերաբաղդ նա որ՝ բընաւ չէ նանաչեր ծընունդ, *աշխարհ:

Եթէ աշխարհ գալըս ըլլար իմ ձեռքիս մէջ, ես չէի գար,
Նոյնպէս եթէ մեկնիլն ալ իմ ձեռքըս ըլլար, չէի երթար,
Երանի թէ՛ աղօթավայրն այս աւերակ ես չը գայի,
Որով ո՛չ ալ մընալ ըլլար, ո՛չ ալ օր մը ելլալ երթալ:

Վար շըրջըւած բաժակ մըն է երկինքը մեր գըլխուն վերեւ
Եւ որու տակ ագնիւ մարդիկ միշտ աննար են ու անարեւ,
Շիշ-բաժակի մըտերմութեան նայեցէ՛ք որ՝ շուրթ-շըրթունքի,
Համբոյր տըւած միջոցին իսկ՝ արեան հետք կայ իրենց միջեւ:

Ապրած եղիր երկու, երեք դար կամ հազար երկար տարի,
Քեզ այս աւեր իջեւանէն անպայման դուրս քըշեն պիտի,
Կուգես եղիր հըզօր արքայ կամ շուկայի մի մուրացիկ,
Ամենէն վերջ այս երկուքն ալ միեւնոյն գինն արժեն պիտի:

Մինչեւ ե՞րբ դուն ցընորական ոչընչութեանց դառնաս գերին,
Կամ մինչեւ ե՞րբ քեզ չարչարես՝ սահմանելով չարն ու բարին,
Կուգես եղիր Զէմզէմ աղբիւր, կամ կենաց ջուր, միեւնոյնն է.
Ամենէն վերջ մեռնելու ես ու պառկելու տակը քարին:

Թէ գաղտնապահ մէկն ես, ըսեմ, թէ ըսկըզբէն մարդը ինչ էր,
Տառապանքի, վըշտի ցեխէն կաղապարուած ապարադդ մէր,
Աշխարհ եկաւ ու հագիւ թէ՛ օր մ՛ապրեցաւ, շուրջը դիտեց,
Ելաւ դարձեալ նամբան բըռնեց այնպէս, ինչպէս որ եկեր էր:

* Պարսիկ բանաստեղծ մը կ'ըսէ՝

— Եթէ կեանքը լոկ վայելի է, հազար տարին չէ՛ բաւական,
Իսկ թէ՛ տանջանք, տառապանք է, շատ է նոյնիսկ կէս շունչն անգամ:

Ըսպասարկող *սաղիս նոյնիսկ սուտակաշուրթ ու գեղ ըլլար,
Ու գինու տեղ մինչեւ անգամ, կենաց ջուրն ինձ ըմպելու տար,
Խըննոյքին ալ մասնակցե՛ին սըրտակից ու լաւ ընկերներ,
Եթէ մարդու սիրտն է կոտրած՝ ուրախանալն է անհընար:

Յաւը ցաւին վըրայ բարդող արարքը տես սա երկընքին,
Ոչ մէկ բան չի թողներ իր տեղ, որ տեղահան չ'ընէ կըրկին,
Թէ գիտնային դեռ այս աշխարհ ոտք չը կոխած արարածներ,
Հոս քաշածնիս, աշխարհ գալու բընաւ պիտի չը բազմային:

Սի՛րտ, աշխարհէն դո՛ւն լաւութիւն մի՛ ըսպասեր, սովոր չէ տալ,
Ժամանակէն ալ զօրութիւն ու լաւ օրեր դուն մի՛ ցանկար,
Հիւանդութեան երբ դեղ-դարման դուն որոնես, նա կը մեծնայ,
Տոկա բաղդիդ ու հանդուրժէ, դեղ ու դարման դուն մի՛ ցանկար:

Վարդը կ'ըսէր. — «Ինձ պէս սիրուն չը կայ ուրիշ, բայց տես բանին.
Որ զիս մէջտեղ բերող ուժը՝ դատապարտեր է տանջանքին» —
Պըլպուլն ըսաւ. — «այն ո՞վ է որ, աշխարհիս մէջ իր մէկ օրուան
Ծիծաղին տեղ դառնակըսկիծ չ'է արտասուած ամբողջ տարին»:

Գինու համար երէկ գիշեր կը շըրջէի ասդին, անդին,
Հըրաբորբոք՝ կըրակին մօտ գունատ վարդ մը տեսայ գետնին,
Հարցուցի թէ՛ — մեղքդ ի՞նչ է, որ քեզ կ'այրեն կըրակին մօտ,
— «Յանցանքս այն է, որ ժըպտեր եմ ես անգամ մը մէջն արօտին»:

— Որովհետեւ խելքի ոչ մէկ ցանկացածը երկինք չի՛ տար,
Կուգես եօթը, կուգես ութը կարգ ընդունէ երկնակամար.
Ու քանի որ՝ օր մը բոլոր իզձրդ թողած մեկնիս պիտի,
Նոյնն է մըրջիւնն է կերեր քեզ թէ՛ գայլն ըրեր պատառ պատառ:

* Սաղի = մատուակ:

Շունչի մը չափ կարն է կեանքը, դուն մի փրկուտեր բաղդ հանապազ,
Ջէմշիդի ու Քայ Քոստանի անխնայները սահանգավագ,
Կը դարձարձին շառագունած փռչիին մէջ մայուածքիդ տակ,
Այս աշխարհը պատրանք է ու խարդաւանանք, կեանք ալ երագ:

Մենք աշխարհէն մեկնինք պիտի, մինչ աշխարհը մընայ պիտի,
Այն ատեններ մեզմէ անուն ու յիշատակ չ'ըլլայ պիտի,
Առաջուրնէ մենք չը կայինք, մեր չ'ըլլալով պակաս չը կար,
Ու մեր չ'եղած միջոցին ալ՝ պակասութիւն չ'ըլլայ պիտի:

Ով դու երկինք, ամէն անգամ վատ մարդկանց կը դառնաս պաշտպան,
Անոնց կուտաս բաղնիք ու տուն, ջերմուկ, ջաղացք ու ամէն բան,
Մինչ ազատը մերք գիշերուան հացը կ'առնէ գրբաւ տըւած՝
Ապա ինչպէ՞ս դուն չը *բըքնես մէկ այսպիսի երկնի վըրան:

Ով բարեկամ, դուն մինչեւ ե՞րբ, ագահ տենչով ու ցասումով,
Աշխարհն առած ոտքերուդ տակ՝ կը թափառիս պարապ յոյսով,
Մեզմէ առաջ եկողները չը կան, մենք ալ մեկնելու ենք,
Ոչ ոք եղաւ որ գէթ պահ մը ապրիլ կըրնար ուզած ձեռով:

Քանի որ մեր յոյս-տենչանքին հանդէպ երկինքն է կոյր ու խուլ,
Մեր մաքառումն ու մըտմըտուք անարժէք են ու միշտ ամուլ,
Եւ թէ՛ — «ուշ ենք եկեր աշխարհ, ու շատ կանուխ մեկնինք պիտի» —
Սա գուր տեղն է որ կը կրկնենք, որպէս գանգատ անվերջ, անդուլ:

Երկար մամբու ուղորդներէն վերադարձած կա՞յ արդեօք մին,
Որ մեզ պատմէր եւ կամ լուր տար տեսած-լըսած բանի մասին.
Ըզգոյշ, ըզգոյշ, չ'ըլլայ թէ դուն տենչ-կարօտի մամբու ելքին՝
Բան մը մոռնաս, որովհետեւ հոն վերադարձ չը կայ կըրկին:

* Բնագրին մէջ գործածուած բառը, որովայնի քամին աղմուկով դուրս հանելու իմաստն ունի:

Աստուծոյ պէս եթէ ինձ ալ ըստեղծուեմ ըլլար հընար,
Իր հիմունքէն վայրկեանապէս կը քանդէի երկինքն արար,
Ու այնպիսի նոր աշխարհ մը կ'ըստեղծէի ես վերըստին,
Ուր մարդն ազատ շատ հեշտութեամբ իր ուզածին հասնիլ կըրնար:

Քանի որ դուն լոկ մէկ անգամ մեռնելու ես, ատոր համար,
Ի՞նչ միտք ունին այսօր կըսկիծ, սըրտնեղութիւն, հոգ անդադար,
Ընդունէ թէ՛ բուռ մ'արիւնն ու աղտեղութիւնք, մորթ ու երակ
Չ'ես ունեցած բընաւ երբէք — տառապելու չ'ունիս պատճառ:

Ծուղակն ինկած թըռչումներ ենք, կեանքի կապը մեր վիզն անցած՝
Տեղորութեան միշտ ենք-ակայ, ընդունող իր թոյնն ու հարուած,
Անտանիք եւ անդուռ տան մէջ ապուշներու ենք մենք նըման,
Ուր մեր կամքով ոչ եկեր ենք, ոչ ալ կ'երթանք ինքնին ուզած:

Այս անկարող ու անտեղեակ թըռչուտ կեանքէն ձանձրացած եմ,
Չարչարանքի դատապարտուած իմ հոգիէս ձանձրացած եմ,
Ու քանի որ այս աշխարհի հոգն անգամ չէ թէ՛ կամ չը կամ.
— Ի՞նչ ընելու արդեօք եկայ — մըտածելէն ձանձրացած եմ:

Քանի որ այս խառնաշըփոք աշխարհին մէջ այլ բան չը կայ,
Քան ցաւ քաշել եւ կամ ըլլալ հոգեւարքի մէջ յարակայ,
Այս աշխարհէն շուտ մեկնողին քանի՞ անգամ երանի տալ,
Իսկ դեռ բընաւ չ'եկողներուն՝ երանութեան սահման չը կայ:

Ափսո՛ս, անշահ ու պարապ տեղ մենք մաշուեցանք, անցանք-գացինք,
Սըղոց երկնի ժանիքներուն տակ կըտըրտուած՝ անցանք-գացինք.
Ափսո՛ս, ափսո՛ս, մեր աչքերը լոկ մէկ անգամ հագիւ թարթած՝
Մեր բաղձանքին չը հասած ու բան չը տեսած՝ անցանք-գացինք:

Շքնորհիւ իմ մատուցակին՝ մէջըս դեռ կայ կեանքի բեկոր,
Մարդկանց հետ ալ տեսակցելու կապեր դեռ չ'են խըզուել բուր.
Իմ երէկի գիշերական գինիէն կայ դեռ մէկ բաժակ,
Լուկ չեմ գիտեր թէ իմ կեանքէս՝ դեռ ինչ մընաց կամ քանի՞ օր:

Երբ վըտանգի, քակատագրի ոտքերուն տակն եմ քաւալած՝
Թեւակոտոր քըռչուն դարձած՝ անգութ մահուան նանկն եմ ինկած.
Զ'ըլլայ երբէ՛ք որ անհունէս սափորէն գատ այլ բան շինէք,
Գուցէ գինի լեցնեն մէջըս ու ես գարթնիմ նոր կեանք առած:

Մինչեւ ե՞րբ, դուն բան մը ունի՞մ թէ՛ բան չունիմ խորհիս պիտի,
Կամ այս կեանքը արդեօք ուրախ, բարեկեցիկ ապրիմ պիտի,
Դուն անյայտ բաժակիս մէջ գինին լեցուր, որովհետեւ
Մինչեւ անգամ չը գիտեմ թէ՛ առած շունչըս ետ տա՞մ պիտի:

Խայտամ, երբոր քու գըլուխդ է գինեմըշուշ, ուրախ եղիր,
Երբ շըրթներդ գեղուհի մը կը համբուրեն, ուրախ եղիր,
Որովհետեւ աշխարհային ամէն բանի վախճանն է մահ,
Անէացած քեզ սեպելով, եւ որ դեռ կաս, ուրախ եղիր:

Այգադէմին գինետունէն այսպիսի ձայն հասաւ ինձի,
— Ո՛վ գինետան մեր սիրահար ու գինարբուն, շուտ ել ոտքի,
Քանի մերին կենդանութեան բաժակը չէ քափած երկինք,
Անապարեմ մենք մեր ձեռքի բաժակին մէջ լեցնել գինին:

Քու ընելիք լաւագոյն բանն այն է, որ դուն գինի խըմես,
Զըւարթութիւն տաս քու սըրտիդ, մըտածումիդ քիչ ենթարկես
Եղած-անցածն ու գալիքն ու ըլլալիքը, որպէսզի դուն
Քու բանտարկեալ հոգիդ պահ մը խելի՛ կապէն ազատ ընես:

Անհաւատէն հաւատացեալ՝ տարածութիւնն է շունչ մը լուկ,
Նըմանապէս կասկածանքէն մինչ համոզում՝ է շունչ մը լուկ,
Քու ներկայի կեանքիդ պահը դուն աշխատէ օգտագործել,
Որովհետեւ կեանքն ու մահը զանազանողն է շունչ մը լուկ:

Քանի որ մենք տեւողական բընակիչներ չենք աշխարհին,
Մեծ մեղանք է չը սիրել կին ու չը խըմել ընտիր գինին,
Թո՛ղ այն հարցը թէ՛ աշխարհը մըշտատե՞ս է թէ՛ անցաւոր,
Իմ մահէս վերջ, մընայ կամ ո՛չ, ինձի համար ունի մէկ գին:

Կը նիրհէի, երագիս մէջ իմաստուն մը ըսաւ յըստակ,
— Քընած մարդուն վայելի վարդ չէ՛ ծաղկած ոչ մէկ ժամանակ,
Փոխանակ դուն մահուան եղբոր քեզ յանձնելու անմըտաբար,
Ե՛լ ու խըմէ՛, քընանալու յաւերժութիւն կայ հողին տակ:

Ատելութեան ու կեղծիքի հանդերձանքը վաղը նետած՝
Գինի պիտի խըմեմ թէկուզ իմ մագերս եմ ըսպիտակած,
Իմ տարիքս է արդէն գըտած եօթանասուն, բայց եւ այնպէս,
Եթէ հիմայ չ'ուրախանամ, ալ ե՞րբ կըրնամ, երբ ժամն է անց:

Կեանքն անցնելէն վերջ նա լեղի էր թէ քաղցըր, միեւնոյն է,
Հոգեւարքիդ Պաղտատի թէ՛ Պալտի մէջն ես, միեւնոյն է,
Գինի խըմէ, որովհետեւ ինձմէն, քեզմէն ետ քիւր անգամ
Մեռնող-ծընող լուսնին համար, մենք կանք չըկանք, միեւնոյնն է:

Ո՛վ գեղուհիս, կուժն ու բաժակ առած նըստէ գետափը դու,
Որովհետեւ սա երկինքը լուսնանքես քիւր գեղուհու,
Լուսապարար մարմիններն է արըշտըկած ու քայքայած
Եւ անոնցմէն հարիւրներով կուժ ու բաժակ կաղապարած:

Գարնանը դուռն կակաչին պէս վարուէ, ձեռքըդ լի բաժակն առ,
Գինն խըմէ՝ թէ ձեռք արգես՝ գեղուհուդ հետ կակաչավառ,
Որովհետեւ յանկարծ երկնի կայոյտը քեզ կըրնայ առնել
Իր անիւի ժանիֆին տակ ու կեանքդ ընել պատառ պատառ:

Ժամանակը մեզ տակաւին ծալլած ու մէկ կողմ չը դըրած,
Գէթ մէկ անգամ, արի, գինին մէկտեղ խըմենք՝ սեղանակցած,
Որովհետեւ ի հարկին մեր մամբարդութեան մեկնածամին,
Մահը մեզ ջուր խըմելու իսկ ատեն չի տար, ըլլա գիտցած:

Որեւէ մէկ մամբու վըրան, անիւններէն իմ ու ֆուկին,
Կուժ կամ սափոր դեռ չը շինած ձեռքն անծանօթ կաւագործին,
Ոչ մէկ վընաս ունեցող սա շիշի մէջի գինիէն դուն
Հատ մը լեցուր, խըմէ՛, հատ մ'ալ լեցնելով տուր ձեռքը իմին:

Անապական սափորին մէջ եղող յակիւթն ինձ բեր, սաղի,
Բոլոր ազատ մարդկանց ընկերն ու բարեկամն ինձ բեր, սաղի,
Արդէն գիտես թէ՛ ինչ որ կայ փոշիէն է ծագում առած,
Կեանքն ալ հով մ'է, որ շուտ կ'անցնի, ուստի գինին ինձ բեր, սաղի,

Բընուքիւնըս վարդի հանգոյն հարիւր բանի հետ կայ ունի,
Ձեռքըս գինու բաժակին հետ մըտերիմ է եւ ընտանի,
Վարդերը դեռ անէութեան աւար չ'եղած խորշակահար,
Անապարեմ պիտի վայելի հանոյֆները ամէն բանի:

Անապատը գարնան ամպի շաղով լըւաց իր դէմքն այրած,
Վերանորոգ դարձեալ եղաւ՝ եղանակի սիրտը կոտրած,
Նոր աղուամազ պարմանի հետ, գինի խըմէ, դալարին մէջ,
Յիշելով այն մէկը՝ որու անիւնէն են դալար բուսած:

Ըշտապէ՛, ե՛լ, ե՛լ անկողնէդ, ու ինձ գինի տուր, ո՛վ սաղի,
Բաժակիս մէջ սէ՛ր, կեա՛նք լեցուր, արե՛ւ լեցուր, ո՛վ իմ սաղի,
Կաւէ կուժ մը տակաւին չը շինուած գանգէն իմ սեփական,
Բաժակիս մէջ ընտիր գինի կուժէն վազցուր, ո՛վ իմ սաղի:

Մարդուս միտքը գետին մը չէ, որ տընկարան դառնայ վըշտի,
Քաջ ընթերցող մ'ըլլալու է ուրախութեան զըւարթ գըրֆի,
Խըմելու է ազնիւ գինին, սըրտի տենչին տիրանալու,
Աշխարհի մէջ արդէն որքան մընայն յայտնի չ'է ո՛չ ոքի:

Քանի որ դեռ առջի օրէն գալն ու չը գալն իմ ձեռքըս չ'էր,
Եւ որոշ թէ՛ մեկնելու եմ ամուլ թողած իմ փափաքներ,
Քրդանցֆներդ մէջքդ ժողուած՝ ոտքի ելիր, նըկուն սաղի,
Գինիով ես կ'ուզեմ վանել այս աշխարհի բոլոր վըշտեր:

Մինչեւ ե՞րբ մենք գերի դառնանք ամենօրեայ սա մեր խելին,
Մէկ օր կամ թէ մէկ դար ապրիլ, խըտիր չըկայ մէջ երկուքին,
Գինաբբուքի սա բաժակըդ, ամուր բըռնէ, ֆու ձեռքիդ մէջ,
Քանի ձեռքը մէկ բըրուտի՝ մեզ չէ շարած իր տախտակին:

Մի՛ յանձնըլիր ժամանակի դաժան ցաւին ու տանջանքին,
Մի՛ յիշել տար վըշտերն անոնց, որ պառկած են հողի տակին,
Փերիսիրուն ներմակ մարմնով գեղուհուն լոկ սիրտըդ յանձնէ,
Առանց գինու դուն մի՛ մընար, նաեւ անչցիք յարգը կեանքին:

Այն երէկն էր, անցա՛ւ գընա՛ց, անոր մասին ա՛լ մի՛ հոգար.
Դեռ ծագելիք օրուան մասին, դու բընաւին մի՛ տըրտընջար,
Ներկայ վայրկեանն է իրական ու նա միա՛յն է նըշմարիտ,
Վայլէ՛ անհոգ, որովհետեւ գայն անգամ մ'ալ, քեզ ետ չե՛ն տար:

Սիւքը գարնան վարդի դէմքին, դալար մարգը գեղադէմին
Յարմար կուգան, տաղտկալի է անցած-գացած խօսքն երէկին,
Դուն երէկը իսպառ մոռցած՝ ուրախութեան հետամըտէ,
Որովհետեւ քաղցր է միայն ապրած պահը քու ներկային:

Մեր ձեռքերը համաձայնած՝ թէ չը գարնեն միաբերան,
Մենք չ'ենք կըրնար խրատխոսանքով նրզմել գանգը վըշտին դաժան,
Ելլամ քիչ մը գինի խըմեմ, առաւօտը դեռ չը ծագած,
Շա՛տ ուրիշներ դեռ պիտի գան ու կողպ գտնեն մեր սառ բերան:

Աշխարհ գալէս ասդին բընաւ ըսք-ափ եղած չ'եմ տակաւին,
Ահաւասիկ, հարբած եմ ես, գիշերն անգամ սուրբ Գատըրին,
Կուրծքս կուծի կուրծքին փարած՝ շըրքունքներըս ջամի շըրքին,
Պիտի մընամ մինչեւ առտու՝ ձեռքս ալ նետած շիշի վըզին:

Արշալոյսի բոցերուն տակ, ե՛կ, վարդագոյն գինին խըմենք,
Ամօթի ու պատուի շիշը՝ քարին գարկած՝ կոտրենք, փըշընք.
Մեր ձեռքերը քաշած երկար փափաքներէն ու տենչանքէն,
Սիրուն կանանց երկար մագով, սագի թելով մենք փաթաքենք:

Ո՛չ ոք կըրնայ նախատեսել պատահմունքը վաղորդայնի,
Որ այդպէս է, ուրախացո՛ւր քու ձանձրացող սիրտըդ հիմի,
Սա լուսնին տակ, գինի խըմէ, լուսնաբերես, ո՛վ գեղուհիս,
Գա՛յ պիտի օր, որ մե՛զ երկա՛ր պիտի փընտռէ ու չը զըտնի:

Գինի խըմել, ուրախանալ, իմ ընթացքս է սովորական,
Բարեպաշտէն, անհաւատէն տարբեր ըլլալ՝ հաւատքս է ան,
Աշխարհ-Հարսին ես հարցուցի թէ՛ քու օժիտն ի՞նչ էր կեանքին,
— «Իմ օժիտը» — պատասխանեց, — «ուրախ զըւարթ սիրտդ է միայն»:

Կակաչին պէս կարմըրական, գինին ինձ բեր, ո՛վ իմ սաղի,
Բիւրեղ շիշի պարանոցէն արիւն վագցուր, ո՛վ իմ սաղի,
Որովհետեւ իմ այս ձեռքիս բաժակէն գատ այսօր չ'ունիմ
Մաքո՛ւր սըրտով, ագա՛տ մըտքով մըտերիմ մը, ո՛վ իմ սաղի:

Ծաղկունք, սաղարք-ցընծութեա՛ն մէջ, անապարէ՛ վայել, սաղի,
Եօթնեկ մը վերջ գետին քափած կըրնան ըլլալ, ո՛վ իմ սաղի,
Գինի խըմէ՛, եւ մերթ ընդ մերթ, վարդ մը փըրցուր, որովհետեւ
Մինչ կը դիտես, հող ու փոշի կըրնան դառնալ, ո՛վ իմ սաղի:

Հոգուս յարմար սընունդն եղող ընտիր գինին, սաղի, ի՛նձ բեր,
Թէեւ անոր գօրութենէն թեթեւակի՛ գինով եմ դեռ,
Դի՛ր, ձեռքիս մէջ լի բաժակը, աշխարհն անուրջ մ'է, ո՛վ սաղի,
Կեանքս ալ քամու պէս անցնելու վըրայ է, բե՛ր, բաժա՛կը բե՛ր:

Ձուկ մը քաղին հետ միասին տապկըւելով կ'ըսէր այս բան՝
— Արդեօք հոսած-գացած ջուրեր՝ անգամ մըն ալ ետ կը դառնա՞ն —
Բաղը ձուկին պատասխանեց. — «Մենք տապակած դառնալէ վերջ՝
Նոյնն է՝ աշխարհ ծով է դարձեր թէ՛ տեսիլք մը պատրոզական»:

Խորութիւնը անյայտ եղող երկընքին տակ ուրախ սըրտով՝
Գինիդ խըմէ, որովհետեւ ժամանակը լիքն է ցաւով.
Հուսկ բաժակին երբ կարգ քեզ գայ, մի բողոքէ, որովհետեւ
Սա գինու ա՛յն բաժակն է որ մեկնողներ կը պարպեն հերթով:

Մանիշակը երբ կը քաթխէ այգաշողին մէջ հանդերձն իր,
Ու գեփիւղը կը բարձրացնէ նուրբ քըղանցքը վարդին կարմիր,
Նա է մարդը, ով այդ ժամին արծաթալանջ, նըրբամարմին
Գեղուհու հետ գինարբելով՝ կը կոտրէ իր բաժակն արբշիւ:

124

Ոտքի՞ ելիր, ու անցաւոր այս աշխարհէն մի՛ վըշտանար,
Թէկուզ շունչին չափ կարն ըլլայ՝ սեղան բազմէ ուրախարար,
Թէ աշխարհի բընութեան մէջ օրէնք ըլլար խոստումն յարգել,
Սիրելու հերթ ուրիշներէն քեզի բընաւ չը պիտի գար:

125

Սա երկինքը կը փափափի ոչընչացման իմ ու քուկին,
Ամէն կերպով նա կ'ըսպառնայ կենդանութեան իմ ու քուկին,
Կանաչութեան վըրայ նըստած՝ դուն բաժակըդ լից ու պարպէ,
Յրկար չ'անցած կանաչ պիտի բուսնին հողէն իմ ու քուկին:

126

Ընտիր գինին, սիրուն սաղին եւ իրաքի նէյի մըրմունջ,
Թէ գոյութիւն չ'ունենային՝ կեանք ունենալ-ապրիլն էր փուն,
Այս աշխարհի պատահարներ ուշի ուշով քըննելէ վերջ,
Կեանքը ուրախ անցընելէն գատ մընացեալն ես գըտայ փուն:

127

Նոնեհասակ, ու նորաբաց վարդէն ալ թարմ գեղուհու հետ,
Երբ մէկտեղ ես, վարդի քըղանցքն ու բաժակը մի՛ թող ձեռքէդ,
Եւ անյապաղ ուրախացիր, քանի դեռ չ'է գայլը մահուան
Յանկարծ պատուել վարդի շապկին նըման կեանքիդ շապկին յաւէտ:

128

Գինի խըմէ՛, անունդ իսպառ այս աշխարհէն չը սըրբըրած՝
Սըրտի մէջ մուտք գործող գինին՝ ցանն ու վիշտը կը վանէ բաց-
Հիւսք առ հիւսք դուն քակէ գանգուր մագերը քու գեղեցկուհուդ՝
Քանի մարմնիդ անդամները մաս առ մաս դեռ չ'են քայքայուած:

129

Դուն հետեւէ *Գալէնտերին, դէպ գինետուն տանող նամբուն,
Գինի, երգ ու գեղ կինէն գատ՝ այլ բան մ'ուզէր, մի՛ փընտէր դուն-
Քուռըդ բաժակ, ուսիդ տիկը, այսպէս խըմէ ընտիր գինին,
Կեանքիդ օրը սին խօսքերով մի՛ դարձընէր դուն իրիկուն:

* Դէրվիշներու դաս մը:

130

Մինչ ե՞րբ պիտի մաշես կեանքդ՝ հասկընալու ինքդ քեզի,
Տարուխ խընդրով Գոյութեան եւ Անէութեան առեղծուածի-
Կեանք մը որ իր ակէն ցաւ է, տառապանք է, վախճանն ալ մահ,
Լաւ է անցնել քընանալով եւ կամ հարբիլ ամէն ժամի:

131

Որպէս հողմը անապատի եւ կամ ջուրը գետին վարար,
Մեր երկուքի կեանքէն օր մ'ալ դարձեալ սահեց անվերադարձ,
Քանի ապրիմ, երկու օրուան համար բընաւ տըրտմելու չ'եմ,
Այն՝ որ երէկ անցա՛ւ-գընա՛ց, այն՝ որ վաղը դեռ պիտի գար:

132

Վարդաշաղ է, վագոզ ջուրեր, ցանուած արտի մէկ եգերքին,
Մենք նըստած ենք, հուրիակերպ ընտիր կանայք կան միասին,
Ինձ բաժակ մը մատուցակէ, *սապուտ խըմող ամէն անհատ,
Զերծ է ժամէն եւ ազա՛տ է մըզկիթներու աղօթքէն սին:

133

Ամէն առտու վաղահարոյց ափաղաղը գիտե՞ս ինչու
Կ'աղաղակէ իր թառէն զիլ, մինչ պառկած ես մահնիդ մէջ դու,
Նա կը տեսնէ թէ՛ օր մըն ալ անդարձ կորաւ բուռ մը կեանքէդ,
Ո՛ր տակաւին անտեղեակ ես, պատճառն այդ է իր ձայնելու:

134

Ճերմակ արծաթ, դեղին ոսկի հաւաքելու համար սըրտիդ
Նեղութիւններ ու չարչարանք մի քեցընէր սին ու անմիտ-
Տաք շունչըդ դեռ սառ չը կըտրած՝ ինչքը վատնէ ընկերոջ հետ,
Որովհետեւ քիչ յետոյ գայն պիտի ուտէ քու թըշնամիդ:

135

Այս գաղտնիքը մարդու չ'ըսէք.— Սա երկինքը մինչեւ այսօր
*Մահմուտներ ու **Էյագներ է մահացուցեր հազարաւոր,
Գինի խըմէ՛, ո՛չ ոք ունի երկու անգամ կեանք ըստացած,
Նա՛ որ գընա՛ց այս աշխարհէն, ա՛լ ետ չի՛ գար որ եւ է օր:

* Այդարժակ: Առտուան դէմ խմուած դինին:
* Ղազնէվիշներու առաջին թաղաւորը, լուսամիտ եւ ազատասիտ:
** Մահմուտ Շահի հանելին, որ գիւղական ծաղում ունենալով հանդերձ՝
ամենաբարձր դիրքի հասաւ:

Ինչո՞ւ տըրտմիլ դեռ չ'եկած ու չը կատարուած գործի մասին,
Շատ հեռուներ խորհող մարդուն վերջը ցան ու մահն են բաժին.
Ուրախացիր, ու քու սիրտըդ աշխարհին հետ մի՛շտ հաշտ պահէ,
Մըտորելով բաղդբաժինըդ ո՛չ կ'աւելնայ, ո՛չ կը պակսի:

Գինետան մէջ, տարեց մէկուն՝ գինարբուֆի զըւարթ պահին,
Հարցուցի թէ՛ մեկնողներէն լուր կըրնա՞յ տալ հաւաքոյթին,
Պատասխանեց՝ «Շարունակէ՛ գինիդ խըմել, մեզ պէս ինչե՛ր
Մեկնեցան ու մինչեւ այսօր՝ ո՛չ մէկն եկաւ ետ տակաւին —»:

Մեր սա կեանքի կարաւանը, որքա՞ն արագ կ'անցնի-կ'երթայ.
Գընահատենք ուրախութեան ու վայելի պահը ներկայ,
Ուրիշներուն վաղուան ցաւը, ի՞նչ հոգ կ'ընես դուն, ո՛վ սաղի,
Ե՛ք, բաժակըս գինի լեցուր, գիշերն արդէն կը հեռանայ:

Անմեղադիր ես, եթէ դուն, անհրաժեշտ պէտքիդ համար,
Կ'աշխատիս ձեռք անցընել այս աշխարհէն քու բաժինդ արդար,
Բայց աւելին մեղանք մըն է, ու չ'ըլլայ թէ որ եւ է օր,
Քու քանկագին կեանքդ ծախես՝ մէկ աւելորդ բանի համար:

Չափազանց շատ աղուոր օր է, օդն է ո՛չ պաղ եւ ո՛չ ալ տաք,
Ամպը կ'առնէ վարդաստանի դէմքին նըստած փոշին համակ,
Ու պըլպուլը կը դայլայլէ իր գեղօնը դեղին վարդին՝
— Ահաւասիկ, գինարբուֆի համար ընտրեալ նիշդ ժամանակ:

Երջանկարեր ո՛վ գեղուհիս, այգադէմի պահն է օծուն,
Իմ սապուհըս խըմած պահին, դարձիր երգիչ իմ սիրերգուն,
Ամէն տարի *Տիրի գալն ու երթը **Տէյի՝ բիւր հազարեան
Շահընշահներ ու Զէմշիտներ համարվաւեր է հողերուն:

* Յունիս, ** դեկտեմբեր, այս երկուքը պարսկական արեւային տարին երկու
մասի կը բաժնեն:

Լուսընկան իր շողով նեղեց սեւ քըղանցքը մութ գիշերին,
Գինի խըմէ՛, անգամ մըն ալ ձեռք չ'ի՛ անցնիր պահն այս անգին,
Եւ անձնատուր ուրախութեան մըտածէ թէ՛ նոյն լուսընկան՝
Իր շողերը պիտի շողէ դամբաններուն իմ ու քուկին:

Երբ ձեռքերս իմ ուռքերէն անջատեցի, նոյն իսկ պահուն,
Անարգ բաղդը ամուր ու կառ կապանքի՞ անցուց իմ ձեռքերուն
Եւ ախոսս որ՝ առանց գինու ու գեղուհու իմ անցուցած
Ատեններս ալ կեանք սեպելով՝ պիտի անցնեմ կեանքիս հաշտուն:

Դու կենակցիր միշտ գինու հետ, Մեծ Մահմուտի փառքը սա է,
Սագի խօսքին ականջըդ տուր, Դաւթի Սաղմոս թէ կայ՝ սա է,
Եւ այլեւըս եկա՛ծ-անցա՛ծ բանի մտին դու մի՛ խորհիր,
Ներկա՛ն վայլէ, որովհետեւ նըպատակը կեանքի՞ սա է:

Չեռնդ այսօրէն վաղորդայնին չ'է հասնելու, հետեւաբար,
Վաղուան մասին մըտորիլըդ՝ գործն է մարդու մը խելագար,
Թէ խել ունիս՝ ներկա՛ն վայլէ, որովհետեւ չը գիտես թէ՛
Ապառիկը ձեռք բերելու համար՝ ունի՞ս կեանք բաւարար:

Սիրտ, ընդունէ թէ՛ վայելներն այս աշխարհի ֆաշակած ես,
Դըրախտային ֆաղցրութեան մէջ՝ դալարիֆով պըննըւած ես,
Ու գիշեր մը ցողի մը պէս՝ դալարին ծոցն հանգչելէ վերջ
Յաջորդ առտուն՝ արեւծագին արթըննալով՝ դու մեկնած ես:

Հովտի ափին, վարդը ձեռքիս եւ աչքիս տակ իմ գեղուհին,
Հոտոտելով ու դիտելով ես կը խըմեմ ընտիր գինին.
Եւ այս կեանքը, որքա՞ն հընար ըլլայ՝ երկար պիտի վարեմ,
Եղած օրէս միշտ խըմած եմ, պիտի խըմեմ մինչ օր վերջին:

Քու գիտական ըզբաղմունքը ամբողջովին քողանել, լաւ է,
Գեղուհու մը գանգուրներով ըզբաղիլըդ շատ, շատ լաւ է,
Ժամանակին ձեռքը սակայն քու արիւնըդ դեռ չը քափած՝
Կուժի արիւն բաժակիդ մէջ քու քափելըդ՝ գերալաւ է:

Ո՛վ բարեկամ, վաղորդայնը, եկուր, բընա՛ւ չը մըտածենք,
Սա մէկ վայրկեան տեւող կեանքը մենք լիառատ օգտագործենք,
Վաղը, երբ այս *մեղքի-վանքը առվիշտ քողեր ենք, հեռացեր,
Նօթը հազար տարի առաջ մեկնողներէն մենք տարբեր չ'ենք:

Սա քաւալող ժամանակէն՝ դուն վայելիքն քու բաժինդ ա՛ն,
Ուրախութեան գահը բազմած՝ գինու բաժակ շըրքներուդ տար,
Մեր մեղքին ու պաշտամունքին Աստուած բընաւ չի՛ խառնըլիք,
Դուն գոհացում տալ աշխատէ փափաքներուդ՝ միշտ, անդադար:

Խաբէական պատրանքներուն մըտքիդ մէջ տեղ բընաւ մի՛ տար,
Ամբողջ տարին առլի բաժակ ջանա պարպել դուն անդադար,
Խաղողի գեղ աղջըկան հետ յարաբերուէ ու կեանք վարէ,
Մայրը հէլալ, աղջիկն հարամ, վերջինն համով է քան իր մայր:

Բոլոր անոնք, որ մահն արդէն աւելած է, ո՛վ իմ սաղի,
Գոռոզութեան փռչիներուն մէջ պառկած են, ո՛վ իմ սաղի,
Գընա՛, ընտիր գինի խըմէ՛ ու նըշմարիտ խօսքն ինձմէն ա՛ն,
Ինչ որ անոնք բարբառած են՝ սին քամի էր, ո՛վ իմ սաղի:

Մինչեւ ե՞րբ հինգ ըզգայարանքն ու չորս տարբերքն յիշես, սաղի,
Անուծելի հանելուկը մէկ քէ հազար, նոյնն է, սաղի,
Մենք ամէնքս ալ հո՛ղ ենք, գուսան, դուն սազըդ գարկ, մի՛ տընտընար,
Մենք ամէնքս ալ հո՛վ ենք անցնող, դուն գուտ գինին քեր, ո՛վ սաղի:

* Աշխարհը:

Սիրտ, քանի որ ժամանակը տաղտուկ կուտայ քեզ վըշտին հետ,
Օր մ'ալ հոգիդ մարմնէդ բաժնած՝ վախճան կուտայ կեանքիդ յաւէտ,
Քու հող դարձած մարմինէդ դեռ կանաչութիւն չը բողբոջած,
Կանաչութեան վըրայ նըստած՝ մէկ քանի օր լաւ սպրէ գէք:

Խըմէ՛ գինին, որովհետեւ կեանք պարգեւող ջուրը սա է,
Նրիտասարդ միշտ մընալու սպացոյցը ուխտին սա է,
Վարդն է ծաղկած, կերուխում է, ընկերներդ են արդէն հարբած,
Ուրախացիր դուն ալ պահ մը, ամբողջական կեանքը սա է:

Աշխարհիս մէջ ով կէս հաց եւ սպաստանի բոյն մը ունի,
Որ ոչ մէկին կը ծառայէ, ո՛չ ալ տէրն է մէկ ուրիշի,
Այդպէս մէկին, ըսէ՛ք, ուրախ եւ երջանիկ կեանքը վարէ,
Որովհետեւ նա այս կեանքի նըշմարտապէս լաւ դիրքն ունի:

Հանդերձեալին մէջ կ'ըսեն քէ՛ դըրախտ, հուրի եւ *Քէվսէր կան,
Գինի ու կաք, մեղր ու շաքար հոսող հըրաշք մեծ գետեր կան,
Ասով հանդերձ, դուն բաժակ մը ինձ գինի տուր, ո՛վ իմ սաղի,
Մէկ կանխիկը բիւր սպառկէն նախամեծար է մըշտական:

Ներելի չէ՛, ուրախ սիրտը մաշեցընել տառապանքով,
Զըւարթ սահող ժամանակն ալ նըմլել, նըզմել վըշտի քարով,
Ասկէ յետոյ ինչե՛ր պիտի գան աշխարհի մէջն ո՛վ գիտէ,
Պէտք է ուրախ գինի խըմել, գեղուհիներ համբուրելով:

Կարմըրական ու մըշկահոտ գինին ինձ տուր, ո՛վ իմ սաղի,
Որպէսզի ես մտնամ բոլոր բամբասանքներն, ո՛վ իմ սաղի,
Նախ քան իմ ու քու անիւնէն կուժ շինելը ժամանակին,
Կուժ մը գինի դուն ինձի տուր, ընտիր՝ գինի, ո՛վ իմ սաղի:

* Դրախտի գետերէն, որու մասունակութիւնը Ալին պիտի ընէ:

Խայեամ, ով որ ժամանակի վըշտերովը լոկ կը խոկայ,
 ժամանակը այդպէս մէկէն կը սըրտնեղի ու կ'ամընչնայ,
 Բիւրեղ շիշըդ ապառաժին դեռ չը գարկուած ու չը փըշրած՝
 Բիւրեղ շիշէն գինի խըմէ՛, մինչդեռ սազը կը մորմոճայ:

Կեանքին ուրիշ կեանք մը խառնող գինիէն դու բաժակ մը լի՛
 Դիր բուռիս մէջ, որքան ալ որ քեզի քըւիմ ես տաղտկալի,
 Որովհետեւ այս աշխարհը ուրիշ բան չէ՛, քան առասպել,
 Անապար՛է նամանաւանդ, որովհետեւ կեանքըդ կ'անցընի:

Առաւօտն է շառագունած, ո՛վ պարմանի, շո՛ւտ ել ոտքի,
 Ջինջ բաժակը գինի լեցուր, գոյնով նըման շառ սուտակի,
 Որովհետեւ այս աւերակ աշխարհին մէջ պահն այս անվիշտ,
 Որոնեւու ես դուն երկար, բայց երբէք չը գըտնես պիտի:

Երբ խըմած չ'եմ, սիրտ ալ չ'ունիմ ժամանցի եւ ուրախութեան,
 Երբ գինով եմ, խելիս է պակաս ու խանգարման նըշաններ կան,
 Բայց վիճակ մը կայ մէջտեղը գինովութեան ու ըսքափի,
 Որու համար ուշքս կ'երթայ եւ որ բուն կեանքն է իսկական:

Քանի այս լիրք երկնի տակն ես, եղիր խոնարհ, համբերատար,
 Քանի մէջն ես վիշտ-աշխարհի, խըմէ՛ գինիդ նուր ու նեկտար,
 Ու քամի որ ըսկիզբ-վախճան, ուրիշ բան չ'ես քան շերտ մը հող,
 Ընդունէ քէ՛ հողին տակն ես, ոչ քէ՛ վըրան՝ ու մի՛ խոկար:

Գինի խըմէ՛, որ նա հալէ տանջող հարցը շատին, քըչին,
 Մըտքդ վանէ հընընուրը եօթանասուն երկու ազգին,
 Ումպ մը խըմած՝ արդէն բուժուած ես դու հագար ու մէկ ախտէ,
 Ատոր համար դուն նըւիրուէ հըրաշագործ այս հեղուկին:

Ի գուր տեղը դուն այդքա՛ն վիշտ մի՛ ունենար, ուրախ ապրէ՛,
 Այս անողորմ ու անիրաւ նամբուն վըրայ՝ արդար ապրէ,
 Ու քանի որ անէութիւնն է աշխարհի վերջնավախճան.
 Անէացած քեզ կարծելով՝ դուն անեո՛գ ու ազա՛տ ապրէ:

Այս աշխարհը ո՛չ քու տունդ է, ո՛չ ալ վայր մը բընակութեան,
 Խելօք մարդը այստեղ կ'ապրի մէջն անըզգայ գինովութեան,
 Պարապ ձեռքով հող մըտնելէն առաջ լաւ է ու լաւագոյն,
 Ջուր սըրըսկես վառ խարոյկին կըսկիծներուդ ու դառնութեան:

Ժամանակի նեղութիւնէն մինչ ե՞րբ ըլլաս դուն վըշտահար,
 Մինչ ե՞րբ կաթէ արցունքն աչքդ ու սիրտդ ըլլայ մուրք, վիրահար,
 Որքան ատեն տեղահանուած չ'ես այս կեանքէն, խըմէ՛ գինի,
 Եւ աշխատէ ուրախ, գըւարթ կեանք մը վարել դուն անդադար:

Գեղեցիկ ու գըւարթարեւ առաւօտ է, վե՛ր ել, սաղի,
 Ու գիշերուան մընացորդը շիշին մէջ լից, ո՛վ իմ սաղի,
 Անկէ ինձի բաժակ մը բեր, օգտագործէ դուն այս վայրկեան,
 Որովհետեւ վաղն աղիւս մ'ես կամարի մը մէջն, ո՛վ սաղի:

Գարնան գալն ու երթը աշնան ամէն տարի եղանակին,
 Տակաւ տակաւ կը քափէ մեր տերեւները կեանքի ծառին,
 Գինի՛ խըմէ, վիշտըդ վանէ, իմաստունին խօսքին լըսէ՛
 — Կեանքի ցաւը քոյն է ազդու, իսկ հակաքոյնն է լոկ գինին —

Վատաբարոյ դարձող-երկնի արարքները դուն պահ մը, տե՛ս,
 Բարեկամաց մահով բացուած սա աշխարհի պարապը, տե՛ս,
 Դուն քեզ համար ապրիլ ջանա՛, նոյնիսկ եթէ այդ պահ մ'ըլլայ,
 Ո՛չ մըտածէ, ո՛չ ալ փընտոէ դուն երէկըդ, այլ ներկադ, տե՛ս:

Երջանկութիւն փրնտոռոյ խելքոյ հարիւր անգամ քեզ կ'ըսէ որ՝
Օգտագործել գիտցիր կեանքդ, քանի որ նա է անցաւոր,
Դուն կոտեմի ցանկերուն հետ ոչինչ ունիս համահասար,
Որ քաղութիւն յետոյ դարձեալ վերածընուիս արգասաւոր:

Ե՛լ, գեղուհի՛, ու մեր սիրոյն համար ըլլայ այստեղ արի,
Ու քու գեղով հալէ վիշտը մեր ամենքիս տըրտում սըրտի,
Մեր ցեխերէն կուժ ու սափոր դեռ չը շինուած՝ անապարէ,
Կուժ մը գինի մեզի բերել, ընտիր գինի, ո՛վ գեղուհի:

Սաղի՛, բաժակ մը գինի տուր, լոկ շունչ մըն է կեանքը արար,
Թէ աշխարհէն պահ մը վայելիք առնես՝ այդ ալ է բաւարար.
Ճամբան գըլտուդ եկածներուն հանդէպ սիրտըդ դու լայն պահէ,
Այս աշխարհը եւ ո՛չ ոքին ուզած ձեռով ապրում չի՛ տար:

Այսօր, երբ քու երջանկութեան վարդն է ծաղկած, ինչո՞ւ համար,
Ձեռքդ պարապ է բաժակէն, չ'ունիս գինին վարդ ու նեկտար,
Գինի խըմէ՛, ժամանակը թըշնամի մ'է վատ, անիրաւ.
Եւ այս պահը անգամ մըն ալ ձեռք քեզիք շա՛տ է դըժուար:

Ո՛վ բարեկամ, դուն սա ունայն աշխարհէն ցաւ մի՛ իմանար,
Անշահ տեղը անոր ցաւով մ'ըլլար տըրտում ու վըշտահար,
Եւ քանի որ եղածն անցա՛ւ, ըլլալիքն ալ դեռ յայտնի չէ՛,
Ուրախ ապրէ, կային ու չըկային մասին մի՛ մըտմըտար:

Անհուն տենչով շուրթըս գամած գինու կուժի կաւ շըրթին,
Ես հարցուցի մեր կարն կեանքի երկարացման քարի մասին,
Կուժն ալ՝ սեղմած իր շըրթունքը իմ շըրթունքին՝ պատասխանեց,
— Գինի խըմէ՛, որովհետեւ չը պիտի գաս աշխարհ կըրկին: — ✓

Տէ՛րը եղիր Եգիպտոսին, Յունաստանին, Չինաստանին,
Ննքարկէ՛ քու իշխանութեան հանուր հողը մուրակին,
Վըստահ եղի՛ր քէ աշխարհէն, իմ ու քուկին բաժինն է լոկ,
Տա՛սը կանգուն ներմակ պատանք, երկու կանգուն հո՛ղը դաշտին:

Տե՛ս, ձիւնի պէս որքա՛ն ներմակ ու կայծկըլտուն օրն է սիրուն,
Լի՛ց, բաժակըս այն գինիէն, ուրկէ յակինքն առնէ իր գոյն.
Ձոյգ հալուէն ա՛ն, լուսավառէ, զըւարթացուր խընճոյքը մեր,
Մէկէն նըւագ մը յարդարէ, իսկ միւսն ալ վառէ իսկոյն:

Տարիքաւոր ըլլալովս իսկ, սէրըդ ձըգեց գիս իր ծուղակ,
Որքա՛ն ատեն կեանք ունենամ, ձեռքիս պիտի բըռնեմ բաժակ.
Գինեպանին կը զարմանամ, արդեօք ծախած գանձին վայել
Գանձ մը պիտի կըրնա՞յ գըտնել՝ քան մը գընած իր ժամանակ:

Չափաւորէ՛ տենչամենքըդ դուն աշխարհէն, ու գոհ ապրէ՛,
Ժամանակի չար ու բարու հետ կապերըդ իսպառ խըզէ՛,
Ձեռքիդ բաժակ, զըւարթացի՛ր գեղուհու մը գանգուրներով,
Կեանքը փախուստ մ'է հանապագ, երկու օրդ ալ յաւերժ մը չէ՛:

Սաղի՛, վիշտըս ամէնք գիտեն, հարբեցումս է սահմանն անցա՛ծ,
Տե՛ս, մագերս են արդէն ներմակ, բայց եւ այնպէս եմ գինովցած,
Որովհետեւ քու մատուցած անմահ գինին այլակերպող,
Ձըմեռ մըտած հասակիս մէջ, սըրտիս գարունն է ե՛տ կոչած:

Առանց անխառն գինիին ես օր մը իսկ չ'եմ կըրնար ապրիլ,
Առանց անոր ես չ'եմ կըրնար իմ հող մարմնիս բեռը տանիլ,
Ես այն պահին մատաղն ըլլամ, երբ սաղիս ինձ կը մըրմընջէ,
— Բաժակ մըն ալ — ու աջ ձեռքըս գուր կը նըզնի բաժակն առնել:

Ապարհնած պատրանքներու խաբէական խոստումներուն,
Երկու օրուան կեանքիդ համար կը մըտորիս, կը կենաս դուն,
Թէ արդեօք ո՞ւր պիտի յանգիս՝ կեանքիդ ցամբան երբ վերջանայ,
Գինու կուծը, բե՛ր, առջիս դիր, ո՛ւր որ կուգես, հո՛ն գընա դուն:

Մի՛ բողներ որ ցաւ ու վիշտը իրենց բազկաց մէջ քեզ առնեն,
Մի՛ բողներ որ մըտմըտուքներ ժամանակըդ բըռնագրաւեն,
Հողաքումբըդ դեռ քեզ չ'առած՝ ու ծոցին մէջ չը բանտարկած,
Ջըրափունքն ու կանաչուքեան անկիւնները բող քեզ գրաւեն:

Վարդգոյն գինու հետ միասին գետեգերքը պէ՛տք է ըլլալ,
Տառապանքէն ալ մըշտապէս հեռահեռու պէ՛տք է ըլլալ
Ու քանի որ յարգի կեանքը միայն տասը օր կը տեւէ,
Պէ՛տք է ժըպտին մեր շըրքունքներ, զըւարք ու քարմ պէ՛տք է ըլլալ:

Հըրապուրի՛չ է աշխարհը, բայց հետեւէ իմաստունին՝
Բեզի նըման շա՛տ կան մեկնած ու դեռ պիտի գան ու մեկնի՛ն.
Բաղդըդ ինչ որ քեզ բաժին է հանած՝ ջանա դու գայն կորգել,
Որովհետեւ վախճանին քե՛զ նոյնպէս պիտի կորգեն տանին:

Որովհետեւ լաւ օրերուդ անունէն գատ բա՛ն չը մընաց,
Խակ գինիէն գատ փորձըւած ուրիշ ընկեր քե՛զ չը մընաց,
Դո՛ւն ալ ձեռքէդ բընաւ ուրախ քու բաժակըդ՝ մի՛ հեռացներ,
Այս օրերուն, երբ ձեռքիդ մէջ բաժակէն գատ բա՛ն չը մընաց:

Ոմանք կ'ըսեն — հուրիներու հետ միասին դըրախտն է լաւ,
Իսկ ես կ'ըսեմ՝ քէ խաղողի վարդգոյն ջուրն է ամենալաւ,
Պատրաստ՝ բանն ա՛ն, ու ձեռք քաշէ ապառիկի հարցականէն՝
Ձի քըմբուկի ձայնն հեռուէն՝ մեր ականջին միշտ կ'աղդէ լաւ:

*Յուլ մըն է որ՝ գետնին տակը աշխարհն առած է եղջիւրին,
Ուրիշ **ցուլ մը վառ կը շողայ անծայրածիր լուրք կամարին,
Գիտունի պէս նայէ՛ ու տե՛ս, այն էշերը բիւր հագարեան,
Որ այս երկու եզանց միջեւ կարւան, կարւան կուգա՛ն-կ'անցնի՛ն:

Մըտիկ ըրի շէյխի մը որ՝ կը սաստէր մէկ խեղն պոռնիկի,
— Գինեհա՛ր ես, դու վատքա՛ր կիւն, հարսն ես ամէ՛ն մէկ անկողնի,
Պատասխանեց կիւնը անօր. — «Ես այդպէս եմ, ուրիշ կը լսօսիս,
Սակայն, ըսէ՛, դուն նո՞յնն ես՝ ինչ երեւոյթն է քու սրբեմի՛ն»:

Աւել արժէ ումպ գինին, քան ֆայ ֆալուսի փառքն ու պերճանք,
Քայ ֆօպատի գահը հըզօր, եւ կամ Թուսի գանձերն ու հանք,
Գինովի մը խոր հառաչանքն առտըւան դէմ աւել արժէ,
Քան կեղծաւոր բարեպաշտի աղօթքներն ու սին բարբառնալ:

Բարեպաշտի յատուկ ձեւով մըզկիթէն ներս քէեւ մըտանք,
Սակայն, եքէ ուրիշ կ'ուգես, աղօթել չ'էր մեր նըպատակ,
Ժամանակին մենք այնտեղէն սէտնէտէ մը գողցած էինք
Որ մաշեցաւ շատոնց ի վեր, ստոր համար վերադարձանք:

Արքայական քազը սիրով ես կը ծախեմ ֆայեանիտեան,
Սըրինգի մը քախծոտ երգին համար կուտամ Թուրպան, Գափքան,
Վարդարանը՝ սուրհանդակն այդ վատ քըտուքեան ու կեղծիքի,
Վարդակարմիր բաժակ գինու համար կուտամ ամէն վայրկեան:

Ինձի կ'ըսեն — գինարբուքը չափաւորէ ու քիչ խըմէ,
Ի՞նչ պատճառ կայ՝ որ չ'ես կըրնար հըրաժարիլ դու գինիէ,
Ազուր այտերն իմ սիրածիս եւ գուտ գինու այգարածակ,
Կա՞յ աւելի փայլուն պատճառ, քան այս երկուք, խըղնով դատէ՛:

* Պարսկական աւանդութիւն:

** Համաստեղութիւն մը:

Գինի խրմէ՛, որովհետեւ ֆունն է երկա՛ր սեւ հողին տակ,
Ուր դուն անկին, անբարեկամ պիտի պառկիս օր մը մինակ,
Ըզգոյշ սակայն, յայտնելիքս դուն չը յայտնես եւ ո՛չ ոքի,
— Կակաչները երբոր քոռմին, ա՛լ չ'են ծաղկիր այլ ժամանակ:

Սէր ու տարփանք արծարծող գեղ հուրիններուն երեսը, Տէ՛ր,
Սըմպուլի պէս ոլոր ոլոր մուշկ մագերով գարդարեցիր,
Ու յետոյ ալ — «մի՛ նայեր» —ի հըրամանը արձակեցիր,
Սա նոյնն է քէ՛ շըրջենք բաժակ, առանց գինին քափելու, Տէ՛ր:

Ով Տէր-Տէրանց, սուրբ Մարգարէ, քոյլ տուր ինձի նըշանակել,
Թէ՛ ո՞ր օրեր մարդկանց պիտի քոյլատրուի գինի խրմել,
Կիրակի եւ երկուշաբթի, երեք, չորեք եւ հինգշաբթի,
Ուրբաթ, շաբաթ — մընացածը արդէն կըրնաս դու մեղք սեպել:

Մեզ կ'ըսեն քէ՛ գինարբուներ սահմանուած են Գեհեմին խիստ,
Հաւատալը չի՛ գար մարդու, այս խօսքերէն ոչ մէկն է միշտ,
Եթէ գինու ու գեղուհու սիրահարներ Գեհեմ երթան—
Լոյս եղեմը պիտի տեսնես մերկ ու պարապ փիս պէս միշտ:

Ինձի կ'ըսեն, Հանդերձեալին անանց Դըրախտ ըլլայ պիտի,
Գեղ ու չըքնաղ հուրիններու հետ նաեւ մեղր ու զուտ գինի,
Ուրեմըն մեր յանցանքն ո՞ւր է, երբ կը խըմենք ու կը սիրենք—
Քանի որ մեր վախճանը միշտ միեւնոյնը ըլլայ պիտի:

Բամագանի ամսըւան մէջ, եթէ ծամըս աւըրեցի,
Մի կարծէ՛ք քէ պատահեցաւ, որովհետեւ չը գիտէի,
Ծամի տըւած նեղութիւնէն ինձ շարունակ այնպէս կուգար՝
Թէ ցորեկըս գիշեր է մութ, այդ առթիւ ալ չը պահեցի:

Ունայ մը գինին համարժէ՛ք է փարբամութեանն այս աշխարհի,
Կուժի բերնին կըտոր մ'աղիւս խուփը արժէ հագար հոգի,
Գինարբուի բերանըրբիչ այն հասարակ լաթի կըտոր՝
Հագար անգամ աւել արժէ, քան *Դայլսանը մէկ սարըղի:

Յանախորդներն ենք մըշտական մենք գինիին քէ՛ նոր, քէ՛ հին,
Ու աշխարհն ալ վաճառողն ենք փոխան երկու գարեհատին,
Մեռնելէ վերջ ո՛ւր գընալըդ այսօրուրնէ, գիտե՛ս արդեօք,
Դուն գինի բե՛ր, դի՛ր առաջըս, ելի՛ր գընա ֆու ուզածին:

Չ'եմ գիտեր քէ՛ Դըժողփո՞ն քէ Դըրախտին եմ սահմանուած ե՛ս,
Բայց երբ ըլլայ ձեռքըս բաժակ, ուտը գըրկին գեղուհիս դէմս,
Ինքս ալ եթէ ընկողմնած եմ կանաչավառ արօտին ֆուլ,
Թէ կանխիկ տաս այս երեքն ինձ, իմ ապառիկ Դըրախտս ա՛ն քեզ:

Հուրիսիրուն գեղուհիներ քոյ գըրաւեն իմ ուշն ու միտ,
Որքատունկի կենաց-ջուրն ալ քոյ գըտնուի իմ ձեռքիս միշտ,
Ինձի կ'ըսեն.— «Աստուած քեզի ապաշխարանք ու զըզում տայ.» —
Ո՛չ ան կուտայ, ո՛չ ես կուգեմ, հեռո՛ւ ինձմէն այդ ֆայլն անմիտ:

Եթէ դուն դեռ գինի ունիս, մի՛ որոշեր ընել զըզում,
Այդ զըզումմէդ դըժգոհ՝ կ'ընես հարիւրաւոր ուրիշ զըզում,
Վարդը շապիկն է իր պատեր, պըլպուլն անդուլ կը սուլէ սէ՛ր,
Այսպիսի մէկ եղանակի, կարելի՛ է միքէ զըզում:

Երբ մեռած եմ, չ'ըլլայ որ իմ հողըս տանիք դուք գերեզման,
Եւ որպէսզի ես օրինակ դառնամ ու գիս աչքով տեսնան,
Իմ հողն ու ցեխ շաղախեցէ՛ք կարմըրական գինիով դուք,
Փըտտած մարմնէս խուփ շինեցէ՛ք, որ կուժի մը ծածկէ բերան:

* Փաթթոցին ուսին վրայ իջնող ծոպը, որ սուփիութեան նշան է:

Իմ անձնուրէր դուք ընկերներ, ինձ գինիով սընունդ տըւէք,
Սաքի նըման դեղնած դէմքըս յակինթի պէս կարմըրցուցէք,
Մեռնելէս վերջ՝ լըւացումըս կատարեցէք դուք գինիով,
Ու դագաղիս տախտակներն ալ որքատունկի փայտէն շինէք:

Երբ մեռած եմ, իմ դիակըս վարդ գինիով դուք լըւացէք,
Վերջնադօքքը՝ գինի, բաժակ խօսքով ըսէք ու կըրկնեցէք,
Իսկ երբ վերջին դատաստանին զիս փընտռել ու գըտնել ուզէք,
Մեր գինետան մուտքի հողէն իմ բուրմունքըս պիտի առնէք:

Այնքան գինի ես խըմեմ որ՝ հողին տակն ալ պառկելէ վերջ,
Դեռ գինիին բուրմունքը միշտ հողաքումբէս բարձրանայ վեր,
Ու եթէ չը խըմած մէկը՝ հողիս մօտովն ուզէ անցնիլ,
Բուրմունքէն իմ խըմած գինուս՝ գինովնայ ու դառնայ աւեր:

Մըզկիթ, ադօքք եւ կամ քէ ծով, մինչ ե՞րբ խօսիք, որքա՞ն ստեն,
Մուրալով ալ ըլլայ նոյնիսկ, մի՛ հեռանար գինետընէն:
Խայեամ, խըմէ՛, ընտիր գինին, որովհետեւ մեռնելէդ վերջ,
Մերք շիշ, բաժակ, մերք կուժ, սափոր պիտի շինեն մարմնիդ կաւէն:

Ձեռքէդ եկած չափով, ջանա՛, գինեմուլին ըսպասարկել,
Նամագ ու ծով պատուիրանքը՝ իր հիմունքէն աւերակել,
Ճըշմարտութեան անսուտ խօսքը, դուն խայեամէն լըսած եղիր,
Գինի՛ խըմէ, ցամբայ կըտրէ, բայց մի՛ մռռնար բարիք գործել:

Եթէ լեռան դուն գինի տաս, նա կը պարէ նոյնիսկ վայրկեան,
Ո՛վ գինին կը պախարակէ, պարսաւելի՛ է յաւիտեան,
Ինչո՞ւ համար մեզ կ'արգիլեն խըմել գինին անուշահամ,
Դաստիարակ ոգի մըն է՝ գինին հանուր մեր մարդկութեան:

Խոշորագոյն գաւաթով մը ես այս գիշեր պիտի խըմեմ,
Երկու մեծ կուժ դատարկելով՝ առատօրէն զիս յագեցնեմ,
Նախ խելիքն ու կըրօնիքն տամ ապհարագանն իմ վերջնական,
Յետոյ իսկոյն որքատունկի աղջըկան հետ ես պըսակեմ:

Ցաւ ու փորձանք յանկարծակի վըրադ գալէն շա՛տ առաջ դեռ,
Հըրամայէ՛, վարդակարմիր գինին բերել քեզ առընթեր,
Տըգէ՛տ անմիտ, դուն ոսկի չ'ե՛ս, որ հողին տակ քաղելէ վերջ՝
Վերըստին լոյս աշխարհի հանեն՝ սառ մարմինը քու որդակեր:

Սի՛րտ, քանի որ նըշմարտութիւնն այս աշխարհի ըստուեր մ'է լոկ,
Ալ ինչո՞ւ կը նըւաստանաս ջանք ու սիգով ու կ'ընես հոգ,
Մարմինդ յանձնէ ցակատագրին, ժամանակին հետ յարմարէ՛,
Գըրիչը ի՛նչ որ գըրած է, հընար չ'է որ փոխէ ո՛չ ոք:

Ի՛նչ Գըրիչն է արդէն գըրած՝ չի՛ ենթարկուիր սըրբագրութեան,
Տըրտում ապրիլն ալ մարդիկը շուտ կ'ենթարկէ հիւանդութեան,
Ամբողջ կեանքդ քէ արտասուես՝ սըրտիդ արիւնն արցունք շինած,
Կատարւածէն դուրս կէտ մ'անգամ չի՛ կատարուիր ուրիշ մէկ բան:

Անցած ցամբուս վըրան հագար տեղեր դարան կը լարես, Տէ՛ր,
Ու յետոյ ալ — «կը բըռնեմ քեզ քէ՛ քալ առնես» — ինձ կ'ըսես, Տէ՛ր,
Աշխարհը քու հըրամանիդ տակն է, նոյնիսկ հիւլէն անգամ,
Հըրամանն ինձ ինքըդ կուտաս, ինքդ ինձ կ'ըսես «ապըստամբ», — Տէ՛ր:

Կաղապարիս մէջ իմ հողըս քափուած պահէն մինչեւ այսօր,
Այդ նո՛յն հողէն գէշ արարքներ ծընունդ առեր են բիւրաւոր,
Աւելի լաւ ես չ'եմ կըրնար ըլլալ, ինչ որ եմ ներկայիս,
Այս վիճակովս է որ դուրս եմ կաղապարէս նետուած մէկ օր:

Մարդկանց ուժին սահմանին մէջ՝ գործադրուած բարին ու չար,
ինչպէս սուգ ու վիշտ պատճառող դաժան աղէտն ու պատահար,
Զ'ըլլայ երբեք այդ բաները վերագրես դուն Երկրնէին,
Խելի մասին Երկրնէին հազար անգամ քննէն քոյլ է աննար:

Դեռ շա՛տ առաջ ըլլալիքի մասին արդէն որոշում կար,
Գլբիչն երբե՛ք կանգ չ'է՛ առած՝ գլբի գործեր լաւ ու վատքար,
Ինչ որ պէտք էր մեզի արդէն շրջափռուած է նախասկզբին:
Մեր վիշտ ընելն ու տապկրտիլ, գո՛ւր, անշա՛հ է հետեւաբար:

Ծուղակին մէջ խայծ գետեղող այն Որսորդը նախասկզբին,
Որս մը բռնեց եւ անունն ալ Ադամ կընէց նոյնիսկ պահին,
Աշխարհիս մէջ՝ բարիք է չար՝ բոլոր գործքեր Խնէն ընելով,
Ուրիշները պատրուակ կը բռնէ իր իսկ գործքի մասին:

Օր մը սըրտիս ականջ ի վար, Երկրնէն ըսաւ հետեւեալ բան:
— «Կը կարծես քե՛՛ եղելուքիւն արդի՛ւնէն են իմ իշխանութեան,
Թէ ես անձիս տէրն ըլլայի, իմ շարժումիս վերջ կուտայի,
Ու ինքզինքը խելապըտոյտէն կ'ազատէի նոյն իսկ վայրկեան:

Դուն չ'ե՞ս որ զիս ջուր ու տիղմէն շողալտեր ես, ես ի՞նչ ընեմ,
Հագած բուրդըս կամ կըտաւըս, դուն չ'ե՞ս ցաներ, ես ի՞նչ ընեմ,
Իսկ գործքերս՝ առջի օրէն՝ իմ նակտիս չ'ե՞ս ինքդ գործած,
Մեղանչեցի եքէ երբե՛ք, կամ սո՛ւրբ եղայ, ես ի՞նչ ընեմ:

Երկնի աշխետ նըժոյգին երբ իր աստղագարդ քամբը զարկին,
Ու լուսընթացն ու բազմաստեղք, գերք շրջախումբ շողշողացին,
Այդ օրն արդէն Գիպուածներու Ատեանէն այս մեզ որոշուեց,
Ո՞ւր է արդեօք մեր մեղքը, երբ մեզ այսօրէն է տըրուեր բաժին:

Այս Երկրնէն ցանեց-ֆաղեց, մեզի նըման բիւր հազարին,
Աւելորդ տեղ վըշտանալը օգուտ չ'ունի ամենեւին,
Դո՛ւն բաժակ մը գինի լեցուր, դի՛ր ափիս մէջ որ ես խըմեմ,
Որովհետեւ ըլլալիքը արդէն եղաւ նախասկզբին:

Մեր գոյութեան կան երբ Աստուած շողալտեց՝ նա գիտէր հարկաւ,
Թէ մեզմէն ի՞նչ գործք ու վարմունք յառաջ կուգար, վատքա՞ր քէ լաւ,
Իշխանութեան սահմանէն դուրս՝ մեղանչանք մը չըկա՛յ երբեք,
Դատաստանին մեզ վառելու հըրամանը ուրկէ՞ բուսաւ:

Մըզկիթի ձէք, տանարի խունկ, դեռ հերիք չ'ե՞ն բառերն այս սին,
Անշէջ Գեհեն, անանց Դըրախտ, խօսելու էք դեռ այս մասին,
Դընա՛, նայէ՛, Նախավընտի Տախտակին, ուր նակատագիրն,
Ըլլալիքն ու չ'ըլլալիքը որոշած է օրն առաջին:

Կեանքն աղօթքով ապրած մարդիկ, կ'ըսեն քէ հուսկ դատաստանին,
Մարդիկ հողէն դուրս պիտի գան, ինչպէս էին մեռած պահին,
Ատա՛ր համար է որ մեմք ալ, գինիէն ու աղուր կինէն
Ամենեւին չ'ե՛նք բաժնուիր, որ միասին դուրս գանք կըրկին:

Երբ հարբած եմ հըրապաշտի նուր գինիով, ես այնպէ՛ս եմ,
Անհաւատ եմ, հերետիկոս կամ հեք-անոս, ես այնպէ՛ս եմ,
Հագարումէկ բաներ կ'ըսեն կողմնակալներն իմ հասցէին,
Զո՛ւր յոգնութիւն, ինչպէս որ եմ ես իսկապէս, ես այնպէ՛ս եմ:

Այս աշխարհի փոփոխական պատահարէն, դուն մի՛ վախնար,
Գիտնալով որ ամէն դիպումն անցաւ է, դուն մի՛ վախնար,
Երկվայրկեանի քու այս կեանքիդ արժէքը խո՛րք ըմբռնելով,
Անցա՛ծ բանը, մի՛ մըտածիր, գալիքէն ալ, դուն մի՛ վախնար:

220

Մարդկանց ուժին սահմանին մէջ՝ գործադրուած բարին ու չար,
ինչպէս սուգ ու վիշտ պատճառող դաժան աղէտն ու պատահար,
Զ'ըլլայ երբէք այդ բաները վերագրես դուն Երկրմէին,
Խելի մասին Երկրմէն հազար անգամ ճեզմէն թոյլ է աննար:

221

Դեռ շա՛տ առաջ ըլլալիքի մասին արդէն որոշում կար,
Գըրիչն երբէ՛ք կանգ չ'է՛ առած՝ գըրել գործեր լաւ ու վատքար,
Ինչ որ պէտք էր մեզի արդէն շքնորհուած է նախասկզբին:
Մեր վիշտ ընելն ու տապկըտիլ, գո՛ւր, անշա՛հ է հետեւաբար:

222

Ծուղակին մէջ խայծ գետեղող այն Որսորդը նախասկզբին,
Որս մը բըռնեց եւ անունն ալ Ադամ կընճեց նոյնիսկ պահին,
Աշխարհիս մէջ՝ բարիք թէ չար՝ բոլոր գործքեր Ի՛նքն ընելով,
Ուրիշները պատրուակ կը բըռնէ իր իսկ գործքի մասին:

223

Օր մը սըրտիս ականջ ի վար, Երկրմէն ըսաւ հետեւեալ բան:
— «Կը կարծես թէ՛ եղելութիւնք արդի՛ւնքն են իմ իշխանութեան,
Թէ ես անձիս տէրն ըլլայի, իմ շարժումիս վերջ կուտայի,
Ու ինճիմքըս խելփըտոյտէն կ'ազատէի նոյն իսկ վայրկեան:

224

Դուն չ'ե՞ս որ զիս ջուր ու տիղմէն շողալտեր ես, ես ի՞նչ ընեմ,
Հագած բուրդըս կամ կըտաւըս, դուն չ'ե՞ս ցաներ, ես ի՞նչ ընեմ,
Իսկ գործքերըս՝ առջի օրէն՝ իմ նակտիս չ'ե՞ս ինճըդ գըրած,
Մեղանչեցի եթէ երբէ՛ք, կամ սո՛ւրբ եղայ, ես ի՞նչ ընեմ:

225

Երկնի աշխետ նըժոյգին երբ իր աստղագարդ թամբը գարկին,
Ու լուսընթացն ու բազմաստեղք, գերք շքախումբ շողողացին,
Այդ օրն արդէն Դիպաւածներու Ատեանէն այս մեզ որոշուեց,
Ո՛ւր է արդեօք մեր մեղքը, երբ մեզ այսփանն է տըրուեր բաժին:

226

Այս Երկրմէն ցանեց-ֆողեց, մեզի նըման բիւր հազարին,
Աւելորդ տեղ վըշտանալը օգուտ չ'ունի ամենեւին,
Դո՛ւն բաժակ մը գինի լեցուր, դի՛ր ակիս մէջ որ ես խըմեմ,
Որովհետեւ ըլլալիքը արդէն եղաւ նախասկզբին:

227

Մեր գոյութեան կաւն երբ Աստուած շողալտեց՝ նա գիտէր հարկաւ,
Թէ մեզմէն ի՞նչ գործք ու վարմունք յառաջ կուգար, վատքա՞ր թէ լաւ,
Իշխանութեան սահմանէն դուրս՝ մեղանչանք մը չըկա՛յ երբէք,
Դատաստանին մեզ վառելու հըրամանը ուրկէ՞ բուսաւ:

228

Մըզկիթի ձէք, տանարի խունկ, դեռ հերիք չ'ե՞ն բառերն այս սին,
Անշէջ Գեհենն, անանց Դըրախտ, խօսելո՞ւ էք դեռ այս մասին,
Գընա՛, նայէ՛, Նախավընտի Տախտակին, ուր նակատագիրն,
Ըլլալիքն ու չ'ըլլալիքը որոշած է օրն առաջին:

229

Կեանքն աղօթքով ապրած մարդիկ, կ'ըսեն թէ հուսկ դատաստանին,
Մարդիկ հողէն դուրս պիտի գան, ինչպէս էին մեռած պահին,
Ասո՛ր համար է որ մեմք ալ, գինիէն ու աղուոր կիմէն
Ամենեւին չ'ե՛նք բաժնըւիր, որ միասին դուրս գանք կըրկին:

230

Երբ հարբած եմ հըրապաշտի նուր գինիով, ես այնպէ՛ս եմ,
Անհաւատ եմ, հերետիկոս կամ հեթանոս, ես այնպէ՛ս եմ,
Հագարումէկ բաներ կ'ըսեն կողմնակալներն իմ հասցէին,
Զո՛ւր յոգնութիւն, ինչպէս որ եմ ես իսկապէս, ես այնպէ՛ս եմ:

231

Այս աշխարհի փոփոխական պատահարէն, դուն մի՛ վախնար,
Դիտնալով որ ամէն դիպուած անցաւոր է, դուն մի՛ վախնար,
Երկվայրկեանի ֆու այս կեանքիդ արժէքը խո՛ր ըմբռնելով,
Անցա՛ծ բանը, մի՛ մըտածիր, գալիքէն ալ, դուն մի՛ վախնար:

Սիրահարը պէտք է հարբի ումբողջ տարին՝ ծայրը ծայրին,
 և ենք ֆայլերու մէջ բըռնելի, լսայտառակուի, ա՛յդ է ուղին,
 երբ ըսք-ափ ենք՝ ամէն բանէ կը վըշտանանք ու կը տըրտմինք,
 Բայց երբ բըռնած է մեր գըլուխ, ի՛նչ կուզէ թող գա՛յ այդ գըլխին:

Ո՛վ դատաւորդ այս ֆաղափին, ֆեզմէն աւել գործ կը տեսնենք,
 Արբեցումով հանդերձ ֆեզմէն՝ գըլխու աւել խելք ունինք մենք.
 Դուն կը խըմես մարդկանց արին, մենք՝ արինը որք-ատունկին,
 Խըղմով ըսէ, վատքարագոյն արնախումը մեզմէն ո՞րս ենք:

Դուն մի՛ նայեր անհատի մը նարտարութեան, բարձրը ուսման,
 Այլ մի՛շտ նայէ անոր ուխտին հաւատարիմ իրագործման.
 Եթէ մարդ մը ուխտադրութ ընա՛ւ եղած չ՛է կեանքին մէջ,
 Ապա, գիտցիր, որ հասած է անհասելի նա բարձրութեան:

Աշխարհ եկած, ընտանիք ու ցեղեր կազմած՝ գիրար ցանչցած
 Անքիւ մարդիկ, լան ու վատը, սէրն ու կըսկիծ մէկտեղ ապրած,
 Մէկ մէկ բաժակ խըմելէ վերջ՝ գինովցած են ու բաժնըւած,
 Նախնիքներուն հետ գիրկընդխառն անէութեան ֆունն են մըտած:

Քընական աչք ունեցողին՝ գեղն ու անգեղ, միեւնոյնն է,
 Սիրողներու կայանն Եդեմն է թէ Դըժողք, միեւնոյնն է,
 Անոնք մետաքս ունին հագած թէ՛ խըղմուկ ֆուրջ, միեւնոյնն է,
 Գըլխատակին փետրաբարձ թէ՞ աղիւս մ՛ունին, միեւնոյնն է:

Արար հողին մակերեսը ծաղկեցնելը ամբողջովին՝
 Պակաս արժէ, ֆան թէ հըրճումանք պատճառելը վըշտոտ սըրտին,
 Վեզի գերի ընել ամէն մարդ վայելուչ մէկ շըլընորհով՝
 Լաւագոյն է, ֆան թէ ազատ արձակելը հագար գերին:

Գիտցիր որ այս անծայրածիր, անչափելի երկրի վըրան,
 Երկու տեսակ մարդիկ կան որ կոչումն ունին երջանկութեան,
 Անոնք՝ որոնք ըմբըռնած են այս աշխարհի չարն ու բարին,
 Ու անոնք՝ որ թէ՛ ինֆինիտն են թէ՛ աշխարհ կ՛անգիտանան:

Դարձող-երկինքն է մէկ կամար, մաշուած մարմնէն մեր կազմըւած,
 Արիւնախառն արցունքէն մեր՝ ճիւղունը հետք մ՛է մընացած,
 Դըժողքը կայծ մ՛է բորբոքած՝ մեր գուր ֆաշած չարչարանքէն,
 Ու Դըրախտը ակընթարք մը՝ անդորր կեանքէն մեր ունեցած:

Փողը, որպէս եիմնադրքամ, անարժա՛ն է իմաստունին,
 Բայց աշխարհն ալ՝ անփող մարդուն՝ գընտան մըն է նեղ ու մըքին,
 Մանիշակի գըլուխն է կախ, որովհետեւ ձեռքն է պարսապ,
 Մինչ ոսկեհիւս ֆըսակին մէջ բացուող վարդէն ժըպիտ կաթեն:

Մէկ մարդ, եթէ երկու օրը մէկ անգամ հաց կըրնայ ցարել,
 Կուծ մը ունի, թէկուզ կուտրած, որով պաղ ջուր կըրնայ առնել,
 Այլեւս ինչո՞ւ նա ենք-արկուի մէկ ուրիշի հըրամանին,
 Եւ կամ ինչո՞ւ իրեն նըման մէկին ուզէ նա ծառայել:

* Հողի խորին անդունդներէն մինչ բարձունքը աստղատարած,
 Գոյացութեանց գաղտնիքներուն քափանցեցի՝ գանոնք լուծած,
 Ինչ որ նենգ էր ու որագայթ, ես ամէնքէն խուսափեցայ,
 Ամէն հանգոյց ինձ ֆակուեցաւ՝ Մահինը լոկ անլոյծ մընաց:

Վարդանըման դէմք մը նախ ֆան փայլայելը փուշեր որքան՝
 Խըրելու են ֆու սըրտիդ մէջ, տե՛ս, այս սանտըր սովորական,
 Իր մարմինը հարիւր տեղէ կըտըրտելէ յետոյ կըրցաւ՝
 Ձեռքը քաղել անուշաբոյր գանգուրին մէջ մէկ աղջըկան:

* Այս քառուկը, Իսկն Սինա մեծահոգակ լոճիկ-գիտնականին վերադրողներ ալ
 կան:

Եթէ գինի խրմել կուգես, խելօք, ազնիւ մարդիկ ընտրէ՛,
 Կամ ժըպտադէմ, կակաչաքուշ գեղուհու մը հետ գինարբէ՛,
 Քիչ խրմէ, մի՛ տարածայնէ, մըտիկ ըրէ ու մի՛ մերժեր,
 Բաժակըդ մերթ ընդ մերթ պարպէ ու խրմածդ ալ ծածուկ խրմէ՛:

Գինի խրմող մուրացիկը, տէ՛ր կը դառնայ այս աշխարհի,
 Եթէ գինին աղուէսին տաս, նա առիծի կը հաւսարի,
 Թէ խրմողը ծերուկ մըն է, նա կը դառնայ՝ երիտասարդ,
 Երիտասարդ մէկն է խրմող, խո՛ր ծերութեան՝ նա կը հասնի:

Բարոյական գիտելիքներ սէրն ունին լոկ աւագ մատեան,
 Պատանեկան տաղերգութեան՝ սէրն է ըսկիզբն ու իր վախճան,
 Եւ, ո՛վ դու մարդ, որ անտեղեակ ես աշխարհի սիրոյ մասին,
 Սա գիտնայիր թէ՛ կեանքն ամբողջ կազմուած է սիրով միայն:

Մէկ երկու չափ ընտիր գինի թէ՛ կերպով մը ձեռքդ անցնի,
 Դուն անյապաղ խրմէ՛ ամէն հաւաքոյթի ու կոչումի,
 Որովհետեւ այն էակը, որ այս աշխարհն է ըստեղծեր,
 Ո՛չ է ու պէխով եւ ո՛չ ալ իմ մօրուհովը նա կ'ըզբաղի:

Որքան ատեն որ պըլպուլը կը դայլայլէ երգ սիրավառ,
 Գինովներու ձեռքերէն դուն գինիէն գատ այլ բան մի՛ առ,
 Ե՛լ ու եկո՛ւր, վարդն է ծաղկեր երջանկաբար ու բեկրանքով,
 Պարտէզներու համն ու հոտն առ, թէկուզ քանի մ'օրուան համար:

Շըւայտօրէն կեանք վարել չէ՛ գինարբուհիս իմ նըպատակ,
 Կամ հաւատքը ուրանալով՝ դառնալ ըմբոստ մէկ ըստահակ,
 Այլ աշխարհը մոռնալով՝ գէթ շունչ մը քաշել ազա՛տ, անհո՛գ,
 Իմ խրմելու – հաշքեմալու պատնառն ահա միշտ ու միակ:

Օրեր առաջ միտքս փընտոց տիեզերքի խորութեան մէջ՝
 *Վընուսեղանն ու Գըրիչը, Եդեմը եւ Գեհենն անշէջ,
 Զը գըտնելով՝ գիտուն մը ինձ բացատրեց եւ ըսաւ թէ՛
 Սեղան, Գըրիչ, Եդեմ, Գեհեն ուրիշ տեղ չ'են, քան քո իսկ մէջ:

Ընտիր գինին կը խրմեմ, բայց վարքը չ'ունիմ հարբեցողին,
 Բաժակէն գատ ուրիշ բանի ես ձեռք չ'եմ տար ամենեւին,
 Գիտե՞ս թէ ես ինչո՞ւ համար գինին կ'ըզձամ ու կը պաշտեմ,
 Որպէս զի ես պաշտող չ'ըլլամ քեզի նըման իմ իսկ անձին:

Գինի խրմէ՛, որովհետեւ փոշի պիտի դառնաս մէկ օր,
 Ու փոշիէդ պիտի շինեն գինու բաժակ, կուժ ու սափոր,
 Ո՛չ Դըժոխքով, ո՛չ Դըրախտով դուն ըզբաղուէ քո կեանքիդ մէջ,
 Մէկ խելահաս մարդու համար՝ գառանցանքներ են այս բոլոր:

Մըտերիմն եմ հարբեցումին ու սեղանին գինեյարդար,
 Ու չը գիտեմ, մարդիկ ինչո՞ւ կը բամբասեն զիս անդադար,
 Երանի՛ թէ ամէն վատ գործ գինովութիւն տար գործողին,
 Այն ժամանակ աշխարհիս մէջ ըսքափ ո՛չ ոք պիտի մընար:

Տիեզերքի գաղտնիքները ըմբռնողին նոյն գինն ունին
 Ուրախութիւնն ու տառապանք, մեր բընական յայ աշխարհին,
 Երբ վերջ մը կայ լաւ ու վատին, միեւնոյն չէ՞ թէ տանջուեր ես,
 Եւ կամ զըտեր մըլխիքարանք՝ շընորհիւ դեղ ու դարմանին:

Ծերունագարդ ըլլալովս իսկ՝ սէրդ ինձ մատնեց կախարդութեան,
 Կախարդանքին վըկայ ահա ձեռքիս գինին կարմըրական,
 Խելին տըւած ուխտն ու զըզու՛մ՝ իմ գեղուհին արեց, սըրբեց,
 Համբերանքի կարած էութեան ալ՝ պատուընցաւ նոյն իսկ վայրկեան:

* Լէվչ Ի Մահֆուդ — երկնքի մէջ պահուած սեղան մը, որուն վրայ արձա-
 նադրուած կան, ըստ իսլամական դաւանանքին, աստուածային վճիռները:

Ալ ո՛չ մէկ խօսք չ'եմ հանդուրժեր, ոտքի՛ ելիր, տո՛ւր ինձ գինին, կոկոն բերանըդ այս գիշեր հացն է սոված իմ տարփանքին, Գինի՛ տո՛ւր ինձ, այտերուդ պէս նառագայթող ու շառագոյն, Ժուժկալուրթեան ուխտս է ցըրիւ՝ նըման օծեալ քու գանգուրին:

Տեղէդ ելի՛ր, ու իմ սըրտի տառապանքին դարմանն՝ ինձ բե՛ր, Անապարէ՛, այն մըշկահոտ ու վարդերանգ գինին՝ ինձ բե՛ր, Թէ կը ցանկաս ազդու նար մը, որ փարատէ վիշտն ու թախիժ, Յակընթագոյն գինիին հետ՝ մետաքս թելով սազը՝ ինձ բե՛ր:

Պարտաւոր եմ ոտքի ելլալ, գըտնելու գուտ, անխառն գինին, Որ իմ դալուկ այտերուն տամ կարմիր երանգը յունապին, Ամէն բանի մէջ խառնըւող ու շողակրատ իմ այս խելիքին, Բուռ մը գինի տամ երեսին՝ ու քուն դընեմ գայն վերջստին:

Որովհետեւ ամէն վայրկեան կեանքէդ շունչ մը պակասած կ'երթայ, Նայէ՛ որ քու կեանքիդ շըրջանն ուրախ, զուարթ անցնի-երթայ, Գու մարմինըդ ըստացուածք մ'է, կեանքդ ալ անոր հիմնադրամ, Ինչպէս որ ինքն ուզես՝ այնպէս կը վատնուի, կ'անցնի-կ'երթայ:

Այն որ «կենաց ջուր» կ'անուանեն՝ անապական գինին, խըմէ՛, Հիմնադրամն ուրախութեան երիտասարդ կեանքին, խըմէ՛, Գինին քէն կըրակի պէս նաեւ կ'այրէ, բայց եւ միակ Ջօրաւորն է մեր վիշտն ու ցաւ հալեցնելու, ուստի խըմէ՛:

Եթէ կ'ուզես կեանքիդ հիմը գորացնել ու ամբապընդել, Ու բաւական ժամանակ մը անվիշտ սըրտով կեանքդ վարել, Դու մի՛ մոռնար մի՛շտ գործածել գուտ ու անխառն գինին անգին, Եւ այդպէսով ապրած կեանքէդ ամէն վայրկեան համ, հոտ առնել:

Խըմէ՛ գինին, դու շարունակ՝ անդորրութիւնն հոգուդ՝ նա է, Առողջութիւնն ու բուժանքը քու վիրահար սըրտին՝ նա է, Տառապանքի ջըրհեղեղը երբ պաշարէ քու չորս բուրբ, Ապաստանէ՛ գինու կուժին՝ քու Տապանը Նոյեան, նա է:

Երբ նըստած եմ արօտին մէջ գեղուհուս հետ՝ գարնան օրով, Ու նա գինի կուտայ ինձի, համակ սէր ու անհուն գորով, Թէպէտ խօսքս տըգեղ հընչէ՛ — թո՛ղ շունէն ալ ըստոր ըլլամ: Թէ անգամ մ'ալ ես Գըրախտի անունն յիշեմ իմ խօսքերով:

Ճանաչման ծանն աշխարհի մէջ դեռ պըտուդ չէ՛ տըւած երբէ՛ք, Որովհետեւ այս նամբուն մէջ՝ մոլորական եմ ամէն մէկ, Ամէն մէկը մէկ ազգուն ճիւղ մ'է բըռնած... եւ գիտցի՛ր որ՝ Գու այսօրըդ ճիշտ երէկդ է, ինչպէս վաղն ալ ճիշտ քու երէկ:

Գինետան մէջ գինիէն գատ լըւացուելու այլ բան չը կա՛յ, Անունի մը վատ համբար՝ մաքրելու մէկ նարը չը կա՛յ, Դուն հանոյքըդ հետապընդէ՛ վարագոյրը մեր պատիւին՝ Պատընուած է այնքա՛ն գէշ որ՝ կարկըտելու հընար չը կա՛յ:

Գինետունը շէնցաւ մերին գինարբութի յանախանքով, Երկու հազար զըղջումներու արիւնն ինկած է մեր վըզով, Թէ ես բընաւ չը մեղանչեմ, ալ ներումն ի՞նչ արժէք ունի, Ներումն առաջ եկաւ միայն մեղանչանքին մեր պատմառով:

*Այսպէս, աւա՛ղ, դուն կոտորեցիր գինուս կուժը, ո՛վ Աստուած իմ, Փակելով իմ առջեւ միակ հանոյքիս դուռն, ո՛վ Աստուած իմ, Մեղա՛յ, մեղա՛յ, Թող բերանըս գինին խըմող հոգով լեցուի, Գինին, ե՛ս է որ կը խըմեմ, դո՞ւն հարբեցար, ո՛վ Աստուած իմ:

** Ըստ աւանդութեան, օր մը արօտավայրի մը եղերքին, ինչեամի գինարբուքի միջոցին, սատանի քամին կ'ելլայ ու կը շըջէ կուժը ու վարդազոյն դինին կը թափէ հողին վրայ: Եւ որովհետեւ ամէն բան Աստուծոյ հրամանովն է որ կը կատարուի, ինչեամ կ'ամբաստանէ Աստուած:*

*Անմեղապարտ, ո՞վ կայ, ըսէ՛, աշխարհիս մէջ թէ՛ այր, թէ՛ կին, Անմեղ ապրիլն անհրնար է, մեղքը բաժինն է այս կեանքին. Ես չար գործեմ ու դու չարով փոխադարձես, ո՞վ Աստուած իմ. Տարբերութիւնն ո՞ւր է, ըսէ՛, վարմունքին մէջ մեր երկուքին:

Արեւագայը երբ կ'երկնի, եւ առաւօտն է կայտաւուն, Կարմրական անխառն գինին՝ ձեռքիդ պիտի ունենաս դուն, Բերնէ բերան կը շըրջի թէ՛ լեղուահամ ու դառն է գինին, Թէ այդպէս է, անտարակոյս, գինին ի՛նքն է նըշմարտութիւն:

Մըզկիթին ու տանարին մէջ, սինակոկին, կըրակատան՝ Կը սարսափին Դըժոխէէն, կը փընտոեն Դըրախտն եղեմական, Այս սերմունքէն չը ցանուեցաւ ներաշխարհին մէջ լոկ անոր, Որ թափանցեց, հասու եղաւ գաղտնիքներուն արարչական:

Բարեկամներ, երբ հաւաքուիք իրարու հետ տեսակցելու, Յանախակի դուք յիշեցէ՛ք բարեկամին ձեր այս հեռու, Համով, հոտով ու պատուական գինին երբ դուք մէկտեղ խըմէք, Հերթն երբ ինձ գայ, յիշատակիս բաժակը վար շըրջեցէ՛ք դուք:

Գընա՛, նայէ՛ քու հանայիդ, քեզ խորհեր են դեռ երէկէն, Ամէն կարգի տենչանք-խընդրանք՝ ընդունուեր է դեռ երէկէն, Գընա՛, եւ տուր ինքըզինքդ ուրախութեան, որովհետեւ Դու բան չ'ուզած՝ վաղուան գործըդ՝ որոշուեր է դեռ երէկէն:

*Արժանացած ենք Աստուծոյ փաղցրութեանը նըկատաւան, Աղօթքէն ու մեղքէն արձակ՝ վընիւն ունինք անպարտութեան, Ամէ՛ն տեղ, ուր ողորմութեանդ փայլակները կը տողանցեն՝ Հո՛ն, չ'եղածը եղած է միշտ, եղածն ալ չ'եղածի նըման:

* Ըստ նոյն աւանդութեան, Աստուած բարկանալով Սայեամի խօսքերէն՝ անոր երեսը կը սեւցնէ եւ Սայեամ իր դէմքը տեսնելով՝ դարձի կուղայ իր այս քառակողով, որը սակայն նոյնքան կծու ամբաստանութիւն մըն է:

* Այս քառակող, որքան ալ որ կ'երեւի Սայեամի ձեռագիրներուն մէջ, ամէնայն հաւանականութեամբ իսկ Սինա-ինն է:

*Ո՞վ անձ, դուն որ աշխարհի մէջ բընաւ բարիք չը գործեցիր, եւ յետոյ ալ աստուածային ողորմութիւնը յուսացիր, Դո՛ւն գուր ներման ու փառութեան կ'ապաւինիս՝ ո՛չ մէկ ատեն՝ Չ'եղածն եղած, եւ եղածն ալ չ'եղած կ'ըլլայ, այդ լաւ գիտցիր:

Արարչութեան ամբողջական միտն ու դիտում, մենք մարդիկս ենք, Խելի աչքին պայծառաջուր ջինջ գոհարը, մենք մարդիկս ենք, Այս աշխարհը կը նըմանի մատանիի մը օղակին. Անոր ֆակտին գըրութիւնը, անտարակոյս, մենք մարդիկս ենք:

Եթէ մեզ վարդ չ'է վիճակուեր, տատակն ալ մեզ բաւարար է, Թէ լոյսը մեզ շատ կը տեսնեն, հուրն ալ մեզի բաւարար է, Թէ Թէֆէ մը, Գլխիփաթթոց, Պարեգօս ու Շէյխ չը գըտնենք, Մազեգօտին, Եկեղեցին ու Զանգակն ալ բաւարար է:

Չորս տարերփի, եօթներկընքի բերքը եղող՝ մարդ արարած, Գալարուելո՞ւ ես դեռ երկար՝ չորս ու եօթի քանկը ինկած, Գինի՛ խըմէ, չորսէն, եօթէն աւել անգամ, ըսե՛ր եմ քեզ, Վերադառնալ չը կայ երբէ՛ք, թէ մէկ անգամ դուն ես մեկնած:

Ո՞վ թագաւոր, բազդը քեզի սուլքանական գահը հանեց, Ու քե՛զ համար արքայական ժիր նըժոյզը շուքով թամբեց, Եւ որպէս զի քու ոսկեպայտ երիվարն իր վագփի պահին Յեյս չը կոխէ, ամբողջ՝ հողը նա *արծաթով ամրապատեց:

Բարեկամներ, երբ վերըստին դուք միաբան իրարու գաք, Իրար երես նայէ՛ք զըւարթ եւ իրարմով ուրախանաք, Երբ մոզեքու գինին առնէ սաղին իր ձեռք, մատուցակէ, Հե՛զ այսինչին յիշատակին մաղթանք մ'ընել դուք չը մոռնաք:

* Այս քառակող ալ, միեւնոյն ենթադրութեամբ, որպէս պատասխան 273ին, գրուած ըլլալ կը կարծուի՝ Սոճա Նասիպ Թուսի կողմէ: * Սօսըը ձիւնի մասին է:

Ամպի ծոցէն վայրի վարդեր վար կը քափէ երկնակամար,
Մարգագետնին վըրայ կարծես՝ ծաղկէ անձրեւ կուգայ վարար,
Շուշանաձեւ բաժակիս մէջ ես կը լեցնեմ գինին սուտակ,
Որովհետեւ լագուր ամպեր՝ յասմիկներ կը տեղան հազար:

Ով Տէ՛ր, գըթա՛ ու ողորմէ՛ իմ բանտարկեալ սըրտիս ցաւած,
Ողորմէ՛, Տէ՛ր, ծանր ու դաժան բեռներէն իմ կըրծֆիս կըքած,
Ներէ՛, ոտֆիս, որ շարունակ գիս գինետուն առաջնորդեց,
Թողութի՛ւն տուր, իմ աջ ձեռֆիս, որ բերանս է բաժակ տարած:

Քանի կըրնաս, քանի ձեռքդ է, մի՛ ցաւցըներ դուն ո՛չ ոքին,
Հուր գայրոյթիդ խարոյկներուն՝ մի՛ նըստեցներ դուն ո՛չ ոքին,
Թէ բաղձանֆդ է անդորրութիւն այս անցաւոր աշխարհին մէջ,
Ամէ՛ն անգամ ինքը՛դ ցաւիր, մի՛ ցաւցըներ դուն ո՛չ ոքին:

Բաժակ գինին հարիւր սըրտի ու կըրօնֆի արժէֆն ունի,
Ումպ մը գինին, բովանդակ Ձին հողամասի արժէֆն ունի
Ու թէ հողին վըրայ լեղի բան մը կայ, որ արժէ հազար
Անուշ հոգի, այդ ալ միայն է, միմիայն կարմիր գինին:

Սի՛րտ, ախտաւոր դու մարդկանց հետ մի՛ ունենար բընաւ շըփում,
Բարեկամ մի՛ փընտոտեր մարդկանց մէջ՝ որ ունին լուրջ ըզբաղում,
Դէրվիշներու դըռան սեմին շուրջը դարձիր դու շարունակ,
Այն ժամանակ գուցէ գըտնես՝ մարդավայել մէկ քանին դուն:

Քանի որ այս եղածներէն քամիէն գատ բան չի՛ մընայ,
Իսկ անգոյէն ո՛չ մէկ արդիւնֆ եւ արգասիֆ առաջ չի՛ գայ,
Այն ժամանակ, այս աշխարհի ամէն տեսակ գոյացութիւն,
Ընդունէ թէ՛ բընաւ չը կայ, իսկ չը կան ալ սեպէ թէ կայ:

Այս օրերուն ֆիչ բարեկամ ունենալդ՝ դուն լաւ կ'ընես,
Ժամանակին հետ հետուէն տեսակցիլդ՝ շատ լաւ կ'ընես,
Թէ սուր նայես, պիտի տեսնես թէ իսկական ֆու բըշմամիդ,
Նա՛ է եղեր, որու վըրայ վըստահութիւն ունեցեր ես:

Ինչո՞ւ այսֆան ծարաւի ես աշխարհին ու հարըստութեան,
Աշխարհի մէջ տեսա՞ր մէկը կեանֆ ունեցող յաւերժական,
Սա մէկ երկու շունչն որ ունիս՝ խախտուտ բան մ'է ֆու մարմնիդ մէջ,
Խախտուտ բանին հետն ալ խախտուտ պէտք է ապրիս դու մըշտական:

Ափսո՛ս, ափսո՛ս, ա՛յն սըրտին, ուր այրող, մըրկող կըրակ չը կայ,
Հագար ափսո՛ս, ա՛յն սըրտին, ուր գեղուհու մը սէրը չը կայ,
Ի՛նչ ալ ընես, ի՛նչ ունենաս, լաւ գիտցիր թէ՛ այս կեանֆին մէջ,
Անսէր մըթնած օրդ պարապ մէկ ուրիշ օր բընա՛ւ չըկայ:

Գըլխէն կ'երթայ գոռոգութիւն, շընորհիւ գուտ վարդ գինիին,
Անո՛վ է որ՝ տառապանֆի շըղթաները կ'ինֆնարձակուին,
Թէ սատանան գուտ գինիէն ումպ մը միայն խըմած ըլլար,
Ադամի ոտֆն ինկած ծունկի՝ կ'երկըրպագէր ակընթարթին:

Հալած սուտակ է շաւ գինին եւ սափորը հանֆն իր անգին,
Բաժակը իր մարմինն է նուրբ, գինին ինքը՝ անոր հոգին,
Բիւրեղ ջամը, ուր կը ժըպտի որթատունկի հիւթովն առլի,
Արցունֆ մ'է, ուր թագնըւած է՝ գուտ արիւնը ֆամուած սըրտին:

«Անխտան գինի» — անուն կըրող այն ոգիէն անապական,
Որ վըշտահար, կուտած սըրտին թէ՛ սընունդ է եւ թէ՛ դարման,
Երկու, երեք լի բաժակներ անկէ ինձ բե՛ր դուն անյապաղ,
Չեմ հասկընար—«*բարիֆ ջուրին»—ինչո՞ւ «**չար ջուր» անուն կուտան:

* եւ ** Բառախաղ մըն է: Պարսկերէն «Շէր-ապ», բառացի ըսել է՝ — «չար» կամ «չարիք ջուր»: մինչ ըստ թալեմի՛ պէտք էր ըսել «Նէյր-ապ» — «բարի» կամ «բարիք ջուր»: Առհասարակ պարսիկ դրականութեան մէջ յաճախողէպ են այս ձեւի սրամիտ բառախաղերը:

Ամպի ծոցէն վայրի վարդեր վար կը բափէ երկնակամար,
Մարգագետնին վըրայ կարծես՝ ծաղկէ անձրեւ կուգայ վարար,
Շուշանաձեւ բաժակիս մէջ ես կը լեցնեմ գինին սուտակ,
Որովհետեւ լագուր ամպեր՝ յասմիկներ կը տեղան հազար:

Ով Տէ՛ր, գըթա՛ւ ու ողորմէ՛ իմ բանտարկեալ սըրտիս ցաւած,
Ողորմէ՛, Տէ՛ր, ծանր ու դաժան բեռներէն իմ կըրծփիս կըքած,
Ներէ՛, ոտփս, որ շարունակ զիս գինետուն առաջնորդեց,
Թողութի՛ն տուր, իմ աչ ձեռքիս, որ բերանս է բաժակ տարած:

Քանի կըրնաս, քանի ձեռքդ է, մի՛ ցաւցըներ դուն ո՛չ ոքին,
Հուր գայրոյթիդ խարոյկներուն՝ մի՛ նըստեցներ դուն ո՛չ ոքին,
Թէ բազանգէն է անդորրութիւն այս անցաւոր աշխարհին մէջ,
Ամէ՛ն անգամ ինքը՛դ ցաւիր, մի՛ ցաւցըներ դուն ո՛չ ոքին:

Բաժակ գինին հարիւր սըրտի ու կըրօնփի արժէքն ունի,
Ունայ մը գինին, բովանդակ Ձին հողամասի արժէքն ունի
Ու թէ հողին վըրայ լեղի բան մը կայ, որ արժէ հազար
Անուշ հոգի, այդ ալ միայն է, միմիայն կարմիր գինին:

Մի՛րտ, ախտաւոր դու մարդկանց հետ մի՛ ունենար բընաւ շըփում,
Բարեկամ մի՛ փընտոտեր մարդկանց մէջ՝ որ ունին լուրջ ըզբաղում,
Դէրվիշներու դըռան սեմին շուրջը դարձիր դու շարունակ,
Այն ժամանակ գուցէ գըտնես՝ մարդավայել մէկ քանին դուն:

Քանի որ այս եղածներէն քամիէն գատ բան չ'ի մընայ,
Իսկ անգոյէն ո՛չ մէկ արդիւնք եւ արգասիք առաջ չ'ի գայ,
Այն ժամանակ, այս աշխարհի ամէն տեսակ գոյացութիւն,
Ընդունէ թէ՛ բընաւ չը կայ, իսկ չը կան ալ սեպէ թէ կայ:

Այս օրերուն քիչ բարեկամ ունենալդ՝ դուն լաւ կ'ընես,
Ժամանակին հետ հետուէն տեսակցիլդ՝ շատ լաւ կ'ընես,
Թէ սուր նայես, պիտի տեսնես թէ իսկական քու բըշնամիդ,
Նա՛ է եղեր, որու վըրայ վըստահութիւն ունեցեր ես:

Ինչո՞ւ այսօր ծարաւի ես աշխարհին ու հարըստութեան,
Աշխարհի մէջ տեսա՞ր մէկը կեանք ունեցող յաւերժական,
Սա մէկ երկու շունչն որ ունիս՝ խախտու բան մ'է քու մարմնիդ մէջ,
Խախտու բանին հետն ալ խախտու պէտք է ապրիս դու մըշտական:

Ափսո՛ս, ափսո՛ս, ա՛յն սըրտին, ուր այրող, մըրկող կըրակ չը կայ,
Հագար ափսո՛ս, ա՛յն սըրտին, ուր գեղուհու մը սէրը չը կայ,
Ի՛նչ ալ ընես, ի՛նչ ունենաս, լաւ գիտցիր թէ՛ այս կեանքին մէջ,
Անսէր մըքնած օրէդ պարսպ մէկ ուրիշ օր բընա՛ւ չըկայ:

Գըլխէն կ'երթայ գոռոգութիւն, շընորհիւ գուտ վարդ գինիին,
Անո՛վ է որ՝ տառապանքի շըղթաները կ'ինքնարձակուին,
Թէ սատանան գուտ գինիէն ունայ մը միայն խըմած ըլլար,
Աղամի ոտքն ինկած ծունկի՝ կ'երկըրպագէր ակընքարթին:

Հայած սուտակ է շառ գինին եւ սափորը հանքն իր անգին,
Բաժակը իր մարմնին է նուրբ, գինին ինքը՝ անոր հոգին,
Բիւրեղ ջամը, ուր կը ժըպտի որթատունկի հիւթովն առլի,
Արցունք մ'է, ուր թագնըւած է՝ գուտ արիւնը քամուած սըրտին:

«Անխտան գինի» — անուն կըրող այն ոգիէն անապական,
Որ վըշտահար, կուրած սըրտին թէ՛ սընունդ է եւ թէ՛ դարման,
Երկու, երեք լի բաժակներ անկէ ինձ քե՛ր դուն անյապաղ,
Ձեմ հասկընար—«*բարիք ջուրին»—ինչո՞ւ«**չար ջուր»անուն կուտան:

* եւ ** Բառախաղ մըն է: Պարսկերէն «Շէր-ապ», բառացի ըսել է՝ — «չար»
կամ «չարիք ջուր»: Ինչ ըստ Սոյեմաթի՝ պէտք էր ըսել «Նէյր-ապ» — «բարի» կամ
«բարիք ջուր»: Առհասարակ պարսիկ դրականութեան մէջ յաճախողէս են այս ձեւի
սրամիտ բառախաղերը:

Աղօթֆներուդ գոհարներէն երբէ՛ք *համրիչ ես չ'եմ ծակած,
Ու իմ դէմքէն մեղանչանքին փոշին երբէ՛ք ես չ'եմ սրբրած,
Բայց եւ այնպէս, յուսահատ չ'եմ քու ներումէն, ո՛վ Աստուած իմ,
Որովհետեւ ո՛չ մէկ անգամ, մէկին՝ երկու, ես չ'եմ ըսած:

Որ ես բընա՛ւ աղօթած չ'եմ, ասոր ամէն մարդ է գիտակ,
Նոյնպէս գիտեն, որ իմ մեղքեր, ես չ'եմ ծածկած դիմակի տակ,
Անգիտակ եմ, քէ իրօք կա՞յ մէկ գերագոյն արդարութիւն,
Անկեղծ եղեր եմ շարունակ, կը վըստահիմ ասոր միակ:

Սա մէկ, երկու օրն որ ունիս, խըմէ՛ գուտ եւ անխառն գինին,
Որովհետեւ երկու օրուան կեանքդ կ'անցնի, չի՛ գար կըրկին,
Լաւ գիտես քէ՛ այս աշխարհը անէպցման կը քաւալի,
Անէպցի՛ր, գիշեր ցորեկ՝ խըմելով գուտ, անխառն գինին:

Անէութեան ու կայութեան՝ երկուքին ալ խորքը գիտեմ,
Բարձունքին ու տախաստանին՝ ներսն ու դուրսը նոյնպէս գիտեմ,
Ասով մէկտեղ, քող ես համբակ մէկը ըլլամ — զինովութեան
Տըւած բարձր աստիճանէն մէկ այլ բարձունք, եքէ գիտեմ:

Լուսաբացին, երբ ցօղագարդ են արտերը շառ կակաչին,
Դալարին մէջ մանիշակներն ալ գըլխահակ կը մըտորին,
Այդ պահերուն ամենէն շատ կոկոն վարդն է զիս գըրաւող,
Որ կարծես քէ՛ քղանցքները կը հաւաքէ շուրջը մէջքին:

Սիրտս ինձ ըսաւ, կ'ուզեմ գիտնալ գաղտնիքները արաչական,
Եքէ ձեռքէդ բան մը կուգայ, վարժեցուր զիս այդ գիտութեան,
Հագիւ «էլիֆ» ըսած՝ սիրտըս դարձաւ ու ինձ պատասխանեց՝
— *Հերիք, եքէ տան մէջ մարդ կայ, միակ խօսքն ալ Դ բաւական:

* Այսինքն համբիւն հատերը քաշելու պէս՝ աղօթքներդ ես չեմ կրկնած:

* Թե՛րան տղուած ձեռագրի մը մէջ, այս վերջին տողը այլ կերպ է ըսուած՝
— «Հերիք, մէկն է նախաթիւր ամբողջին, որ չի՛ վերջանար»: —

Սիրտը կերն ու ծուղակին խայծն իրարմէ չի՛ գանազաներ,
Մերք բաժակին աչք կը տընկէ, մերք աղօթքին տըրամադիր,
Մըտերիմն եմ եար ու գինու, ու փոխանակ խակ ապրելու՝
Մարդկանց եւ կամ վանքի մը մէջ՝ հասուն կ'ապրիմ գինետան գիրկ:

Տե՛ս, մարմինը սա բաժակին, որ յըղի է հոգեսաղմով,
Յար եւ նըման մէկ յասմիկի՛ յըղի դարձած ծիրանիով,
Ո՛չ, սըխալ եմ, ջինջ ու շքեղ տեսքը գինուն զիս շըփաթեց՝
Ականակիտ ջուր է յըղի դարձած հոսուն մէկ կըրակով:

Կեանքի չափն ու տեւողութիւն, դուն մի՛ հաշուեր վաթսուներկն վեր,
Ո՛ր ալ որ դուն քայլըդ նետես, հարքած նետէ դուն քու քայլեր,
Ու քանի չ'են կաղապարած քու սեփական գանգէն սափոր,
Կուժը ուսէդ ու բաժակն ալ դուն քու ձեռքէդ վար մի՛ դըներ:

Սիրոյ նամբուն վըրայ մէկ մարդ՝ հաւատարիմ ըլլալ պէ՛տք է,
Մանուան նանկին մէջ բընըւած՝ գոհ ու սատակ ըլլալ պէ՛տք է.
Ո՛վ գեղադէմ կայտառ սաղի, ինչո՞ւ պարսպ դուն նըստեր ես,
Ջըրէ՛ մեզի, քանի որ մեզ օր մը սեւ հող դառնալ պէ՛տք է:

Ըլլան անոնք, որ կը խըմեն արմաւօղին անապական,
Եւ կամ անոնք, որ կը լուսնեն աղօթֆներով կըրօնական,
Ցամաք ելած ո՛չ մէկը կայ, ջըրի մէջն են ասոնք բոլոր.
Արքուն եղող լոկ մէկը կայ, մընացեալներ կը քընանան:

Արքուն կեցիր ու աչալուրջ, մի՛ վըստահիր ժամանակին,
Ընդունակ է նա քըսութեան եւ հատու սուրն է միշտ ձեռքին,
Ժամանակը եքէ նոյնիսկ քեզ բագլաւա հըրամցընէ,
Ըգգո՛յժ, չըլլայ որ դուն ուտես, որովհետեւ քոյն կայ միջին:

304

Մահէն բընաւ չ'իմ սարսափիր, կը նախընտրեմ ընդհակառակ,
Անդառնալին անցաւորէն՝ որ տըրուած է կամֆիս ներհակ,
Ի՞նչ է կեանքը. — ինչք մը որ իմ չ'ուզելովս է իմն վըստահուած,
Զոր ես յանձնած՝ կ'անցնի՛մ-կ'երբա՛մ, երբ հասեր է օր, ժամանակ:

305

Այս աշխարհէն ես ընտրեցի կըտոր մը հաց ու մէկ անկիւն,
Զը փընտոեցի շըքեղութիւն, չը ցանկացայ ես գօրութիւն,
Դերվիշութեան սիրտն ու հոգին ես տենչացի եւ ունեցայ,
Եւ անոր մէջ գըտայ անբաւ գօրութիւն ու հարըստութիւն:

306

Բաժակին մէջ՝ նըշմարտապէս՝ հոգիի մ'է գինին նըման,
Նըմանապէս բիւրեղ շիշի ջինջ մարմնին մէջ՝ հոգի մ'է ան,
Ո՛չ մէկ *ծանըր մարդ արժան չէ՛, քեքեւ գինուն ընկեր դառնալ,
Բացի բիւրեղ բաժակէն՝ որ ծանրութիւն մըն է դուրեկան:

307

Մըտերմագոյն բարեկամըս եղող, ո՛վ անձ, խօսքըս լըսէ,
Ապերասան ու անհաստատ բաղդի մասին, մի՛ մըտածէ,
Սակաւապետ դարձած քաշուէ՛, դուն անկիւն մը հողի վըրան,
Եւ այլոց հետ ժամանակի սարքած խաղը՝ տես ու դիտէ:

308

Ես կը խըմեմ գինին եւ ով որ փորձառու է ինձ նըման,
Անոր խըմելն երբէք մեղք չէ՛, քըննադատի մը հանդիման,
Իմ խըմելըս ըսկըզբնական օրէն արդէն գիտէր Աստուած,
Թէ չը խըմեմ, աստուածային գիտութիւնը կ'ըլլայ անբան:

309

Իսլամներուն արգիլուած է խըմել գինի, բայց ի հարկին
Պէտք է գիտնալ քէ՛ ո՞վ, ո՞րքան եւ ո՞րու հետ կը գինարբի,
Եթէ երեք պայմաններն այս համաձայն են, ըսէ՛ խըմողքեմ,
Թէ բանիքուն, խելօք մարդիկ չը գինարբին, ո՞վ գինարբի:

*) Պարսկերէն «կիրան» բառին բառախաղն է, որ կըրորդ տողին մէջ «տղեղ, անտաւ» կը նշանակէ, մինչ չորրորդին մէջ՝ իսկական «ծանրութեան» իմաստն ունի:

310

Իմացական խելին ըստրուկ եղողները «կան» ու «չը կան»,
Վերլուծելով ըսպառեցան, դուն գինի՛ն բեր կարմըրական,
Որովհետեւ խո՛ր հըմտութեան յաւկնութիւնն ունեցողներ,
Դեռ բարկ ագոխ եղած պահուն՝ յանկարծ չորցած չամիչ դարձան:

311

Երջանկութեան ջինջ բաժակը պըննագարդող, համեղ գինի,
Կը նըմանիս խելի ուրֆին ագուցուած մէկ կուռ կապանքի,
Քեզմէն խըմող ամէն անձի էութիւնն ու նըկարագիր
Հըրապարակ դուն չը հանած՝ ձեռքէդ երբէք բաց չ'ես քողնի:

312

Դուրանը որ բարձրագոյն խօսքն է նայելով աւանդութեան,
Շարունակ չ'է ընթերցումը, գայն մերք ընդ մերք լոկ կը կարդան,
Մինչ *բաժակի շըբջանակին խորհըրդանիշ գըրութիւններ,
**Ամէն տեղ ու ամէն անգամ ընթերցումի են առարկան:

313

Վարդակարմիր գինի խըմէ՛, վարդափաղի եղանակին,
Խըմէ՛, հետը նէյ ու սագի հեծկըլտանքին ու նագանքին,
Ես այդպէ՛ս կը խըմեմ գինին՝ սըրտիս տալով երանութիւն,
Դուն չ'ես խըմեր, ես ի՞նչ ընեմ, *գըրող խըմէ դուն քու կարգին:

314

Վարդը ըսաւ՝ — «Ես Յովսէփն եմ Եգիպտոսի մարգաստանին
Իմ բերանս է ոսկով լեցուն, չըքնաղ յակինք մ'եմ քանկագին» —
— Եթէ իրօք դուն Յովսէփն ես, ապա պէտք է նըշան մը տաս,
— «Նայէ», ըսաւ վարդը շիկնած՝ — «արիւնաներկ դուն իմ շապկին»:

315

Անոնք, որոնց շարժիչն է լոկ խարդաւանանք ու քըսութիւն,
Հոգիին ու մարմնին միջեւ կը գըտեն մէկ տարբերութիւն,
Գինու շիշը գըլխուս վըրայ պիտի շըբջիմ, եթէ նայնիսկ
Ա.բաղդի կատարին պէս՝ սըրոց դընեն իմ գագաթին:

* Հին առեւ, զինու բաժակներուն շուրջը՝ բանաստեճներու գինեձօններ գըրուած կ'ըլլային: Ասոնցմէն ամենէն հռչակաւորը Ջէմշիտի բաժակին գըրութիւններն էին, որ եօթը ժողովուրդներու լեզուով կազմուած էին:

** «Միւտամ» բառի բառախաղն է՝ թէ՛ «գինի» եւ թէ՛ «ամէն տեղ» կը նշանակէ:

* Պարսկերէն բնագրին մէջ «սէնկ-բար» գըրծածուած է. — Ահա տողը՝ կեր քու նէ խուրի, մէն չէ քէնէմ, սէնկ պէխուր:

316

Հիմա է որ աշխարհը կը պըննագարդի սիւգի շունչով,
Եւ ամպերու աչքէն աղբիւր կը պարպուին խօս շառաչով,
*Մովսէսի ձեռքն ըլլան կարծես՝ ծաղկանց բուռը ոստերէն դուրս,
Եւ Յիսուսի շունչով ծածկուած՝ խոպան հողեր՝ վառ կանաչով:

317

Գինետունն ենք, ահա գինին, նըստարանն ու ծըխանն աւեր,
Ներման յոյսը երբ մենք չ'ունինք, տանջանքն ալ մեզ չի՛ վախցըներ,
Հոգի ու սիրտ, բաժակ, ըզգեստ քաթաւուն են գինեմըրուր,
Հողէն, հովէն, հուրէն, ջուրէն՝ յաւետ ազատ ու գերծ դարձեր:

318

Արտօնեալ սէրն է մէկ կըրակ որ ո՛չ տաք է, ո՛չ փայլ ունի,
Մէկ իսկական սիրահարի սէրն է սակայն՝ որ տապ ունի,
Ամիսներով, տարիներով նա հագիւ քէ տէրն է գըլխուն,
Իր սիրածի համար ո՛չ դուր, ո՛չ կերակուր, ո՛չ բուն ունի:

319

Վարդի դէմքը ամպի բողով վարագուրած է տակաւին,
Սըրտիս խորը դեռ ըզձանգ կայ, խըմել ընտիր ու գաւտ գինին,
Մի՛ քընանար, ժամանա՞կ է քընանալու, ո՛վ իմ սաղի,
Ե՛լ, գինի տուր, որովհետեւ տակաւին լոյս է մեր չորսդին:

320

Դէրվի՛շ նետէ՛ քու կըռնակէդ նիւթական գարդն աշխարհային,
Որպէս զի քեզ աշխարհիկը չը դարձընէ իր խեղճ գերին,
Գընա՛, նետէ՛, քու ուսերուդ մաշած կապերտն աղփատուքեան,
Ու Մեծուքեան քըմբուկըդ գարկ նակատարաց դու աշխարհին:

321

Քանի որ իմ ցանկացածներ, Աստուած ինքը չ'է ցանկացած,
Ուրեմըն իմ ցանկութիւններ, ինչպէ՞ս շիտակ կ'ըլլան եղած,
Եթէ անոր ցանկութիւններ միակ ուղիղն են, նըշմարիտ,
Այն ժամանակ իմ ուզածներ՝ մեղանք են ու սըխալ դատուած:

* Մովսէսի բորստութեան սպիտակութեանը կ'ակնկարէ:

322

Մի՛ կարծէք քէ՛ ես ինքնիրմով գոյութիւն եմ առեր մէկ օր,
Կամ ինքնիրմով այս աղջամուղջ դաժան նամբան անցեր բոլոր,
Ու քանի որ էութիւնըս շողկապուած է տիեզերքին,
Թէ այդպէս է, ո՞վ էի ես, ո՞ւր էի ես, երբ կայի որ...

323

Թող իմ հոգին մատաղ ըլլայ, արժէքաւոր մարդուն համար,
Այդպէս մէկին երջանկութեան գըլուխս իսկ տամ ինձ չ'է դըժուար՝
Եթէ կ'ուզես լաւ ըմբընել քէ՞ իրապէս Գըժոխքն ի՞նչ է,
Դուն կենակցէ դըժոխային ըստոր մարդկանց հետ անդադար:

324

Ի՞նչ ալ ընեմ, խելքըս Քեզի հաստատելու շա՛տ է տըկար,
Մըտածումըս՝ ինձ օգնութեան գալուդ՝ աղերս մ'է անդադար,
Քու անձըդ ես հարկ եղածին պէս ե՞րբ կըրնամ նանչնալ, ըսէ՛,
Երբ Դուն միայն Քեզ կը նանչնաս եւ ուրիշին չը կայ հընար:

325

Սա աշխարհի տեսիլքն ի՞նչ է, կը հարցնըես դուն անդադար,
Բացառըրել եթէ ուզեմ, պիտի խօսիմ ես շա՛տ երկար,
— Սա ծովէ մը դուրս եկած եւ ատեն մը վերջ նոյն ծովին տակ,
Կարսըւած մէկ տեսլապատկեր է, որ գըտնալն է անհընար:

326

Յանցանքս է ծանր ու մեղքըս մեծ, բայց եւ այնպէս ես Արարչին,
Ապաւինած կը հաւատամ՝ անոր գութին ու ներումին,
Եթէ նոյնիսկ այսօր մեռնիմ գինով ու խեղճ վիճակի մէջ,
Վաղն արդէն կը գըթայ փըտտած ոսկորներուս՝ հաղի միջին:

327

Ամէն անգամ վէճի մէջ եմ իմ խըղճիս հետ, ես ի՞նչ ընեմ,
Գործածներուս համար սիրտըս վըշտահար է, ես ի՞նչ ընեմ,
Ընդունինք քէ՛ արժանացայ քու ներումիդ ու գըթութեան,
Բայց երբ մոռնալ ես չ'եմ կըրնար իմ գործածըս, ես ի՞նչ ընեմ:

328

Ո՛վ դու երկինք, տրբումութեամբ կը պատես սիրտըս խոր ու անհուն,
կը պատըռտես հագնիլ փորձած ուրախութեան շապիկս իսկոյն,
Հուր կըրակի կը վերածես դէմքիս փըչող գեփիւռը գով,
Խըմած ջուրս ալ կը փոխարկես իմ բերնիս մէջ հող-մոխրի դուն:

329

Սիրտ իմ, երբոր մաքրուած ես, մարմնի հողէն մեղանշական,
Անխառն հոգի դարձած՝ պիտի սուրաս եք-երն անապական,
Աստղախորանն է կայանը՝ երկինքն անհուն, անհասելի,
Ափսոս չ'է՝ որ բոյն ես դըրեր այս հողին մէջ սըխալական:

330

Ինձի կ'ըսեն թէ՝ մի՛ խըմեր, կը հանդիպիս վատ փորձանքի,
Դատաստանի օրն ալ կ'երթաս՝ բաժին դառնալ հուր դըժոխքի,
Այդ այդպէս է, սակայն գինու տըւած պահը արբըռութեան,
Աւել արժէ, քան տէր դառնալն ամբողջական մէկ դըրախտի:

331

Ճակատագիր, գոհ չ'եմ տուրփէդ ու վարմունքէդ ամենեւին,
Ազատէ՛ գիս, որովհետեւ շղթա-շալուելու չ'եմ արժանին,
Թէ՛ շընորհըդ անխելփին ու անարժանին ես դու պահած,
Ես ալ այնքան արժանաւոր ու խելացի չ'եմ բընաւին:

332

Խայեա՛մ, մեղքիդ համար այդքան վըշտանալու ի՞նչ տեղի կայ,
Շատ տառապիլ եւ կամ բընա՛ երկուքէն ալ օգուտ չը կայ,
Ով որ մեղք չ'է գործեր՝ անոր քողութեան ալ կարիք չը կայ,
Թողութիւնը մեղքէն ծընալ, վըշտանալու ի՞նչ տեղի կայ:

333

Գիտութենէն ո՛չ մէկ ատեն սիրտս ու միտքս գուրկ չը մընաց,
Ուսման բոլոր գաղտնիքներուն քափանցելու քիչ քան մընաց,
Եօթանասուն երկու տարի օր-գիշերով ես ապրեցայ,
Ամենէն վերջ եւ ո՛չ մէկ քան չը գիտնալըս ինձի մընաց:

334

Աստղաբարձունք սա երկինքը՝ քաւաւմին մէջ մըշտական,
կապանքներէն չէ՛ արձակած ո՛չ մէկ քըշուտ հալածական,
Ընդհակառակ՝ ընթացքին մէջ, ո՛ր գըտած է մէկ վիրահար,
վերքին վըրայ նոր վերք մըն է աւելցուցած նոյն իսկ վայրկեան:

335

Ուրա՛յս ապրէ, քանի որ այս հոգ ու վըշտին վերջ մը չը կայ,
Իսկ երկինքը ուրիշ աստղանց ծընընդոցներ դեռ պիտի տայ,
Աղիւսները՝ քու սեփական սըրտիդ հողէն՝ կաղապարուած,
Ուրիշներու քեօսկ, պալտոյի շինութեանը պէտք պիտի գայ:

336

Երջանիկ սիրտ նա՛ ունի որ՝ աշխարհի մէջ չունի հընչակ,
Զէ՛ նանաչած բուրդն ու մետաքս, չէ՛ գործածած նոյնիսկ դենչակ
Երկնասաւառ *Սիւնուրգ մ'եղեր, երկաշխարհի հոգերէն գերծ,—
Ո՛չ քէ ինձ պէս բու մը վայո՞ղ՝ խոռոչի մը մէջն աւերակ:

337

Ինչ ուսման կը վերաբերի, նարտասան մը ըլլալ պէտք է,
Իսկ աշխարհի գործերուն մէջ, միշտ լըռակեաց ըլլալ պէտք է,
Աչքեր, լեզու եւ ականջներ ունենալով հանդերձ անեղծ,
Ընկերութեան մէջ շարունակ՝ կոյր, համըր, խուլ ըլլալ պէտք է:

338

Այնքա՛ն սիրուն գործածութեան ու կարիքի միշտ յատկացուած,
Ու վերջէն ալ օր մը կատրած ու նամբու մը վըրայ նետուած,
*Պընակներու երբ հանդիպիս, ըզգուշացիլ որ չը կոխես,
Որովհետեւ անոնք մարդու գանգերէն են կաղապարուած:

** Սիւնուրգը, իրանեան աւանդակէպին մէջ՝ մեծաշուք, բարեգործ ու մարդկա-
յին սեռին պաշտպան թոշուն մը կը ներկայանայ եւ որ տիեզերքի սղընաւորութե-
նէն աստին կայ: Իր ընկերոջ ապերախտութիւնը զինքը զզուեցուցած է եւ ինքը Գաֆ
լեռն է քաշուած: Այս լեռը արեւին շատ մօտ է եւ հիմունքը զմրուխտ է: Երկնքի
կապոյտը, ըստ նոյն աւանդակէպին, այս լեռան ցորցուածն է: Ռիւսոնէմի հայրը
Ձալ, որ ծնելուն պէս իր հօր Սաժ-ի կողմէն կը լքուի, այս թոշունի էրկն կողմէն
կը խնամուի ու անոր կաթովը կը մեծնայ:*

** Էպուլ-ուլա-իւլ-Մուսրէ, կոյր արար մեծ բանաստեղծը, տեղ մը միեւնոյն
միաքն յայտնելով՝ կ'ըսէ՝
— Խեղճ մարդ, պնակ դառնալով իսկ չ'ազատուեցար քափառումէ:*

328

Ո՛վ դու երկինք, տրբամութեամբ կը պատես սիրտըս խոր ու անհուն,
կը պատըռտես հագնիլ փորձած ուրախութեան շապիկս իսկոյն,
Հուր կըրակի կը վերածես դեմքիս փըչող գեփիւտը գով,
հըմած ջուրս ալ կը փոխարկես իմ բերնիս մէջ հող-մոխրի դուն:

329

Սիրտ իմ, երբոր մաքրուած ես, մարմնի հողէն մեղանչական,
Անխառն հոգի դարձած՝ պիտի սուրաս եքերն անապական,
Աստղախորանն է կայանըդ՝ երկինքն անհուն, անհասելի,
Ափսոս չ'է՛ որ բոյն ես դըրեր այս հողին մէջ սըլսալական:

330

Ինձի կ'ըսեն թէ՛ մի՛ խըմեր, կը հանդիպիս վատ փորձանքի,
Դատաստանի օրն ալ կ'երբաս՝ բաժին դառնալ հուր դըժոխքի,
Այդ այդպէս է, սակայն գինու տըւած պահը արբըրութեան,
Աւել արժէ, քան տէր դառնալն ամբողջական մէկ դըրախտի:

331

Չակատագիր, գոհ չ'եմ տուրբէդ ու վարմունքէդ ամենեւին,
Ազատէ՛ զիս, որովհետեւ շըղթայուելու չ'եմ արժանին,
Թէ շընորհըդ անխելփին ու անարժանին ես դու պահած,
Ես ալ այնքան արժանաւոր ու խելացի չ'եմ բընաւին:

332

Խայեա՛մ, մեղքիդ համար այդքան վըշտանալու ի՞նչ տեղի կայ,
Շատ տառապիլ եւ կամ բընալ՝ երկուփէն ալ օգուտ չը կայ,
Ով որ մեղք չ'է գործեր՝ անոր քողութեան ալ կարիք չը կայ,
Թողութիւնը մեղքէն ծընա, վըշտանալու ի՞նչ տեղի կայ:

333

Գիտութենէն ո՛չ մէկ ատեն սիրտս ու միտքս գուրկ չը մընաց,
Ուսման բոլոր գաղտնիքներուն քափանցելու քիչ բան մընաց,
Եօթանասուն երկու տարի օր-գիշերով ես ապրեցայ,
Ամենէն վերջ եւ ո՛չ մէկ բան չը գիտնալըս ինձի մընաց:

334

Աստղաբարձունք սա երկինքը՝ քաւալումին մէջ մըշտական,
կապանքներէն չէ՛ արձակած ո՛չ մէկ քըշուտ հալածական,
Ընդհակառակ՝ ընթացքին մէջ, ո՛րք գըտած է մէկ վիրահար,
վերքին վըրայ նոր վերք մըն է աւելցուցած նոյն իսկ վայրկեան:

335

Ուրա՛յս ապրէ, քանի որ այս հոգ ու վըշտին վերջ մը չը կայ,
Իսկ երկինքը ուրիշ աստղանց ծընընդոցներ դեռ պիտի տայ,
Աղիւսները՝ քու սեփական սըրտիդ հողէն՝ կաղապարուած,
Ուրիշներու քեօսկ, պալտտի շինութեանը պէտք պիտի գայ:

336

Երջանիկ սիրտ նա՛ ունի որ՝ աշխարհի մէջ չունի հըռչակ,
Ձէ՛ նանաչած բուրդն ու մետաքս, չէ՛ գործածած նոյնիսկ ղենչակ
Երկնասաւառ *Սիւնուրգ մ'եղեր, երկաշխարհի հոգերէն գերծ,—
Ո՛չ թէ ինձ պէս բու մը վայող՝ խոռոչի մը մէջն աւերակ:

337

Ինչ ուսման կը վերաբերի, նարտասան մը ըլլալ պէտք է,
Իսկ աշխարհի գործերուն մէջ, միշտ լըռակեաց ըլլալ պէտք է,
Աչքեր, լեզու եւ ականջներ ունենալով հանդերձ անեղծ,
Ընկերութեան մէջ շարունակ՝ կոյր, համըր, խուլ ըլլալ պէտք է:

338

Այնքա՛ն սիրուն գործածութեան ու կարիքի միշտ յատկացուած,
Ու վերջէն ալ օր մը կտորած ու նամբու մը վըրայ նետուած,
*Պընակներու երբ հանդիպիս, ըզգուշացիր որ չը կոխես,
Որովհետեւ անոնք մարդու գանգերէն են կաղապարուած:

* Սիւնուրգը, իրանեան աւանդավէպին մէջ՝ մեծաշուք, բարեգործ ու մարդկա-
յին սեռին պաշտպան թուռն մը կը ներկայանայ եւ որ տիեզերքի սղընհաւորութե-
ան աստիճան կայ: Իր ընկերոջ ապերախտութիւնը զինքը զղուեցուցած է եւ ինքը Գաֆ
լեռն է քաշուած: Այս լեռը արեւին շատ մօտ է եւ Հիմուքը զմբուխտ է: Երկնքի
կապույտը, ըստ նոյն աւանդավէպին, այս լեռան ցոլացումն է: Բիւստէմի հայրը
Ձալ, որ ծնելուն պէս իր հօր Սամ-ի կողմէն կը լքուի, այս թուռնի էզին կողմէն
կը խնամուի ու անոր կաթովը կը մեծնայ:

* Էպուլու-ուլա-իւլ-Մուսրի, կոյր արար մեծ բանաստեղծը, տեղ մը միեւնոյն
միտքն յայտնելով՝ կ'ըսէ՝
— Խեղճ մարդ, պնակ դառնալով իսկ չ'ազատուեցար քափառումէ:

Գետնի վրայ թէ աղիւսի կըտորէն գատ բան չ'ունենամ,
 Խօսքս ամօք, պիտի ծախեմ ու դըրամը ես գինու տամ,
 Երբոր ինձի հարց կուտան թէ՛ վաղուան գինու դըրամն ունի՞ս,
 — Վերարկուս ու փաթթօցըս կան, հօ՛ սա գործած չէ՛ սուրբ Մարիամ:

Ուրա՛խ ապրէ, որովհետեւ վախճան մը կայ այս աշխարհին,
 Ելած հոգին դեռ շա՛տ երկար պիտի կանչէ լըբած մարմին,
 Յոյսերով ու տենչանքներով լի գանգերը սա բու տեսած՝
 Վաղը պիտի բըրուտներու հարուածներուն տակ չարչըրուին:

Յարաբերուէ՛, պարկեշտ, խելօք, արժանաւոր դու մարդկանց հետ,
 Մինչ անպարկեշտ մարդկանց մօտէն հեռահեռու քալէ յաւէտ,
 Թէ խելացի մէկը քեզ քոյն հըրամցընէ, խըմէ՛ իսկոյն,
 Մինչ անպարկեշտ մարդու ձեռքով տըրուած մեղրն իսկ նետէ՛ ձեռքէդ:

Էլ Խայեամի, բու մարմինըդ վըրանի մ'է յար եւ նըման,
 Հոգիդ ալ հոն՝ արբունիքին մէջ բընակող՝ է մէկ Սուլթան,
 Երբ Սուլթանն է չուեր, գացեր՝ կուգայ մահուան սենեկապետ
 Ու կը քակէ վըրանն իսկոյն, գարնելու այլ նամբու վըրան:

Ճակատագրի ու դիպումածի մականով փոս քըշուող դու ոք,
 Զախ, աջ գլորուէ՛ համբերատար, մի՛ անիծեր բաղդդ անողոք,
 Որովհետեւ Նա՛ որ քեզի դատապարտեց այդ վիճակին,
 Շարժառիթն ալ՝ Նա՛ գիտէ լոկ, Նա՛ գիտէ լոկ, Նա՛ գիտէ լոկ:

Իմաստուրեան գըբէն օր մը վիճակ բացի ինձի համար,
 Յանկարծ մարդ մը, լաւ փորձագէտ, ըսաւ սըրտովն իր վիրահար.
 — Գերբըջանիկ է նա՛, ով իր գիրկն ունի կին գերթ լուսընկան,
 Ու վայելիք մէկ գիշերը՝ ամբողջ տարուան մ'է հաւասար:

Ես ըսի որ՝ ասկէ յետոյ չ'ե՛մ խըմելու վարդգոյն գինին,
 Նա արիւնն է որքատունկին, չ'ե՛մ խըմելու արիւն կըրկին,
 Վարպետ խելքս իսկոյն հարցուց՝ «նըշմարի՞տ եմ բու այդ խօսքեր»:
 — Կատակ կ'ընեմ — ըսի իրեն՝ — հընա՞ք է չը խըմել գինին:

Ա՛յն օրը որ՝ գըլուխըս չ'է գինեմըշուշ՝ թէկուզ դեղքափ
 Ինձ բաղդը տայ՝ շանթահարիչ պիտի թըւի քոյնի մը չափ,
 Այս աշխարհի վիշտը քոյն մ'է եւ իր դեղքափն է գուտ գինին,
 Ես դեղքափն է որ կը խըմեմ, եւ քոյնէն ա՛լ չ'ունիմ սարսափ:

Քանի որ այս մեր օրերուն՝ խելէն օգուտ չի՛ յուսացուիր,
 Ժամանակէն օգուտդներն ալ անխելներն են անխըտիր,
 Խելքը գըլխէն առնող դուս այն գինուց ինձ բե՛ր, որով գուցէ՛
 Ժամանակը քիչ մ'ալ մեզի նետէ քաղցըր նայումքը իր:

Ընդունիմք թէ՛ ես ապըստամբ գերի մըն եմ, ներումդ ո՞ւր է,
 Մեղանչանքէն սիրտս է խաւար, անշամանդաղ լոյսըդ ո՞ւր է,
 Թէ աղօթքի փոխարէն է որ դըրախտըդ խոստացեր ես,
 Առուտուր մ'է սա բացէքաց, բու բարիքդ ու շընորիդ ո՞ւր է:

Ճի՛շտ այն օրն երբ աղօթելու, ծով պահելու վընիւ տըւի,
 Հաւտալով թէ՛ կը կատարեմ ամենամեծ տենչն իմ սըրտի,
 Շա՛տ ամիսս որ՝ լըւացումըս խանգարուեցաւ պըզտիկ պէտքով
 Ու պահելիք ծովս ալ արեց՝ գըրեթէ կէս ումպ մը գինին:

Արեւն ոսկի արշալոյսին բոց գանգուրը տանիք նետեց,
 Ու ցորեկը բաժակին մէջ կեսարական գինին պարպեց,
 Գինի՛ խըմէ, լուսաբացին ընդոստ ելած Մուէզգինի՛
 — Օ՛ն խըմեցէ՛ք — աղաղակը չորս դին ժըխոր համասըփոեց:

351

Արարչութիւնն ամբողջովին պատկեր մըն է անըրջական,
Վերահասու ով չէ՛ ասոր, նա իմաստուն չէ՛ բաւական.
Նըստէ՛ խըմէ՛, միշտ անձնատուր գըւարթ խօսքին ու հանոյքին,
Հաստատ քըւոյ տեսիլներով չ'ըզբազուելով ո՛չ մէկ վայրկեան:

352

Հողի ազտոտ շաղախէն միշտ ազատ եղող հոգին մաքուր,
Անապական աշխարհէ մը քեզ առժամեայ եկած է հիւր,
«Գիշեր բարի» քեզ մաղթելով՝ հեռանալէն դեռ շա՛տ առաջ,
Կարմըրական պայծառ գինուց՝ ցողէ՛ իրեն սապուհներ բիւր:

353

Գինետընով կը պարծենամ, ընտիր մարդիկն են համայնքն իր,
Թէ լաւ դիտես՝ գէշ կողմերն ալ շատ անպատեհ քեզ չ'են քըւիր,
Մինչ հոգեւոր դըպրատունէն ընտիր մէկը դեռ չ'է՛ ելած,
Թող կործանի փըլըշակն որ՝ տըզիտութեան բոյն է դարձեր:

354

Հանոյքին հետ կապ չ'ունեցող գործէն՝ հեռու մընալ լաւ է:
Գինին՝ սիրած կընոջ ձեռքէն՝ արօտին մէջ խըմել լաւ է,
Գինարբողին, դէրվիշներուն, տաք մարդկանց հետ ըլլալ լաւ է,
Ումպ մը գինին *Չուկէն մինչեւ Լուսինն ինչ կայ՝ լաւագոյնն է:

355

Կուժ ու բաժակ բըռնած ձեռքըս, մեղք է բըռնէ *բեմ ու մատեան,
Գուն գօսացած Սուֆի մըն ես, ես ամբարիշտ տիղմ գինետան,
Բայց եւ այնպէս ամենեւի՛ն ես չ'եմ լըսած որ մէկ կըրակ՝
Չորը քողած քացը այրէ, սա խոտոր է իրողութեան:

356

Դեռ մինչեւ ե՞րբ ամէն մէկի ըստորութեամբ տառապիւնք մենք,
Ու նենգամիտ ժամանակի սեղմումներուն ենթարկուիւնք մենք,
Թեքեւ հոգի մեր սիրածի հետ միասին նըստած մէկ պահ՝
Իրմով առլի՛ մէկ քանի հատ ծանրը բաժակ քող որ պարպենք:

* Ըստ Իրանի դիցարանութեան՝ աշխարհը կեցած է ցուրէ մը եղջիւրին, իսկ ինքը՝ ցուրը, ձուկի մը վըայ եւ սա ամենախոր յատակն է աշխարհի, իսկ լուսինը նկատուած է ամենէն բարձրագոյն կէտը:

* Բարողիչին ամպխոնն ու Գուրանը:

357

*Պէտխէշանի սուտակաշուրթ գեղուհիներն, ո՞րք են հիմա,
Անդորրութիւն սըրտին տըւող բուրեան գինին, ո՞րք է հիմա,
Գինարբուքը իսլամութեան արգիւտած է պատուիրանքով,
Խըմէ՛ գինիդ, հոգ մի՛ ըներ, իսլամութիւնն, ո՞րք է հիմա:

358

Տարիքաւոր մէկը տեսայ գինովութեան նիրհով քընած,
Տարակոյսի իր տընակը՝ խելի ծեփով կակած, մաքրած,
Ըզգայագիրկ քընացեր էր՝ իր մըտքին մէջ այս ըսելով,
— Աստուած հանդէպ իր ծառային գըք-առատ է ու ողորմած:

359

Երէկ գիշեր հարբած էի, հանդիպեցայ մեր գինետուն,
Այնտեղ հարբած մէկը տեսայ՝ ուսին առած կուժը գինուն,
«Գուն Աստուծմէն չ'ե՞ս ամընչնար, խոր ծերութեան հասած, ա՛յ մարդ»
«Ողորմիլը Աստուծմէն է», ըսաւ, «խըմէ՛ ու լըռէ դուն»:

360

Անմահ գինու կուժին շուրջը տարածեցիւնք մենք սէտնէտան,
Խըմելով է որ նոր կ'ըզգամք քէ՛ մենք մարդիկ եմք բանական,
Ժամանակը, որ ապարդիւն՝ մըզկիթներուն մէջն անցուցիւնք,
Վերըստապ մենք կը յուսամք՝ դըռներուն քով մեր գինետան:

361

Օր մը դուն զիս պիտի տեսնես այն աստիճան խորունկ հարբած,
Որ գըլուխըս նըւաստաբար ոտքիդ վըրայ ըլլամ դըրբած,
Չեռքէս բաժակ, գըլխէս փաթեթոց վար ինկած ու նետած մէկդի,
Պիտի տեսնես այդ հեք-անոս մագերայ մէջ զիս շըղթայուած:

362

Երբ դուն խըմիչք կը գործածես, խելիդ սանձը բըռնէ ամուր,
Ո՛չ տըլմարի ձեւեր դուն առ, ո՛չ երեւցիր մըտքէ քափուր,
Յակընթագոյն գինին կուգե՞ս որ արժանի ըլլայ քեզի,
Ո՛չ դուն ինքդ խելքդ փախցուր, ո՛չ ալ մարդու նեղութիւն տուր:

* Պէտխէշան — Սորասանի մէջ, արարներու կողմէ «Պէլխաս» անուանուած քաղաքն է, որ հռչակուած է իր յակիւթի հանքերով:

363

Վե՛ր ել, եկո՛ւր մեր մանկերով սազի մետաքս քելին գարնենք,
Գինի խըմենք, եւ ամօքը՝ պատկառանքին գարկած՝ կտորենք,
Մեր սէտնէտէն վանառք հանենք՝ բաժակ գինու հետ սակարկած,
Ժուժկալանքի ապակին ալ, քարին գարկած՝ ջարդենք, փըշրենք:

364

Որովհետեւ մահը երբե՛ք շքնորհ չի՛ տար, ո՛վ իմ սազի,
Անխառն գինով լի բաժակը իսկոյն ինձ տուր, ո՛վ իմ սազի,
Աշխարհէն՝ ուր երկու, երեք օր հազիւ մենք ապրելու ենք,
Զուր վըշտանալ մեր սըրտերուն չի՛ պատկանիր, ո՛վ իմ սազի:

365

Աշխարհի մէջ լաւ անունով հրոչակ հանել, շատ լաւ բան է,
Բաղդի տըւած տառապանքէն վըշտանալը, ամօք բան է,
Որքատունկի հիւքի բոյրով թըմբած ըլլալ ու գինեհար,
Ժուժկալանքին վըբայ գոռոզ ըլլալէն՝ մի՛շտ լաւագոյն է:

366

Պայրամն եկաւ ու խանգարուած կեանքը պիտի շըտկէ նորէն,
Շիշերուն մէջ կարմիր գինին Սաղին պիտի լեցնէ նորէն,
Նաեւ ծովի ցրոնակապն ու պախուրցները աղօթանքի՝
Պիտի քակէ մեր էշերու բերանէն ու վըզէն նորէն:

367

Մի՛ կիրարկեր դու *Սիւննէքը, ականջ մի՛ տար պատուիրանքին,
Հանապազորդ հացէդ բաժին հանէ անկար չըբաւորին,
Զար մի՛ խօսիր, բարիք ըրէ, մէկուն սիրտը դու մի՛ կտորեր,
— Վըստահ եղիր ապագայի քու դըրախտիդ — հիմա՛ գինին:

368

Այս անցաւոր աշխարհը որ՝ բընակալայր է մեզ համար,
Իմ ամէն մէկ քայլափոխին՝ բաղդատական ուժովքս արար՝
Շա՛տ փընտոնցի ու չը գըտայ, դէմքիդ նըման փայլուն լուսին,
Ո՛չ ալ մարմնիդ նըման նըկուն, երկնասըլաց մէկ նոնի ծառ:

* Իսլամական աւանդութիւն. Ղուրանի լրացուցիչ մաս:

369

Իր ուսկանէն՝ վայելչական կեանքիս յոյսի՝ ճուկը փախաւ,
Էութիւնըս գինովներու գիշերուան պէս ի գուր անցաւ,
Ափսո՛ս, ամէն մէկ վայրկեանը աշխարհ մ'արժող կեանքս բոլոր,
Զափագանց շատ աժան գընով՝ իմ ձեռքերէս կորզըւեցաւ:

370

Աշխարհը մէկ տանջարան է, ժամանակը ծայրէ ծայր վիշտ—
Բաղդը փորձանք է եւ կեանքը ան ու սարսափ՝ միշտ անհանգիստ,
Վերջապէս երբ ես կը դիտեմ աշխարհն ու իր բոլոր գործեր,
Կը տեսնեմ որ գոհ մարդ չը կա՛յ, եթէ կայ իսկ, հագուագիւտ միշտ:

371

Ան՝ որ կ'աւլէ իր պելսերով, գինետան մը դըռան փռչին,
Անգիտացող մ'է առ յաւէտ այս աշխարհի լաւ ու գէշին,
Թէ այս ու այն աշխարհները փոս գըլորին գընտակի պէս,
Գարեհատի չափ իսկ անգամ՝ ան հոգ չ'ընէր անոնց մասին:

372

Փափկասուն ու քաղցր կեանքը մօտիկ է իր վերջաւորման,
Անապարէ՛ օգտագործել անոր ամէ՛ն մէկ երկվայրկեան,
Տես, իմ անգին կեանքս, անա ցաւ ու վըշտով կը չըբանայ,
Այսպէս անցնող կեանքին համար, հարիւր պատիկ թո՛ղ ափսոսան:

373

Մըտիկ ըրէ՛, երբ տակաին վիճակի ես, կուգա՛յ ձեռքդ,
Բարեկամաց վըշտոտ սըրտի բեռներէն դու բեռ մը ա՛ն գէթ,
Որովհետեւ գեղեցկութեան շուք ու փառքդ չէ՛ մըշտական,
Օր մը յանկարծ կը տեսնես որ՝ չըբացեր է նա առյաւէտ:

374

Սի՛րտ, քանի որ՝ դուն գիտակ չ'ես բոլոր մըթին գաղտնիքներուն,
Ամէն բանի համար ինչո՞ւ, այլերս գուր կը ցախս դուն,
Քանի որ ո՛չ մէկ բան սըրտիդ ուզածին պէս չի՛ կատարուիր,
Ուրախացիր գէթ սա ներկայ անվերադարձ սահող պահուն:

Աւա՛ղ, վըշտոտ ու աներակ իմ խե՛ղճ սիրտըս խելփի չ'եկաւ,
 իմ սիրուհուս տանջանք սէրը՝ մէկդի վանել նա չը կըրցաւ,
 կը հետեւի քէ՛ երբ սիրոյ բաժակն ամէն մարդու լըցին,
 Սըրտի արեան մէջ քաթխեցին, երբ բաժակիս հերթը եկաւ:

Եթէ խելքդ գըլխուդ մարդ ես, խորհելու ես քէ՛ ի՞նչ բերիք,
 Աշխարհ գալուդ, ու մեկնելուդ հետդ ի՞նչ տանիս, որպէս քու իք,
 Դուն ինձ կ'ըսես քէ՛ չ'եմ խըմեր, որովհետեւ մահ կայ կեանքին,
 Ես ալ կ'ըսեմ, խըմես կամ ոչ, մահը մի՛շտ կայ եւ անխըտիր:

Բուրաստանի մէկ անկիւնը, բաժակ գինի ու գեղ սաղի,
 Թէ միասին ես ունենամ եւ այս ըլլայ ձեռքս կանխիկ,
 Զըւարճանամ ես անոնցմով, իմ ապառիկ դըրախտըս քէ՛գ,
 Դըժոխք-դըրախտ խօսքը մոռցի՛ր, հանդիպեցա՞ր մէկ եկողի:

Երկրի վըբան եօթանասուն երկու հաւատք կան այլազան,
 Կըրօնէն ու հաւատմանէն՝ դաւանանքս սի՛րտդ է միայն,
 Զուր խօսքեր են՝ կեանքս, իսլամ, աղօթքեր է, քէ մեղանչեր.
 Վերցո՛ւր անմիտ պատրուակը, նըպատակը Դո՛ւն ես միայն:

Այգը ծագեց, պատուրեցաւ սեւ քըզանցքը մուք գիշերուան,
 Ե՛լ ու խըմէ՛ քու սապուհըդ, ինչո՞ւ ես դու տըրտում այդքան,
 Ո՛վ սիրտ, աւա՛ղ, շատ այգեր դեռ երեսները ցոյց տան պիտի,
 Երբ մենք շատոնց մեր երեսը հողին տըւած ենք յախտեան:

Աղօթքով ու պաշտամունքով՝ Մեծուքեանըդ փայլն աւելցա՞ւ.
 Կամ մեղքերուս պատճառովը՝ Զօրութիւնըդ նըսմացա՞ւ,
 Ներէ՛ ինձ, Տէր, կը մանչնամ ես քու շընորհըդ մեղաւորին,
 Պատժի մէջ չ'ե՛ս անապարեր, իսկ յարածամ է գուքդ անբաւ:

Աշխարհիս մէջ, պարապ տեղը, դըռներէ դուռ վագելու չէ՛,
 Ժամանակի լաւին, վատին յարմարուիլ ու տակալու՛ է,
 Ճակատագրի բաղդ-վիճակէն ի՛նչ գիր ու քիւ որ մեզ զարնէ,
 Ըլլայ վայելք քէ պատուհաս, վիճակուածը խաղալու՛ է:

Ո՛վ գինի, իմ սիրուհուս նուռ շըրքունքները բաց մի՛ քողներ,
 Որովհետեւ բացի քեզմէն մէկ ուրիշին չի՛ յարմարիր,
 Զամը եարիս վարդ շըրքունքը համբուրելու յաջողեցաւ,
 Զի շա՛տ սըրտի արիւններէն՝ շուրքն առած էր գոյնն իր կարմիր:

Թէ քաղփի մէջ համբաւ ունիս, մէկ չար մարդու ես հաւասար,
 Թէ անկիւն մը քաշուած կ'ապրիս՝ սուրբ մ'ալ ըլլաս՝ խըռովարար,
 Աշխարհիս մէջ ո՛չ ոքի հետ բընաւ երբէ՛ք ծանօթ չ'ըլլալ,
 Կամ ո՛չ ոքի չը մանչըրիլդ՝ ամենէն լաւն է քեզ համար:

Երբ ներումդ է գիս պարփակող՝ մեղանչանքէն չ'ե՛մ սարսափիր,
 Երբ շընորհդ է ընկերակից՝ դաժան մամբէն չ'ե՛մ սարսափիր,
 Երբ քու գուքըդ ինձ լուսերես՝ օր մը՝ պիտի յարութիւն տայ,
 Տըլսրահընչակ իմ սեւ գործէն՝ հիւլէի չտի չ'ե՛մ սարսափիր:

Նոյնիսկ անոնք՝ որ գիտութեան կոթողներ են լուսահաննար
 Որոնց միտքը մախրանք կ'առնէ աստղաց շուրջը երկնի անհատ,
 Երբոր փորձեն նախապատմառ գաղտնիքներուն մէջ քափանցել,
 Խելփի պըտոյս մի՛շտ կ'ունենան ու կը մնան խե՛ղճ ու աննա՛ր:

Ո՛վ սիրեկան, ես ու դուն մէկ կարկինի ենք այնքա՛ն նըման,
 Մենք մեր մարմնով մէկ ենք ու նոյն, որքան ալ որ գըլխով բաժան,
 Շըրջանակի նըման հիմա՛ կէտի մը շուրջ մենք կը դառնանք,
 Հուսկուրեմըն, կէտի մը շուրջ մեր գըլուխներ կը միանան:

387

Գիտակցութեան օրէս ասդին, լուկ գինին եմ ես ներքողած,
Շուրջըս եղող առարկաներ՝ խըմիչֆի եմ վերաբերած,
Ո՛վ բարեպաշտ, քու վարպետը եթէ խելին է աշխարհիս մէջ,
Վըստա՛հ եղիր, որ նա ինձ է նախ եւ առաջ աշակերտած:

388

Խըմիչֆներէն լաւագոյնն է մի՛շտ ու դա՛րձեալ ընտիր գինին,
Լաւ է խըմել գուտ ու պայծառ գինին հետը թարմ պարմանին,
Այս աշխարհը ծայրէ ի ծայր փըլատակ է ու աւերակ,
Աւեր վայրին մէջ մըտաւեր դառնալ՝ նըման է նըմանին:

389

*Ափսո՛ս, ափսո՛ս, որ իմ կեանքս ունայն անցաւ նըման հովի,
Թէ՛ կերածըս հարամ եղաւ եւ թէ՛ շունչըս պիղծ, գարշելի,
Դէմքս սեւցաւ հըրամայուած պատուէրները չը պահելէս.
Անգործելին կատարելուս համար Աստուած ի՛նքն ողորմի:

390

Ո՛վ գերընտիրն աշխարհի մը, որ խոյանաւս ես ու նըպատակ,
Դուն աւել ես, քան լոյսն աչֆիս, քան իմ հոգիս ու կեանքս համակ,
Կեանքը՝ որ միշտ համարած եմ ամենաքանկ գանձն աշխարհի,
Ուրախութեամբ գայն կ'ընէի հարիւր անգամ քե՛զ նահատակ:

391

Ան ո՛վ էր որ քեզ գինեհար բերաւ յանձնեց մեզ այս գիշեր,
Դուրս հանելով հարէմէն՝ ո՛վ նամբայ ձրգեց քեզ այս կողմեր,
Քեզմէ՛ բաժան ըլլալով իսկ՝ հուրքերու մէջ այրող մարդուն
Բորբոքելու համար հուրը, հովի նըման բերողն ո՛վ էր:

392

Աշխարհի մէջ արժանիքով պահ մը հազիւ մեմք ունեցանք,
Պատուահասէն, վիշտ ու ցաւէն գատ այլ մէկ բան չը շահեցանք,
Ափսո՛ս, որ բիւր առեղծուածէն ո՛չ մէկ հատը դեռ չը լուծած,
Հագա՛ր կարօտ սըրտերուս մէջ՝ այս աշխարհէն մեմք մեկնեցանք:

* Այս եւ այտեսակ քառուկները հեղինակը, կշտամբանք եւ մերկացում են բարեպաշտի անուն ու սըքեմ առած՝ սուֆի մեղանչողներու հասցէներուն:

393

Ո՛վ դու խօնա, մեր մէկ հատիկ աղերսանքին ականջըդ տուր,
Չայնըդ կըտրէ՛, եւ Աստուծոյ սիրոյն համար մեզի թող տուր,
Մեմք մեր նամբան շիտակ կ'երթանք, դուն ես որ միշտ ես կը նայես,
Մեր օճիքը ձրգած՝ գընա՛ աչֆիդ համար բըծիշկ հարցուր:

394

Որու գըլխուն մէջ որ խելի կայ, ըսէ՛ք, բաղդին ո՞ր յոյսերով,
Կը վըստահի այս աշխարհի գորութեանը ամբողջ սըրտով,
Ո՛վ, աշխարհը, աւերակի անունով է կընքած եղեր՝
Սըխալած չէ՛, որովհետեւ աւերակ է գըլխով-առով:

395

Գինարբող չ'ե՛ս, բայց եւ այնպէս պարսաւ մի՛ տար հարբեցողին,
Եթէ Աստուած ինձ զըղչում տայ, վերջ պիտի տամ նոյնիսկ պահին,
Մի՛ սըրբանար, հարիւր աղտոտ գործք ես տեսած, որոնց հանդէպ,
*Ձէմգէմ ջըրով հագար անգամ լըւացուած է ձեռքիս գինին:

396

Կուռքը ըսաւ իր պաշտողին — ո՛վ արարած երկըրպագու,
Արդեօք գիտե՞ս, ինչո՞ւ համար երկըրպագող դարձեր ես դու,
Քու մարմնական ու հոգեկան յատկութիւններ ամբողջովին
Իմ վըրաս է համախըմբեր, արտացոլեր ձեռքը մարդու:

397

Իմ ձեռքիս մէջ շեշտահարուած սուր մը ունիմ ես սայրասուր,
Անոր շնորհիւ է, որ բաց է քայլիս առաջ ամէն մէկ դուռ,
Ու շարունակ անով է, որ կը պատրաստեմ իմ թըշնամու
Սըրտէն խորված եւ գանգէն ալ գինեբաժակ իմ գինուն հուր:

398

Արարչութեան օրն առաջին ըստեղծեցիր, ով Աստուած իմ,
Բարկութեամբըդ Դըժողքը հուր, քաղցրութեամբըդ անանց եղեմ,
Մըտերմութիւնդ է մէկ դըրախտ, ես որ բընաւ չ'եմ մեղանչած,
Դըրախտի դուռն ի՞նչ պատմառով՝ փակուած կըրնայ ըլլալ իմ դէմ:

* Դրախտի մէջ՝ կենաց ջուրի ակունք մը:

Գինին մարմնիս գորութիւնն է, վարդ սքնունդն է նա իմ հոգուն,
Բանալին է գաղտնիքներուն եւ լուծողը միշտ աննըկուն,
Ես այլեւքս չ'եմ փափաքիր ո՛չ այս աշխարհ, ո՛չ հանդերձեալ,
Երկուսէն ալ պատուական է՝ մէկ կաթիլը անմահ գինուն:

Աստուած ամէն բան կը շըտկէ, դուն գինի՛ տուր, ո՛վ իմ սաղի,
Գըքութեանն նա դըրդըւած՝ անուշ լեզուով կ'որսայ մեզի,
Կեանքիդ գարնան գինի խըմէ, սուփիութիւն ինձ մի՛ ծախեր,
Արարիչը, արարածի խունկ ու մումին չի՛ կարօտի:

Ո՛վ իմ սաղի, Աստուած սիրես, մեզի նըման անոգնեքուն,
Դուն մի՛ մոռնար. կապկանաշակ եմք, կործանէ՛ մեր կուռքը դուն,
Ճըջմարտապէս՝ ջուրի ծոցէն ցամաք նետուած՝ ձուկեր եմք մեմք,
Ինքդ ես ջուրը կեանդանութեան, մեզ միացո՛ւր անձիդ իսկոյն:

Յոյսի նամբուն վըրայ՝ ամէն սիրտ աշխատէ քեզի կապել,
Անդորրութեան մէջ՝ մըտերիմ բարեկամի կապ հաստատել,
Հոգ ու ջուրով շինուած հարիւր ֆասայան՝ չ'արժէ՛ մէկ ազնիւ սիրտ,
Քասապա ուխտի երթալու տեղ, ջանա՛ սիրտ մը դուն գըրաւել:

Այն օրը, երբ ձեռքս է գինին ու հարբած եմ վայելէն խոր,
Հըրանըման խառնուածքովս ու խօսովքս սահանքաւոր,
Ընդունակ եմ ամէն տեսակ նիւթի մասին անպատրաստէն,
Ըզմայլանքի հարիւրաւոր գոհար շաղել իմ չորս բոլոր:

Ո՛վ ցընծութեան նըրագըդ լոյս, գերադաս է՝ ոտքը քակին՝
Համբուրել, քան համբոյրներ տալն ուրիշներու նուր շըրքունքին,
Ձեռքս անուրջի քըզանցէն չի՛ գատուիր երբէ՛ք ո՛ եւ է օր,
Իսկ, ոտքս ըսես, անձնատուր է միաւորման ջանք ու նիգին:

Մեմք, գինիի հըրամանին տակն եմք դըրեր մեր գըլուխներ,
Վարդոյն գինու ժըպտող շըրքանց՝ մատաղ կ'ընեմք մեր հոգիներ,
Երբ շիշն իր վիզն է դուրս ձըգեր՝ Սաղիի սեղմ ձեռքի մէջէն,
Ու երբ գինու հոգին է դուրս եկեր հասեր շիշին շըրքներ:

Անասունի սըմբակին տակ կոխուած ամէն փուշ ու բաղեղ,
Գեղուհու մը խոպոպիկն է, սիրուհու մը յօնքն է աղեղ,
Պալատներու գըմբէքները կառուցանող աղիւսին մէջ,
Վէզիրի մը հող մատը կայ, Սուլթանի մը գանգն ու ուղեղ:

Երխասարդ օրերըս կը վերածընուին այսօր կըրկին,
Գինի՛, գինի՛, գինի՛ քերէք, երանութիւնը իմ սըրտին,
Մի՛ բամբասէք, քէ լեղի է, գինին քաղցր է ամէն անգամ,
Իր դառնութեան պատմաւն է լոկ՝ դառնութիւնը ի՛մ իսկ կեանքին:

Սի՛րտ, քանի որ արիւնիլ է ճակատագիրդ անխախտելի,
Որոշ է, որ պարագաներն այս աշխարհի նեղեն պիտի,
Իսկ դո՛ւ, հոգիս, երբ ուշ-կանուխ, զիս լըքելով պիտի մեկնիս,
Ալ ինչո՞ւ դուն բընակութիւն հաստատցիր մէջն այս մարմնի:

Մեհեանները, ինչպէս ֆասայան, մէկ մէկ վայր են համադօքֆի,
Պաշտամունքի աղաղակ մ'է դօղանջիւնը մէկ գանգակի,
Մըզկիթ, տանար իրենց ծէսով, վարդարան եւ համրիչ ու խաչ,
Իրականին մէջ այլազան նըշաններ են պաշտամունքի:

Դէմս ելլողին, չար ու բարու մասին բընաւ գաղտնիս չ'եմ տար,
Խօսքերըս միշտ կարն կը կապեմ ու չ'եմ խօսիր բընաւ երկար,
Անպատմելի վիճակի եւ դիրքի մը մէջ կը գըտնըւիմ,
Ես գաղտնիք մը ունիմ, սակայն մէջտեղ հանել ես չ'եմ կըրնար:

411

Խըմոզներու շըրջանին մէջ, կեղծ դըրամ չի՝ անցնիր բընաւ,
Աւելն ամէն սըտախօսներ գինետունէն մաքրած է լաւ,
*Աւերակէն ծերունի մը դուրս գալով ինձ ըսաւ այս բան,
— Գինի՛ խըմէ, որովհետեւ պիտի նիրհես դարեր անբաւ:

412

Արարչէն՝ լուռ գոհանալէն գատ, այլ մէկ բան արժէք չ'ունի,
Իսկ մարդկանց մօտ՝ երեսոյթն ու կեղծի՛քն է՝ որ արժէք ունի,
Խելի՛ն կըրցած ամէն հընարք գործադրեցի ես կեանքի մէջ,
Երբ խընդիրը մահուան հասաւ, խելին այլեւս արժէք չ'ունի:

413

Թէ օտար մը հաւատարիմ ըլլայ ինձի, ազգականս է,
Ազգականըս թէ տառապանք ինձ պատճառէ, թըշնամիս է.
Եթէ թոյնը բուժում կուտայ, նա թոյն մը չէ՛, այլ բալասան.
Իսկ թէ մեղքը հիւանդ կ'ընէ, նա մեղքը չէ՛, այլ մէկ թոյն է:

414

Չըկա՛յ սիրտ մը, որ չ'արիւնի բաժանումիդ վըշտին համար,
Կախարդանքդ հըմայած է լոյս ունեցող աչքերն արար,
Ու թէպէտ դուն մէկուն հանդէպ քու սըրտիդ մէջ սէր չ'ես տածեր,
Չը կա՛յ սիրտ մը, որ քու սիրով վառուած չ'ըլլայ մի՛շտ, անդադա՛ր:

415

Օրը ահեղ դատաստանին, երբ աստղունքը խաւար դառնան,
Փըլի երկինքն, ինչպէս բոլոր բարեպաշտներ կը հաւատան,
Պարեգօտիդ քըղանցքը ես բըռնեմ պիտի, ո՛վ *սիրեցեալ,
Ու հարցընեմ, իմ ո՞ր մեղքիս համար կեանքիս տըւիր վախճան:

416

Ամենագարշ մարդկանց առջեւ գըլուխ ծըռել՝ ըստիպեալ եմք,
Պըլպուլներու առջեւն անգամ հարկադըրուած՝ պահել գաղտնիք.
Բոլոր մարդկանց ակնարկներէն մեզ խուսափիլ ըստիպելով՝
Դուն ա՛յն նայէ, թէ վերջէն ալ ինչպէս մեզ հետ կը վարուի ինք:

* Աւերակ, աւեր օճախ — գործածուած է ընտրելն մէջ «Կինետոն» իմաստով:
* Աստուած:

417

Մաղի՛, քանի ժամանակը ինձ ու քեզի կուտայ հարուած,
Այս աշխարհը մեզի համար հանգըստավայր չէ՛ բացէրաց,
Բայց եւ այնպէս, գիտցա՛ծ եղիր, թէ քանի դեռ շիշը գինուն
Մեր միջեւն է, նշմարութիւնն է որ մեր ձեռքն է անկասկած:

418

Շարունակեալ գինարբուք մը եղաւ կեանքս իմ բովանդակ,
Ես ժուռ եկայ վարդերու մէջ, հանգիստ առայ վարդենու տակ,
Ո՛չ մէկ գործըս յաջող գընաց, ո՛չ մէկ մուրատ տուաւ գինին,
Բայց նախքան մը սովոր մարդը, ես չի՛ր գար ոչ մէկ ժամանակ:

419

Գինու թասը դի՛ր ձեռքիս մէջ, ծարախ՛ է սիրտըս սաստիկ,
Գինի՛, գինի՛, կեանքը ինձմէն փախուստ կուտայ ինչպէս սընդիկ,
Ե՛լ, գինի՛ տուր, որովհետեւ բաղդն անուրջ մ'է արագ սահող,
Պարմանութեան հուրն ալ ինչպէս հոսո՞ղ-անցնո՞ղ ջուր մը պըգտիկ:

420

Տարփածուններ եմք հեթանոս, միւսիւմանը ուրի՛շ տեղ է,
Անկար մըրջիւնն եմք՝ Սողոմոն իմաստունը, ուրի՛շ տեղ է,
Մեր դէմքերն են սիրադալուկ, հանդերձանքը ծուէններ լուկ,
Ոսկեթել նուրբ կերպասները ծախող շուկան՝ ուրի՛շ տեղ է:

421

Մարդ արարած, ամէն կողմով դուն նըման ես շըղթայուած շան,
Պարապ տեղը մի՛շտ կը հաչես, հագիւ ունիս պահ հանգըստեան.
Վագրի բընոյթն ունիս, գայլի նենգութիւն եւ աղուէսի դաւ,
Ու ասոնց հետ նապաստակի թոյլ մըրափներ միացած կան:

422

Սիրտ մը, որուն սէրն է գարկեր իր արեւը լուսապարար,
Միեւնոյն է Բագինին թէ՛ Մըզկիթին է աղօթարար,
Թէ անունըդ սիրոյ գըրքին մէջ գըրուեր է, ո՛չ մէկ ատեն,
Ապառնի վարձք եւ կամ պատիժ մըտածելը չէ՛ քեզ համար:

Մեղանչելուս համար դարձայ ապարադդ ու հալածական,
Կըռապաշտի պէս բայց կուռֆէս՝ յոյսն ունեցայ ես քառութեան,
Ու գինեհար մեռած առտուս, սիրեկանս ու գինին ներկայ
Ըլլալ կ'ըզձամ, Դըժո՛ղֆ, Դըրա՛խտ, ալ ի՞նչ արժէֆ ինձ կ'ունենան:

Եկաւ, հասաւ Բամագանը, գինարբուֆի շըրջանն անցաւ,
Անխառն գինին, վարդ գեղուհին ունենալու առիթն անցաւ,
Ձեռքերուս մէջ յակինք գինին չը խըմուելով՝ այնպէս մընաց,
Իսկ մեր գըտած ամէն սիրուն կին բան չ'ըսած՝ քողուց անցաւ:

Այս գինին, որ տարբեր ձեւեր կ'առնէ միշտ մեր նայուածֆին տակ,
Մերք որպէս հիւր որքատունկի, մերք վառող հուր սիրտ ու երակ,
Մի՛ կարծեր քէ՛ երբ եւ իցէ կը կորսըւի հետֆ չը քողած,
Էութիւնն է յաւերժական, ձեւն է որ կը վախտ միակ:

Իմ մեղքերուս կըրակէն *ծուխ բարձրանալը ես չը տեսայ,
Բաղդ, փըրկուքիւն ակընկալիլ եւ ո՛չ՝ ոֆէ յոյս ունեցայ,
Մարդկանց ձեռքէն դէպի երկինֆ պարգած սա իմ երկու ձեռքեր,
Ո՛ր մէկուն ալ որ քըզանցֆին ես պարգեցի՝ շահ չ'ունեցայ:

Թէ բանալով խելֆիդ աչքը՝ շուրջըդ դիտես դուն ուշադիր,
Պիտի տեսնես քէ՛ քըշնամիդ նա է՝ որուն շատ վըստահեր,
Ա՛յս օրերուն ֆիչ բարեկամ ունենալըդ լաւագոյն է,
Եւ հեռուէն ընկերակցիլ մարդկանց լաւ է՝ գիտցած եղիր:

Տիեզերֆի բարձունքն ալ որ հասած ըլլաք, ֆեզ կ'առնեն վար,
Երկնի գահն ալ բազմիս՝ կ'ընեն շէմֆ համբուրող աղֆատ աննար,
Ինչքան որ ֆու ձեռքէդ կուգայ, լուսաւորէ՛ մարդը տըզէտ,
Ու ո՛չ ոֆին մի՛ վըշտացներ, որ չը դառնաս դուն վըշտահար:

* Ոչ ոքին չը վնասեցի, չ'այրեցի:

Թէ կայ սըրինգ, կուծ մը գինի ու գեղուհի հուրիսիւան,
Ու քաւալող ջըրի ափին՝ դալարի մէջ նըստած ես դուն,
Ասանցմէն լաւ բան մի՛ փընտուեր, մի՛ բորբոքեր Դըժողֆն հանգած,
Որովհետեւ քէ կայ Դըրախտ՝ ասանցմէն լաւ չէ՛ ըլլալու:

Սէտնէտէն իր ուսին նետած՝ ձեռքին բաժակ մէկ պետը,
Դուրս նետուեցաւ գինետունէն՝ շարժումներով շատ անտուր.
Գինեհար էր ու խոր արբշիւ, ըսի,— «արդեֆ խելֆըդ քըռաւ».
— Գինի՛ խըմէ — պատասխանեց, — աշխարհն է փուն եւ անցաւոր —:

Կարմիր, բուրեան վարդին սիրով՝ պըլպուլն արբշիւ պարտէզ մըտաւ,
Նոր գարուն էր, կանաչ գարուն, վարդ ու բաժակ ժըպտուն տեսաւ,
— Աչքըդ բա՛ց ու վայելիլ գիտցիր, անցած կեաքը ալ ձեռք չի՛ գար—,
Խորիըրդաւոր լեզուվն իրեն՝ իմ ականջիս այսպէս ըսաւ:

Բիւրեղ ջամին մէջ՝ վարդագոյն գինին սիրուն է դուրեկան,
Ուտի ֆաղցըր մըրմունջին հետ տաւիդի ողբն է դուրեկան,
Գինու տըւած երանութեան մասին իսպառ տըզէտ Սուֆին,
Մեզմէ հազար փարսախ հեռու գըտնըվին է շատ դուրեկան:

Երբ չ'ըլլայն է անտարակոյս, այն ժամանակ ըլլայն ի՞նչ է,
Անյագ տենչի ,անհընարի ֆամբուն գիրար ուտելն ի՞նչ է,
Ու ֆանի որ քոյլատու չէ՛, մեր կեանքն այստեղ յաւերժացնել,
Մահանամբէն ինֆգինֆը գերծ, անենքակայ կարծելն ի՞նչ է:

Մահուան ֆաշած նետին հանդէպ, ամէ՛ն վահան անօգուտ է,
Արծաքի եւ ոսկու տըւած՝ շըֆեղութիւնն անօգուտ է,
Կեանքն ու աշխարհ, ֆանի խորունկ եւ ֆըննեցի՛ հասկըցայ քէ՛,
Բարի գործէն գատ ամէ՛ն բան, աշխարհիս մէջ անօգուտ է:

435

Այն սիրտը, որ պաշար չ'ունի լոյս օրէն մութ օրուան համար,
Նա բըշուա՛ն է եւ ամէն օր բիւր զըղջման է եղերամայր.
Վըշտէն ագա՛տ, ագա՛տ հոգէն ուրախ սըրտէն գատ ամէ՛ն բան՝
Ի՛նչ որ կան այս աշխարհին մէջ՝ ցաւի պատմառ են անհամար:

436

Զըւարթութիւն սըրտին սըփռել՝ իր ուշն ու միտ եղող անհատ,
Աբբողջ կեանքին մէջ չէ՛ տեսած եւ ո՛չ մէկ օր տըխուր կամ վատ,
Մէկ այսպիսին կամ տարուեր է արարչութեան առեղծուածով,
Կամ պըլլուած գինու կուժին՝ մեղր է ծըծեր նա անընդհատ:

437

Ո՛վ Տէր, եթէ ողորմած ես, ինչպէս կարծիք կայ քու մասին,
Ինչո՞ւ Դըրախտէն արտափսեցիր դուն առաջին մեղանչողին.
Ողորմած չ'ե՛ս, երբոր կուտաս բարեպաշտին քու շընորհներ,
Ե՛ս ապըստամբ ու ամբարիշտ, ներել գիտցիր իմ նըմանին:

438

Ամայութեանց մէջն աշխարհի, չ'ե՛ս պատահիր ո՛չ մէկ փուշի,
Որ քաթախուն չ'ըլլար արեամբ մէկ անձնուրաց սիրահարի,
Փերիսիրուն ամէն կընոջ ու վարդաթուշ գեղ աղջըկան՝
Տիրանայն է մէկ իրաւունք, սակայն նաեւ շա՛տ դըժուարին:

439

Իմաստունին հարբում կուտայ՝ բընութեան խո՛ր միտքն անսահման,
Իսկ տըզէտին՝ բընութիւնը, շահ ու գէնն է իր օրական,
Անծայր ովկեանն է յարաշարժ՝ օրէնքներով խո՛ր ու մըքի՛ն,
Յարդի շիւղն ալ կը կարծէ թէ՛ իր դէ՛մ կըուի անհուն ովկեան:

440

Որքան ալ որ իմ խեղն սիրտըս ձեռքէ ելաւ, ո՛վ իմ սաղի,
Բայց նա ծո՛վ է, ու ինքնիրմէն դուրս չի՛ քափիր, ո՛վ իմ սաղի,
Իսկ Սուփին իր գաղտնիքներով՝ նեղ ամանի մըն է նըման,
Բաւական է կաթիլ մ'աւել, որ նա յարդի, ո՛վ իմ սաղի:

441

Ո՛վ իմ սաղի, ո՞վ ցանեց մեր սըրտի խորը սիրտդ սերմեր,
Բու սէրն այնտեղ պիտի մընայ մըշտաբա՛նուն մինչ մահը մեր,
Հակառակ մեր աղերսանքին, քըղանցքդ մի՛ ժողուեր նագով,
Գեղեցիկ ու առաքինի քու քըղանցքդ ձեռք չ'ե՛նք քաշեր:

442

Ո՛վ իմ սաղի, տանըդ դըռնէն մենք հեռանալ չ'ե՛նք կամենար,
Եթէ նոյնիսկ մեզ մեռցընես, միտք փոխել մենք չ'ե՛նք կամենար,
Ընդունինք թէ՛ պէտք չէ՛ որ մենք մեր գըլուխներ գետնէն վերցնենք,
Բայց մենք արդէն քու նամբայէդ գըլուխ վերցնել չ'ե՛նք կամենար:

443

Այն գեղուհիս, որու համար, սիրտըս եղաւ խեղն ու մու՛ր,
Ուրիշ տեղ մը յանկարծակի ենթարկուեցաւ վըշտի մը խոր,
Ի՞նչպէս կըրնամ անձիս համար փընտռել-նարել նար ու դարման,
Երբ մեզ բըժիշկ եղողն է որ՝ հիւանդութեան նանկն է այսօր:

444

Տիեզերքի գաղտնիքն ամէ՛ն մարդու պէտք չէ՛ յայտնի ընել,
Թէ ոչ գըլխուն փորձանք կուգայ, կը մատնըւիք դիրքի անել,
Երբ այս տըզէտ ժողովուրդին մէջ մէկ հատիկ հասուն չը կայ,
Ինչ՝ մըտքին մէջ՝ կայ ո՛չ հընար, ոչ ալ յարմար յայտնարանել:

445

Թըշնամուդ թէ՛ բարեկամիդ բարիք ցոյց տուր ամէ՛ն անգամ,
Բընութիւնով բարի մէկուն՝ չարիք գործել չէ՛ բընական,
Բարեկամիդ չարիք ընես, շուտ կը դառնայ քու քըշնամիդ,
Թէ քըշնամուդ բարիք գործես՝ նա կը դառնայ քեզ բարեկամ:

446

Սիրտըս նըբազ վառած չէ՛ դեռ, սաղի՛, դարձեալ բաժակ մը տուր,
Գինու հուրը եթէ չ'ըլլայ, կեանքն աննորոգ է եւ տըխուր,
Ա՛հ, վարդագոյն քու այդ գինիդ, կենաց ջուրն է ականակիտ,
Ով անգամ մը շուրթն է հըպած՝ ետ քաշելու նիգն է ՚ի գուր:

Ի՞նչ անուշ է բաժակին մէջ՝ կըկըլոցը վարդ գինիին,
 Ու դէրվիշի երգապարը՝ ընկերակցած ֆաղցըր նէշին,
 Գըրկիդ մէջ ֆու սիրած հուրին ու գըլխուդ մէջ գինին անխան,
 Ի՞նչ անուշ է, ազա՛տ ըզգալ վիշտ ու հոգէն ժամանակին:

Սէրը քէն փորձանք մըն է, բայց եւ վընիւն է Արարչին,
 Ի՞նչ բանի որ տէրն է պատնառ՝ յանցապարտ չէ՛ անոր գերին,
 Երբ մարդու լաւ քէ՛ վատ գործեր, սահմանուած է նախալընուով,
 Խե՛ղն գերիէն ալ ի՞նչ հաշիւ կը պահանջուի դատաստանին:

Զըւարթացնող սուտակաշուրթ սաղիի մը քախիծն ու վիշտ,
 Սըրտի համար գորուքիւն է, հոգու համար սընունդ է միշտ,
 Անոր քախծի ջըրհեղեղին մէջ չը մեռնող ամէ՛ն անհատ,
 Կահապետին տապանին մէջ՝ դագաղ դըրուած ողջ մարդ մէ՛ն նիշտ:

Սիրտս ազա՛տ է վըշտէն այսօր, ժըպտէ՛ ինձի, ո՛վ իմ սաղի,
 Առիւծներէն պարպըւած է անտառս այսօր, ո՛վ իմ սաղի,
 Երկընքի շիշն ամէ՛ն գիշեր գինու փըրփուր կը սըփուէ վար,
 Այսօրը որ իմ լա՛ւ օրս է, շիշըս պարապ է, ո՛վ սաղի:

Մոլեռանդ ու տըզէտ մարդիկ, որ ստոհիկն է առհասարակ,
 Դեռ չ'ըսած քէ՛ «հանգուցեալ այն ինչին ձեռքն է բըռնած բաժակ»,
 Պըլպուրը երբ վարդաստան կը մըտնայ սէրը դայլայլելու՝
 Կակաչագոյն գինին պէ՛տք է մեր ձեռքն ըլլայ այն ժամանակ:

Ինձմէն, ֆեզմէն դեռ շա՛տ առաջ, կեանք են հագած՝ քէ այր, քէ կին,
 Ասոնք ամէ՛նքն ալ եղած են պերնանքն ու գարդն այս աշխարհին,
 Երկար չ'անցած՝ ֆու մարմինըդ պիտի դառնայ հոդ հասարակ.
 Զի՛ հոդդ հագար ուրիշներու՝ ծառայած է որպէս մարմին:

Կուգանք-կ'երբանք, ժամանակին մէջ, որ չ'ունի ըսկիզբ-վախճան,
 Ուրկէ՞ կուգանք եւ ո՞ւր կ'երբանք, այս մասին ո՛չ ո՛ք գիտէ բան,
 Ամէ՛ն անհատ, ե՛ւ ուսուցիչ, ե՛ւ աշակերտ, համահասար,
 Որոնց կին մ'է աշխարհ քերած՝ չ'ունին հարցին այս պատասխան:

Գետնի վըրայ ամէ՛ն հիւլէ, ժամանակով, արեւական
 Այտ ու նակատ ունեցող մէկ մարմնի մասն էր կենդանական,
 Քըղանցֆովըդ դէմքիդ փոշին գորովանքով դուն միշտ սըրբէ՛,
 Որովհետեւ այդ փոշին ալ՝ դէմքն է եղեր մէկ աղջըկան:

Ո՞ւր է գինին, գուսանն ո՞ւր է, մատուակէ՛ ֆանի չէ՛ ուշ,
 Երջանիկ է յիշող սիրտը՝ լուսաբացի խըմիչքն անուշ,
 Աշխարհիս մէջ ըստիս երեք բան կայ միայն մեծարելի.
 Գեղ սիրուի, այգաբաժակ ու գըլուխ մը գինեմըշուշ:

Քանի որ դուք այս աշխարհի վիճակները գիտէք բոլոր,
 Ո՛վ տըզէտներ, իր ֆըժնանքէն դուք մի՛ խարուիք ո՛ր եւ է օր,
 Ունայն տեղը կեանք մի՛ վատնէք, ու մի՛ ըլլաք ժամավաճառ,
 Սէր փընտոնեցէք, եա՛ր սիրեցէք ու խըմեցէ՛ք գինին հըզօր:

Ափսո՛ս, ափսո՛ս, եփուն հացը՝ հում մարդկանց է ընկեր վիճակ,
 Եւ անքերի երջանկուրեան՝ պակասամիտն է ընդունակ,
 Գեղատեսիլ քըրֆուհիներ, որոնց տեսն է մէկ ըսփոփանք,
 Աշկերտներն ու ծառաներն են վայլող տէրերը բացարձակ:

Կենաց-գըրքէն մեր անունին սըրբըլիը անպայման է,
 Մահուան գըրկին մէջ տարածուած՝ հոգի տալը անպայման է,
 Գեղատեսիլ, ո՛վ իմ սաղի, դուն մեզ աղուոր գուտ գինի քե՛ր,
 Որովհետեւ մարդու վերջը՝ սեւ հոդ դառնալն անպայման է:

459

Խայեամ, երբոր գերեզմանիդ մէջն ես իջած՝ պիտի փութան,
Միւնէր, Նիւնէր հարցաբռննիչ հըրեշտակներ գալ հանդիման,
Սակայն անոնք երկու հոգի ըլլալովնին մէկին հանդէպ,
Տիրոջ գութ ու ներումն ի՞նչպէս խեղդամահի կուտայ հրաման:

460

Էշեր են այն ժողովուրդներ, որ սէտնէտէն կ'երկըրպագեն,
Որովհետեւ քրտութեան ու կեղծարարի բեռնն տակ են,
Զարմանալին դեռ կայ՝ ասոնք բարեպաշտի դիմակին տակ,
Իսլամութիւն կը փարոգեն՝ անհաւատէն բայց վատքա՛ր են:

461

Խոստացեր է Աստուած մեզի դըրախտին մէջ նեկտար գինի,
Երբ այսպէս է, ի՞նչպէս կըրնայ նայնը այստեղ մեզ արգիլուի,
Հարբած արար մը *Համգայի էգ ուղտին նետ արձակելուն
Համար էր որ՝ մարգարէն ալ արգելի տակ առաւ գինին:

462

Դիրք ու փառքի ունայնամիտ դասակարգը մեծամեծաց,
Յաւ ու վըշտի մագիլներուն մէջ՝ այս կեանքէն է ձանձրացած,
Օտարութիւն ա՛յն բանն է որ՝ ով իրե՛նց պէս ազահութեան
Ըստրուկ մը չէ՛, իրենց կողմէ՛ մարդ անուան չէ՛ արժանացած:

463

Կանքեղ մըն է սիրտը, որ իր լոյսը կ'առնէ եարի այտէն,
Ով որ անոր վիշտ ու ցաւով կը մեռնի՝ կեանք կ'առնէ նորէն,
Թիք-ռանքման սըրտին յարմար է տիտղոսը մոմ-նըրագին,
Որովհետեւ նա պատկերն է այրըւելու գաղափարին:

464

Յառաջիկայ պատահարի մասին քեզի պիտի ըսեմ,
Ըսելիքս ալ երկու-երեք խօսքերու մէջ ես ամփոփեմ,
Դու հուր սիրոյդ մէջ նեմներած՝ պիտի մըտնեմ ես գերեզման,
Արեգական քու սիրովըդ՝ գերեզմանէն նորէն յառնեմ:

* Մահամէտի ազգականներէն մէկը:

465

Անկուրեան ջըրով քըրջած՝ սաղմն ես ցանած մէջն այս կեանքի,
Բոցավառա՛ծ ես իմ հոգին՝ հուր կըրակով տառապանքի,
Միւնչ ետ-դարձըս հո՛ն, ուրկէ ես հողն եմ հագած իմ այս մարմնին,
Մոլորական հովի նըման՝ աստանդական ըլլամ պիտի:

466

Վաղը՝ վերջին դատաստանին, երբ վիճակներ կը բաժնըւին,
Ինձ՝ մէկ մուար գինեմուլիս համար ալ կայ անշուշտ բաժին,
Եթէ արդար յայտարարուիմ, բարեկամ կը դառնամ անոնց,
Իսկ մեղազարտ քէ՛ մանչըրիմ, անոնց սիրոյն կը ներեն ինձ:

467

Հողկափարիչ ա՛յն սափորէն, շէն գիւղացու գործածական,
Բաժակըս լի՛ց, որուն սիրտըս կը պապակի այս իսկ վայրկեան,
Իմ տենչանքիս *վարդը գըլխէս հանէ՛, անոր արե՛ւ ցոյց տուր,
Որովհետեւ **մոլոր դարձած շա՛տ տենչանքներ հողին տակ կան:

468

Հանրութիւնը իրենց ձեռքին բըռնող երկու, երեք անձեր,
Տըզիտարար կը կարծեն քէ՛ իրե՛նք են այս կեանքի մեծեր,
Դուն ա՛յն նայէ, որ իրենք էշ եւ իշուձագ ըլլալովնին՝
Իրենց նըման էշ չ'եղողին՝ անհաւատի տեղ են դըրեր:

469

Մեր գինետան խընճոյքը՝ քող պարկեշտ սըրտեր զուարթացնեն,
Զերմեռանդի ժուժկալ քըղանցքը քող կրակով բըռնկեցնեն,
Ու ա՛յն հարիւր կըտորուանքէ կարուած խըրքան ու պարեգոտ,
Գինովութեամբ կեանք անցընող մարդկանց ոտքեր քող կոխկըտտեն:

470

Միւնչ մէջտեղէն վերանալը *երկուութեան՝ փալէ՛ մամբան,
Անշուշտ մամբայ կըտրելով չէ՛, որ ձեռք կ'անցնի սոյն վերջաբան,
Դուն հասնելիք տուն մը չ'ունիս, միայն քէ՛ քու ճիգովդ յամառ,
Կը ժամանես մէկ որոշ կէտ, ուր ինքնութեանն է քու վախճան:

* Եւ ** բառախաղ մըն է — կիւլ, քիւլ:
* Սուֆիական վարդապետութիւնն է, կասկածելի է թէ խայեամինն ըլլայ:

471

Չը կա՛յ գիշեր, որ հառաչըս չը բարձրանայ դէպի աստղունք,
Ու արցունքիս հեղեղները չը քաւալին դէպ ծով խորունկ,
Դուն կ'ըսես քե՛տ՝ օր մը յետոյ, մենք կը խըմենք կըրկին գինին,
Սակայն կըրնայ պատահիլ որ՝ վաղն իսկ ըլլայ մահուան կոչումք:

472

Աւագուտի էշ մարդկանց մէջ հետամուտ ես փարոզուքեան,
Գիտութիւն ու ձիրք ես բերեր, ատոնք ծախու առնող չը կան,
Փոխարէնը՝ մինչեւ անգամ՝ ումպ ջուր չ'են տար ամբողջ տարին,
Մինչ՝ օրական հարիւր անգամ, հարիւր արցունք քափիլ կուտան:

473

* Ճըշմարտական արարածը, մարդն է միայն իմացական,
Խօսքիս միտքը ըմբռնելը՝ ամէն մարդու հեշտ չէ՛ սակայն,
Տեսնելու եւ հասկընալու գինիէն դուն շիշ մը խըմէ՛,
Որպէսզի այլ արարածներ քեզ հետ հաւասար տեղ չ'ունենան:

474

Մինչեւ որ իմ չըբնազ հուրիս՝ գինի չը տայ հանոյական,
Բաղդը գըլուխս ու ձեռքերըս չի՛ համբուրեր հարիւր անգամ,
Ժամանակը գալուն կ'ըսեն — զըզումի եկ — բայց քե՛ Աստուած
Ինձ արժանի չի՛ տեսներ այդ, ինձմէն ի՞նչպէս զըզում ես տամ:

475

Հաստատամիտ մարդը բընաւ զըզում չի՛ տար գինու համար,
Որովհետեւ գինին ջուր չէ՛, այլ ակունք մ'է նա կենարար,
Եթէ մէկը Բամագանի մէջ չ'ուզենար գինի խըմել,
Այդպէս մէկը աղօթքներէն պէ՛տք էր որ գէթ ազատ ըլլար:

476

Խայեամ, որքան որ ալ կապոյտ սա երկինքը երկրի վըրան,
Վըրան գարկած է ու փակած ամէ՛ն մէկ դուռ հարցապընդման,
Որոշ է որ՝ ըսկըզընական Սաղին լըցած բաժակին մէջ,
Պըզպըջակի նըման բիւր այլ խայեամներու տըւեր է կեանք:

* Արժէ յիշատակել Մէսնէվիի հետեւեալ գտնակը՝
Գինին մեզի չը հարբեցուց, մենք գինին ինքն հարբեցուցինք,
Մարմինէն չէ՛ մեր գոյութիւն, այդ մենք ենք որ իրեն տըւինք,
Յորդող գինին ո՛չ այլ ինչ է, եթէ ոչ մեր յուզման գինին,
Դարձող երկինքն ալ այլ բան չէ՛, եթէ ոչ մեր խելիքն գերին:

477

Նախասկըզբին, երբոր սէրը իմ մարմինըս կազմաւորեց,
Ան, նախապէս՝ ինձ ժըբաչան սիրոյ դասը գըրել տըւեց,
Յետոյ իսկոյն սըրտիս ոսկու կըտորումէն իմաստութեան
Գանձարանի համար անգին բանալի մը նա յօրինեց:

478

Գինարբուին լոկ յայտնի է վարդի, գինու միտքը խորին,
Մըտքով աղբատ ու անտեղեակ մարդկանց ծանօթ չէ՛ բընալին,
Մինչդեռ անոնց կոշտ հոգիներ, երջանիկ են անշահ բանով:
Վայելիք խո՛ր երանութիւնն՝ յայտնի է լոկ գինարբոյին:

479

Մինչեւ այսօր իմ կեանքիս մէջ՝ ուրախ վայրկեան ես չը տեսայ,
Զուր յոյսերով կեանքիս կէտը անցա՛ւ-գընա՛ց, բա՛ն չը տեսայ,
Ու հիմա ալ՝ մինչեւ որ ես ունայն հովէն վըրէժ լուծեմ,
Կը վախնամ որ՝ հովը ինձի ժամանակ ու առիթ չը տայ:

480

Հագար ափսո՛ս, որ սիրտըս չը գըտաւ ցաւին ո՛չ մէկ դարման,
Հոգիս եկաւ շըրքունքներուս, բայց չը հասաւ եարիս բերան,
Ըսքանչացման մէջ իմ կեանքըս լըբում գըտաւ ու հալեցաւ,
Մինչդեռ անոր սէրը մընաց՝ առասպել մը ինձ յաւիտեան:

481

Սա կապտաւուն գըմբէթը երբ հաստատուեցաւ նախասկըզբին,
Ու երբ * ոսկի գունտն ալ կապուեց ** երկուորեակի լոյս կըռնակին,
Այդ օրն ալ քու սէրը նըման խարոյկի մը բոցերուն շառ,
Հագար ու մէկ կապանքներով՝ շղթայուեցաւ իմ խեղճ սըրտին:

482

Ըզմայլանքով ու սըրտախոց այս աշխարհէն մենք մեկնեցանք,
Հարիւրաւոր մարգարիտէն լոկ մին ծակել կարողացանք,
Արարածի մեր անկարող, անգոր խելիքն պատնառովն իսկ,
Բիւր մարգարտի՛ իմաստներուն չը քափանցած՝ մենք մեկնեցանք:

* Արեւը:
** Աստղուեք, ուր կը մտնայ արեւը մայիս 23ին:

Ձը կա՛յ գիշեր, որ իմ խելքս ըզմայլանքի մէջը չ'ըլլայ,
 Ու արցունքի գոհարներով քղանցներքս լեցուն չ'ըլլայ,
 Մելամաղձոտ սիրով առի գանգը գեղուն չ'ըլլար երբէ՛ք,
 Զի գըլխիվայր շըրջած բաժակ՝ հընար չէ՛ որ լեցուն ըլլայ:

Երկինքը կայ մէկը որուն՝ բոլոր գաղտնիքն են քաջ յայտնի,
 Գիտէ ամէն մագը գըլխուդ, կարիւնները քու արիւնի,
 Կըրնաս խաբել կեղծ խօսքերով մինչեւ անգամ մարդը նարտար,
 Բայց անոր հետ՝ դուն ի՞նչ կ'ընես, որուն համար չըկա՛յ գաղտնի:

Դեռ դու որքա՛ն ատեն պիտի անձնապաշտի կեանքդ վարես,
 Կամ աշխարհի գոյութեան ու չըգոյութեան հոգը կըրես,
 Գինի՛ խըմէ, զի կեանք մը որ անդարձ մահով կը վերջանայ,
 Գընանալով կամ հարբելով անցնել պիտի դու նախընտրես:

Մերք իմ սիրտը շատ կը նեղուի իր վանդակէն ու կը տըրտմի,
 Ու կ'ամընչնայ որ անբաժան ընկեր դարձեր հող ու ջըրի,
 Այդ պահերուն մըտէս կ'անցնի աւերակել զընտանը մութ,
 Բայց Շերեքի՛ ասպանդակէն սահող ոտքըս կուգայ քարի:

Ինձի կ'ըսեն — մահիկն ելաւ, վաղը ծովն է աւանդական,
 Ու պէտք չէ՛ որ՝ դուն քափառիս շուրջը գինուն ու գինետան —
 Լաւ, ուրեմըն Շապան ամսուն այն աստիճանն ես կը խըմեմ,
 Որ մինչ Պայրամ գինով ըլլամ՝ ամբողջ ամսուն մէջ Ռամզան:

Եթէ իբօք բարեկամս էք, սին խօսքերը մէկդի քողէք,
 Վըշտահար ու ցաւած սիրտըս՝ վարդ գինիով դարմանեցէք,
 Իսկ երբ արդէն մեռած ըլլամ, իմ անիւնէս աղիւս շինած՝
 Գինետանը խարխուլ պատին նորոգութեան գործածեցէք:

Կեանքի խըմիչքն է մերք անխտոն, սակայն եւ մերք միայն մըրուր,
 Մեր հագուստը մերք լոկ քուրջ է, սակայն եւ մերք *Պէրտ մը մաքուր,
 Այս բոլորը խելիքն համար շատ պարզ են ու անկարեւոր
 Բայց մեռնելու գաղափարն ալ՝ անկարեւոր բան մ'է եւ գուր:

Մահուան քողին ետեւն անցնիլ, նամբայ տըրուած չէ՛ ո՛չ ոքի,
 Արարչութեան գաղտնիքները՝ յայտնաբերուած չէ՛ ո՛չ ոքի:
 Եօրանասուն երկու տարի գիշեր-ցերեկ մըտածեր եմ,
 Եւ ո՛չ մէկ բան հասկընալ կամ սորվիլ եղաւ անկարելի:

Դատաստանի վերջին օրը, կ'ըսեն, շատ խիստ ըլլայ պիտի,
 Մեր վերելի բարեկամը հուր ցասումով *դատի նըստի,
 Ով բարի է, կըրնա՞յ սակայն չարիք գործել, չի՛ յարմարիլ,
 Անհոգ եղի՛ր, անոր ներման պիտի ըլլանք մենք արժանի:

Թէ հարուստ մ'է գինարբողը, նա կը դառնայ մէկ կըռուարար,
 Ու իր վէճով նա կը բերէ մարդկանց գըլխուն չարիք վատքար,
 Կարմըրական կըլոր քասին մէջ կը քափեմ կանաչագոյն
 Այն *գմբուխտէն՝ մինչեւ որ իմ վըշտի օձիս աչքը կուրնար:

Ռամիկներու դասակարգին պատկանող մէկ քանի անհատ,
 Ճըշմարտութեան փընտըռտուփով տարուած երկու գիշեր կիսատ,
 Բարձրը մըտքի հագուստներով ծըպտըւեր են ու այսպէտով,
 Անուանարկեր Մեծ անուններ, նըշաւակեր՝ վատ, անհաւատ:

* Պէրտ = Արարիլի եւ Եէմէնի մէջ հիւսուող ընտիր եւ սուղ ասուի մը:

* Գուրանի «Սուրբայի էլպերուճ» դիւխի 12րդ տունը: Կը խօսի այն մասին թէ՛ ով իսլամութիւն չէ՛ ընդունած, սարսափելի յարձակման պիտի ենթարկուի:

* «Չմբուխտ» — գործածած է «պէնկ» կամ «հաշիշ» բառերու տեղ:

Ամէն կայակ, որ բաժակիս մէջ կը պարպէ իմ գեղ սաղին,
Տառապանքի բեժ կըրակը կը մարէ իմ կըծղած աչքին,
Տէր ողորմեայ, քեզ՝ սըրտի բիւր վըշտէն՝ փըրկող գինին ընտիր,
Ինչո՞ւ յարգը մէկ իքսիրի չ'ունի հանդէպ քու ակնարկին:

Ջերմեանդը գուքո՞ւ ու շընորհ, մեզի չափ չի՛ ֆանչնար բընաւ,
Մենք ծանօթներ քեզ ըլլալով՝ քեզ կը ֆանչնանք անկէ շատ լաւ,
Դուն ըսեր ես՝ — «մեղապարտին դըժողօքին մէջ ալքեմ պիտի», —
Մեզ մի՛ ըսեր, ըսէ՛ անոր, որ չի՛ ֆանչնար քեզի բընաւ:

Պատրաստ սիրոյ ու խըննոյքի, զանցառութիւն ընել չ'ըլլար,
Հաւատարիմ չ'եղող եարին, վըստահութիւն բընաւ չ'ըլլար,
Դեռ մընացած կեանքը գիտցի՛ր օգտագործել արժանապէս,
Կեանքն՝ աղօթքի պէս՝ ատենէն վերջ կատարել հընար չ'ըլլար:

Բաղդն ինձ չ'եղաւ օգնական ու նեցուկ գոնէ օր մը միայն,
Խընդրանքներըս դաժանօրէն մընացին մի՛շտ անպատասխան,
Չ'եղաւ մէկ օր, երբ ես անվիշտ մէկ հատ շունչ մ'եմ հագիւ ֆաշեր,
Որ չ'ընկնէի հարիւրաւոր վըշտերու տակ՝ մէջ նո՛յն օրուան:

Ո՛վ բարեկամ, ի՞նչ կը յոգնիս որոնելով կեանքի գաղտնին,
Պարապ տեղը ինչո՞ւ դու վիշտ կը պատնառես սիրտ ու մըտքին,
Զըւարթ ապրէ՛, ժամանակըդ ուրախութեամբ ու գոհ անցուր,
Կեանքն ու աշխարհ, երբ գոյացան՝ հարկ չը տեսան քու խորհուրդին:

Գըռեկացած վարք ու բարքի այս օրերուն լիրբ ու ըստոր,
Յաւ ու վըշտէն կը տառապի իմ խեղն սիրտըս ամէն մէկ օր,
Վարդաստանին մէջ աշխարհի՛ սիրտըս կոկոն մ'է սեղմըւած,
Այգեստանին մէջ աշխարհի՛ սիրտս է կակաչ մ'արնաբոսոր:

Երիտասարդ օրերուն մէջ, դէմքերու հետ հուրիսիրուն,
Խաղողի գուտ պայծառ հիւքը խըմելն է լաւ ու լաւագոյն,
Որովհետեւ այս աշխարհը ջըրհեղեղով է կործանուած՝
Անոր գիրկը գինեխըխում հարբած ըլլալն է լաւագոյն:

Աշխարհ արար Քե՛զ կը փընտռէ, Քե՛զ կը ճըգտի անվերջ, անդուլ,
Ու չ'ե՛ն գըտած ո՛չ հըգօրը, ո՛չ աղֆատը ֆիգով ամուլ,
Բայց Դուն կ'անցնիս ամէն մէկի ֆովէն, սակայն կոյր եմ անոնք,
Կը խօսակցիս Դուն անոնց հետ, սակայն անոնք ամէնքն են խուլ:

Բարեկամիս հետ երբ ըլլամ, գինու բաժակն է հանելի,
Երբ վիշտ մ'ունիմ, վայելուչ է արցունքներով աչքերըս լի,
Ու ֆանի որ ոչի՛նչ չըկայ հաւատարիմ ու տեսական,
Լաւագոյն է ըլլալ հարբած՝ աշխարհիս մէջ ողորմելի:

Ըգգուշացի՛ր, մանրակըրկիտ, անխելք, անուրջ խակ մարդկանց հետ
Գինարբելէ, որովհետեւ սիրտ կը կոտրեն բառով մ'անպէտ,
Յաջորդ օրն ալ չըֆմեղանֆով քու գըլուխըդ կը ցուցընեն՝
Ամբողջ գիշեր տըգեղ կերպով կագ ու կըռիւ ընելէ ետ:

Քանի որ քեզ որոշուածէն դուրս ճեռքդ բան չէ՛ հասնելու,
Աւելորդ տեղ, մի չարչարուիր, սըրտիդ տենչին յագուրք տալու,
Այնքան ծանրը բեռներու տակ՝ դու մի՛ նըգմեր սիրտըդ բընաւ,
Երբ վերջիվերջ ամէն մէկ բան քողներու ենք ու մեկնելու:

Ո՛վ իմ հոգիս, անապական անխառն գինին դու մի՛շտ խըմէ,
Սիրտ որսացող գեղուհիներ վերջիշտով՝ դու մի՛շտ խըմէ,
Գինին՝ արիւնն է խաղողին, իսկ խաղողը կ'ըսէ քեզի,
— Արիւնըս քեզ հէլալ ըրի, ուզածիդ չափ դու մի՛շտ խըմէ:

506

Ըմպէ՛ գինին, մէկ բացառիկ գեղեցկուհու այտերէն դու,
Երբոր ցուած սըրտիդ՝ վըշտի իծն է խըրել խայթոցն հատու,
Ես կը խըմեմ եւ ուրախ եմ, սըրտիս տալով երանութիւն,
Դուն չ'ես խըմեր, ես ի՞նչ ընեմ, գործ չ'ունիմ հետն անմիտ մարդու:

507

*Ջէմի փարթամ պետութիւնէն՝ գերադաս է մէկ ումպ գինին,
Նոյնիսկ վե՛ր է տըրուած նաշէն՝ արքայութեան մէջ **Մէրեմին,
***Պու Սայիտի եւ Ադիւմի սըրտամորմոք ողբերգներէն՝
Շատ աւելի խորհուրդ ունի հառաչն առտուան մէկ գինովին:

508

Քանի որ քու կեանքդ անդադար օրն ու գիշեր կուտեն անյագ,
Անոնց տըւած խաբկանքին կամ վըշտին մի՛ տար դու բընաւ յարգ,
Քու օրերդ ու գիշերներդ՝ ուրախութեամբ մի՛շտ վերջացուր,
Զի մահէդ վերջ՝ դեռ շա՛տ օր ու գիշեր պիտի գան շարք առ շարք:

509

Գինետան մէջ Քեզ հետ, լաւ է բանամ սիրտըս, ո՛վ Աստուած իմ,
Քան *Մեհրապին երկըրպագեմ՝ առանց Քեզի, ո՛վ Աստուած իմ,
Դուն առաջին ու դուն վերջին արարչութեան ընդհանրական,
Դըրախտ, դըժոգք, ի՛նչ որ կ'ուզես, վընո՛ւ՛ հիմա, ո՛վ Աստուած իմ:

510

Լըսարաններն ես դիմեցի՝ հաւատքի ու մըտքի մարդոց,
Սիրտըս ծարաւ մէկ հաւատքի, պարսպ մըտքիս մէջ հուր ու բոց,
Բայց շարունակ ա՛յն իսկ դըռնով, ո՛ր դըռնով որ ես ներս մըտայ,
Նօրէն դուրս գալ ըստիպուեցայ՝ սիրտըս պապակ ու միտքըս խոց:

* Ջէմիլիս:

** Գուրանի «Մէրեմի եւ Ամրանի ընտանիքը» — սուրաները:

*** Երկու իշխաններ, որոնք հրաժարեցան իրենց ճոխութիւնէն ու աղքատ ապ-
րեցան:

* Մզկէթի խորանը:

511

Դուն ձեռք քաշէ երկընթէն ու շուրջըդ ժողուէ՛ կանայք ընտիր,
Կը վարանի՞ս ու կ'ուզես որ Աստուած՝ պաշտես դուն անձանձիր,
Քեզմէն առաջ անքիւ մարդիկ աղօթե՛ր եմ, լացեր, խընդրեր,
Մեկնած եմ ու չը գիտեմ քէ՛ Աստուած կա՞ր որ ունկընդըրէր:

512

Գինարբուքի գառիվայրին վըրայ նորէն ոտք ենք դըրած,
Բաժակ ձեռքին՝ մենք կը կարդանք հնգաղօթքի հոգուն մեռած,
Եւ ուր որ լի շիշ մը իրեն պարանոցը մեզի ցոյց տայ՝
Մենք արդէն մեր պարանոցներ՝ շիշին նըման ենք երկարած:

513

Այսօր սիրով մենք հարբած ենք ու նախարանով հոգեպարար,
Գինետան մէջ մենք գինին կը յայտարարենք կեանքատուտ,
Անարգ երկրի հող ու մոխրէն ու մեր ես-էն ձեռքազատուած՝
Մագըլցած ենք յաւերժական Սուրբսըրբոցի սեմին աննառ:

514

Ո՛վ սիրուհիս, քո՛ղ քու կեանքդ վըշտիս նըման տեւէ երկար.
Տեսայ զինքը այսօր դարձեալ, բարեսիրտ էր ինձի համար,
Մէկ քըռուցիկ ակնարկ նետեց՝ — բարիք ըրէ՛, ջուրէ նետէ՛ —
Ու ինձ ըրած բարութիւնն այս, գաղտնի պահել սեպեց յարմար:

515

Այգն է մօտիկ, ո՛վ փափկութեան ու պըչրանքի խըմոր, ոտքի՛,
Քըչիկ, քըչիկ գինի խըմէ՛ ու անոր հետ ուտ նըւագէ՛,
Քուն եղողներ այս աշխարհի վայելքներուն չ'ե՛ն մասնակից,
Իսկ լըռութեան անցածներուն՝ ետդարձ չըկայ՝ եւ ո՛չ ոքի:

516

Չը կատարուած գործի մասին՝ մըտածելէն մի՛ դալկանար,
Իսկ կատարուած գործերէն ալ՝ բընաւ երբէք մի վախենար,
Ժամանակը իր պատանքը տակաւին չը քաշած վըրայդ,
Այս աշխարհի հանոյքներէն քու գերագոյն բաժինըդ ա՛ն:

517

Եթէ լըսել կ'ուզես ինձի, խորհուրդ մը տամ քեզի յարմար,
Աստուած սիրես, կեդժաւորի հագուստներով մի՛ երեսար,
Աշխարհը լոկ մէկ վայրկեան է, հանդերձեալը յաւերժական,
Ակընթարթը մի՛ վանաւեր՝ ակընթարթի սիրոյն հաւար:

518

Որքան ալ որ արգիլուած է, խըմէ՛ գինին դու մըշտական,
Խըմէ՛ գիշեր-ցերեկ ու թող երգ ու քննար ընկերանան,
Եթէ ձեռքդ յակընթագոյն գինիէն լի բաժակ մ'անցնի,
Առանց *կաթիլ մը թափելու, խըմէ՛ բաժակն ամբողջական:

519

Երկնի-Անիւ, ազուհացի իրաւունքը չ'ես յարգեր դուն,
Ամէ՛ն անգամ ձուկերու պէս մեզ մօրէ մերկ կը պահես դուն,
Խեղճ կընոջ մը նախարակը կը հագուեցնէ մարմին մը մերկ,
Ուրեմըն այս դարձող անիւ՝ հագար անգամ լա՛ւ է, քան դուն:

520

Ճըմարտութեան գաղտնիքները՝ չ'են պարզուիր հարցուվորձով,
Ո՛չ ալ բարիք գործելով կամ ըստացուածքդ նըւիրելով,
Յիսուն տարի կեանք չը մաշած՝ կուլ չը տըւած արիւն առատ,
Խօսէ՛ն-գործի տանող նամբան՝ հընար չէ՛ որ բացուի շուտով:

521

Ե՛լ, գինի՛ տուր, եւ հետն ալ ինձ երգ մը երգէ՛, ո՛վ իմ սաղի,
Այնպէս, ինչպէս պըլպուլն իր վարդ՝ գինի՛ն գովէ, ո՛վ իմ սաղի,
Առանց երգի, եթէ գինին, հընարաւոր ըլլար խըմել.
Գինին շիշը թողած պահին՝ չէր կըլկըլար, ո՛վ իմ սաղի:

522

Բարեկամներ, եկէ՛ք մոռնանք, անցած օրերն ինչպէս ներկան,
Ու խըմելով մենք մեզ յանձնենք մէկ անխտըն ուրախութեան,
Որպէսզի մեր հոգիները՝ մեզ փոխ տըրուած ու բանտարկուած,
Գէթ մէկ վայրկեան մենք արձակենք շըրթաներէն դատողութեան:

* Հին պարսկցի մէջ սովորութիւն էր, ու դեռ կայ այսօր ալ, խմելէ առաջ՝
մեռածներու յիշատակին՝ կաթիլ մը թափել:

523

Իմ փախցուցած մէկ քանի պահն՝ անագորոյն մահի ձեռքէն,
Նըման փըրքած տերեւներու՝ վար թափեցի կեանքի ծառէն,
Իմ անիւնըս նախ քան մաղէ անցըւիլը՝ կը ցանկանամ՝
Յընձագին ու անդորր սըրտով՝ տիեզերքը անցնել մաղէն:

524

Ե՛լ ու պարէ՛, մեր ծափերով ընկերակցինք որպէսզի մենք,
Հըրաշագեղ աչքերու դէմ՝ հըրաշագործ գինին խըմենք,
Բըսան տարու հասակին մէջ՝ խըմիչքն այնքան չէ՛ դուրեկան,
Վըսեմ վայելք մ'է իսկական, երբ վաթսունին մէջ կը խըմենք:

525

Փակեցի դուռն ես իմ առջեւ ցանկութեան ու նըպատակի,
Ա՛լ պէտք չ'ունիմ անագին ու ազնիւ մարդկանց երախտիքի,
Որովհետեւ իմ բաժակէս գատ ո՛չ ոք կայ ձեռքս առնող,
Իմ ինչ ըլլակն ու չ'ըլլալը՝ սա գործն է լոկ մեր երկուքի:

526

Այս աշխարհի վարք ու բարքէն՝ վըշտի մէջ եմ ես շարունակ,
Իմ բընածին քըշուտութեան դէմ քէն ունիմ ես շարունակ,
Ո՛չ աշխարհէն քաշուելու չափ ուսում ունիմ ես բաւարար,
Ո՛չ աշխարհը անտեսելով՝ մէջն ապրելու խելքի քանակ:

527

Մի՛ կարծէք թէ՛ կը տանջըւիմ այս աշխարհէն վախենալով,
Կամ թէ՛ մահէն կը սարսափիմ, անդարձ երթըս մըտարելով,
Միմիայն մէկ վայր ես ունիմ, այն է, որ զիս երբոր թաղեն՝
Մեկնած ըլլամ այս աշխարհէն՝ գերագոյնը չը վայելով:

528

Մինչեւ ե՞րբ մեզ, համբակ Սուֆի, մեղադրես ու բամբասես,
Մենք գինետան ժողովուրդ ենք, ու մեզ հարքած մի՛շտ կը տեսնես,
Գուն՝ համբիչէն, դիմակէն ու նենգութիւնէն՝ ձեռք չ'ես քաշեր,
Իսկ մենք գինու ու սիրուհու հետ միասին ենք մըշտապէս:

529

Այս աշխարհի վիշտն որոնալ, արի՛ սեպենք, ալ բաւական,
Այլ ըմպելիք չը գործածենք, քան վարդ գինին անապական,
Գինին՝ արիւնն է աշխարհի, աշխարհը՝ մեր արիւնախում,
Մեր արիւնը խմողին կը խըմենք արիւնն իր սեփական:

530

Քեզ սիրելուս համար կուտան, հարիւր պարսաւ ու կըշտամբանք,
Եթէ դըրժեմ երդուած ուխտըս, գըլխուս քո՛ղ գայ ամէն փորձանք,
Սըրտիս միակ ըզձանքն է որ՝ կեանքըս վախճանն իր ունենայ,
Կըրելու քու տառապանքդ՝ մինչ Յարութեան գայ ժամանակ:

531

Կեանքը կոչունք քէ ընդունինք, մենք շա՛տ ուշ ենք եկեր աշխարհ,
Այլ հըրաւէր պէտք էր յուսալ՝ մարդուս բարձրը դիրքին յարմար,
Ու լա՛ւ է որ՝ շուտ վերջանար կեանք մը, որ չ'ենք երբէք ուզած,
Կըշտացա՛ծ ենք այն սեղանէն, որ պատրաստուած էր մեզ համար:

532

Եթէ ձեռքըս քու գանգուրիդ երկարեցի՝ կեղծիք մը չ'էր,
Պատճառն էր իմ ըզմայլանքը, իմ ըզգացած գորովն ու սէր,
Քու այդ օծեալ գանգուրիդ մէջ՝ յանկարծակի սիրտըս տեսայ,
Ու իմ ձեռքըս, իմ սեփական սըրտին էր որ կը երկարուեր:

533

Ես՝ գինետուն մըտնողներուն՝ առաջնորդն եմ ու գըլխաւոր,
Հալածեալն իմ խօսքիս համար՝ նակատարաց եւ անսովոր,
Ուր գինու հետ գիշերն անհուն նըստած լոյսի շող կը փընտռէ
Խո՛ր կըսկիծէն մըքնա՛ծ սըրտիս, սըրտիս գարկուած ու վիրաւոր:

534

Ինչքան ինձմէն ես դուրս կ'ելլամ, նոյն չափով ալ զիս կը գըտնեմ,
Սանդուխն ինչքան կը բարձրանայ՝ նոյն չափով ալ ես խոնարհ եմ,
Բայց ամենէն օտարտուն սա է, որ երբ ես գոյութեան
Գինիին հետ ժուժկալ դառնամ՝ նոյնքան աւել ես հարբած եմ:

535

Հանելի է ինձ ունենալ անխառն գինին՝ ամէ՛ն անգամ,
Ականջներըս յանձնել նէյին ու քանոնին՝ ամէ՛ն անգամ
Երբ բըրուտը ապագային կուժ մը շինէ իմ անիւնէն,
Վարդակարմիր գինիով լի կ'ըլլայ այդ կուժն ամէ՛ն անգամ:

536

Գիշերները կ'անցնին առանց տալու վըշտին մեր բաժանման
Մէկ վերջաբան, վե՛ր ել, քանի առաւօտը չէ՛ վերջնական,
Մենք հարբենանք, զի ա՛յն առտուն, երբոր մեր շունչն է դադարած,
Ուրիշ նոր նոր շընչաւորներ մեր փոխարէն նոր պիտի գան:

537

Գինին, ա՛յո, ես կը խըմեմ, բայց չ'եմ ընել գինովութիւն,
Բաժակէն գատ, մէկ այլ բանի ձեռք չ'եմ տըւած իմ կեանքի ի բուն,
Կ'ուզե՞ս գիտնալ քէ՛ ինչո՞ւ ես գինին այսքա՛ն կը նախընտրեմ,
— Որպէսզի ես քեզի նըման չ'ըլլամ անձիս երկըրպագուն:

538

Մենք, որ օր մը նըշանուեցանք գինիին հետ մոռացումին,
Հակառակ մեր վատ խըմորին՝ ելանք գաւը խոր երկընթին,
Ամենէն վերջ լըւացուեցանք մարմնի ադտէն ու մըրուրէն,
Հողէն էինք մենք դուրս ելած՝ հողի՛ն դարձանք մենք վերըստին:

539

Վարդակարմիր գուտ գինիով մենք մըշտապէս գինեհար ենք,
Բաժակէն ու գինիէն գատ, մեր շուրջն ուրիշ բան մը չ'ունինք,
Համբակ Սուֆի, խըրատներէն գերծ ենք, մեզմով գուր կ'ըզբաղիս,
Գինիին ու եարի բերնին պաշտամունքովն երջանիկ ենք:

540

Վարդաշաղ է, օրէնքին դէմ կ'ուզեմ փափաքս իրագործել,
Կակաչաքոյր այտերով քարմ գեղուհիներ հետըս առնել,
Մէկ քանի օր համարժեքի վարդակարմիր գինու անձրեւ,
Ու վառկանաչ դալարիքը՝ կակաչներու դաշտ դարձընել:

541

Մենք Ձեզիտի ջամին համար, որոնումի ելանք աշխարհ,
Եւ ո՛չ մէկ օր մենք հանգչեցանք, ու բուն չ'եղանք գիշեր մը յար,
Երբ վարպետէն մենք լըսեցինք յատկութիւններն այս բաժակին,
Գըտանք որ այս եօթնաշխարհեան բաժակը մեր սըրտին մէջ կար:

542

Լըռիկ, մընջիկ դէպ գինետուն, մեղմ քայլերով անցնինք ճամբան,
Գինու համար մենք սակարկեմք աղօթագիրքն ու մեր քուրպան,
Սակայն, երբոր մեր քայլերը մէտրէսէի քովէն կ'անցնին,
Արագ անցնինք, որ չը լըսենք քէ մօֆթին ի՞նչ կուտայ պատգամ:

543

Գարեհատի չափ անգամ մենք վիշտ չ'ունինք եւ գո՛հ ենք բաղդէն,
Լոկ ցերեկուան քէ ցած ունինք, ընթրիք չ'ունինք, գո՛հ ենք բաղդէն,
Խոհանոցէն եքէ եփուած կերակուր մեզ չը մատուցուի,
Ո՛չ ոքէն հուս կերակուր չ'ենք աղերսեր եւ գո՛հ ենք բաղդէն:

544

Գինետուն կը ցանկամ երթալ այգադէմին ես ամէն օր,
Սեղանակից են կեդծաւոր վանականներն ու նըզնաւոր,
Դո՛ւն, որ պմէն բան լա՛ւ գիտես, ծածուկ չէ՛ քեզ խըրթին գաղտնիք,
Դո՛ւն, նախ պէտք է ինձ հաւտալ տաս, որ աղօթեմ ես քեզի նոր:

545

Յաւերժութեան ծոցէն մահուր աշխարհ եկանք, աղտոտեցանք,
Անտառապանք եկանք աշխարհ, սակայն անվերջ տառապեցանք,
Արցունքի պէս քափուեցանք հուր կըրակներու վըրան սըրտի,
Կեանքն ալ առանց փոխարժէքի՝ ձրրի տըւինք ու հող դարձանք:

546

Այս աշխարհի կապանքներէն ազատ օր մը ես չ'ունեցայ,
Գոյութիւնէս գոհ ըլլալու մէկ հատիկ շունչ ես դեռ չ'առայ,
Հակառակ որ՝ երկար ատեն աշկերտ եղայ ժամանակին,
Ժամանակի գործերուն մէջ ես տակաւին վարպետ չ'եղայ:

547

Գուրանն եմ մէկ ձեռնով բըռնած՝ իսկ մէկալով բաժակը հուր,
Մերք քոյլատուն զիս կը քաշէ, արգիլեալին մերք անձնատուր,
Ուստի կապոյտ *ֆերուզային տակ, որքան որ ինձ յայտնի է,
Հերետիկոս քէ եւ չ'եմ ես, բայց միւսիւման ալ չ'եմ մահուր:

548

Մեծարանքով բարեւեցէք դուք իմ կողմէն Մուհամմէտին,
Եւ ըսէք քէ՛ — «դուն որ Տէրն ես մեռելներուն, ինչպէս ողջին»,
«Ինչո՞ւ համար արտօներ ես մարդկանց խըմել քանը քըքու»,
«Եւ արգիլեր անապական ու կենսատու պայծառ գինին»: —

549

— «Էլ հայեամի քեզի համար *Մուհամմէտէն ողջոյններ կան,
«Ու կ'ըսէ քէ՛ տըգէտ ես դուն, իմ արգելքն է շատ բանական,
«Գինին երբէ՛ք արգիլած չ'ե՛մ իմացական մարդկանց համար,
«Անբաններուն, անմիտներուն արգիլած եմ խըստի՛ւ սակայն»: —

550

Գիշեր-ցերեկ անյագ տենչիդ գերին դարձած, ո՛վ ապիկար—
Այս աշխարհէն բաժանումի վերջին ժամըդ միտքըդ չի՞ գար,
Յիշէ՛ տալիք շունչըդ վերջին, խելի՛ք՝ եկուր ու մըտածէ,
Ուրիշներուն նըման ի՛նքդ ալ, օր մը պիտի ըլլաս վըտար:

551

Ուրբան ուզեն իմաստուններ, նայուածքներով իրենց զըննող,
Աշխարհ քըննեն ծայրէ ի ծայր, աշխարհ չափեն հողերէ հող,
Այս անցաւոր աշխարհին մէջ լաւագոյն բան չ'ե՛ն գըտնելու,
Բան վարդ գինին, գեղ կերպարանք ու սառնորակ ջուրը վազող:

* Երկնք:
* Բնադրին մէջ «Մուսթաֆա» է որ ստորողելներէն մէկն է Մուհամմէտի:

Հայելակերպ սա երկրնքի քրմհանոյնով խիստ ու դաժան,
Ու շքնորհիւ ժամանակին, որ վատերուն է լոկ պաշտպան,
Փոսն են ինկած իմ այտերըս, կեղեւի պէս արցունքով լի,
Սիրտս ալ գինու շիշ մ'է դարձեր արիւնով լի բերնէ բերան:

Դուն իշխելու կանչուած ես, թագաւոր ես, բայց մըտիկ տո՛ւր,
Ջընջելու եւ կործանելու մարմանջէն քեզ հեռու կեցո՛ւր,
Երէկ դու մէկ ոչինչ էիր, վաղն ալ ոչինչ պիտի դառնաս,
Քու այսօրուան ընելիքդ, արդ մէջտեղն է պարզ ու մաքուր:

Ձեռքս բաժակ, նըստած էի երէկ առտու լուսադէմին,
Գեղուհուս հետ, կարկաչահոս վըտակի մը դալար ափին,
Գինին յանկարծ, գերթ մարգարիտ խեցիին մէջ, այնպէս շոգաց՝
Որ պահնորդը շողէն խաբուած՝ «*արեւածագ» պոռաց չորդին:

Ըստահակ մը դարձած՝ ընդդէմ արգելքներուն բարոյական,
Չ'ե՞ս ամընչնար, որ դարձեր ես ըստուկ գերին ագահութեան,
Ընդունինք թէ՛ այս աշխարհը ոտէն գըլուխ քուկըդ ըլլար,
Թողնելէն ու չըքուելէն գատ, ի՞նչ կըրնայիր ընել այլ բան:

Դուն, որ ունիս քու շըրթներուդ կենաց ջուրը գաղտնածածուկ,
Մի՛ արտօներ համբուրելու այս բաժակին քու վարդ *շըրթունք,
Թէ բաժակի արիւնը չը խըմեմ, մարդ չ'եմ, որովհետեւ
Ան ո՞վ կ'ըլլայ, որ շըրթներուդ համարձակի տալ իր շըրթունք:

* Արեւելքի մէջ սովորութիւն է գիշերային ժամանակը գիշերապահներու միջոցաւ տեղեկացնել:

* Ձէմշիդ շահն ըսած է՝

— Ամէն մարդու արտօնուած է համբուրելու գինու բաժակ,
Իմ խնդրանքս է, որ իմ հողէն քանին շինէր գոնէ բաժակ:

Ջօրութեանդ ըստեղծածին պէս եղեր եմ իմ կեանքն ի բուն,
Հարիւր տարի դեռ ապրելու, սակայն ունիմ ես ցանկութիւն,
Քեզ փորձելու համար՝ կ'ուզեմ հարիւր տարի ես մեղանջել,
Տեսնելու թէ՛ մե՞ղքս է աւել, թէ աւել է Քու գըրթութիւն:

Ո՛վ բարեկամ, բաղդի հողմի կըշտամբանքէն ազա՛տ եղիր,
Ժամանակիդ բարբ ու վարքէն մի՛ տըրտընջար ու մի՛ տըլտըլիր,
Երբ անգամ մը «կեանք» հագուստդ՝ մարմնէդ հանուած ու նետուած է,
Քու գործքն ու խօսք, քու վիշտն ու սէր, պիտի թըլին սաւտ ու պատիր:

Կաթիլ ջուրը կ'արտասուէր որ՝ ովկիանէն ինքն էր բաժան,
Բայց խընդալով ովկեանն ըսաւ, — «ինչո՞ւ համար կուլաս այդքան»,
«Մե՞նք ամբողջ ենք ու ամէ՛ն բան, ու մեզմէ դուրս չըկա՛յ Աստուած»,
Թէեւ անջատ, բայց լոկ պըգտիկ *կէտով մըն է, որ ենք բաժան»:

Ո՛վ սիրուհիս, որո՞ւ ձեռքէն դուն դուրս եկար այսքան սիրուն,
Քու գեղովըդ գեղեցկագոյն արժէքները տըլիր քամուն,
Երբ պայրամ է, բոլոր կանայք երեսները կը գարդարեն,
Քու գեղովըդ գարդարեցիր մինչ պայրամի երեսը դուն:

Բընակութեան քու վայրին դուն՝ ըլլայ խըրնիք եւ կամ պալատ,
Ու քու կեանքիդ, որոնց վախճանն է կործանում եւ անապատ,
Մի՛ վըստահիր, դուն քամու հետ պառկած ես ու մոմ ես վառած,
Հեղեղատի բերնին առջեւ ի՞նչ խելով ես շինէր տան պատ:

* Պարսկերէն «ճիւտա» — անջատ» եւ «Սիւտա» — Աստուած» միեւնոյն ուղղադրութիւնն ունին, միայն թէ առաջինի կէտը վարն է, իսկ վերջինինը՝ վերը:

Ո՛վ դու գիտուն, եկուր վարդգոյն գինիին հետ այն աստիճան
Ընտելացիր, որ երբ հովը այցի ելլայ քու գերեզման,
Ու քու փոշիդ օդը հանէ, մէն մի հիւլէն անոր հարբած՝
Երբան մինչեւ գիտութեան ու սիրոյ դուռը շէն գինետան:

Գիտե՞ս, ինչո՞ւ համար նոնին ազատութեան ծառ կը կոչեն,
Կամ շուշանը, ինչո՞ւ համար ազատութեան ծաղիկ կ'ըսեն,
Հարիւր բագուկ ունի նոնին, սակայն բռնած է ո՛չ ոքին,
Շուշանն ունի տասնեակ լեզու, բայց մըշտական լուռ ու մունջ են:

Ո՛վ իմ սաղիս, հըրաշափառ ընտիր գինին, բե՛ր, ինձի տուր,
Նոր հարսի պէս նուրբ, փափկասուն բաժակը, բե՛ր, իմ ձեռքըս տուր,
Ես խենթեցայ, երբ սափորէն նա կը հոսէր բաժակին մէջ,
Ո՛վ իմ սաղի, այդ շըրթայոյդ հըզօր գինին, բե՛ր, ինձի տուր:

Մենք ամէ՛նքս ալ սիրահարուած ու հարբած ենք գինետան մէջ,
Հաւաքուած ենք, շըրջան կազմած, բաժակներ կը շաչեն անվերջ,
Մենք չը գիտենք չա՛րն ու բա՛րին, երա՛գ, ցընո՛րք, բանդագուշա՛նք,
Օ՛, մի՛ փընտո՛ւք, խելի մեզի մօտ, ընկըզմած ենք գուտ գինու մէջ:

Զըրկեցե՛ք գիս ամէ՛ն բանէ, քողե՛ք միայն սուտակ գինին,
Նա նեկտար է, երբ քեզիս մէջ՝ կուտայ հարբած քու գեղուհին,
Լաւագո՛յն է ըլլալ գինով, դէրվիշ եւ կամ քափառաշըրջիկ,
Իսկ գերագանց բան մ'է խըմել գինին *Մահէն մինչեւ **Մահին:

* Մահ — լուսնի ամիս:

** Մահի — ձուկ ամիս, այսինքն մշտական: Ըստ պարսիկ տիեզերագրութեան՝
աշխարհը կը հանդէ՛ր ձուկի մը վրայ, իսկ ձուկին վրան է՝ ցուլը, որ մերթ ընդ
մերթ, աշխարհը մէկ եղջիւրէն միւսին կը նետէ, ուրկէ սոսա՛ջ կուզան երկրաշարժ-
ները:

Հըրածարիմ ամէն բանէ, լոկ գինիէն ամենեւի՛ն,
Փոխարէն կայ ամէ՛ն բանի, անփոխարէն է լոկ գինի՛ն,
Տէ՛ր, հընա՞ր է որ միւսիւման ըլլալովքս մերժեմ խապտ
Ճաշակումը անմահ գինուն, ո՛չ, հընար չէ՛ ամենեւի՛ն:

Յե՛լս ու կաւըս, քուրային մէջ՝ կաղապարուած օրէն ի վեր,
Նոյն ցե՛լս-կաւէն արտաքորեր են բիւր տեսակ վատ արարքներ,
Եւ ի՛նչ որ եմ, անկէ դեռ լաւ ես չ'ե՛մ կըրնար երբէ՛ք ըլլալ,
Այս էութեամբ ու յատկութեամբ՝ քուրայէն գիս դա՛ւրս են նետեր:

Ամէ՛ն մէկ ուխտ ժուժկալութեան, մենք դըրժե՛ր ենք վընողարար,
Բարի վարուց համբաւ-հըռչակ, արժէք չ'ունի՛ն մեզի համար,
Մի՛ կըշտամբէք մեզ, եթէ մենք խելագարի խօսքեր կ'ընենք,
Վարդ գինիէն, եարի սէրէն մենք հարբած ենք ու սիրահար:

Ումպ մը հին, գուտ գինին արժէ՛, բովանդակ նոր պետութիւններ,
Խելի բըռցընող բուրմունքն արժէ՛, մարդկանց բոլո՛ր գիտութիւններ,
Հոսող գինու ձայնն անուշ է, քան գուսանի բոլոր սիրերգ,
Լի սափորի ցուրը նանանչ, Ֆերիտունի փառքէն է վեր:

Մենք, բոլո՛րս ալ, ուիշտ գիշատիչ առիժներու պէս որսի ենք,
Ու շարունակ մեր ցանկութեան ու բաղձանքի պաշտօնեան ենք,
Մեր գործքերը վարագուրող քողը, երբ օր մը կը վերնայ,
Այն ժամանակ յայտնի կ'ըլլայ թէ՛ ամէն մէկս ի՞նչ գործի ենք:

Ո՛վ սիրտ, երբոր *Սիրեկանին մըտերութեան կը մասնակցիս,
Անձէդ Ելած՝ այն ժամանակ ինքզինքդ դուն կը գըտնիս,
Անէութեան բաժակէն, երբ դուն խըմած ես ումպ մը գինին,
Գոյութեան ու չը գոյութեան խընդիրներէն դուն կ'ազատիս:

* Աստուծոյ: Այս եւ յաջորդ քառեակները դուռ սուֆիական են, հետեւաբար
կասկածելի են թէ՛ իրայեամիքն ըլլան:

Ո՛վ Արարիչ, Քու ահաւոր նըշմարտութեան խո՛ր հիմունքին,
Անկարո՛ղ է քափանցելու տըկար խելքը մեր մարդկային,
Դո՛ւն որ ըմբոստ չարին հանդէպ յխակալ չ'ես, գիտցի՛ր, որ ես,
Թէեւ հարբած եմ մեղքերով՝ ներմանդ յուսով, բայց ըսքափ եմ:

Թէ աշխարհի ամէն գործեր նըմանութիւն լոկ ըլլային,
Այն ժամանակ Պայրամ կ'ըլլար տարուան ամէ՛ն ծագած օրին,
Թէ չ'ըլլային այն անօգուտ ըսպանանքներ սուրբ գըրքերու՝
Աշխարհիս մէջ ամէն անհատ, շուտ կը հասնէր իր փափաքին:

Ո՛վ վարդ, սիրուն, քարմ աղջըկան մը երեսին կը նըմանիս,
Գինի, կեանքին նոր կեանք բերող կարմիր շուրթին կը նըմանիս,
Փոփոխամիտ, կըռուարա՛ր բաղդ, դուն օր օրի կ'օտարանաս,
Արտաքինով՝ քէեւ դուն ինձ, բարեկամի կը նմանիս:

Աշխարհը մէկ խոհանոց է, ծուխէն գատ դուն չ'ունիս բաժին,
Դեռ մինչեւ ե՞րբ պիտի ծամես՝ ցաւը էին ու Անէին՝
Վըսեմ հանոյ՛ք որոնողին, սիրահարին բարձունքներու՝
Աշխարհը մէկ մեծ կորուստ է, քո՛ղ կորուստը, անցի՛ր շահին:

Թէ առաջուց մասնիկն էի Քու էութեան, ինչո՞ւ համար,
Յետագային որոշեցիր մասնիկն ընել Քեզմէն վրտար,
Եթէ արդէն դեռ ըսկըգրէն նըպատակըդ ա՛յդ չ'էր եղեր,
Ինչո՞ւ աշխարհ գիս նետեցիր ու դարձուցիր խե՛ղն ու մալ՛ր:

Իմ սիրուհու քննուշ դէմքը՝ վարդի նըման՝ բացուեց, սա՛ղի,
Փուժկալութեան, բարեպաշտի խօսքերըդ քո՛ղ, ո՛վ իմ սա՛ղի,
Քանի մահը մեր կեանքին դէմ իր սուրը չէ՛ մերկացուցեր,
Մէկ քանի օր կարմրական գինին մե՛զ տուր, ո՛վ իմ սա՛ղի:

Կեղծ վարմունքէս սըրտնեղութիւն պատեց սըրտիս, ո՛վ իմ սա՛ղի,
Ե՛լ, գինի՛՝ բեր, զըւարթանալ կ'ուզէ սիրտըս, ո՛վ իմ սա՛ղի,
Սէտնէտէն ու սարըղըս տա՛ր գըրաւի դիր ու գինի՛՝ բեր,
Որպէսզի իմ պարծանքս հըպարտ հիմ ունենայ, ո՛վ իմ սա՛ղի:

Ի՛նչ որ ալ դուն ինձ կը խօսիս, դիտումնաւոր է, քէնով լի,
Անհաւատ ու հերետիկո՛ս գիս կ'անուանես, ամէ՛ն առքի,
Ես չ'եմ քաշուիր ի՛նչ ըլլալըս յայտնել բարձր ու ամէ՛ն տեղ,
Բայց, խիզն ըրէ՛, այդպէս վարուիլ մընացեր է միթէ՞ քեզի:

Դուն հասկըցուիր քու վըշտիդ հետ, եթէ կ'ուզես նարել դարման,
Բուժուի՞լ կ'ուզես, մի՛ յանձներ քեզ ողբ ու կոծի ու տըրտմութեան,
Ազատութեան մէջ գո՛հ եղիր, մի՛ վըհատիր ամենեւի՛ն
Մի՛նչեւ գա՛յ օր, երբ վկրջապէս հասնիս խաղաղ հարըստութեան:

Կ'ուզեմ շիշ մը սուտակ գինի, գիրք մը շըքեղ քերթուածներէն,
Մարմնի համար անըրածեշտ եղող կէս հացն որպէս պարէն,
Երբ աստնի կան, ու միասին մենք նըստած ենք վայր մ'աւերակ,
Հանելի է՝ սուրբանի մը շէն ու փաթթամ նըստած վայրէն:

Խօսելու ես «Եսսին», * «Պէրաք», սուրբ տօներէն դու դեռ, սա՛ղի,
Մեր գինետան վըբայ քաշուած՝ մուրհակ գըրէ, ո՛վ իմ սաղի,
Երբ արձակման գիրն է հասեր մեր գինետուն՝ ինձի համար,
Սուրբ օրէն լաւ քողութեան օր մ'արշալուսած է, ո՛վ սաղի:

* Բնագրի չորս տողերուն մէջն ալ «պէրաթ» բառն է դուժածուած՝
Ա. տող — պէրաթ = սուրբ դիւեր,
Բ. ,, — ,, = պարզ մուրհակ,
Գ. ,, — ,, = արձակման դիւր,
Դ. ,, — ,, = թողութիւն ու քաւութիւն լաշխուած դիւերը:

584

Քանի՛ ունիս քու մարմնիդ մէջ դուն երակներ, ջիղ ու ոսկոր,
Ազատութեան, անկախութեան նամբան ընտրե՛ կեանքդ բոլոր,
Քու քըշնամուտ տեղի մի՛ տար, քէկուզ ըլլայ նա *Ձալ Ռուստէմ,
Բարեկամէդ՝ ** Հաքէմ-Թայ իսկ եթէ ըլլայ, մի՛ առ շընտրի:

585

Ուզածիդ չափ դուն փափաքէ՛ յակիւնք շըրքներ, գինու բաժակ,
Հետապընդէ՛ տէֆի, սագի, նէյի ճայնը դուն շարունակ,
Բայց, երբ ումիկ չ'ե՛ս ու սիրտըդ հայելի մ'է՛ անապական,
Այս բոլորը վայելներ են քանկագին լո՛կ այն ժամանակ:

586

Երբ անողորմ երկնի տակն ես, պայքար մըդէ՛ դուն շարունակ,
Երբ աշխարհի հուրքին մէջն ես՝ խըմէ՛ գինին, մուշկ ու սուտակ,
Ու քանի որ՝ ըսկիզբ-վախնան, ուրիշ բան չէ՛, քան բո՛ւտ մը հող,
Հողին վըբայ ըլլալու տեղ՝ ենթադրէ՛ քեզ հողին տակ:

587

Անպարարի խանութին մէջ՝ որ աշխարհն է, ո՛չ մէկ անգամ,
Թող ես քեզի ըսած ըլլամ, մի՛ որոներ դուն բարեկամ,
Ցաւըդ կըրէ՛, գայն բաժնելու համար մէկին վիզ մի՛ ծըներ,
Ցաւիդ մէջ դուն ուրախ եղիր, եւ անընկեր անցի՛ր նամբան:

588

Երկու բան կան վըսեմ՝ բոլո՛ր խըրատներէն բարոյական.
— Բընաւ չ'ուռել՝ քան քէ՛ ուտել, ամէ՛ն տեսակ ուտելիք բան,
— Մըտերիմ կամ ընկեր դառնալ հանդիպողին հետ փոխանակ՝
— Ո՛չ ոքի հետ չը տեսակցիլ ու մընալ մի՛շտ առանձնական:

589

Նախաշնանը քըքու եղող՝ ագոխն ի՞նչպէս քաղցըր դարձաւ,
Երբոր գինին հասուն եղաւ, արդեօք ինչո՞ւ լեղի դարձաւ,
Ուրագով մը կըտոր ծառէն ջուրակ մըն է մի՛ն յօրինած,
Նէյ հասըննող անտառին ալ մասին դեռ չը խօսինք բընաւ:

* Ձալի որդի Ռուստէմ — իրանական աւանդակցի մեծագոյն հերոսը, Թուրանի դէմ մղած կռիւններուն մէջ:

** Հաթէմ-Թայ, բարձր մտքով եւ առատաձեռնութեամբ՝ սոսակի կարգ անցած արար մը:

590

Ծիրանեգոյն սա գինիէն, բաժակըս լի՛ց, ո՛վ իմ սա՛ղի,
Մըռայլ քախծէն հոգիս մինչեւ շըրքունքս եկաւ, ո՛վ իմ սա՛ղի,
Հարբեցումով կը ցանկամ ես խելակորոյս դառնալ իսպառ,
Մոռնալ կ'ուզեմ ինքըզինքըս ու ժամանակն, ո՛վ իմ սա՛ղի:

591

Ականակիտ բաժակիդ մէջ՝ հալած սուտակ կա՛յ, ո՛վ սաղի,
Անմիջապէս մըռայլ հոգիս փայլեցո՛ւր գերք յակիւնք, սա՛ղի,
Անմահութեան բաժակը քե՛ր ու ձեռքիս մէջ դի՛ր, որպէսզի
Մըքնած հոգուս նոր արշալոյս ես ծագեցնեմ, ո՛վ իմ սա՛ղի:

592

Գիտութեան մէջ, նոյնիսկ ըլլաս, Արիստոտել եւ կամ Ջէմհուր,
Իսկ գորութեան մէջ մէկ կեսար, կամ չինական մի մեծ Ֆէլսոփուր,
Խըմելու ես բազմութեան հետ դուն բաժակը հըրածեշտին,
Վերջին կայանդ է գերեզման, քէկուզ ըլլաս Պահրամը Կուր:

593

Մեռածներու եւ ողջերու գործը տեսնող Դո՛ւն ես, ո՛վ Տէր,
Խառնաշըփոք այս աշխարհը՝ պաշտպանողը Դո՛ւն ես, ո՛վ Տէր,
Իրօք որ վատ գերի մըն եմ, բայց գերիին տէրը դո՛ւն ես,
Աստուածը Դուն ըլլալէ վերջ, մեղք ունեցող ո՞վ կայ, ո՛վ Տէր:

594

Վարդի՛ շըրջան, գինի, նըւագ, բարեկամներ, երբ ստնք կան,
Ինձպէս մէկը, ինչպէ՞ս կըրնայ ալ համբերել երկու վայրկեան,
Այգի, տակառ մ'ընտիր գինի, ու մըրմունջներ ուտ-ջութակի,
Ամբողջութիւնն ասանց վե՛ր է, քան Եդեմը, Քովսէրը քան:

595

Սաղի՛, դիտէ՛ փայլը գինուն լիալուսնի շողերուն մէջ,
Տե՛ս, քովս ի վեր գեղ սիրուիս՝ կակաչաքոյր ու նըրքամէջք,
Աշխարհային բանի մասին ինձ մի՛ խօսիր, սէ՛րը կ'այրէ,
Ու մարելու համար սըրտիս հուրքը՝ գինի կըրէ՛ անվերջ:

Բարի՛ եկար, դուն՝ որ հոգուս անդարձութիւնն ես ցանկալի,
Դուն եկար, բայց ես չ'եմ հաւտար իմ աչքերուս՝ արցունքով լի,
Զէ՛ Աստուծոյ, այլ իմ սըրտիս սիրոյն համար խըմէ՛ այնքան,
Որ չը գիտնամ թէ՛ դուն ի՛նքն ես, ու եկեր ես այսօր ինձի:

Երբ հարբած եմ, չ'եմ գիտեր թէ՛ արդե՞օք դէպք մ'է շատ ցաւալի,
Թէ աշխարհը անդունդին մէջ՝ գընդակի մը պէս գըլարի,
Դեռ երէկ էր, գինու համար գըրաւ դըրի գիս գինետան,
Ու տէրն ըսաւ՝ — «մէկ ապահով գըրաւ պէտք չ'է՛ տեղէն շարժի»:

Մերք պահւրտած Դուն կը մընաս՝ անտեսօրէն անմատչական,
Կ'երեւաս մերք հազար ձեռով՝ ըստեղծման մէջ կայտարդական,
Կը թըլի թէ՛ այս բոլորը ժամանց մըն է, լոկ Քեզ յատուկ,
Դերասանը ի՛նքն ես, ինչպէս նաեւ ինքը հանդիսական:

Զըւարճութեան կամ անձնական երջանկութեան համար թէ դու,
Ընդունակ ես հանգիստ սիրտ մը ցաւ ու վըշտով վըրդովելու,
Ամբողջական քու կեանքիդ մէջ՝ խելիդ համար *Մարէմ պահէ,
Որովհետեւ ազէտ, փորձանք անպակաս եմ քեզ ըլլալու:

Սափոր մըն է մարդու մարմինն ու հոգին ալ անոր գինին,
Սիրտը նըման է մէկ նէյի, շունչն ալ ձայնն է երգող նէյին,
Խայտամ, գիտե՞ս, ըսկիգր-վախնան հող եղող սա մարդը ի՛նչ է,
Յընարական կանքեղ մը, որ լոյս մը ունի վառուած միջին:

Մէկ ցորենիաց, երկու չափ ալ ընտիր գինի ու միասին՝
Որձ ոչխարի կողէն խորտիկ՝ եթէ ասանք ըլլան իմին,
Ու ես նըստիմ ջըրի ափին կակաչաթոյր գեղուհուս հետ,
Երջանկութիւն մ'է որ ամէն սուլքանի չէ՛ ընկեր բաժին:

* Մաթէմ = Պարսկերու սուգի եւ ողբի օրն է:

Զուտ գինիէն իմ գեղուհու այտերն եմ հուր, ինքը՛ս հարբած,
Արդէն բոլոր գըղջումներըս շատոնց է որ ես եմ դըրժած,
Ա՛հ, նըշմարիտ, լաւագոյն է հարիւրաւոր ուխտ բեկանել
Քան գինու կուծ մ'որ դեռ կըրնայ մոռացում տալ սըրտին նեղուած:

Մե՛նք ու գինի՛ն, գեղուհի՛ն ու ծագա՛ծ առտուն, կա՛զմ ենք, սա՛ղի,
Ալ կատարեալ գըղջում փընտռել մեր մէջ հընա՛ր չէ՛, ո՛վ սաղի,
*Նոյի կըրկնակ առասպելը՝ դուն մի՛նչեւ ե՞րբ պիտի կարդաս,
Անպարէ՛ նախ բերե՛լ մեզ անդորր հոգին, ո՛վ իմ սա՛ղի:

Մերձենալու համար քեզի, ես չ'եմ կըրնար ձեռքս պարզել,
Ոչ ալ ունիմ ուժ բաւական՝ քեզէն հեռու շունչ մը քաշել,
Իսկ խո՛ր ցաւըս յայտնել մէկուն՝ քաջութիւնը ինձ կը պակսի,
Ի՛նչ հանելուկ, ի՛նչ տառապանք օտարոտի՛ այսպէս սիրել:

Սիրով հարբած մէկուն հանդէպ՝ ըզգուշացիր կոշտ վարուիլ դու,
Վատ արարով՝ ազնիւ մարդկանց դուրը վըրադ փակել տալու,
Գինի՛ խըմէ, թէ Դըժողփի հուրին արժան աւագակ մ'ես,
Խըմես կամ ո՛չ, հընար չը կայ քեզ Դըրախտէն մաս հանելու:

Եթէ հինին չը նըմանող նոր աշխարհ մը շինէր Աստուած,
Ինձ ալ նայել ու հետեւիլ եթէ ըլլար թոյլաւորուած,
Ես, կամ ջընջել կ'ըստփայէի իմ անունըս Կենաց-Դըրքէն,
Կամ լաւագոյն վիճակ կուտար, քան թէ հիմա է նա տըւած:

Ո՛վ դու վառուած ըլլալով վառ՝ ու վառուելու շատ արժանի,
Որ Դըժողփի հուրը քեզմ'ով բըռնկցընելն է օրինի,
Դուն մի՛նչեւ ե՞րբ — «նեքէ Աստուած Դու խայտամին» — պիտի կըրկնես,
Դուն ո՛վ եւ ո՛րք թողութիւն տալ սորվեցնելը մէկ Արարչի:

* Ղուրանի մէջ՝ Նոյի պատմութիւնը հինդ վեց անգամ զանազան ձեւերով պատմուած կայ:

*Ա՛յն օրն անգամ, դէմքս զըւարթ երբ դուն տեսնես, գիտցիր սակայն,
Որ սըրտիս մէջ՝ կուտակ, կուտակ՝ աւերակներ ու վըշտեր կան,
Թէ սուգակ ես ու աչքերուս խո՛ր ծովին մէջ չ'ես կորսըւիր,
Ծովահարսունք պիտի գըտնես դուն անոր մէջ յաւերժական:

Թէ կուգես քու ժամանակիդ յաղթականը ի՛նքզնիդ ըլլալ,
Մեծ ու փոքրին առջեւ հըռչակ դեռ չը հանած՝ նայէ՛ չը տալ
Ո՛չ մէկ հարուած Քըրիստոնեայ, Իսլամ, Հըրեայ կըրօնֆնեքուն,
Երբ հասած ես կուռ գօրութեան՝ հարուածըդ տո՛ւր երեքին ալ:

Իմաստութեան որպէս հիմունք կը ծառայեն լոկ երկու բան,
Որոնց մասին պատգամած չէ՛ Մարգարէի գիտուն բերան,
— Զը քաշակել ամէն բանէ, ինչ որ մեզի է շընորհուած,
— Ու խուսափիլ միշտ մարդոցմէ շատախօսող ու զըրարան:

Դուն հետեւէ անո՛նց միայն, որ գինետուն կը յանախեն,
Այս աշխարհի մէջ, թող գի՛նին, նըւագն ու սէր քեզ զըրաւեն,
Բաժակըդ մի՛շտ ձեռքիդ պատրաստ՝ խօսիլ մի՛ տար քու բերանիդ,
Թէ խենթ խօսքեր նա դուրս չի՛ տար՝ ապահով ես լոկ այն ատեն:

* Փօլ Վէրլէն կ'երգէ՝

— Ես կը տեսնեմ խըմբաւորում ծովի վըրան
Ահաւո՛ր ծով, արցունքներէն իմ կազմուած,
Աչքերըս թաց՝ հողմունքներէն դառն ու դաժան,
Ահագանգի ու ըստուերի այս գիշերին՝
Երկու աստղեր են աչքերըս՝ ծովի վըրան:

Խաղաղութի՛ւն, խըմբաւորման ծովի վըրան,
Ծովի վըրան այն բարութեան արցունքներու,
Ուրախ աչուիս պայծառատես՝ ծովի վըրան՝
Անահագանգ, անդորրային այս գիշերին՝
Զայց հրեշտակներ են գեղանի՛ ծովի վըրան:

Համաշխարհի տառապանքին բաժինըդ տա՛ր համբերատար,
Քու վըշտերուն ու տանջանքին՝ դուն չ'ես գըտներ մէկ հոգատար,
Երջանկութիւն դուն կարող ես ներաշխարհով լոկ ըստանալ,
Ի՛նչ որ դըրսէն դուն կ'ըսպասես՝ եւ ո՛չ մէկ շահ նա քեզ չի՛ տար:

Պատահական մարդկանց հանդէպ՝ պէտք է մընան անարտաբեր
Խորախորին իմ մըտքերըս, մինչ իմ վարմունքն է շա՛տ տարբեր,
Երբ դէմս ունիմ ընտիր մըտքեր, ազնւական ու խորիմաստ,
Որովհետեւ ես՝ կոյրերուն անկարո՛ղ եմ վառել լապտեր:

Երկինքը դեռ իր գաղտնիքը ո՛չ ոքին է մերկացուցած,
Բայց բիւրաւոր արքաներու բերաններն է հողով խրցած,
Գինի՛ խըմէ, ո՛վ բարեկամ, մահէն կեանք չի՛ գարթնիր բընաւ,
Երբէ՛ք չի՛ք այլ երջանկութիւն, քան այն՝ որ դուն ես քաշակած:

Մինչեւ անգամ թէ՛ կըրէի վըզիս՝ մեղքը համաշխարհին,
Դարձեա՛լ պիտի երկարէիր, Տէր, ինձ ձեռքդ քու ներումին,
Այդպէ՛ս էիր դուն խոստացեր՝ թէ դառնայի ցաւին աւար,
Օ՛, մի՛ թոյլ տար, ցաւիս մեծնալ, մե՛ծ է արդէն նա այս ժամին:

Դո՛ւն, որ բընաւ առընչութիւն չ'ունիս մեղքին հետ, ո՛վ Աստուած,
Քու անունէդ խօսողները, որքա՛ն վատթար են մոլորուած,
Հակտի գիրը, որպէս պատգամ քարոզելով հէզ մարդկութեան,
Այս աշխարհի ամէ՛ն չարեաց աղբիւրն են Քեզ նըշաւակած:

Մի՛ խանգարեր երբէ՛ք մարդկանց մըրափին մէջ գիշերական,
Կամ տանջելով՝ ըստիպել որ Աստուած կանչեն իրենց պաշտպան,
Գեղեցկութեան ու նախութեան վըրայ յոյս մի՛ դիր կեանքիդ մէջ,
Երկու՛նքն ալ միշտ յափըշտակաւիլ կըրնան մէջը մէկ գիշերուան:

618

Մարդկանց բերանն եմ ես ինկած, բէեւ ո՛չ մէկ պատմաւ տըւած,
Այս սուրբերը երբեւիցէ իրենց սըրտին մէջ չ'ե՞ն նայած,
Անիրաւել, պոռնըկանալ ու սուտ խօսիլ, ահա՛ մեղքեր,
Մինչ՝ գինիէն ու սէրէն գատ՝ այլ բանի ձեռք չ'եմ երկարած:

619

Թեթե՛ւ սըրտով, թոյլ սուր կըրել կեանքի ծանրը հոգերը, Տէ՛ր,
Չար գործերը վատքար մարդկանց նայուածքներէն ծածկէ՛, ո՛վ Տէ՛ր:
Թո՛ւյլ սուր, այսօր անգամ մըն ալ ուրախանալ աշխարհիս մէջ,
Ու վաղն, ըրէ՛, ինձմէն Դուն ա՛յն, ի՛նչ շընորհըդ կը ցանկայ, Տէ՛ր:

620

Ի՛նչ տըխուր է վըկան ըլլալ, որ շընորհներ ազնըւական,
Այս կեանքի մէջ՝ ընդհանրապէս՝ ձեռքերուն մէջն են անարժան,
Հարբեցում ու խոյանք տըւող՝ գեղեցկութիւնն ու միտքն անգամ,
Գերիներն են անա՛րգ ուժին, յիմարութեան ու բըրտութեան:

621

Սէրը սուտակ մ'է, որ ունի անգին հանքն իր մասնայատուկ,
Մարգարիտ մ'է, որ փայլ ունի առիւմնող ու թաւշափափուկ,
Ու բովանդակ Առեղծուածներ՝ Գոյութեան ու Անէութեան,
Իրմով միա՛յն հընար լուծել, ու թափանցել մըտքին ծածուկ:

622

Բազդի-Անիւ, քու դառնալըդ լոկ աղէտ կը առաջ բերէ,
Ի՛նչ հաննար է, գեղեցկութիւն՝ ժանիքներըդ շո՛ւտ կը փըշրէ,
Շա՛տ աւելի անգո՛ւր ես դուն, քան երկիրը մեր բընակած,
Որ ծոցին մէջ պահած գանձեր՝ սեւ հողով կը վարագորէ:

623

Դուն չ'ե՛ս խըմեր, բայց հանդուրժէ՛, որ մենք խըմենք գինին ընտիր,
Ես չ'ե՛մ նանչնար ո՛չ մէկ Աստուած՝ որուն հանդէպ ըլլար ոնիր,
Անոնք, որոնք կը պարծենան ժուժկալանքով գինարբուքի,
Քոզարկելու համար է լոկ՝ մոլութիւննին վա՛տ ու գազի՛ր:

624

Մենք բոյն՛րս ալ, անձնատուր ենք ամբողջովի՛ն գինու կամքին,
Որքատունկի դու շառ աղջիկ, սիրտըս քո՛ւկդ է մէջն այս կեանքին,
Աջ ձեռքովը սափոր բըռնած՝ եւ ձախովը բիրեղ բաժակ,
Սաղին թող մեզ երանութեամբ տա՛յ արիւնը քու հուր սըրտին:

625

Շըղթայելու համար սըրտիդ վըրդովմունքը, խըմէ՛ գինին,
Հաշտարարը եօթանասուն երկու ներհակ դաւանանքին,
Մի՛ հրաժարիր դուն բընաւին Ալփիմեայէն այս պատուական,
Որ մէկ շիշով բուժում կուտայ՝ հազար տեսակ վիշտ ու ցարին:

626

Արեգակը հորիզոնէն կը բարձրանայ, անկողնէդ ե՛լ,
Լի՛ց բաժակըդ, խըմէ՛ գինիդ, ու քանոնիդ տո՛ւր սիրերգել,
Երկարատեւ քընողներու վայելքները շա՛տ կա՛րն կ'ըլլան,
Իսկ տեսական քընողներէն՝ դեռ ո՛չ մին է վերադարձել:

627

Արշալոյսի Հուրփի՛ն ձօնէ, կակաչի պէս բաժակըդ հուր,
Աղջըկան մը ժըպտի՛ն ձօնէ, իր բերնին պէս բաժակըդ նուր,
Խըմէ՛, հըպարտ սապետին պէս, անգօսնելով թէ մահը կայ,
Որ բըռունցքով պիտի շըրջէ քե՛զ ու բանայ հողիդ սեւ դուռ:

628

Ա՛յն աստիճան թող քեզ խըմեմ, ո՛վ գուտ գինիդ իմ ծիրանի,
Մինչեւ որ իմ էութիւնըս՝ էութեանըդ այլափոխուի,
Եւ ամէ՛ն մարդ, որ հեռուէն զիս նըշմարէ, կենայ հարց տայ.
— Այդ որտե՞ղէն այդպէս կուգաս, ո՛վ սիրելի վարպետ գինի:

629

Վարդերու գո՛յնն ունի գինին, ու թերեւըս որքատունկի
Արիւնը չէ՛ գինին, այլ նա բութեան արիւնն է հուր վարդի,
Սա բաժակն ալ բիրեղ՝ գուցէ երկնի կապոյտն է խըտացած,
Ու գիշերն ալ՝ թերեւըս սեւ արտեւանունքն արեգակի:

630

Յօդն առտրւան վար կը նընշէ՝ կակաչն, յասմիկն ու մանիշակ,
Բայց շողարմակ իրենց բեռէն՝ շուտ կ'ազատէ հուրն արեգակ,
Ամէ՛ն առտու սիրտս է տըրտում, ու գըլլսիկօր կուրծքիս տակին,
Սակայն՝ սըրտիս վիշտն ու քալսիծ՝ կը փարատէ նայուածքդ տափ:

631

Նա քեզ պիտի տա՛յ ջերմութիւն՝ քափանցումով կախարդական,
Պիտի հալէ՛ ձիւնն երէկիդ ու փարատէ՛ մէգըդ վաղուան,
Նա քեզ պիտի լուսաւորէ՛ ու ողորդէ՛ նառագայթով,
Ու վերջապէս պիտի փըշրէ՛, բանտարկեալիդ ժանգո՛տ շըղթան:

632

Սիրոյ նամբուն վըրայ քաւալ՝ բաղդը պիտի կոխէ՛ անցնի,
Սիրո՛ւն աղջիկ, անապական դուն իմ բաժա՛կ եւ հո՛ւր գինի,
Մօտեցի՛ր ու շըրթներըդ տո՛ւր, քու շըրթներըդ ամբա՛ն արեւ,
Քանի ես դեռ չե՛մ վերածուեր գերեզմանիս մէջն անիւնի:

633

Ըսկիգրէն գիս գուրգուրացիր, այնքա՛ն ջերմին, ինչո՞ւ համար,
Ու վայելի երանութեամբ հարբեցուցիր, ինչո՞ւ համար,
Իսկ հիմա ալ, մըտածումդ է սիրտըս ընել պատառ պատառ,
Վերջապէս քեզ ի՞նչ եմ ըրած, նորէն կ'ըսեմ, ինչո՞ւ համար:

634

Գինի՛, գինի՛, հիւանդ սիրտըս կարի՛քն ունի այդ դարմանին,
Գինի՛, գինի՛, մըշկարութեամբ ու իր գոյնով նըման վարդին,
Գինի՛, գինի՛, որ ես մարե՛մ բեժ կըրակն իմ խո՛ր տըրտութեան,
Ո՛վ գեղուհիս, գինի՛, գինի՛, ու նըւագը մետաքս սագին:

635

Բամագանի մահիկն արդէն երեցաւ մով երկնի վըրան,
Արեւն առտուն մինակ պիտի շըրջի քաղի լըռած շուկան,
Գինիները կուծերուն մէջ՝ ծոյլ ու անշարժ պիտի նիրհեն,
Աղջիկներն ալ պուրակներու ըստուերին մէջ՝ համբայր մուրան:

636

Որքա՛ն խեղն ու անպէ՛տք բան է, սիրտ մը որ չէ՛ սէրը ցանցած,
Որ չէ՛ կըրցած արբըռոսալ՝ սիրապարգեւ բաժակն ըմպած,
Թէ չը սիրես, ի՞նչպէս կըրնաս դուն հիանալ արեգշողով,
Կամ նաշակել լուսընկայի արծաթշաղը անըրջամած:

637

Պատուաստեր ես եթէ սիրոյ անմահ վարդը սըրտիդ վըրան,
Այն ժամանակ քեզի կ'ըսեմ, որ չէ՛ անցեր կեանքդ ունայն.
Իսկ եթէ դուն, Գեղեցկութեան քու բաժակըդ բարձրացուցած
Դատարկեր ես ազնիւ գինին՝ արժանի՛ ես երանութեան:

638

Դո՛ւն, որ ունիս շուշան դէմքիդ՝ վայրի վարդէն սիրուն այտեր,
Որուդ դէմքը նըման է Զին Աստուածուհուն սիրանըւեր,
Գիտե՞ս, որ քու մե՛ղմ նայուածքը՝ Բաբելոնի արքան դարձուց
Ճատրակ խաղի խենթին հաւսար՝ որ քագուհուց միշտ նահանջէր:

639

Շա՛տ քեքեւ է գինու հոգին, ո՛վ բըրուտներ, ատոր համար,
Սափորներու ներքնակողեր, ըրէ՛ք ողորկ, նըրբայարդա՛ր,
Քանդակողներ, քափեցէ՛ք ձեր հաննարի կուռ ուժն ու շընորհք,
Գինու հոգուն՝ տարփատոյն աննիւթ եթերն է սիրահար:

640

Դուք կ'ըսէ՛ք թէ՛ գուտ գինին է հըրաշագործ դեղ ու դարման,
Օ՛ն ուրեմըն, բերէ՛ք ինձի, տիեզերքի գինին համայն,
Սիրտըս այնքա՛ն վէրքեր ունի, տիեզերքի գինին բերէ՛ք,
Աւա՛ղ, ի՞նչ շահ, դարձեալ սըրտիս խո՛ր վէրքերը պիտի մընան:

641

Ո՛վ սիրուհիս, քի՛չ մ'ալ աւել, քի՛չ մ'ալ աւել, խըմէ՛ գինին,
Շառ այտերըդ քաւիշ վարդի դեռ դիւքական փայլը չ'ունին,
Քի՛չ մ'ալ աւել, քի՛չ մ'ալ, խայեամ, տըրտութիւնդ ու քալսիծըդ տա՛ր
Քու սիրուհուդ, շուրթն ու աչեր, ահա քեզի պիտի ժըպտին:

642

Մենք շինած ենք տիեզերք մը, ուր շաղած ենք միայն վարդեր,
Մեր հիւրերը թիթեռներն են, պլլպուլները մեր գուսաններ,
Երբ այլեւս վարդեր չ'ըլլան, ո՛չ ալ տերեւ, այն ժամանակ,
Աստղունքն են իմ վարդն անթառամ, ու գանգուրը՝ իմ սաղարթներ:

643

Իմ ըսպասած հարուածն հասաւ, շո՛ւտ լըքեց գիս իմ գեղուհին,
Երբ նա ի՛մս էր, ինձ դիւրին էր արհամարհել թէ՛ սէր, թէ՛ կին,
Դո՛ւն մեճաւոր էիր, Խայեամ, երբ սիրուհիդ գըրկիդ մէ՛ջն էր,
Տե՛ս, նա փախաւ, որ կարենաս ապաստանիլ մէջն իր գըրկին:

644

Լըռէ՛, խորի՛ն իմ տառապանք, պիտի փընտռեմ ես մէկ դարման,
Պէ՛տք է որ ես ապրիմ, վայլեմ, քանի արիւնս կ'առնէ շըրջան,
Որովհետեւ մեռելները չ'ունին բընաւ յիշողութիւն,
Մինչ ես կ'ուզեմ՝ տեսնել-վայլել իմ գեղուհին ամէն վայրկեան:

645

Բամագանը անցաւ, եկաւ բերկրանքն ուրախ թըմբուկներով,
Կենդանացնել ծիւրած մարմին, թարշամ հոգի՛ նոր յոյգերով,
Գուսանը նոր գըրոյց ունի, երա՛գ, գինի՛ վաճառք հանուած,
Լուռ է միայն իմ գեղուհին՝ կենդանութիւնս է իրեն քով:

646

Ո՛վ գինետուն, մեր աղերսը անհետեւանք դուն մի՛ թողներ,
Կեանքի մըռայլ խաւարչուտը առաւօտոդ լոյսըդ վառէ՛,
Հոգա՛ մեզի՛ սափորներէդ բաժակ, բաժակ մատուրակել,
Քանի դարձեալ մեր անիւնէն՝ բըրուտը չէ՛ շիներ կուժեր:

647

Կը գինարբիմ, հակառակորդ աջէն, ճախէն իմ երեսիմ,
Կ'ըսեն թէ՛ մի՛ խըմեր գինին, թըշնամի է մեր հաւատքին,
Որովհետեւ գիտցա՛յ թէ նա թըշնամի է, Աստուած վըկայ,
Պիտի խըմե՛մ, գի արդա՛ր է խըմել արիւնն անհաւատին:

648

Աշխարհակալ Մահմուտ մըն է, որթատունկի հիւրը հըգօր,
Քանի՛ անգամ, ա՛յն վարչկատուն ու անհաւատ ցեղեր բոլոր,
Հերոսական գօրութեան դէմ՝ ահ ու դողէն խարագանուած՝
Բընաջի՛նջ են եղեր եւ կամ փախուտ տըւեր են գըլխիկոր:

649

Դեռ երէկ մէկ Դըժոդ՝ այսօր Դըրախտ դարձեր հողն արեւցաթ,
Դալարին մէջ կը թաւալին գարնանային գետերն արծաթ,
Թողէ՛ք գիս այս Եդեմին մէջ հանգըստանալ երանութեամբ,
Հուրիսիրուն գեղուհու մը դըրախտ շունչին տակ սիրարծարծ:

650

Եդո՛ւկ անոնց, որոնց համար սէրն անձանօթ մընաց յաւէտ,
Սըրտերուն մէջ տեղ չը գըտաւ՝ սիրոյ վայելի՛ կըսկիծին հետ,
Որոնց աչքեր, վերջի՛ն ժամին, սիրած ձեռք մը չ'եղաւ փակող,
Երբ աշխարհէն՝ անձանօթին ու անյայտին մեկնեցան հէգ:

651

Շա՛տ անգամներ ես երդուեր եմ, թողնել գինին ու գալ դարձի,
Կը թըւի թէ՛ այդ խոստումներ եղեր էին խօսք հարբածի,
Շուտով եկաւ վառ գարունը՝ վարդ ու ծաղկունք ձեռքերուն մէջ,
Զըղջալ խորհող մոլորեալիս՝ քուրճը պատուեց բիւր հատուածի:

652

Շըւայտօրէն կեանք վարել չէ՛, գինարբուքիս իմ նըպատակ,
Կամ հաւատքը ուրանալ ու դառնալ ըմբոստ մէկ ըստահակ,
Այլ, աշխարհը մոռանալով՝ շունչ մը քաշել ազա՛տ, անհո՛գ,
Իմ խըմելու, հարբեալու պատնառն ահա ճիշտ ու միակ:

653

Եօթանասուն եւ երկու հատ կըրօնքներ կան երկրի վըրան,
Ճըշմարտագոյնն է սակայն նա, ո՛ւր աննեց սէրն է բընարան,
Մըզկիթ, բագին ու պատարագ, մէկդի՛ թատրոնն այս խեղկատակ,
Սէ՛ր ու գինի՛, որոնք հանգիստ ու մոռացում միայն կուտան:

654

Ինձի կ'ըսեն, հայեամ, վե՛րջ տուր գինարբուհիդ, ալ մի՛ խըմեր,
Իսկ ես կ'ըսեմ — երբ կը խըմեմ, կը հասկընամ լեզուն անգիր,
Ծաղկանց ու թէ՛ ի՞նչ կը խօսին յասմիկ, կակաչ ու մանիշակ,
Նոյնիսկ կ'առնեմ վարդ գեղուհուս չ'արտաբերած միտքն ու խօսքեր:

655

Հաւատացած կը խօսիք թէ՛ Դըրախտին մէջ անմահական,
Մեղր ու գինի հոսող գետեր ու անըման հուրիներ կան,
Լաւ, ի՛նչ որ մեր Մեծ Մարգարէն վերին համար է խոստացած՝
Հընա՞ր է որ վարն արգիլէր, միթէ՞ սա չէ՛ հակասական:

656

Անդըրդուելի համոզումով կըրնայ միա՛յն հըզօր գինին,
Եօքանասուն երկու տեսակ աղանդներուն հերքել ոգին,
Դարձեալ ի՛նքն է, որ այս կեանքի անարգ ու ժանգ պըղինձներէն,
Զուտ ոսկի կը պատրաստէ մեզ, ահա ձեզ գանձ մը քանկագին:

657

Առտըւան գով հովէն կորգեց՝ բուրմունքդ անուշ սիրտըս տըրտում,
Բայց եւ իսկոյն փախաւ գըտնել քեզ ու պահուիլ ծոցըդ քըրքում,
Զը խոքեցելով խեղճ հիւանդիս, նաեւ ա՛յն թէ՛ իր տէ՛րն էի,
Դեզ օրինակ միշտ առնելով՝ նա գիս մոռցաւ, ինչպէս որ դուն:

658

Գինեվանա՛ն, ըսէ՛, որքա՛ն քիչ կը յարգես սուտակն հալած,
Ո՛չ մէկ բանի հետ չ'ես կըրնար գայն սակարկել՝ վանառք հանած,
Ա՛յն օրէն, երբ արեւ, լուսին իրենց շըրջանն ըսկըսեցին,
Երկրի վըրայ աւելի քանկ գանձ, քան գինին չէ՛ տեսնուած:

659

Երկրի վըրայ կեանքը արար, պատրանք մըն է քաւալավազ,
Ո՛վ յիմար չէ՛, պէտք է գիտնայ թէ՛ աշխարհն է մէկ մեծ երազ,
Ուստի, գինին ձեռքը առած՝ զառանցանքը հեռու՛ վանէ,
Ու այն բուր՛ր ուրուականներ, որ կը տանջեն քեզ հանապազ:

660

Լի բաժակը, գարդն ու բերկրանքն այս աշխարհի, սաղի՛, ի՛նձ բեր,
Ըմպելին, որ սըրտին կուտայ երանութիւն, սաղի՛, ի՛նձ բեր,
Գինին, որ մէկ շըղթայի պէս կը կապէ լուռ ու դուրեկան՝
Իմաստունին, ինչպէս նաեւ յիմարներուն, սա՛ղի, ի՛նձ բեր:

661

Գինու շիթը կը կայծկըլտէ, կարծես ըլլայ հալած սուտակ,
Մատուցէ՛ք ինձ, որ փարատէ մըռայլ հոգուս մուրն անյատակ,
Մատուրակէ՛, ո՛վ իմ սաղիս, հեղուկըդ որ չ'ունի՛ հաւսար,
Որպէսզի ես վերածընուիմ՝ ինչպէս կեանքի ակէն յըստակ:

662

Ինչո՞ւ դուն քեզ մի՛շտ կը տանջես՝ կեանքի մասին մըտորելով,
Դուն լա՛ւ կ'ընես, եթէ ապրիս միա՛յն սիրով ու գինիով.
Որովհետեւ, տե՛ս, ահա այս մանուկը նոր մօրմէն ծընած՝
Արդէն վաղը քաղուած է նա՛ հողի ծոցը՝ մեծ պապին քով:

663

Ամէ՛ն անգամ, երբ շունչ կ'առնենք, մեզ նոր վիշտ մը կուտայ աշխարհ,
Իսկ եթէ դեռ ես կը շընչեմ, գինու լի կուժն է լոկ պատմառ,
Ատոր համար այգադէմին սապուհը տա՛ր շըրքունքներուդ,
Յանալս արեւն ելած պահին՝ շունչդ է առեր վաղո՛ւց դադար:

664

Օր մը, երբ իմ աշխարհ գալըս՝ առասպելի կարգ է անցել,
Ու ես ալ իմ գոյացութեան գիտակցութիւնն եմ մերկացել,
Կը ցանկայի, որպէս սափոր՝ իմ իսկ կաւէս՝ ես յօրինուած,
Գինարբուհի սեղան ելած՝ խըմաղներու շըրջանն ընել:

665

Մըտիկ ըրէ՛, Մուէզզինն է, մինարէթէն կ'երգէ անուշ,
Գե՛հ ուրեմըն, ես պատրա՛ստ եմ, ե՛լ, գինի՛ տուր, թէ՛ նուռ, թէ՛՛ նուշ,
Ո՞ր ըստահակն է որ պիտի սըրբապըզել համարձակէր՝
Աղօթ-քներով կամ քարոզներ ունկնդրելով՝ այս ժամն անփուշ:

666

Ճըշմարտապէս իմաստունը, կը հրածարի ի՛նչ գինի չէ՛.
Լայնածաւալ պետութիւնէն՝ ումպ մը գինին շա՛տ աւել է,
Ա՛լ աւել է լի բաժակը, քան գահոյժը մէկ իշխանի,
Գի՛նու փարչին կափարիչն իսկ, Քայ հուսրէվի քագէն վե՛ր է:

667

Գի՛նու ոսկի կոհակները, երբ բաժակէն լեզուիս կ'իջնան,
Ու բովանդա՛կ ըզգայութիւնն իմ կը լողայ մէջ խրնդութեան,
Հագա՛ր հըրաշք ես կը տեսնեմ ու կը լըսեմ ձայներ որոջ,
Որ խո՛ր իմաստն ինձ կը յայտնեն՝ մըքնամըքին Գոյաջութեան:

668

Զեփիւոն ամբան կը գովացնէ՛ արեւակէզ դէմքը վարդին,
Նա պարտեզի գով շուփին մէջ՝ կը փայփայէ իմ գեղուհին,
Հակառակ մեր վայլած բաղդին, մեր անցեալը ես կը մտնամ,
Որովհետեւ տիրակա՛ն է, քաղցրութիւնը ներկայ պահին:

669

Երջանկութիւն մեզ պարգեւող գինիին եմք մեմք անձնատուր,
Որ ժըպտալի շըբութններով՝ կը հրաւիրէ համբոյրի հուր,
Զբքնա՛ղ պատկեր, սաղին այնտեղ՝ կուծի վերջին շիքն է քամած՝
Այստեղ՝ առի բաժակն ըսես՝ կ'ընծայէ՛ մեզ հոգին փըրփուր:

670

Շըքեղ գարնան վերադարձին՝ խըմէ՛ գինին դու տարփագին,
Թէ՛ ո՛չ երկա՛ր ափսոսանքով՝ պիտի զըղջաս դու դառնագին,
Բուրմունքին տակ վարդերուն վառ, ու պըլպուլի դայլայլին քով,
Ծումապահե՛լ, այդ պարգապէս հակառակ է դատող մըտփին:

671

Խըմէ՛, խըմէ՛, մարգարտահոս կոհակներէն անմահ գինուն,
Որպէս զի քու մարմինն ամբողջ դառնայ շարժուն մէկ գինետուն,
Որ քեզ կազմող հիւլէները՝ ծըծած գինին՝ գինի՛ բուրեն,
Վերադառնա՛ն դէպ գինետուն՝ անոր սեմը ընեն նոր բուն:

672

Մեզ ամէնքի՛ս սէրն իր փարախն է հաւաքեր որպէս հովիւ,
Ժամանակը մեզ չի՛ նեղեր, չի՛ տար հոգեր, կագ ու կըռիւ,
Ա՛յն պահէն, երբ դատարկած ենք նըւիրական բաժա՛կն իր լոյս,
Մենք դարձա՛ծ ենք, որպէս մէկ մօր, ագա՛տ, հանդա՛րս որդիք անքիւ:

673

Թէ խելք ունիս, դուն կը հարբիս խաղողի վարդ հիւքովն հոսուն,
Թո՛ղ նըւիրուած գինարբուներ քեզ նըշմարիտ կարդան օծում,
Բայց ո՛չ, եթէ կոյր է հոգիդ, ապարդի՛ւն է իմ յարդարանք,
Բո՛ւն հարբիլը երջանկացնող՝ չի՛ յաջողուիր տըգէտներուն:

674

Հիմա, երբոր վարդերն ամէ՛ն՝ կոկոնները կ'արձակեն լուռ,
Պըլպուլներու դայլայլին տակ՝ սարքենք խըննոյժ միահամուռ,
Ու գինիով, որ կայծարձակ կը ցուցըլայ որպէս սուտակ,
Վըրէժ լուծենք տառապանքէն, որ մեր գըլխուն մաղեց հող-մուր:

675

Լուսաբացին երգն է քախծոտ, լի բաժակով, ե՛լ, գինի՛ տուր,
Երկրի վըրայ, սաղի՛, ի՞նչ կայ լաւագոյն բան, քան գինին հուր,
Երբ հագարան մեծ ու պըզտիկ իշխողներ ու Մեծամեծներ,
Ժամանակի Անիւին տակ՝ եղեր են մի՛շտ ջարդ ու փըշուր:

676

Այս աշխարհի ամէ՛ն տանջանք իսպա՛ն մոռցած՝ գըրկէ՛ ուժգին,
Համակ բուրմո՛ւնք, սէ՛ր ու տարփա՛նք, նոնեհասա՛կ մէկ սիրուն կին,
Նախ քան, ինչպէս որ քեզ համար վընդուա՛ծ է՝ նախօրեակիդ.
Քեզ չէ՛ գըրկեր հողը անյագ՝ բագուկներով իր սառնագին:

677

Նոր լուսինը կը մօտենայ, մըլխիքարանք մեզ բերելով,
Կուգայ մեզի աւետելու Բամագանի վերջն իր ծումով,
Տե՛ս, քէ ինչպէս հինը նիհար, յոգնավաստակ ու դակկադէմ՝
Ժուժկալանքէն մեռել դարձած՝ կ'անյայտանայ մեծ ըշտապով:

678

Կը չըբանա՛յ, կը փարատի՛ քեզմով սըրտիս սուգը տըրտում,
Ո՛վ գեղուհիս, մի՛ վարանիր, շընարհել ինձ քու նըւիրում,
Խորհէ՛, որ քու գեղեցկութիւնն ո՛չ երկար է, ո՛չ անվայտան,
Գուցէ շուտով ալ ո՛չ ոքին կարողանաս տալ մտացում:

679

Գըծողքի ծուխ կարծես հագած՝ գարշատեսիլ մէկ վանական,
Ներս ընկնելով մեր գինետուն՝ տիկը քափեց այս վայրերան,
Ազնի՛ւ գինին՝ գետնի՛ն վըրան, լուտանք, յորդոր ու սաստ տալով,
Օ՛, դո՛ւք ըսէք, այս գործողը մի՞թէ արժան է մարդ անուան:

680

Ա՛յն Մեծ օրէն, երբ դիցուեաւս ես իմ սիրտըս նըւիրեցի,
Ա՛խ, ա՛յդ օրէն, ամէ՛ն չարիք ու քըշնամանք ես կըրեցի,
Գինիին մէջ ընկըզմեցին իմ հըռչակըս անոնք առմիշտ,
Իսկ ի՛մ փառքս՝ փոխարէնը խեղճ երգի մը սակարկեցին:

681

Երիտասարդ գեղեցկուհին սիրոյ տապով սիրտս է վառած՝
Սիրտս է խօսուն, իսկ բերանըս համր է դարձած՝ խօսքը մոռցած,
Ո՛վ Աստուած իմ, երբեւիցէ տեսնըւե՞ր է երկրիս վըրան՝
Պա՛ղ ու գուլա՛լ ազբիրին քով՝ պապակ մարդը ծարւէն տանջուած:

682

Երբ այլեւըս չե՛ս ունենար բաժակիդ մէջ գինին փայլուն,
Ու շըբքներուդ վըրայ համրոյրն՝ հուրիսիրուն քու սիրուհուն,
Ալ ինչո՞ւ դու կը վարանիս վերադառնալ խաւար կըրկին,
Ուր, նախ քան քու ծընունդն արդէն՝ անյիշատակ եղեր ես դուն:

683

Իմաստունին կը վերացնէ ազնիւ գինին՝ յար եւ նըման՝
Աստուածընտիր արդարի մը կըրօնական գինովութեան,
Ապրած օրեր ե՛տ կը կանչէ, տէ՛ր կը դարձնէ մեր ուզածին,
Շառ հեղեղ է մերք երակին՝ մերք շոռ արցունք խո՛ր տըրտմութեան:

684

Անապատը՝ ցանուած հողէն անջըրպետող այս դալարին
Վըրայ նըստիմք, ուր սուլթան ու գերի բառեր հընչած չ՛ունին,
Թա՛ղ որ անդին մեծամեծներ՝ իրենց ոսկի գահին վըրայ,
Ազա՛տ կեանքը քունաւորող օրէնք-ծէտով կառավարուին:

685

Բըռնէ՛ ձեռքիդ մէջ բաժակը, ձեռով նըման շառ կակաչին,
Կակաչաքոյր մանկիկ մըն է, գոր կը ձօնեմ քու վայելիին,
Վարդ շըբքումքէն ծըծէ գինին, որովհետեւ երկինքը լուրք
Յանկարծ կըրնայ անյայտանալ քու նայուածքէն՝ ինչպէս քամին:

686

Գինին կարմիրն ունի վարդին, վարդեջո՛ւր է արդեօք, գուցէ,
Բիւրեղի՛ մէջ շողշողուն է, սուտա՞կ մըն է մաքուր, գուցէ,
Ջուրի մէջ կը նառագայթէ, ադամա՞նդ է արդեօք, գուցէ,
Երագաշաղ լուսընկան ալ՝ արեգակի քո՞ղն է, գուցէ:

687

Ըսէ՛, անցա՛ծ ու դեռ գալի՛ք յաւերժներուն սահման մը կա՞յ,
Հիմա ժամն է ուրախութեան՝ փոխարինող գինին՝ չը կայ,
Տեսականն ու գործնականը վե՛ր են ուժէն իմ սեփական,
Ամէ՛ն մըթին Առեղծուածներ կը լուծէ լոկ գինին ներկայ:

688

Չարի՛ք քոզ գայ այն սըրտին, ո՛ւր տարփանքն է մէկ օտարական,
Չէ՛ կախարդած որուն սէրը՝ սըրտի վայելին այս էական,
Ա՛յն օրըդ որ դուն վատնեցիր առա՛նց սիրոյ ու տարփանքի,
Անարժան է այգալոյսին, լուսինի շոզին հաճոյական:

689

Վարդի շոզին՝ բուրմունքն է քէ՞ նուրբ շըզարշը ծագող այգին,
Ու գանգուրըդ դէմքիդ վըրայ՝ արդեօք մա՞սն է սեւ գիշերին,
Որ նայուածքըդ արեւական պիտի վանէ ակընքարքին,
Ջարքի՛ր, սա՛ղի, ոսկեգօծած են մեր ջամեր՝ շոզն արեգին:

Գինի՛, գինի՛, հեղեղի՛ պէս, որ սուրայ իմ մէջքս զըւարթ,
Որ իր բորբոս հուրֆերով շառ՝ եռայ գըլխուս մէջ ցուրտ, հանդարտ,
Ա՛լ մի խօսեր, բե՛ր բաժակներ, խարէութի՛ւն է ամէ՛ն բան,
Շո՛ւտ, բաժակներ՛, կը ծերանամ սահող ամէ՛ն մէկ ակընթարթ:

Ծերացեր եմ, սերըդ շուտով պիտի ընէ զիս շանթահար,
Որովհետեւ մեծ բաժակըս՝ գինիով լի՛ է անդադար,
Իմ տարփանքս քեզի հանդէպ, յաղթահարեց իմ խելքն ու միտք,
Ժամանակն ալ քերթատեր է վարդն որ ձեռքիս մէջ օր մը կար:

Եթէ կ'ուզես՝, բաժնըւելով՝ զիս մատնէ միշտ ողբ ու կոծի,
Եթէ կ'ուզես, միացո՛ւր քեզ՝ ուրախ, զըւարթ կեա՛նք տուր ինձի.
Թող, քեզ ըսեմ, քէ ի՞նչ վարմունք ունենալու ես ինձ հանդէպ՝
վարուէ՛ հետըս, նիշտ այն տեսակ, ի՛նչ բաղձանքն է քու իսկ սըրտի:

Իմ գերագոյն երաջնկութիւնս է մըտածելու ամէն անգամ,
Թէ դուն ինձի պիտի յիշես, երբ այլեւքս ինքքս չըկամ,
Սակայն, եթէ ինձ յիշելըդ քեզի պիտի վիշտ պատճառէ,
Իմ անունըս չը մոռնալուդ համար ալ եմ պատրաստակամ:

Այս աշխարհի մէջ աշխատէ, բարեկամներ քիչ ունենալ,
Մէկուն հանդէպ համակրանքդ՝ յաւերժացնել դու մի՛ ցանկալ,
Նախ քան մէկուն քու ձեռք տալըդ՝ հարցո՛ւր, արդե՞օք քէ նա մէկ օր,
Հէ՛նց նոյն ձեռքով բարեկամի, պիտի չ'ուզէ՞ քեզ հարուած տա՛լ:

Օ՛, եթէ նախ քան ծընունդըս, իմ ի՛սկ կամքս խօսք ունենար,
Որպէս անդարձ նակատագիր, ի՛ր վընիռը տալ կարենար,
Երբէ՛ք, երբէ՛ք ես չը պիտի կեանք առնէի, աշխարհ գայի,
Որով ո՛չ ալ, օր մը նորէն, կորսըւելու կարիքն ըլլար:

*Արարչական կաւէն արդէն՝ նաեւ մա՛րդն էր իր ձեւն առած,
Ու նախնական սաղմն էր ցանուած՝ վերջն անելով տոհմեր դառած,
Ըստեղծման օրն իսկ մեր մեղքեր՝ հաշուեցիրքն էր Ձեռքը գըրած,
Որ աններում պիտի հարցուի՛ դատաստանի օրը հասած:

Ո՛ւր ալ երթաս ու հեռանաս, գերեզմանն է միշտ քեզ մօտիկ,
Տերեւները կեանքի ծառին՝ կը քափին միշտ մէկիկ, մէկիկ,
Ըլլայ քաղցըր քէ դառնահամ՝ կաքիլ, կաքիլ, հաւատա՛ ինձ,
Կեանքի գինին կը քափի լուռ՝ փոշու մէջ՝ մինչ վերջին հատիկ:

Սուտակ շըրքներ ծըծել անկուշտ, մինչ ձեռքըդ կայ առլի բաժակ,
Սագի լացէն արբշխո՛ կեանքի խո՛ր տարփանքին քեզ տալ համակ,
Լաւ է, սակայն, լո՛կ այն ատեն, երբ խըզա՛ծ ես աշխարհին հետ
Ամէ՛ն կապանք, հաւատա՛ ինձ, նոր կըսկսի քու անսուտ կեանք:

Անոնք, որոնք քեզ հետ մէկտեղ, միեւնոյն կեանքը դեռ կ'ապրին,
Շուտով պիտի երթան նիրհել սառը ծոցին մէջ սեւ հողին,
Ո՛ւրախ եղիր, տանջանքն ու վիշտ դուն բաժին քող ուրիշներուն՝
Որոնք, որպէս քու յաջորդներ, աշխարհին մէջ պիտի ապրին:

Աշխարհ գալուս եւ աշխարհէն հեռանալուս խե՛ղն պարագան,
Կ'ուրախացնէ աշխարհին կամ կը տըրտմեցնէ, աւա՛ղ, այնքան,
Որքան ծովուն, որու պիտեց մէջ օրին մէկ պատահարա՛ր՝
Խին մ'է ինկած եւ սուգուելով՝ մոռցըւած է նո՛յն իսկ վայրկեան:

Ամէ՛ն շընորհ քողէ՛ք վայլենք, ինչ որ կուտայ նակատագիր,
Որովհետեւ երկար չ'անցած՝ պիտի մեկնինք անկարեկիր,
Առա՛նց գինու, առա՛նց երգի, անհատների ժամանակներ,
Թումբ քումբի քով պիտի փըտտինք գետնի տակը մենք որդակեր:

* Այս քառուկը, որքան ալ որ շատ մը ձեռագիրներու մէջ կ'երեւայ, բնաւ
նայեամի՛նը չի՛ կընար ըլլալ:

Կը կամենա՞ս դուն ենթարկել տիեզերքը կամփիդ ուժին,
 Լաւ, այն ատեն դուն զօրացուր անպայման քու միտքն ու հոգին,
 Լո՛ւկ մէկ բանով, ինչպէս ի՛նքնա, լեցնելու ես կեանքդ բոլոր՝
 — Գինի՛ խըմել — մընացեալը անհո՛գ յանձնել միշտ գալիքին:

*Էրէմի նոյս այգեստանի բոլո՛ր վարդեր անգոյ դառան,
 Ու եօթնաշար, ականակուռ **բաժակն անյայտ ձեռքեր տարան,
 Անդորրութիւն տըւող գինին, սակայն սուտակն ունի հեղուկ,
 Իսկ ջըբափին՝ որքատունկը մի՛նչ այսօր ալ կա՛յ անխափան:

Արտօրանքով ձեւեր կուտաս քու ամէն մէկ երագանքին,
 Բայց, լա՛ւ գիտցիր, որ ամէ՛նքն ալ հող ու մոխրի կը վերածուին,
 Եթէ անգամ երկար տեւեն, կարն փայլէն ետք, անոնք դարձեալ,
 Կը չբանան, ինչպէս ձիւնը աւազին մէջ անպատին:

Ինչո՞ւ համար մենք կը դիզենք ըստացուածքներ, գանձեր անգին,
 Երբ ամէ՛նքն ալ մէկ նըպատակ ունինք քաղած մէջ մեր մըտքին,
 Այն է.— որ մենք, ուշ կամ կանուխ, ունեցածնիս ետին քողած՝
 Պիտի մեկնինք մերկ ու բոքիկ, ինչպէս որ մեր մուտքն էր կեանքին:

Տե՛ս, լուսինը գիշերն ինչպէս երկուքի կը բաժնէ հիմակ,
 Շըբջինք ուրախ անոր արծաթ, անըրջաշաղ շողերուն տակ,
 Ա՛յս, նա յանա՛յս պիտի գայ տալ այցելութիւնն այս աշխարհին՝
 Մեր երկուքի իր որոնում՝ պիտի մընայ անհետեւանք:

Երկտասնեակով համրէ, սաղի, թէ կեանքիս մէջ որքա՛ն անգամ,
 Մեղանչա՛ծ եմ օրէնքին դէմ, որպէս ըմբոստ ու ապըստամբ,
 Որ յետոյ ալ Մարգարէի գերեզմանին ուխտ երթալով՝
 Իմ մեղքերըս երկտասնեակով անոր իսկոյն ես ներել տամ:

* Պաղը էրէմ — Աբարիոյ մէջ հռչակաւոր այգեստան մը:

** Ձէմշիտի կորսուած կախարդական բաժակը:

Արշալոյսը վարդ է շաղած՝ բաժակին մէջ ջինջ կամարի,
 Հուսկ պըլպուլի գեղգեղանքն ալ՝ բիւրեղ օդին մէջ կը մարի,
 Եւ ըսել թէ՛ այս պահին կան փառք ու պատիւ խորհող խենթեր,
 Քա՛ղցր է բոյրը գինուն ու քու գանգուրն է մուշկ, ո՛վ գեղուհի:

Գիտուններէն բա՛ն չ՛ես սարվիր, փայփայանքդ մինչ գեղուհու
 Աղեղ յօնքին՝ երջանկութեան գաղտնի՛քն է քեզ հաղորդելու,
 Մի՛ մոռնար, որ քու օրերդ համբըւած են,— գինի՛ն առած՝
 Հետը նըստիր, նա վարպետ է եւ ընդունակ ըսփափելու:

Եթէ կ՛ուզես տուն ունենալ մենութիւնը հըրաշափառ՝
 Աստղերու եւ ծաղիկներու, խըզէ՛ կապըդ համահասար
 Այրերու եւ կիներու հետ, մի՛ ունենար նամբու ընկեր,
 Ամէ՛ն ցաւի ու խըննոյքի հանդէպ՝ եղիր, պա՛ղ ու օտա՛ր:

Փակէ՛, փակէ՛, քու Գուրանըդ, ազա՛տ թըռիչք մըտքերուդ տո՛ւր,
 Ու համարձակ, նայէ՛, չորադիդ՝ երկիրը հող, երկինքը հուր,
 Աղբատին տո՛ւր, ինչփիդ կէ՛սը, յանցապարտին ներել գիտցիր,
 Հակառակիլ մի՛ ոչ ոքի, ժըպտիլ կ՛ուզես, փակէ՛ քու դուռ:

Մարդն է տըկար, իսկ անողոք ու դառնադէտ նակատագիր,
 Երդում կ՛ընենք, բայց կատարել՝ մենք չ՛ենք ըզգար մեզ պարտադիր,
 Մեր ամօթի հանդէպ ալ՝ մենք անտարբե՛ր ենք սովորաբար,
 Խե՛նթ մ՛ալ ե՛ս եմ, բայց ես ունիմ սիրահարի գէթ ներման գիր:

Փառանանանչ բաղդըդ, ո՛վ Շահ, երկնի խո՛րն է լուսաբանդակ,
 Ո՛ւր, հուսրէվի անունն հըպարտ՝ բոցավառի ջինջ ու յըստակ,
 Քու նըժոյգըդ ոսկեսըմբակ՝ կը ծառանայ աստղերուն մէջ,
 Երբ կը սուրաս, կայծաքաքառ քեզ կը ծածկէ նայուածքնուս տակ:

713

Վաղուան գալիքն է քեզ տանջող՝ մըղձաւանջի պէս միշտ արթուն,
Մի՛ վըհատիր, քէ ոչ վախէն՝ դըժբաղդուրեան գոհ կ'երթաս դուն,
Ո՛չ մէկ բանի հետ մի՛ կապուիր, ո՛չ գիրք, ո՛չ մարդ հարցաքննէ,
Որովհետեւ նակատագիրն է անգըննին, մէկ մութ անհուն:

714

Կը դողայ վարդն հովի շունչէն, մինչ պըլպուլը սէրը կ'երգէ,
Ամպը կեցած՝ մըտիկ կ'ընէ, մինչդեռ քամին կը մըռընչէ,
Գինի խըմե՛նք ու չը յիշե՛նք, ահա՛ վարդն է տերեւաքափ,
Սիրերգ ու ամպ՝ լըռած-կորած՝ ու վայրկեան մը դեռ անցած չէ՛:

715

Յանախած եմ շատ մըզկիթներ, սակայն այնտեղ չ'ե՛մ աղօթած,
Բայց եւ այնպէս գոհ եմ եղած եւ յոյսերով վերադարձած,
Ես կը ցանկամ դեռ շարունակ՝ այցելութիւն տալ մըզկիթին,
Քընանալու կը նըպաստեն՝ ըստուերները իր մըքնամած:

716

Անբաղդներըս ծանօթներ ենք երջանկութեան լո՛կ անունին,
Նոր գինին է մեզ անձնուէր, մեր բարեկամն ամենահին,
Նայուածքով ու ձեռքով գըգուէ՛, միակ անկեղծն ու մըտերիմ
Դու կուծն՝ առի ճանախական վարդ արիւնով որթատունկին:

717

Ուզածըս շատ բան չէ՛ բաղդէն, քիչ մը քարմ ջուր, պատառ մը հաց,
Սաղարթախիտ ծառի մը շուք, ու գեղուհուդ շըրքները քաց,
Ո՛չ մէկ Սուլքան աշխարհիս մէջ, երջանիկ չէ՛ ինձի նըման,
Եւ ո՛չ ալ մէկ խեղճ մուրացիկ, պատճառ ունի ըլլալու լաց:

718

Ո՛վ բարեկամ, ի՞նչ կը խորհիս, նախնիքներուդ մասին այդքա՛ն,
Անոնք ամէ՛նքն ալ փռչի են, փռչիներուն մէջ բիւրդարեան,
Անոնք փա՞ռքը... քողմե՛նք սակայն, վերցո՛ւր կուծը, երթանք խըմե՛նք,
Եւ ունկնդրենք անդորր սըրտով՝ Տիեզերքի մեծ լըռութեան:

719

Ականջըդ բա՛ց, մըտի՛կ ըրէ, այս գաղտնիքը անգիտացուած,
— Երբ նախնական արշալոյսը՝ այս աշխարհն էր լուսաւորած,
Մեր նախահայր Ադամն արդէն՝ քըշուտ մըն էր դատապարտեալ,
Ու կը կանչէր գիշերն ու մահ՝ հագած կեանքէն յուսահատած:

720

Գինարբողի հանդէպ, ջանա՛, միշտ ունենալ համբերութիւն,
Դուն քեզ քըննէ, ու կը տեսնես, որ ունիս շա՛տ պակասութիւն,
Եթէ կ'ուզես խաղաղութիւն, համեմատէ՛ քեզ՝ անո՛նց հետ,
Որոնք կարծես խորք գաւակներ՝ մէկ բան գիտեն — քըշուտութիւն:

721

Նայէ՛, որ քու իմաստութեան գոհ չը դառնան քու նըմաններ,
Գիտցի՛ր իշխել ինքնդ քեզի ու բարկութեամբ դուն մի՛ տարուիր,
Եթէ կ'ուզես խաղաղութիւնն ըլլայ՝ նամբան ամբո՛ղջ կեանքիդ,
Ժըպտէ՛ բաղդին, երբ քեզ գարնէ, ու ո՛չ ոքին դուն մի՛ գարներ:

722

Ա՛յն մարդը, որ նըշմարտութեան պըտուղը դեռ ձեռք չէ՛ բերած,
Նա չի՛ կըրնար կեանքի նամբան՝ քալել շիտա՛կ ու համոզուա՛ծ,
Ա՛յն մարդը, որ նիգերէն վերջ՝ գիտութեան ծառն է նաշակեր,
Անո՛ր համար՝ նո՛յնն է այսօրն ու նախնական օրը ծագած:

723

Ես ինձ յանախ հարց կուտամ քէ՛ իսկապէս ես ի՞նչ գանձ ունիմ,
Իմ մահէս վերջ՝ ի՞նչ բան պիտի քողմեմ, ի՞նչ բան հետըս տանիմ,
Հըրդեհի պէս կարն է կեանքը եւ մէկ մարդու ապրիլն է լոկ,
Բոցեր, որոնք շուտ կը մարին, փռչի՛ որ կը ցըրուէ՛ քամին:

724

Համոզում ու մըշտակասկած, սըլտալանք ու նըշմարտութիւն,
Պարսպ բառեր են, որ չ'ունին մէկըզմէկէ տարբերութիւն,
Պըզպըջակներ օդով լեցուն, որ երբ պայթե՛ն կ'անէանան,
Ըլլան անփայլ քէ շողշողուն՝ եւ որ սակայն կեանքդ է իսկ բուն:

725

Դուսն մի՛ մոռնար կեանքէն քաղել՝ ամէ՛ն պըտուդ ու ցաշակել,
վագել բոյ՛ր խըննոյքներուն ու մեծագոյն բաժակն ընտրել,
Մի՛ հաւատար քէ՛ հաշիւ կայ, ըլլաս արդար քէ՛ մեղաւոր,
Ըզգուշացի՛ր անտեսելէ, ի՛նչ կըրնար քեզ երջանակցնել:

726

Դալար մարգին կեդրոնը՝ սա ծառի շուքն է կըզգու նըմաճ,
Հանապարհորդ, ո՛ւր հասեր ես, կեցի՛ր այնտեղ, քայլիդ վըրան,
Դանդաղ դարձող այս շուքին ու հետապընդած նամբուդ միջեւ,
Թերեւըս խո՛ր անդունդ մը կայ, անանցելի մէկ գերեզման:

727

Պէտք է չե՛ն նըրագ, սեղանակից իմ ընկերներ յոգնած ինկան,
Որոշելու չափ կը տեսնեմ՝ դալկուքիւննին մեռելական,
Պառկած ու պա՛ղ, այդպէ՛ս պիտի ըլլան հողի գիշերուան մէջ,
Պէտք է չե՛ն նըրագ, այգ, արշալոյս մեռելներուն համար չըկա՛ն:

728

Թախիծներըս ես կը ծածկեմ, որովհետեւ վիրաւորուած
Թըռչունները կը քագնըւին, երբ մեռնելու ժամն է հասած,
Գինի՛, վարդե՛ր, կատա՛ղ, ծիծա՛ղ ու քանոնի մե՛ղմ հեծկըլտանք,
Եւ անտարբեր դիրքդ հանդէպ՝ խորունկ վըշտիս, ո՛վ իմ սիրած:

729

Ուրախութիւն ու տըրտմութիւն, չարն ու բարին, նըման են միշտ,
Ամէ՛ն ըսկիզբ անհերքելի վախճանն ունի, այս ալ է նիշտ,
Արդ, քեզ հա՛րց տուր, իրաւացի՞ է, որ բազդէն ուրախանաս,
Կամ տըրտիս, երբ ընկներ է քեզ՝ անակընկալ մէկ խորո՛ւնկ վիշտ:

730

Հըրածարա՛ծ եմ գիտնալէ չարն ու բարին, եւ մըշտական՝
Ըլլամ հարբած եւ կամ ըսքափ, նիրհել կուզեմ գետնի վըրան,
Երջանկութիւն ու տառապանք, իրար նըման են ինձ համար,
Սկզբ բազդին քի՛չ տեղ կուտամ, գիտե՛մ, որ ցաւն է իմ դըրան:

731

Երեկոյեան մըշուշին մէջ, կը հեռանայ մէկ ձիւաւոր,
Պիտի անցնի՞ անտառն անկոխ եւ կամ վայրեր վըտանգաւոր,
Ո՛ւր կը սուրայ, այդ չը գիտեմ — վաղը՝ ես ալ պիտի պառկիմ,
Հողի՞ն վըրայ քէ՛ հողին տակ՝ բան չը գիտեմ ես իբաւ որ:

732

Տաւիդ, բուրմունք, բաժակ, շըրքունք, գանգուրներ ու աչքեր սիրուն,
Կը կործանէ ժամանակը՝ խաղալիքներ որպէս փայլուն,
Ժուժկալութիւն ու մեռութիւն, աշխատանք ու աղօթք խոկում,
Հող ու փոշի, գոր կը ցըրուէ ժամանակն իր շունչով հասուն:

733

Դըժբա՞ղդ ես դուսն, մի՛ մըտածեր ցաւիդ մասին, ա՛լ նա՛ ցաւ չէ՛,
Ցաւդ անե՞ղ է, արարչութեան օրէն՝ մարդու տանջանքն յիշէ,
Հերմակ կուրծքով կին մը ընտրէ, բայց սիրելէ ըզգուշացի՛ր:
Նա ալ ըլլայ անընդունակ քեզ սիրելու, այդ ալ նայէ՛:

734

Երկինքն իր խո՛ր ու անսահման ծոցէն ծաղկունք վար կը շաղէ,
Բուրաստանին մէջ ժրպիտով՝ ցօղն արցունքներն իր կը շարէ,
Կուժն իր խորունկ ծոցէն կուտայ վարդակարմիր անուշ գինին,
Իսկ արեւը հըրածարող՝ խաւա՛ր գիշեր մեզ կը բերէ:

735

Գանի որ քու նակատագիր որոշած է քեզ անցաւոր,
Երկրայի՛ն կարն հանգըստէն վերջ՝ պիտի տանի դարձեալ մէ՛կ օր,
Դալարով ու ծաղիկներով ուրախացիր քանի դեռ կաս,
Գանի դեռ քու անիւնէն չե՛ն անած խոտեր հարիւրաւոր:

736

Աշխարհին հետ, ինչպէս որ է, անա ա՛յս է խորհուրդն իմին,
Պարտաւոր ես դուսն յարմարուի՛ իր պահանջին, լաւին, վատին,
Թըղթալսաղի սեղան նըստի՛լ՝ բաւական չէ՛ որ մարդ շահի,
Թըղթալսաղի մէջ կը շահի, ո՛վ լաւ քուղթեր ունի ձեռքին:

737

Երբ ուժ չ'ունիս դու բաղդին դէմ՝ ապրելու քու ձեռով ուզած՝
Քեզ հոգ է քե՛՛ կօթը յարկով, քե՛՛ իննով է երկինք շինուած,
Ի՛նչ ներկայիս քու շուրջըդ կայ, լո՛կ նա քեզ կը վերաբերի,
Ո՛չ քե՛ եղած-անցածները կամ անոնք՝ որ դեռ չ'են եղած:

738

Դո՛ւն որպէս հիւր այս խարխըլած պատահական օթեւանին,
Նոյնի՛սկ ապրիս այնպէս, ինչպէս ցանկալի՛ է քո՛ւ իսկ սրբտին,
Մի՛ մոռնար՝ որ մէկ կարմատեւ հանգըստէն վերջ երազական,
Մեկնելո՛ւ ես օթեւանէն, ո՛ւր վերադարձ չըկայ կըրկին:

739

Մեր մեծագոյն գինարբուհին՝ գոռոզ էինք, ա՛յս, մենք որքա՛ն,
Տիեզերքէն վե՛ր բըռնէինք մեր գագաթներ կեսարական,
Բայց մարմինը պիտի առնեն, որ քեւերն էր մեր խոյանքին,
Հողի՛ն պիտի դառնանք նորէն, որ խանձարուրն էր նախնական:

740

Այս աշխարհի նամբորդութեան դըժնէդածան նամբուն վըրան,
Հագիւ քե՛ մենք հանգիստ կ'առնենք ակունքին մօտ մեր գոյութեան:
Կարաւանը նամբայ կ'իյնայ՝ խօսական ու արագավագ,
Ու մենք ըշտապ առաջ կ'երթանք՝ անդարձ գիրկը Անէութեան:

741

Ո՛վ դու երկինք, քու լայն տուրքէդ՝ ամէն քըշուտառ ունի բաժին,
Դուն մի՛շտ կուտաս անհըրածեշտ հիւքն ապրելու չարչարանքին.
Կը հարցընեմ սակայն, երկինք, եթէ դուն մէկ մարդ ըլլայիր,
Մէկ ոսպ արդե՞օք դուն կուտայիր՝ այդ տեսակ մէկ վատ շընորհին:

742

Վառ գարունը կը հովհարէ մեղմիկ շընչով դէմքը վարդին,
Բուրաստանի ըստուերին մէջ՝ շա՛տ անուշ է դէմքը եարին,
Անհըրապո՛յր է ամէնն ալ, ի՛նչ որ խօսիս դուն անցեալէն,
Լո՛կ այսօրով ուրախ եղիր, ու մի՛ ըներ խօսքն երէկին:

743

Այս անարդար աշխարհին բիւր հոգերուն դուն մի՛ յանձնուէ,
Հողը մըտած սիրելիիդ յիշատակը մի՛ արտասուէ՛,
Քեզ նըւիրէ փերիսիրուն, յասմըկածոց աղջիկներուն,
Գինի՛ խըմէ միշտ՝ ու կեանքդ անցնող հովին դու մի՛ նետէ:

744

Թո՛ղ որ նախ քան լի բաժակներ դատարկելը մինչեւ յատակ,
Կաքիլ մըն ալ գինի քափենք՝ մարգագետնին արեւատապ,
Պիտի ցօղէ՛ ու գովացնէ նա աչքերը ա՛յն բուրբին,
Որ կը հանգչին անգա՛րք քընով՝ շատո՛նց քաղուած չոր հողին տակ:

745

Թէ՛ բաղդն ինձ հետ չը յարմարի, ես պատրա՛ստ եմ կըռուի համար,
Թէ՛ լաւ անուն չը վաստըկիմ, վատ անունը պատրա՛ստ է յար,
Խայեամ, ահա ծիրանագոյն գինին գուտ ու անապական,
Գինին մերժող խելագարին՝ ահա՛ գըլուխ եւ ահա՛ քար:

746

Թէ՛ որսկան չ'ե՛ս, որսի մասին բընաւ երբէք կարծիք մի՛ տուր,
Չը կարդացած բանիդ մասին՝ դուն մեկնութիւն բընաւ մի՛ տուր,
Եթէ քեզմէն նըշմարտութեան բուն իմաստը հարցապընդուի,
Քո՛ւ տեսածիդ մասին խօսէ՛, ո՛չ քե՛ ծերին խօսածը տուր:

747

*Դուն, որ ասուն մեկնած ես ու վերադարձած մէկ անասուն,
Մարդկանց միջեւ արդէն շատո՛նց մոռցըւած է քու մարդ անուն,
Քու մատերուդ եղունգները համախըմբուած՝ կազմեր սըմբակ,
Իսկ մօրուդ ալ յետոյքդ ի վար հաւաքուելով՝ կազմեր տըտուն:

** Կը պատմուի թէ՛ Նիշասյուրի մէջ մեծ երկրաշարժ մը քանդած ըլլալով շատ մը շէնքերու հետ նաեւ դպրոցին շէնքը, զայն նորոգելու համար երբ էշերով աղիւս կը կրեն, էշուն մէկը ո՛չ մէկ կերպով չ'ուզեր շէնքը բարձրանալ: Սոյնամ, որ պատահամբ ներկայ կ'ըլլայ, կը մօտենայ եւ այս քառեակը կ'ըսէ անոր ականջին, ասոր վրայ էջը խեղոյն կը բարձրանայ:*

Մինչեւ որ մեզ ապագային վիշտը չը տայ լեզի գինին,
 Խըմել չի՛ տար մեզ առաջուց՝ երջանկութեան ֆաղցր ըմպելին,
 Ու մինչեւ որ ապագային՝ մեր թոքերէն խորտիկ չ'ընէ,
 Թոյլ չի՛ տար նա մեզ առաջուց՝ հացը թափել մէկուն աղին:

Մոռցիր, որ քու արդար վարձքդ՝ բաղդն հեզնելով բա՛ն չը տըւաւ,
 Դուն մի՛ տըրտմիր, մի՛ այլայլիր, մի՛ ըսպասեր լաւ օր բընաւ,
 Ի՛նչ որ պիտի պատահեր քեզ՝ Հաշուգըրքին մէջն է գըրուած,
 Զոր թըղթատէ պատահաբար յաւերժութեան ֆամին անբաւ:

Գիտե՛մ, որ մէկ մըտքի համար իմացական, հաւատացող,
 Արժե՛ք չ'ունին այս աշխարհի վայելքները շուտով անցնող,
 Սակայն, ըստ՛ք, դուք որ իմին գինարբիլըս շատ կը տեսնէք,
 Վերը պիտի գըտնե՞մ արդեօք, շէնք մը գինի մատուակող:

Երջանիկ են միայն անոնք, մէջն այս կեանքի թափառումին,
 Որ գիտունի համբաւ ունին, եւ կամ չ'ունին սէր ուսումին,
 Տիեզերքի գաղտնիքներուն բարձունքն, անդունդն եւ սաւառնած,
 Մի՛շտ ետ դարձած իմ մեհութեան՝ նախանձելով կոյր ծընածին:

Խորի՛ն գիշեր ու լըռութիւն, ես մեհաւոր, ո՞ր մընացիր,
 Դո՛ւն որ բաժակն ինձ մատուցիր՝ քե՛զ կապելով գիս անձանձիր,
 Ո՛ւր ալ ըլլաս, ո՛վ ալ գըգուես, դուն գըրկեա՛լ ես դառնուդածան
 Խո՛ր վայելէն, որով միայն կը հարբէիր, երբ մօտս էիր:

Մեզ պարուրող գիշերուան մէջ՝ դուն կըրնաս միշտ խորատուգուիլ,
 Բայց անկէ դուրս չ'ես կըրնար գալ, թէկուզ փորձես դարեր փորել,
 Նախածընո՛ղք, որքա՛ն դըժնէ էր նախնական համբոյրը ձեր,
 Որովհետեւ դուք յուսահատ դառնութեա՛մք էք մեզ կեանք տըւեր:

Մահէս յետոյ չ'ես ըլլաւու՝ վարդ ու նոնի, կին ու գինի,
 Զ'ես ըլլաւու՝ ո՛չ արշալոյս, ո՛չ վերջալոյս, չա՛ր ու բարի՛,
 Նայալէս անգո՛յ պիտի դառնայ մեծ տիեզերքն իր աստղունքով,
 Որովհետեւ գոյութիւնն իր՝ արդիւնքն է իմ խորհող մըտքի:

Դեռ ես երկա՞ր պիտի փորձեմ՝ խո՛ր ովկեանը խիճով լեցնել,
 Խայեամ, կա՞յ մին որ հաստատէ՝ քեզ Դըրա՞խտ թէ Դըժողք գըրուեր,
 Այս խօսքերով, նախ եւ առաջ, մե՛նք իսկապէս ի՞նչ կ'ըմբըռնենք,
 Կը նանչնա՞ս դուն նամբորդող մը, որ այդ օտա՛ր կողմեր եղեր:

Միջոցին մէջ լա՛յն աշխարհը, փռչի մըն է լոկ անըջան,
 Գիտութիւնը՝ պատի՛ր բառեր, փըֆուռոյց ու ինքնահաւան,
 Եօքը գօտու ժողովուրդներ, բոյս, անասուն, ըստուերներ լոկ,
 Եւ քու անդուլ խոկումներուդ հետեւա՞նքը, մի մե՛ծ ունայն:

Քունն է տըրուած հողիս վըրայ ու մի այլ քուն՝ նո՛յն հողին տակ,
 Հողին վըրայ թէ հողին տակ՝ մարդիկ պառկած են շարունակ,
 Անէութի՛ւն են երկո՛ւքն ալ, անէութիւնն անապատի,
 Կարաւաննե՛ր կուգա՛ն-կ'երթա՛ն, ու դեռ անյայտ է նըպատակ:

Մինչ պըլպուլը գովքը կ'ընէր, վարդը թոռմեց թուփին վըրայ,
 Պէ՛տք է սըգալ վարդին վըրայ, թէ կարեկցիլ մե՛ր իսկ վըրայ,
 Որ երբ մահով մեր այտերն են թառամած ու սե՛ւ հող դարձած՝
 Ուրի՛շ վարդեր, շըֆե՛ղ վարդեր կը ծաղկին նո՛յն թուփին վըրայ:

Ո՛վ գինարբու, դուն հըսկայ կուժ, քու բըրուտըդ կ'անգիտանամ,
 Գիտե՛մ սակայն թէ՛ երեք չափ կուժըդ գինի լեցնել կըրնամ,
 Նաեւ այն թէ՛ օր մը մահը պիտի փըշը՛ք քեզ յախտեան,
 Բայց թէ՛ ինչո՛ւ ծըն՞ք-ապրար ու հող դարձար, չ'իտե՛մ մէկ բան:

Խենթութիւն է աշխարհիս մէջ՝ խաղաղութեան տենչ ունենալ,
 Եւ կամ անգոյ յաւերժական հանգրստի մը համոզում տալ,
 Մահէն յետոյ՝ դադարն է կա՛րն, պիտի դառնաս խոտ կամ ծաղիկ,
 Ըլլալու կամ ոտքի կոխան կամ կըծղելու արեւէն տապ:

Անիւն անվերջ շրջան կ'ընէ՝ գիտուններու հաշուէն անկա՛խ,
 Հըրածարէ՛, աստղունքն համբել, ու լուռ խորիէ՛ր թէ՛ դու, աւա՛ղ,
 Պիտի մեռնիս ու չը տեսնես աստղ ու երկինք մի այլ անգամ,
 Ու կեր պիտի դառնաս որդին, շքնագայլին դուն ուշ կամ վաղ:

Ես չ'ե՛մ կըրնար երկինք նայել, իմ աչքերս են արցունքով լի,
 Հուր Դըժողքի խարոյկները՝ լոկ կայծեր են ողորմելի
 Ա՛յն բոցերուն համեմատած՝ որ իմ հոգիս կը նեններեն,
 Ինձի համար Դըրախտը՝ լոկ խաղաղութեան պահ մ'է, սաղի:

Մարդ ու աշխարհ ու տիեզերք, գաղտնիքներ են խորհրդաւոր,
 Ժըպտիլի գիտցի՛ր, թէեւ ասոնց վախճանն է մահն ամենագոր,
 Մի՛ յուսար թէ՛ մահուան սեմին աւելի՛ բան ես գիտնալու,
 Խաղաղութի՛ւն, սե՛ւ լըռութեան մէջ խորասոյգ մարդկանց բոլոր:

Քեզ շքնահեղձ ես կը տեսնեմ, տըզէ՛տ, որ քեզ կարծես գիտուն,
 Անցեալի եւ ապագայի անհունութեան գըրկին մէջ դո՛ւն,
 Ջանք կը թափես եզր սահմանել ու ա՛յդ եզրին վըրայ թառիլ,
 Լաւ է, խըմե՛ս գիւնին, որ տայ անգորութեան քու մոռացում:

Նոր դիւքանքով ես կը սիրեմ աշխարհն ամէն մէկ նոր այգին,
 Ու կը տըրտմիմ, որ չ'ե՛մ կըրնար փառք տալ անյայտ ըստեղծողին,
 Այնքա՛ն շըրթներ ես կը վայլեմ, գիս կ'ըսփոփեն վարդե՛ր այնքան,
 Թո՛ղ սազըդ եւ լըսէ թըռչնի փառաբանող երգ-նըւագին:

Յաւի բեռան տակ երերուն, երբ ցամփեր է լացն աչքիդ մէջ,
 Դուն դալարի մասին խորիէ՛, որ կը շողայ անձրեւէն վերջ,
 Երբ դառնացած լոյսէն շըքեղ, գիշեր ցանկաս յաւերժական՝
 Դուն մանկան մը մասին խորիէ՛, որ կը գարթնու օրրանին մէջ:

Դէպի պարտե՞զ թէ գինեսուն, թէ՞ գիրք մը ես կարդամ այսօր,
 Թըռչուն մ'անցաւ, ո՞ւր կը սուրայ, արդէն կորաւ կապոյտին խոր,
 Գիւնովութի՛ւնն, ա՛հ, սնո՛ւշ է, թըռչունի մը՝ ոլորտին մէջ,
 Ու մըզկիթի ըստուերին մէջ՝ թախծութիւնը մարդու մ'անդորր:

Մահկանացո՛ւ, բընաւ երբէք դուն չը պիտի կըրնաս գիտնալ,
 Մեզ պարուրող խորհուրդներէն ե՛ւ ոչ մէկին լուծում մը տալ,
 Ու քանի որ կըրօնները կը խոստանան քեզ մէկ Դըրախտ,
 Ջայն ըստեղծէ՛ հողին վըրայ, հարցական է գուցէ մէկալ:

— «Աստուած Մեծ է» — Մուագգէնի կանչը ծայրէն միմարէթին,
 Կը նըմանի սըրտատոյնը եւ յուսահատ զիլ գանգատին,
 Արդեօք հո՞ղն է, որ օրական հընգապատիկ կ'աղաղակէ
 Խո՛ր կըսկիծը դէպի երկինք, իր անտարբեր Ըստեղծողին:

Շա՛տ բան գիտցայ, շա՛տն ալ մոռցայ, յիշողութիւնս էր իր կարգին,
 Ի՛նչ որ աջին կը պատկանէր, ան չ'է՛ր կըրնար երբալ ձախին,
 Բայց հանգիստըս գըրտայ ա՛յն օր, երբ ամէն բան անգօսնեցի,
 Ու սորվեցայ թէ՛ հաստատել կամ հերքելն է անհընարին:

Բըրուտի մը գործատան մէջ, երէկ տեսայ հազար կուծեր,
 Ու կը թըլիթ թէ՛ կը լըսեմ խօսակցութեան փըսփըսուքներ,
 — «Ի՛նքս ատենօք բըրուտ էի, թէեւ հիմա կուծ եմ դարձած»,
 «Ծախող էիր, շա՛տ անգամներ ես քեզ հետ կուծ եմ սակարկեր»: —

772

Ինձմէն, քեզմէն դեռ շա՛տ առաջ գիշեր, ցերեկ շարունակ կար,
Երկիրն իրեն գաւակներուն յաւերժութիւն երբէ՛ք չի տար,
Ատոր համար, երբ ներքանըդ հող կը կոխէ, ըզգո՛յշ եղիր,
Դարեր առաջ, այդ հողը մէկ գեղ աղջկան՝ աչքն էր կայտառ:

773

Բընա՛ւ երբէք, ցատումիդ դէմ, սարսափ չ՛ունիմ ու չ՛ե՛մ դողար,
Որպէս շքնորի չ՛ե՛մ կըրնար ես փառարանել գործքն անարդար,
Ըստոր մարդու տեղ դըրած զիս, գինարբուքի իմ ընկերներ,
Պիտի մերժե՛ն իրենց շարքին նըստիլ սեղան գինէյարդար:

774

Իմաստասէր մեծ մըտքերու վէներուն եմ ես հետեւած,
«Կան» ու «չըկան» զիս ալ յանախ՝ հոգով, սըրտով է գըրաւած,
Սակայն ո՛չ մէկ նըշմարտութեան՝ չ՛ե՛մ քափանցած այնքա՛ն խորունկ,
Որքան կուժին ու բաժակին՝ որքատունկի հիւքով լեցուած:

775

Աստուծոյ դէմ, նըշմարիտ է, որ ես յանախ մեղանչեցի,
Բայց եւ այնպէս, բան մը զիս շա՛տ ոգեւորեց եւ յուսացի,
Թէ նա անշուշտ, պիտի ներէ՛ արարածի իմ մեղանչանք,
Որովհետեւ զինքը բընա՛ւ՝ աղօթքներով չը տանջեցի:

776

Երբ կը յիշեմ ես իմ գործած բիւր մեղքերը անթողելի,
Խարոյկի պէս սիրտըս վառի, ու կերածս է քոյն ու լեղի,
Ապաշխարող գերիի մը մի՛շտ քողութիւն կուտայ իր տէր,
Կը կարծէ՞ք թէ՛ վերի Տէրը, աւելի խիստ ըլլայ պիտի:

777

Տիեզերքիդ խո՛ր գաղտնիքը, դեռ ո՛չ ո՛ք է քողազըրկած,
Որովհետեւ մըտքի աչքը, խո՛ր խաւարով ես դու ծեփած,
Ինքը՛դ մեր տեղ քէ ըլլայիր, ի՞նչ կ'ընէիր քու Արարչիդ...
Զո՛ւր է խորհիլ կամ բողոքել, մե՛ծ է, շա՛տ մեծ այս Առեղծուած:

778

Չը գիտե՛մ թէ՛ աշխարհիս մէջ, ո՞վ է կոչած զիս գոյութեան,
Եղեր է մէկ բա՛րի հրեշտակ, թէ՞ չարագործ մէկ սեւ սաքան,
Գիտեմ սակայն, գինին այսօր կը քարմացնէ հոգով, մարմնով,
Իսկ խոստացուած Դըրախտն ըսես՝ մեզմէ հեռո՛ւ է անսահման:

779

Դու միայն ես, որ ուժն ունիս դուռ բանալու, բա՛ց, որ ներս գամ,
Ինձ՝ փըրկութեան վայրը ցոյց տո՛ւր, զի դո՛ւ միայն գիտես նամբան,
Մահէն ա՛յն կողմ առաջնորդել ինձ՝ ո՛չ ոքին չե՛մ վըստահիր,
Անցաւո՛ր եմ անոնք բոլոր, դո՛ւն միայն ես յաւերժական:

780

Նա՛, որ աշխարհն է ըստեղծեր, քըշուա՛ն մարդկանց սըրտերուն խոր,
Գանի՛ վերքեր, ա՛խ, չէ՛ փորած սուկատեսիլ ու քունաւոր,
Որքա՛ն խոպոպ ու գանգուրներ՝ ամբոսային բուրմունքներով,
Ու նըռնագոյն քանի՛ շըրքներ, ա՛խ, չէ՛ քաղած հողերուն խոր:

781

Մարդն իր անյագ տենչանքով լոկ՝ ըստեղծեր է Դըրախտն անանց,
Դըժողքը լոկ ըստուեր մըն է, որ մեր միտքն է ահաբեկած,
Կը նետէ ա՛յն անդունդին մէջ, որ կուլ կուտայ մեզի կըրկին,
Երբ քիչ առաջ անոր ծոցէն՝ հազիւ էինք մենք դուրս եկած:

782

Ի՞նչ, մեզի պէս քըշուառներէն կը պահանջէ նա գուտ ոսկի՞,
Երբ ինքը մեզ պըղինձ միայն փոխ տըւած է, վատ տեսակի,
Ա՛յն ալ, այնպէ՛ս փոխատուութիւն, որ մեր կամքով չ՛ենք ըստացած,
Արդ՝ ե՛տ կ'ուզէ, ա՛հ, իրօք որ սա գործն է վատ վաշխառուի:

783

Հըրածարէ՛ դուն Երկընքէն, ականջ մի՛ տար սին պատգամին,
Ո՛չ ջերմեռանդ, ո՛չ ծամապահ, ո՛չ աղօթող եղիր ապրին,
Որովհետեւ մեռածներէն եւ ո՛չ մէկը դեռ ե՛տ չ՛եկաւ,
Լուրեր տալու ու պատմելու՝ թէ ի՞նչ տեսաւ մահէն անդին:

784

Ջո՛ւր կը նըզնիս դուն ըմբռնել՝ յաւերժականն ու անվախնան,
կը քաւալի նա անդադար՝ երակներով արարչութեան,
Հագար ձեւեր կ'առնէ անհաս, ու հագարան կերպարանքներ,
Որ կը փոխուին, կը չըբանան՝ կը մնա՛յ միշտ ի՛նքը միայն:

785

Հեռո՛ւ վանէ, արարչութեան գաղափարէն քիւր, սընտին,
Մի՛ մըտածեր աշխարհի մէջ՝ քու ունեցած շահ ու գէնին,
Դո՛ւն ընդունէ բաժակը, գոր սաղին քեզի՛ է կարկառած՝
Ազատուելու սե՛ւ հոգերէն՝ աշխարհի եւ հանդերձեալին:

786

— «Ես կը ցանկա՛մ, ես չ'ե՛մ ցանկար» — խելագարի խօսքեր են լոկ,
Թէ ունենար տեսողութիւն՝ պիտի տեսնէր ամէ՛ն մի ոք,
Որ մենք միա՛յն օղակներն ենք՝ շրջաշրջի մը յաւերժական,
Ձայն ցընցել մենք քէեւ կըրնանք, փըշրել՝ սակայն կարող չէ՛ ոք:

787

Բագէի պէս սաւառնեցայ, հոգիներու աշխարհէն վեր,
Այլ աշխարհներ ես նախընտրու, բայց ինկայ այս աշխարհն աւեր,
Ու ըզգալով ինքզինքս օտար, չը հասկըցուած եւ ո՛չ ոքէ,
Թեկած նամբով կ'երթամ նորէն այն աշխարհն, ո՛ւր իմ օրրանն էր:

788

Բոլո՛ր անոնք, որոնք ամբո՛ղջ աշխարհն են ժուռ եկեր, տեսեր
Իւրաքանչիւր երկիր ու հող, ինչպէս նաեւ քրններ ծովեր,
Չ'ե՛ն իմացեր, որ գէթ մէկուն հոգու առջեւ բացուած ըլլար՝
Մութ գաղտնիքը Առեղծուածին՝ անբընե՛լի, անհա՛ս, անե՛ր...

789

Մարդը, երբոր աշխարհ եկաւ, իրեն հարցում տըւող չ'եղաւ,
Կըրկին հարցում չը պիտի տան, երբ վըտարման բոսէն եկաւ,
Ատար համար երկինք տըւաւ, որպէս նըւէր խաղողն անգին,
Որպէս զի նա խորունկ հարբի ու չը յիշէ՛ գործէն անիրաւ:

790

Գերեզմանի մեռելոտիք, որոնք անիւն ու հող դարձան,
Չի՛ մընար խե՛ղճ մասնիկ մ'անգամ, որ հողմերէն չ'ըլլայ ցիրցան,
Ի՛նչ խօսական խաղ մըն է սա, խելիքի պտոյտ կուտայ մարդու,
Որ երկինքը միշտ կը խաղայ՝ քաքառումով աստանդական:

791

Սա երկընքի դարձող Անիւ, դաւադի՛ր մ'է միշտ մեր կեանքին,
Հէ՛նց որ դարձաւ՝ ո՛վ բարեկամ, մեր երկուքին ժամն է վերջին,
Նըստէ՛ ինձ հետ մարգին վըրայ՝ շատ ժամանակ դեռ չը տեսած,
Մեր անիւնի վըրայ՝ ուրիշ դալար մարգեր պիտի անին:

792

Ճակատագիրն է փոկ մը կուռ, սեղմիրանը մեր խե՛ղճ կեանքին,
Աւել արիւն ենք մենք լացեր, քան ջուր հոսեր Օքսուս գետէն,
Դըժողքը լոկ կայծ մ'է չընչին՝ սիրտը մըրկող տանջանքէն հուր,
Դըրախտը լոկ պահ հանգըստեան՝ չարչարանքի անպատին:

793

Աշխարհիս մէջ յայտնըւած են իմաստուններ հագարաւոր,
Հինին վըրայ պատուաստած են՝ նոր պատուիրանք եւ ուսում նոր,
Բայց ամէ՛նքն ալ վըտարուա՛ծ են, որպէս պատիր՝ մարգարէներ,
Բերանները հողով լըցուած՝ ամրափակուեր հողին տակ խո՛ր:

794

Մեռելներու քէ ողջերու նակատագիրն ես վարող, Տէր,
Հըրամանովը կը դառնայ Բաղդանիւր երկընքին, Տէր,
Ես վատքա՛ր եմ, բայց չէ՞ որ ինձ հետ կը վարուիս ուզածի՛դ պէս,
Ալ ինչո՞վ եմ ես մեղապարտ, երբ ամէ՛ն քան կամօ՛վդ է, Տէր:

795

Ձիս չարչըրկող մըտքերէն է, որ կը տրոփէ սիրտըս անով,
Որ իմ աչքէս ամէն գիշեր՝ արտասուքը կը դառնայ ծով,
Ու շըփոքում առաջ կուգայ՝ էութեանըս մէջ բովանդակ,
Նոյնիսկ գինին կը դեգերի՛ ուղեղիս մէջ մուար քայլով:

784

Զո՛ւր կը ճըզնիս դուն ըմբռնել՝ յաւերժականն ու անվայսնան,
կը քաւալի նա անդադար՝ երակներով արարչութեան,
Հագար ձեւեր կ'աննէ անհաս, ու հագարան կերպարանքներ,
Որ կը փոխուին, կը չըբանան՝ կը մնա՛յ միշտ ի՛նքը միայն:

785

Հեռո՛ւ վանէ, արարչութեան գաղափարէն քիւր, սընտին,
Մի՛ մըտածեր աշխարհի մէջ՝ քու ունեցած շահ ու գէնին,
Գո՛ւն ընդունէ բաժակը, գոր սաղին քեզի՛ է կարկառած՝
Ազատուելու սե՛ւ հոգերէն՝ աշխարհի եւ հանդերձեալին:

786

— «Ես կը ցանկա՛մ, ես չե՛մ ցանկար» — խելագարի խօսքեր են լոկ,
Թէ ունենար տեսողութիւն՝ պիտի տեսնէր ամէ՛ն մի ոք,
Որ մենք միա՛յն օղակներն ենք՝ շրջափայլ մը յաւերժական,
Զայն ցընցել մենք քէեւ կըրնանք, փըշրել՝ սակայն կարող չէ՛ ոք:

787

Բազէի պէս սաւառնեցայ, հոգիներու աշխարհէն վեր,
Այլ աշխարհներ ես նախընտրեալ, բայց ինկայ այս աշխարհն աւեր,
Ու ըզգալով ինքզինքս օտար, չը հասկըցուած եւ ո՛չ ոքէ,
Եկած նամբով կ'երթամ նորէն այն աշխարհն, ո՛ւր իմ օրրանն էր:

788

Բու՛րք անոնք, որոնք ամբողջ աշխարհն են ժուռ եկեր, տեսեր
Իւրաքանչիւր երկիր ու հող, ինչպէս նաեւ ինքններ ծովեր,
Զե՛ն իմացեր, որ գէթ մէկուն հոգու առջեւ բացուած ըլլար՝
Մութ գաղտնիքը Առեղծուածին՝ անքննելի, անհա՛ս, անե՛լ...

789

Մարդը, երբոր աշխարհ եկաւ, իրեն հարցում տըւող չեղաւ,
Կըրկին հարցում չը պիտի տան, երբ վըտարման բռնէն եկաւ,
Ատոր համար երկինք տըւաւ, որպէս նըւէր յաղողն անգին,
Որպէս զի նա յարունկ հարբի ու չը յիշէ՛ գործքն անիրաւ:

790

Գերեզմանի մեռելոտիք, որոնք անին ու հող դարձան,
Զի՛ մընար խեղճ մասնիկ մ'անգամ, որ հողմերէն չ'ըլլայ ցիրցան,
Ի՛նչ խօլական խաղ մըն է սա, խելքի պտոյտ կուտայ մարդու,
Որ երկինքը միշտ կը խաղայ՝ քաքառումով սատանդական:

791

Սա երկընքի դարձող Անիւ, դաւադի՛ր մ'է միշտ մեր կեանքին,
Հէ՛նց որ դարձաւ՝ ո՛վ բարեկամ, մեր երկուքին ժամն է վերջին,
Նըստէ՛ ինձ հետ մարգին վըրայ՝ շատ ժամանակ դեռ չը տեսած,
Մեր անինքի վըրայ՝ ուրիշ դալար մարգեր պիտի անին:

792

Ճակատագիրն է փոկ մը կուռ, սեղմիրանը մեր խեղճ կեանքին,
Աւել արիւն ենք մենք լացեր, քան ջուր հոսեր Օքսուս գետէն,
Դըժողքը լոկ կայծ մ'է չընչին՝ սիրտը մըրկող տանջանքէն հուր,
Դըրախտը լոկ պահ հանգըստեան՝ չարչարանքի անապատին:

793

Աշխարհիս մէջ յայտնուած են իմաստուններ հագարաւոր,
Հինին վըրայ պատուաստած են՝ նոր պատուիրանք եւ ուսում նոր,
Բայց ամէ՛նքն ալ վըտարուած են, որպէս պատիր՝ մարգարէներ,
Բերանները հողով խըցուած՝ ամբափակուեր հողին տակ խո՛ր:

794

Մեռելներու քէ ողջերու նակատագիրն ես վարող, Տէր,
Հըրամանովը կը դառնայ Բաղդանիւր երկընքին, Տէր,
Ես վատքա՛ր եմ, բայց չէ՞ որ ինձ հետ կը վարուիս ուզածի՛դ պէս,
Ալ ինչո՞վ եմ ես մեղապարտ, երբ ամէ՛ն բան կամփոյժ է, Տէր:

795

Զիս չարչըրկող մըտքերէն է, որ կը տրոփէ սիրտըս ահով,
Որ իմ աչքէս ամէն գիշեր՝ արտասուքը կը դառնայ ծով,
Ու շըփոթում առաջ կուգայ՝ էութեանըս մէջ բովանդակ,
Նոյնիսկ գինին կը դեգերի՛ ուղեղիս մէջ մալար քայլով:

« Ազգային գրադարան

NL0312417

9442

10P

807

Գ Ի Ն Ը

Ֆրանսա, Սիւրիա, Ռումանիա, Պուլկարիա, Թիւրքիա,
Պարսկաստան եւ Յունաստան 15 ֆր.

Մնացեալ երկիրներուն համար 20 ֆր.

Եգիպտոսի, Իրաքի, Անգլիոյ, Հիւս. եւ Հարաւային
Ամերիկաներուն համար 25 ֆր.

Ապստրանիւնները կանխիկ են:

Հասցէ՝

Mr. Aram Tcharek
1, Rue de Turin, 1
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.) **France**

891.5
0-47